

วารสารวิจัยรำไพพรรณ

Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

ISSN 1906-327X ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 มิถุนายน - กันยายน 2557

วิธีการคิดค้น-ทดลองที่คิดประกอบกระบวนการที่เดินตรวจผลของ โขน เรื่องรามเกียรติ์ ว่าที่เรือตรีวิทย์กุล มาลาทอง	5
การศึกษาปัจจัยการตลาดในการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา, จิราวุธ หลอมประโคน, วิสุทธ์ กล้าหาญ	9
การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปุณณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พระมหาอนุชา สิริวณฺโณ (พละกุล)	17
การศึกษาวงโยธาที่ตอกทองพันทีก วิทยา ศรีสะอาด	30
มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล อัศวภัทร นวัตกรรมศึกษา	39
การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเพชรบุรี วันทิพย์ ร่ายเรือง	47
วัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัท ในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง สนธยา เกียรติงไกร ณ พัทลุง, พรทิพา นิโรจน์, นภัทร เกียรติอำ	54
ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ละไพโร โอวาททัศนีย์, วิมล เอมโษ, ปาหนัน กนกวงศ์บุญวัฒน์	63
การพัฒนาชุดกิจกรรมจัดการเรียนรู้อัตนตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สฤณา อัครจรรยา	72
การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี กัญญาธิสา ทุมมาพันธ์	80
การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปาริชาติ เชียงสากุล, พรรณทิพา พรหมรักษ์, เวชอุทธิ์ อังคนะภัทรขจร	89
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กัญญาธิสา ทุมมาพันธ์, ภัทรรถ ชัยประเสริฐ, เขษย์ ศิริสวัสดิ์	97
การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ศรีเรือน ไกล่จิต	104
การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ บุญรอด บุญเกิด	109
อิทธิพลของปัจจัยอินทรีย์ต่อลักษณะการเจริญเติบโตของหนามแดง วิภาดา ประทุมยศ, อัจฉรา บุญโรจน์, เลิศชัย จิตรอารี, นรินทร์ เชิดชูศรี, ดนัย สองสิน, พลกฤษณ์ เบ็ญจวรรณ, กุลพร พุทธิ	119

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยรำไพพรรณี สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นวารสารวิจัยที่เผยแพร่บทความบทความวิจัย ของนักวิจัย นักศึกษา บัณฑิตศึกษา คณาจารย์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่สนใจมาอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 8 โดยบทความวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ในวารสารนี้ ได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตามสาขาวิชา และวารสารวิจัยรำไพพรรณี ได้จัดอยู่ในฐานข้อมูล TCI ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบัน โดยได้มีการพัฒนาคุณภาพวารสารมาโดยตลอด สำหรับการเผยแพร่วารสารวิจัยรำไพพรรณี ได้เผยแพร่ไปยังเครือข่ายมหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั่วประเทศ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความวิจัยมาให้พิจารณาตีพิมพ์ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ (Peer reviews) ทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขบทความวิจัยต่างๆ ให้มีความถูกต้อง และขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนสนับสนุนการจัดทำวารสารวิจัยรำไพพรรณี ฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารวิจัยรำไพพรรณี ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 มิถุนายน – กันยายน 2557 จะสามารถตอบสนองความสนใจของผู้อ่านทุกท่านได้เป็นอย่างดี และหากท่านผู้สนใจต้องการส่งบทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี สามารถส่งมายังกองบรรณาธิการวารสาร ซึ่งจะได้ดำเนินการรวบรวม คัดกรอง เพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ผลงานด้านการวิจัยอันจะส่งผลกระทบต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

ว่าที่เรือโทเอกชัย กิจเกษมเจริญ
บรรณาธิการวารสารวิจัยรำไพพรรณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วิธีการตีตะโพน-กลองทัดประกอบกระบวนทำเดินตรวจพลของ โขน เรื่องรามเกียรติ์
Study of Thaphon and Klongthad Beating Together with The Soldiers Reviewing
in The Khon Masked Play

ว่าที่เรือตรีวิทยา มาลาทอง
บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและผลงาน ครูปฐมรัตน์ถิณธรณี ศึกษาวิธีการตีตะโพน-กลองทัดกับกระบวนการทำเดินของการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ความสำคัญของคุณครู ปฐมรัตน์ ถิณธรณี ที่มีบทบาทต่อวิทยาลัยนาฏศิลป์ นอกจากนี้คุณครูปฐมรัตน์ ถิณธรณี จะเป็นผู้บริหารที่ดีแล้ว ยังเป็นคุณครูที่มีความชำนาญด้านเครื่องหนังซึ่งในวงการและนอกวงการดนตรียอมรับในความสามารถและได้มีลูกศิษย์ คุณครูสรวุฒิ ปถมปราณี เป็นลูกศิษย์ของคุณครูปฐมรัตน์ ถิณธรณี ซึ่งในปัจจุบันรับราชการอยู่ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมีผู้คนที่ให้การยอมรับในการตีเครื่องหนังประกอบการแสดง วิธีการตีตะโพน-กลองทัด กับกระบวนทำเดินของโขน เรื่องรามเกียรติ์นั้น สามารถจำแนกเป็นกลุ่มตามลักษณะได้ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 หน้าทับกราวที่ใช้กับคนธงลิง คนธงยักษ์ กลุ่มที่ 2 หน้าทับกราวที่ใช้กับโขนลิง โขนยักษ์ กลุ่มที่ 3 หน้าทับกราวที่ใช้กับเสนาลิง เสนายักษ์ กลุ่มที่ 4 หน้าทับกราวที่ใช้กับพญาวานร และยักษ์เสนากลุ่มที่ 5 หน้าทับกราวที่ใช้กับพระลักษณ์ พระราม และทศกัณฐ์ ผลของการวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหน้าทับเพลงกราวที่ตีตะโพนและกลองทัดเป็นผู้บรรเลงกำกับจังหวะหน้าทับและเป็นผู้เชื่อมโยงความรู้สึก ทั้งของผู้แสดงและผู้ชม รวมทั้งนักดนตรีให้เกิดจินตนาการร่วมกัน ในการวิเคราะห์การตีตะโพน-กลองทัดกับทำเดินของโขน เรื่องรามเกียรติ์ ได้มีการใช้ส่วนย่อยของจังหวะแบบต่างๆ นำมาผูกเรียงเรียกกันให้เกิดกระสวนจังหวะให้เข้ากับทำเดินของตัวแสดงลักษณะดังกล่าว ทำให้สามารถกำหนดโครงสร้างของหน้าทับในการตีเข้ากับทำเดินของตัวแสดงในแต่ละกลุ่มและสามารถในแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์หน้าทับที่ใช้ในความหมายอื่นที่นอกเหนือจากการแสดงสำหรับผู้สนใจศึกษาต่อไป

คำสำคัญ : การตีตะโพน-กลองทัด, กระบวนการทำเดินตรวจพล

Abstract

The purposes of this research were to study the history and works of Miss PatomratTintoranee. Study of Taphon and Klongthad Beating together with the soldiers Reviewing in the Ramayana in the Khon Masked Play. The important of Miss PatomratTintoranee has a role to the College of Dramatic Arts and in addition, she is a good executive and experience, the talents was recognized by all and has many student. Mr. Sahawatplumprechais a student of Miss PatomratTintoranee. He is the officer of instituteBunditpatanasil Ministry of Culture and many people accept his capability. Study of Taphon and Klongthad Beating together with the soldiers Reviewing in the Ramayana in the Khon Masked Play can be classifind into 5 groups. Include Group 1 is a Na-Tab-Kraw used with The Mokey ensign and The Giant ensign, Group 2 is a Na-Tab-Kraw used with Khon-Monkey and Khon-Giant, Group 3 is a na-Tab-Kraw used with Sena-Mokey and Sena-Giant, Group 4 is a Na-Tab-Kraw used with Paya-va-non and Yak-se-na, Group 5 is a Na-Tab-Kraw used with pra-lukPra-ram and Tod-sa-kan. The result of findings show how important of Na-Tab-Pleng-Kraw by Taphon and Klongthad is link to every people for imagination together. The analysis of Taphon and Klongthad Besting together with the soldiers Reviewing, to the rhythm for in the Ramayana in the Khon Masked Play, Use a sub-section of many rhythm to rhythm for appropriate with dance of the performer and the use to structure of Natab study guidelines of those in terested in further study.

Keyword : Taphon and Klongthad Beating, The Soldlers Reviewing

บทนำ

เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของวัตถุคลื่นเสียงเดินทางแผ่กระจายออกไปตามวัตถุที่เป็นตัวกลางซึ่งยอมให้เสียงผ่านไป ได้มากน้อยต่างกันตัวกลางสำคัญที่เสียงเดินทางผ่านอยู่เสมอ ก็คืออากาศคลื่นเสียงของ ดนตรีที่ได้ยินกันทั่วๆ ไป เป็นไปได้ 2 ลักษณะ ในขณะเดียวกันคือ ความดัง กับ ความสูงต่ำ ของเสียง เสียงร้องหรือเสียงที่เปล่งออกมาจากเครื่องดนตรีมีทั้งที่เป็นเสียงเชิงเดียวหรือเสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรีชิ้นเดียว เสียงเดียวและเสียงเชิงซ้อนที่มีมากกว่าเสียงเดียวซึ่งอาจจะเกิดจากเครื่องดนตรีชิ้นเดียวหรือหลายชิ้นก็ได้คลื่นเสียงของดนตรีก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกแก่ผู้ฟัง 2 ลักษณะคือความเครียดและการผ่อนคลาย ปัญหา รุ่งเรือง (2545) ดนตรีไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งบรรพบุรุษของเราได้สร้างสมไว้และเป็นเครื่องหมายอย่างหนึ่งซึ่งแสดงถึงลักษณะเฉพาะของชาติไทยเช่นเดียวกับภาษาและศิลปวัฒนธรรมด้านอื่นๆ สมควรที่เราจะภาคภูมิใจและช่วยกันทะนุบำรุง ส่งเสริมและรักษาไว้ให้ดำรงคงอยู่สืบไป คำว่า “ดนตรี” มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ดนตรี” หมายถึง “เสียง” หรือเครื่องสาย พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “ดนตรี” ว่า “ลำดับเสียงอันไพเราะ” คำว่า “ดนตรี” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Music” หมายถึงศิลปะและศาสตร์ของการร้อยกรองเสียงหรือเสียงเครื่องดนตรีเข้าเป็นทำนองเสียง ประสาน จังหวะ ลีลา และกระแสเสียง เพื่อให้บทเพลงมีโครงสร้างที่สมบูรณ์และก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์เครื่องดนตรีบนโลกนี้มีจำนวนมากมายหลายร้อยชนิดเป็นการประดิษฐ์คิดค้นจากมันสมองและจินตนาการของมนุษย์หลายเผ่าพันธุ์ด้วยกันเครื่องดนตรีสามารถสร้างคลื่นเสียงซึ่งมีทำนองสูงต่ำ สลับซับซ้อน และมีแบบแผนแตกต่างกันไปตามรสนิยม และสำนวนภาษาของแต่ละคนในแต่ละท้องถิ่น เราเรียกเสียงเหล่านี้ว่า “เสียงดนตรี” เสียงดนตรีคือเสียงที่มนุษย์ฟังแล้วรู้สึกไพเราะและมีความประทับใจเสียงดนตรีเกิดขึ้นด้วยสิ่งต่างๆ มากมายหลายชนิด เช่น เสียงจากใบไม้ เสียงจากหิน เสียงจากโลหะ เสียงจากแผ่นหนัง เสียงจากลมหรือแม้แต่เสียงที่เกิดจากอวัยวะของมนุษย์เช่นการเปล่งเสียงออกมาจากปากแล้วสิ่งที่ให้กำเนิดเสียงดนตรีเราเรียกว่า “เครื่องดนตรี” การบรรเลงดนตรีไทยกับการแสดงมีความสัมพันธ์กันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้การบรรเลงดนตรีเพียงอย่างเดียวแม้ว่าจะสามารถสร้างความรู้สึกและอารมณ์แก่ผู้ฟังได้แต่ก็ยังไม่สามารถสร้างสุนทรียสได้อย่างสมบูรณ์ดังนั้นการบรรเลงดนตรีให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับการแสดงอย่างมีประสิทธิภาพผู้บรรเลงจะต้องมีความชำนาญในการบรรเลงเป็นอย่างดีการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง ผู้บรรเลงจะต้องมีประสบการณ์ในการบรรเลงประกอบการแสดงซึ่งในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการบรรเลงประกอบการขับร้องจึงไม่มีโอกาสที่จะได้บรรเลงร่วมกับการแสดงมากนัก

เป็นผลให้ผู้บรรเลงขาดประสบการณ์ความชำนาญในการบรรเลงประกอบการแสดงจึงทำให้เวลาบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงขาดประสิทธิภาพและความถูกต้องโดยเฉพาะการบรรเลงประกอบการแสดงโขนผู้บรรเลงจะต้องมีการฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญวงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขนคือวงปี่พาทย์ไม้แข็ง ซึ่งส่วนมากจะเป็นวงเครื่องคู่ นอกจากโขนโรงในที่นิยมใช้วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ ปัญญา รุ่งเรือง (2545) ตะโพนไทยเป็นเครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะมีหน้าที่หลักคือการบรรเลงหน้าทับบางหน้าทับยังเป็นเครื่องบอกสัดส่วน วรรคตอนและความสั้นยาวของบทเพลงอีกด้วย นอกจากนั้นตะโพนยังทำหน้าที่อื่นๆ อีก คือทำหน้าที่เป็นผู้ขึ้นเพลงและตีประกอบท่าเต้นบางตอนของการแสดงโขนละคร มนัส ขวบลี้ม (2541) ในการแสดงโขนผู้แสดงมักจะยึดถือจังหวะและทำนองเพลงโดยเฉพาะจังหวะหน้าทับเป็นสำคัญจะเห็นได้ว่าการตีตะโพน-กลองที่ติดกับการแสดงโขนมีความสัมพันธ์กันเพราะเวลาที่ผู้แสดงปฏิบัติท่ารำหรือการเดินผู้แสดงจะต้องฟังจังหวะของหน้าทับและไม้กลองเป็นหลักแต่ในบางครั้งผู้ตีตะโพน-กลองที่ติดจะต้องตีให้สอดคล้องกับจังหวะท่าเต้นของผู้แสดงในท่า ปัจจุบันผู้ตีตะโพน-กลองที่ติดส่วนใหญ่ซึ่งเป็นนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ส่วนภูมิภาคจึงไม่สามารถตีประกอบท่าเต้นได้ถูกต้องได้ เนื่องจากขาดทักษะการตีประกอบการแสดงโขน เหตุเพราะนักเรียนที่เรียนดนตรีในปัจจุบันไม่ค่อยเลือกเรียนวิชาโขน และในปัจจุบันการแสดงโขนก็มีให้เห็นน้อยจึงทำให้เวลาตีประกอบการแสดงโขน ผู้ตีดูท่าไม่ค่อยออก จึงไม่สามารถบอกท่าไม้กลองให้ถูกต้องตามจังหวะท่าเต้นของตัวโขนได้ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาวิธีการตีตะโพน-กลองที่ติดกับกระบวนท่ารำจัดทัพของโขนรามเกียรติ์มีคุณครูปฐมรัตน์ ถิ่นธรณี ซึ่งได้ถ่ายทอดวิธีการตีไว้ให้กับครูถาวร หัสดี และครูสหัสวัฒน์ ปลื้มปรีชา ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมั่นใจว่าผลของการศึกษาจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อวงการดนตรีไทยในด้านการเผยแพร่องค์ความรู้และเป็นประโยชน์ต่อระบบการศึกษาของวิทยาการแขนงนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานคุณครูปฐมรัตน์ถิ่นธรณี
2. เพื่อศึกษาวิธีการตีตะโพน-กลองที่ติด
3. เพื่อศึกษาวิธีการตีตะโพน-กลองที่ติดกับกระบวนท่าเต้น

ตรวจพลของการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์อุปกรณ

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลด้านเครื่องหนัง 1. ครูบุญช่วย แสงอนันต์ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย ศิลปินอาวุโส สำนักการสังคีตกรมศิลปากร 2.

ครูสมาน น้อยนิธย์ อดีตครูชำนาญการวิทยาลัยนาฏศิลป์ 3. ครูถาวร หัสดี ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ 4. ครูสหวัดน์ ปลื้มปรีชา รองคณบดีคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 5. ครูประเทือง สุทัศน์ อดีตครูชำนาญการวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี 6. ครูสมเกียรติ ภูมิภักดิ์ ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ผู้ให้ข้อมูลทางด้านดนตรี 1. ครูสิริชัยชาญ พักจำรูญ อธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 2. ครูรัฐพงศ์ โสวัตร ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 3. ครูไชยะทางมีศรี ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย ศิลปินอาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร 4. ครูวสันต์ ไบजू ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ 5. ครูธรรพล น้อยนิธย์ ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์สาธิต 6. ครูพิบูลศักดิ์ วิจิตรระกะ ลูกจ้างประจำ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลด้านการแสดง 1. ครูศุภชัย จันทรสวรรณ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง “โขนพระ” 2. ครูไพฑูริย์ เข้มแข็ง ครูชำนาญการพิเศษ 3. ครูวีระชัย มีปอทรัพย์ ครูชำนาญการพิเศษ 4. ครูประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง “โขนลิง” 5. ครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ ครูผู้เชี่ยวชาญ 6. ครูกิตติพงษ์ ไตรพงษ์ ครูชำนาญการพิเศษ 7. ครูชนัย วันลี ผู้ช่วยอธิการบดี 8. ครูเกษม ทองอร่าม ครูชำนาญการ 9. ครูจตุพร รัตนวราหะ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง “โขนยักษ์” 10. ครูสมศักดิ์ ทัดติ อดีตครูชำนาญการพิเศษ 11. ครูปรีชา ศิลปะสมบัติ อดีตครูชำนาญการพิเศษ 12. ครูสมเจตต์ ศรีอำววม ครูชำนาญการพิเศษ และ 13. ครูธีรภัทร์ ทองน้อม ครูชำนาญการพิเศษ รวมทั้งสิ้น 25 คน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และบันทึกเสียงในการศึกษาวิธีการตีตะโพน-กลองทัดกับกระบวนการทำเต็นจัดทัพของโขนเรื่องรามเกียรติ์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการบันทึกเสียงหลังจากนั้นนำมาจัดบันทึกและใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิจัยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษาวิธีการตีตะโพน-กลองทัดกับท่าเต้นตรวจผลของตัวแสดงโขนฝ่ายพลับพลาและฝ่ายลงกว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรและมีสวนใดที่ตะโพน-กลองทัดจะต้องตีตามท่าเต้นของตัวผู้แสดง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า วิธีการตีตะโพน-กลองทัด กับกระบวนการทำเต็นของโขนเรื่องรามเกียรติ์นั้น สามารถจำแนกเป็นกลุ่มตามลักษณะได้ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 หน้าทับกราวที่ใช้คนธงถึง คนธงยักษ์ กลุ่มที่ 2 หน้าทับกราวที่ใช้โขนลิงโขนยักษ์ กลุ่มที่ 3 หน้าทับกราวที่ใช้กับเสนาสิงห์ เสนายักษ์ กลุ่มที่ 4 หน้าทับกราวที่ใช้กับพญาวารและยักษ์เสนา กลุ่มที่ 5 หน้าทับกราวที่ใช้กับพระลักษณ์ พระราม และทศกัณฐ์ ผลของการวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหน้าทับเพลงกราวที่ตะโพนและกลองทัดเป็นผู้บรรเลงกำกับจังหวะหน้าทับและเป็นผู้เชื่อมโยงความรู้สึก ทั้งของผู้แสดง ผู้ชม รวมทั้ง

นักดนตรีให้เกิดจินตนาการร่วมกัน ในการวิเคราะห์การตีตะโพน-กลองทัดกับเต็นของโขน เรื่องรามเกียรติ์ ได้มีการใช้ส่วนย่อยของจังหวะแบบต่างๆ นำมาผูกร้อยเรียงกันให้เกิดกระสวนจังหวะให้เข้ากับท่าเต้นของตัวแสดงลักษณะดังกล่าวทำให้สามารถกำหนดโครงสร้างของหน้าทับ ในการตีเข้ากับท่าเต้นของตัวแสดงในแต่ละกลุ่มและสามารถนำแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์หน้าทับที่ใช้ในความหมายอื่นที่นอกเหนือจากการแสดงสำหรับผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

ด้านโครงสร้างและลักษณะของตะโพนตามแบบอย่าง ที่โบราณได้สร้างกันมานั้นถือเป็นแบบอย่างที่ดีงามอยู่แล้ว ตามรายละเอียดที่ได้ศึกษา อันจะทำให้เกิดคุณลักษณะของเสียงตะโพนที่สมบูรณ์ เป็นเสียงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวพบว่าเป็นปัจจุบันได้มีการใช้วัสดุที่ผิดเพี้ยนไปจากรูปแบบเดิม เช่น การใช้เชือกไนลอนมาทำไส้ละมามกับหนังเรียดแทนการใช้หนังที่ฝืนมาค้อยๆ เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและสะดวกในการสร้าง ผลปรากฏออกมาว่าเมื่อทำเสร็จแล้วไม่สามารถที่จะสร้างคุณภาพของเสียงให้ไพเราะงดงามเท่ากับ โครงสร้างที่ใช้วัสดุอย่างเดิมคือหนังแท้ๆ ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าความยืดหยุ่นของหนังกับเชือกไนลอนนั้นมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันมาก กล่าวคือ เชือกไนลอนนั้นเมื่อทดลองออกแรงดึงให้ตึงแล้วผูกทิ้งไว้เมื่อมีอะไรไปถ่วงน้ำหนัก ไม่นานเชือกไนลอนก็จะมีการยืดขยายตัวได้อีกแล้วหย่อนลงตามแรงถ่วงของน้ำหนักนั้น ดังนั้นเมื่อนำเชือกไนลอนมาเป็นส่วนประกอบของโครงสร้างตะโพน เวลาที่ผู้สร้างหรือคนตีตะโพนสาวเชือกที่ใช้แทนหนังเรียด และไส้ละมาม จนตึงดีแล้วแต่เวลาใช้งาน ถูน้ำหนักมือที่ตีลงไปบนหน้าตะโพนไม่นาน ตะโพนก็จะหย่อนทำให้คุณภาพของเสียงด้อยลง เพราะเชือกไนลอนที่ใช้ทำหนังเรียดและสร้อยละมามมีการยืดตัวได้อีก ปัญหาที่สำคัญก็คือ เชือกไนลอนนั้นเมื่อยืดตัวแล้วไม่มีการหดตัวกลับได้อีก คือเป็นการยืดแล้วค้างไปเรื่อยๆ จนถึงจุดที่หมดปริมาณที่ยืดได้อีกเชือกจะขาดทันที ส่วนการใช้หนัง ทำเป็นหนังเรียดและสร้อยละมามนั้นเมื่อทำการสาวจนหน้าตะโพนตึงดีแล้ว ขณะที่ถูกน้ำหนักมือตีลงไป หนังเรียดถูกดึงอย่างแรง และเกิดการยืดตัวตามแรงดึงของหนังหน้าตะโพนที่ถูกตี แต่เพราะคุณสมบัติของหนังที่มีการยืดหยุ่นได้ ทำให้เมื่อถูกดึงจนยืดแล้วก็หดตัวกลับเข้าสู่สภาวะเดิมทันที ตามหลักการของ (สหวัดน์ ปลื้มปรีชา, สัมภาษณ์) ได้อธิบายไว้ว่า “หนังเรียดกับหนังรดอกมีความสำคัญมากเพราะต้องช่วยกันให้เกิดแรงสปริงกลับโดยเร็วเมื่อหนังหน้าตะโพนถูกตีอย่างรุนแรง หนังเรียดยืดตัวตาม ขณะที่หนังรดอกที่สานขัดกับหนังเรียดทำหน้าที่ช่วยยืดหนังเรียดไว้ และทำให้เกิดแรงสปริงดึงกลับ” ด้านระบบเสียงของตะโพนนั้นข้าพเจ้าใช้ติดเพื่อถ่วงเสียงเวลาตีนั้นบ้างมีส่วนสำคัญมากเช่นกัน ถ้าไม่มีข้า

หรือวัสดุอย่างอื่นที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันมาเป็นตัวถ่วงเสียงใน “หน้าห้อง” หรือหน้าใหญ่แล้วก็ไม่สามารถประดิษฐ์เสียงตะโพนได้ตามคุณลักษณะของเสียงที่พึงประสงค์ เนื่องจากหนังที่ขึ้นหน้าไว้มีความตึงมาก แต่เสียงของตะโพนโดยเฉพาะหน้าห้องจะต้องมีความกังวาน ดังนั้นถ้าไม่มีวัสดุถ่วงเสียงดังกล่าวก็ไม่อาจสร้างเสียงต่างๆ ได้ จากที่กล่าวมาทำให้พิจารณาได้ว่าระบบเสียงของตะโพนมีส่วนสำคัญต่อวงดนตรีมากวิธีการสร้างคนเครื่องหนังตีถึงเสียงก็เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการเกิดระบบเสียงของตะโพนเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. เกี่ยวกับด้านการศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้างนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในด้านดนตรีประกอบการแสดง ในแง่ความสำคัญของหน้าทับที่มีบทบาทอย่างมากต่อการแสดงโขน ซึ่งผู้วิจัยได้จัดจำแนกกลุ่มและวิธีการใช้หน้าทับ กับตัวแสดงโขน ไว้เป็นส่วนๆ เพื่อให้สะดวกและเกิดความคิดรวบยอด ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจสำหรับ ครู อาจารย์ หรือนักศึกษาที่สนใจศึกษาเรื่องนี้ นอกจากนี้ ในเรื่องของจังหวะหน้าทับต่างๆ ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการศึกษาหรือเป็นแนวทางในการฝึกปฏิบัติวิชาเครื่องหนัง อีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นแม่แบบเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนหรือวิธีการตีขึ้นใหม่ได้ตามความเหมาะสม

2. เกี่ยวกับงานวิจัย ในการวิจัยครั้งต่อไป สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าทับน่าจะศึกษาวิจัยหน้าทับที่ใช้กับการบรรเลงประกอบการแสดงอื่นๆ อีก เช่น การตีหน้าทับประกอบการทำเต็นของการแสดงชุดอื่นๆ ฯลฯ โดยสามารถนำผลการวิจัยเรื่องนี้เป็นแนวทางเพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับการวิจัยเรื่องหน้าทับอื่นๆ อีกต่อ

เอกสารอ้างอิง

- ปัญญา รุ่งเรือง. 2546. ประวัติการดนตรีไทย ฉบับปรับปรุง. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
- มนัส ขาวปลื้ม. (2541). แม่ไม้เพลงกลอง. หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนายมนัส ขาวปลื้ม ณ เมรุวัดประยุรสหวัฒน์ ปลื้มปรีชา. สัมภาษณ์. 24 มกราคม 2554.

การศึกษาปัจจัยการตลาดในการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้หญิงทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร
A Study of Marketing Factors to Buy Private cars of Working Women in Bangkok

วรารณณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา¹ จิรจุมิ หลอมประโคน² วิสุทธิ์ กล้าหาญ³

¹ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม

²สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

³ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลและหาค่าประกอบของปัจจัยการตลาดในการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้หญิงทำงานในเขตกรุงเทพมหานครโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณด้วยการเก็บแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด เป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิธีการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงทำงานให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ลักษณะทางกายภาพ การส่งเสริมการตลาดและกระบวนการ

คำสำคัญ : ปัจจัยทางการตลาด การซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ผู้หญิงทำงาน

Abstract

The objectives of this research were to study behaviors to buy private cars and to find marketing factors of working women in Bangkok. The quantitative research methodology was used in this study. The tool for collecting data was the questionnaire. The 400 copies of the questionnaires were then collected from the sample group. The descriptive statistics used for data analysis were percentage, mean, and factor analysis. The study revealed that working women emphasized on factors of product, price, place, physical evidence, promotion, and process when buying the private cars.

Keywords : marketing factors, buying private cars, working women

บทนำ

ปัจจัยทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าของผู้บริโภค ในปัจจุบัน โดยผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับการซื้อสินค้าที่มีคุณภาพ รูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์สวยงาม ดึงดูดใจ ในราคาที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ โดยผู้บริโภคจะมีราคาที่อยู่ในใจก่อนการตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้สถานที่จัดจำหน่ายสินค้าต้องหาง่าย สะดุดตา การส่งเสริมการตลาดต้องถูกใจผู้บริโภค พนักงานที่ให้บริการต้องมีความจริงใจ พร้อมให้บริการตลอดเวลา มีกระบวนการให้บริการที่มีมาตรฐาน และบรรยากาศภายในร้านดี มีความสะอาด ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของผู้บริโภค เพื่อให้สามารถขายสินค้าได้ง่าย

สำหรับธุรกิจรถยนต์ปัจจัยทางการตลาดเป็นส่วนสำคัญ ในการดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกับธุรกิจประเภทอื่น เนื่องจากผู้บริโภคจะซื้อรถยนต์เนื่องจาก รถยนต์ เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ แต่การตัดสินใจซื้อรถยนต์เป็นเรื่องที่ยาก ต้องใช้การตัดสินใจที่ซับซ้อน เพื่อให้ได้รถยนต์ที่ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อมากที่สุด เนื่องจากผู้บริโภคไม่ได้ต้องการรถยนต์เพื่ออำนวยความสะดวกเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการรถยนต์เพื่อประโยชน์ด้านอื่นด้วย เช่น ซื้อรถยนต์คันเล็กเพื่อความสะดวกในการหาที่จอดรถ ซื้อรถยนต์ราคาแพงที่สมรรถนะสูงเพื่อเน้นความปลอดภัย ซื้อรถยนต์จากความกว้างของห้องโดยสารเพื่อใช้สำหรับครอบครัว เป็นต้น โดยผู้บริโภคแต่ละคนจะมีเหตุผลในการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน และผู้บริโภคจะหาข้อมูลจำนวนมากเพื่อใช้ในการตัดสินใจซื้อรถยนต์แต่ละครั้ง เพื่อให้ได้รถยนต์ที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด แต่ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและมีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ของผู้บริโภคนั้นคือ ปัจจัยด้านราคา เนื่องจากรถยนต์เป็นผลิตภัณฑ์ที่ราคาแพง ผู้บริโภคที่จะซื้อรถยนต์ได้ต้องมีระดับรายได้ปานกลางจนถึงสูง ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายของธุรกิจรถยนต์คือ กลุ่มผู้บริโภคที่อยู่ในวัยทำงาน

ผู้บริโภคในวัยทำงาน จึงเป็นช่วงวัยหนึ่งที่นักการตลาดมองว่ามีความพร้อมด้านการเงิน และผู้บริโภคตัดสินใจซื้อรถยนต์จากปัจจัยทางการตลาด ส่งผลให้ภาครัฐใช้การส่งเสริมการตลาด โดยมีโครงการนโยบายคีนภาชีรถยนต์คันแรกของรัฐบาลในปีที่ผ่านมา ส่งผลให้ตลาดรถยนต์เติบโต ผู้บริโภคหลายคนตัดสินใจซื้อรถยนต์คันแรก เพื่อให้ได้คีนเงินภาชี และการคีนภาชีรถยนต์ในครั้งนี รัฐบาลได้นำกลยุทธ์ทางการตลาดด้านปัจจัยการส่งเสริมการตลาดมาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้บริโภคซื้อรถยนต์เพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2555 มีจำนวนรถที่จดทะเบียนสะสมรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2555 จำนวน 3,180,970 คัน (กลุ่มสถิติการขนส่ง กองแผนงาน กรมการขนส่งทางบก, 2555) นอกจากนี้งานวิจัยของ จีรารวรรณ หรดี และ ดร. ไกรชิต สุตะเมือง (2556)

ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (CSR) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ Eco Car ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจซื้อรถยนต์ Eco Car จากการส่งเสริมการขายมากที่สุด รองลงมาคือ ตัดสินใจซื้อจากช่องทาง การจัดจำหน่าย ราคา และผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ ในปัจจุบันเป็นที่นิยมสำหรับกลุ่มวัยทำงาน เนื่องจากเป็นรถยนต์ที่ช่วยประหยัดน้ำมัน มีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพของรถยนต์ และงานวิจัยของ รัตนโชติ สนธิชื่อสัตย์ (2553) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่าผู้ซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ไม่เกิน 7 ที่นั่ง ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ ที่มีรูปลักษณ์ที่แสดงถึงความภูมิฐานและ มีความสวยงามสามารถผ่อนชำระได้เป็นงวดๆ ตามความต้องการของผู้ซื้อ ทำเลที่ตั้งของศูนย์จำหน่ายและศูนย์บริการสะดวกในการเดินทาง อยู่ใกล้ชุมชน มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ และจากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าปัจจัยทางการตลาดมีผลต่อการซื้อรถยนต์ของผู้บริโภควัยทำงาน แต่ไม่ได้เจาะจงไปที่เพศของผู้บริโภค แต่เมื่อศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า ในปัจจุบันผู้หญิงเป็นเพศที่ซื้อรถยนต์เพิ่มมากขึ้น

ผู้หญิงวัยทำงาน เป็นกลุ่มที่น่าสนใจในการศึกษาพฤติกรรมการซื้อรถยนต์มากขึ้น โดยบริษัท คัสต้อม เอเซีย จำกัด (2554) ได้สำรวจความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบริการของบริษัทรถยนต์ยี่ห้อต่างๆ พบว่า ผู้หญิงเป็นเพศที่ซื้อรถยนต์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้หญิงยุคใหม่พึ่งพาตัวเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าทำมากขึ้น ส่งผลให้การซื้อครั้งแรกของผู้หญิงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 45 ขณะที่ผู้ชายซื้อรถยนต์ลดลงเหลือร้อยละ 55 โดยรถยนต์ที่นิยมซื้อคือ รถประหยัดน้ำมัน (Eco Car) โดยเหตุผลที่ซื้อเพื่อประหยัดน้ำมันและกะทัดรัด มีหลักการตัดสินใจเลือกรถยนต์ 5 ประการ คือ การดีไซน์ภายนอกและภายในจะช่วยสะท้อนบุคลิกของผู้ใช้ การประหยัดน้ำมัน ยี่ห้อ ราคา และ สมรรถนะในการสนองตอบได้ดี ในด้านกำลังเครื่องยนต์ การบังคับควบคุม สำหรับการสื่อสารการตลาดกับผู้บริโภคกลุ่มนี้ อินเทอร์เน็ต เป็นสื่อที่เข้าถึงผู้ซื้อได้มากที่สุด รองลงมาคือ คนใกล้ชิด ที่มีประสบการณ์กับผลิตภัณฑ์นั้น และสุดท้ายคือ พนักงานขายที่เชี่ยวชาญ (wiseknowdotcom, 2554) นอกจากนี้ผู้ประกอบการรถยนต์ฟอร์ดได้ให้ความสำคัญกับผู้หญิงในยุคปัจจุบัน โดยได้จัดกิจกรรม “Lifestyle Media Refuel Workshop with Ford Focus” เพื่อให้การแนะนำทางการเงินในการซื้อรถให้สามารถพิจารณาเลือกซื้อรถยนต์ได้อย่างมีหลักการ พร้อมทั้งให้เกร็ดความรู้เกี่ยวกับการซื้อรถยนต์ทั้งมือหนึ่งและมือสอง นอกจากนี้ทางฟอร์ดได้เสนอบริการสร้างความอุ่นใจสำหรับผู้ขับขี่รถยนต์โดยเฉพาะผู้หญิง เช่น บริการช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน 24 ชั่วโมงทั่วประเทศ และการผลิตรถยนต์ที่เน้นความสะดวกและความปลอดภัยสำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ (ไทยรัฐ, 2556)

จากข้อมูลข้างต้น จะพบว่า ผู้หญิงเป็นเพศที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้า หลายธุรกิจให้ความสนใจกับกลุ่มตลาดสินค้าสำหรับผู้หญิงวัยทำงานมากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันผู้หญิงวัยทำงานมีจำนวนมากกว่าผู้ชายวัยทำงาน จึงเป็นที่มาให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาปัจจัยการตลาดในการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้หญิงวัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นประโยชน์กับภาคธุรกิจในการจัดทำแผนการตลาดหรือกิจกรรมทางการตลาดที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยการตลาดในการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบพฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ทราบปัจจัยการตลาดในการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเป็นประโยชน์กับนักการตลาดและผู้ประกอบกิจการเกี่ยวกับรถยนต์นั่งส่วนบุคคลนำผลการวิจัยที่ได้ไปปรับใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้หญิงวัยทำงานที่มีอายุ 20-49 ปี ประกอบอาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งภาครัฐหรือเอกชน รวมทั้งเป็นลูกจ้าง และเจ้าของธุรกิจ
วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากจำนวนประชากรผู้หญิงวัยทำงานช่วงอายุ 20-49 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 1,479,179 คน (สำนักผังเมือง, 2554) จึงจำเป็นต้องกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยการใช้สูตรการหาขนาดตัวอย่างจากสัดส่วนประชากรที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยประมาณค่าสัดส่วนหรือร้อยละ ขนาดตัวอย่างจะหาได้จากสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรผู้หญิงวัยทำงานทั้งหมด

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าโดยผู้วิจัยต้องการสุ่มตัวอย่างเป็น 50% หรือ 0.50 จากประชากรผู้หญิงวัยทำงานทั้งหมด ระดับความน่าจะเป็นของประชากรเท่ากับ 0.5 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และมีค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (ฮานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550:48) จะได้ผลดังนี้

$$n = \frac{2,988,570}{1 + 2,988,570 (0.50)^2}$$

$$= 384.16 \text{ หรือ } 384 \text{ ราย}$$

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ 384 ตัวอย่าง และเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 400 ตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างขั้นต้นไว้เป็นจำนวน 400 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มตัวอย่างตามพื้นที่ (Area Sampling) (Start Here)

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ขอบเขตพื้นที่ และการแบ่งเขตปกครองของกรุงเทพมหานคร (สำนักผังเมือง, 2554) ประกอบกับผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งประกอบด้วย ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย-ปานกลาง-มาก ที่ดินพาณิชยกรรม ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม ที่ดินประเภทคลังสินค้า ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (สำนักผังเมือง, 2554) โดยนำเอกสารทั้งสองมาพิจารณาร่วมกันในการกำหนดกรอบการสุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling)

ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นโดยแบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างออกตามจำนวนกลุ่มของประชากรโดยใช้สัดส่วนของประชากรแต่ละกลุ่มในเขตที่ดินประเภทพาณิชยกรรม เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีคนวัยทำงานหนาแน่นมากกว่าบริเวณอื่น ซึ่งช่วยให้การเก็บข้อมูลสามารถทำได้ตรงกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด โดยเขตที่ดินบริเวณดังกล่าวมีจำนวน 16 เขต และมีจำนวนผู้หญิงวัยทำงานทั้งสิ้น 824,073 ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรเพศหญิงในเขตที่ดินประเภทพณิชยกรรม

เขตที่ดินประเภทพณิชยกรรมในกรุงเทพมหานคร	จำนวนประชากรเพศหญิง (คน)
1) เขตสัมพันธวงศ์	15,354
2) เขตปทุมวัน	32,117
3) เขตราชเทวี	40,634
4) เขตบางรัก	25,536
5) เขตพญาไท	38,513
6) เขตสาทร	47,431
7) เขตจตุจักร	86,965
8) เขตคลองสาน	43,789
9) เขตคลองเตย	61,096
10) เขตธนบุรี	67,998
11) เขตลาดพร้าว	65,493
12) เขตบางกะปิ	81,515
13) เขตบางเขน	95,184
14) เขตห้วยขวาง	41,305
15) เขตพระโขนง	52,235
16) เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	28,908
รวมประชากรเพศหญิงใน 16 เขต	824,073

ที่มา : สำนักผังเมือง, 2554

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการแบ่งสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างแยกตามเขตที่ดินประเภทพณิชยกรรม 16 เขต ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างแยกตามเขตที่ดินประเภทพณิชยกรรม

เขตที่ดินประเภทพณิชยกรรมในกรุงเทพมหานคร	ร้อยละของจำนวนประชากรในแต่ละเขต	จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเขต
1) เขตสัมพันธวงศ์	1.85	7
2) เขตปทุมวัน	3.90	16
3) เขตราชเทวี	4.90	20
4) เขตบางรัก	3.10	12
5) เขตพญาไท	4.65	19
6) เขตสาทร	5.75	23
7) เขตจตุจักร	10.90	43
8) เขตคลองสาน	5.30	21
9) เขตคลองเตย	7.40	30
10) เขตธนบุรี	8.20	33
11) เขตลาดพร้าว	7.90	32
12) เขตบางกะปิ	9.85	39
13) เขตบางเขน	11.50	46
14) เขตห้วยขวาง	5.00	20
15) เขตพระโขนง	6.30	25
16) เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	3.50	14
คิดเป็น	100	400

ขั้นตอนที่ 3 การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ทำการเก็บข้อมูลในแหล่งธุรกิจและชุมชนที่คาดว่าจะพบประชากรกลุ่มเป้าหมายในแต่ละเขต โดยทำการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอายุซึ่งมีอายุระหว่าง 20-49 ปี และการมีงานทำของกลุ่มตัวอย่างก่อนทำการเก็บข้อมูล ซึ่งจะเก็บข้อมูลตามจำนวนที่ปรากฏในตารางข้างต้น รวมทั้งสิ้น 400 คน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 26-31 ปี มากที่สุด รองลงมาคือ อายุ 32-37 ปี อายุ 38-43 ปี จำนวน 64 คน อายุ 20-25 ปี และอายุ 44-49 ปี ตามลำดับ

2. สถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรสมากที่สุด รองลงมาคือ โสด และหย่าร้าง จำนวน 25 คน ตามลำดับ

3. ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาคือ ต่ำกว่าปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ตามลำดับ

4. รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน 15,000-25,000 บาท มากที่สุด รองลงมาคือ น้อยกว่า 15,000 บาท รายได้ 25,001-35,000 บาท รายได้ 35,001-45,000 บาท รายได้ 45,001-50,000 บาท และรายได้ 50,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 4 คน ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมการซื้อรถยนต์

1. ยี่ห้อรถยนต์ที่ซื้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างซื้อรถยนต์ยี่ห้อ Toyota มากที่สุด รองลงมาคือ รถยนต์ยี่ห้อ Honda รถยนต์ยี่ห้อ Nissan รถยนต์ยี่ห้อ Mitsubishi รถยนต์ยี่ห้อ Mercedes benz และ BMW เท่ากัน รถยนต์ยี่ห้อ Mazda รถยนต์ยี่ห้อ Ford, Volvo, Chevrolet และ Mini Cooper เท่ากัน รถยนต์ยี่ห้อ Suzuki และ Citroen รถยนต์ยี่ห้อ Lexus และ Jeep เท่ากัน ตามลำดับ

2. รถยนต์ที่ซื้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างซื้อรถคันแรกมากที่สุด รองลงมาคือ ซื้อเป็นคันที่ 2 หรือ 3

3. รูปแบบการซื้อรถยนต์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างซื้อรถยนต์เป็นเงินผ่อนมากที่สุด รองลงมาคือ เงินสด โดยกลุ่มตัวอย่างจะซื้อเป็นเงินผ่อน 48 เดือน มากที่สุด รองลงมาคือ ซื้อเป็นเงินผ่อน 72 เดือน ซื้อเป็นเงินผ่อน 60 เดือน ซื้อสินค้าเป็นเงินผ่อน 36 เดือน ซื้อสินค้าเป็นเงินผ่อน 12 เดือน ตามลำดับ

4. ผู้มีอิทธิพลต่อการซื้อรถยนต์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ตัวเอง มีอิทธิพลต่อการซื้อรถยนต์มากที่สุด รองลงมาคือ คนรัก หรือ แฟน พ่อแม่ และ สามี เท่ากัน เพื่อน พนักงานขาย และอื่นๆ ได้แก่ ครอบครัว ธุรกิจ ญาติ บุตร ตามลำดับ

5. เหตุผลในการซื้อรถยนต์ที่ซื้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง

ให้ประโยชน์ในการทำงาน เป็นเหตุผลในการซื้อรถยนต์มากที่สุด รองลงมาคือ บ่งบอกถึงฐานะทางสังคม ทันสมัย หรือ กระแสนิยม ราคาไม่แพง โปรโมชันโดนใจ และอื่นๆ ได้แก่ รูปทรงสวยงาม ความชื่นชอบส่วนบุคคล ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ปัจจัยการตลาดในการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคล

ข้อมูลด้านปัจจัยการตลาดในการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยการตลาดในการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นด้านผลิตภัณฑ์กับการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า

- ด้านการออกแบบ ให้ความสำคัญกับการมีสีหรือรุ่น ให้เลือกที่หลากหลายตรงกับความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในรถยนต์มีให้ครบ การออกแบบ ตกแต่งภายในห้องโดยสารมีความสวยงามและกว้างขวาง และ รูปทรงของรถยนต์ภายนอกมีความโดดเด่น สวยงาม ตามลำดับ

- ด้านคุณภาพ ให้ความสำคัญกับความมั่นใจในสมรรถนะของรถยนต์มากที่สุด รองลงมาคือ สมรรถนะของเครื่องยนต์มีความทนทาน ระบบช่วงล่างที่นุ่มนวลและยึดเกาะถนน เครื่องปรับอากาศ ให้อุณหภูมิเหมาะสม ระบบไฟในห้องโดยสารได้มาตรฐาน และ อัตราการประหยัดน้ำมันสูง ตามลำดับ

- ด้านงานประกอบรถยนต์ ให้ความสำคัญกับทัศนวิสัยในการขับขี่มากที่สุด รองลงมาคือ ความสบายของเบาะนั่ง การใช้งานของอุปกรณ์ภายในรถยนต์ ความเงียบของห้องโดยสาร ความสวยงามของคอนโซล ความเรียบร้อยของการประกอบรถยนต์ และการเก็บรายละเอียดภายนอกและภายในรถยนต์ ตามลำดับ

- ด้านตราสินค้า ให้ความสำคัญกับตราสินค้าเป็นที่นิยม และได้รับการยอมรับมากที่สุด

2. ด้านราคา กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นด้านราคา การซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพของรถยนต์มากที่สุด รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา (Maintained) รถยนต์ต่ำ ราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับรถยนต์ยี่ห้ออื่น ในขนาดเครื่องยนต์ที่ใกล้เคียง และขายต่อได้ราคาสูง ตามลำดับ

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นด้านช่องทางการจัดจำหน่ายกับการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับสถานที่ตั้งโชว์รูมและศูนย์บริการอยู่ในทำเลที่สะดวก สามารถเดินทางได้ง่ายมากที่สุด รองลงมาคือ จำนวนสาขาของโชว์รูมและศูนย์บริการมีมาก หลากหลายสาขาตามลำดับ

4. ด้านหลักฐานทางกายภาพ กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นด้านหลักฐานทางกายภาพกับการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคล

ในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับโซว์รูม มีการตกแต่งได้อย่างสวยงามมากที่สุด รองลงมาคือ ขนาดของโซว์รูม และศูนย์บริการมีขนาดใหญ่ ตามลำดับ

5. ด้านการส่งเสริมการตลาด กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นด้านการส่งเสริมการตลาดกับการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับการจัดประกันภัยรถยนต์ ชั้น 1 จากบริษัทประกันภัยชั้นนำที่มีคุณภาพดีมากที่สุด รองลงมาคือ ให้การบริการบำรุงรักษารถยนต์ฟรีภายในระยะทางหรือระยะเวลาที่กำหนด ได้เป็นอย่างดี กำหนดระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้ การให้ของแถมหรืออุปกรณ์ตกแต่งอย่างครบชุด มีการจัดข้อเสนอเงินดาวน์และอัตราดอกเบี้ยในการผ่อนชำระให้กับลูกค้าในอัตราที่ต่ำและสมเหตุสมผล ได้คืนภาษีจัดงานแสดงสินค้าตามสถานที่ต่างๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า ได้อย่างน่าสนใจ และจัดทำโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ ได้อย่างสร้างสรรค์ ตามลำดับ

6. ด้านพนักงาน กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นด้านพนักงานกับการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับพนักงานขายมีความสามารถและรอบรู้ในการให้ข้อมูลที่มีประโยชน์มากที่สุด รองลงมาคือ พนักงานขายมีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ตามลำดับ

7. ด้านกระบวนการ กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นด้านกระบวนการกับการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ให้ความสำคัญกับกระบวนการในการจองรถยนต์ไม่นานมากที่สุด รองลงมาคือ ระยะเวลาการได้รับรถยนต์ไม่นาน ตามลำดับ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์องค์ปัจจัยการตลาดในการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคล

เมื่อนำองค์ประกอบของปัจจัยทางการตลาดในการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคล มาวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวแปรและการสกัดปัจจัยด้วยวิธี Principal Component Analysis ใช้วิธีการหมุนแกนแบบ Varimax เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและจัดกลุ่ม ผู้วิจัยพบว่า สามารถจัดกลุ่มได้ทั้งสิ้น 6 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ให้ความสำคัญกับระบบปรับอากาศและความนิ่มนวลในการขับขี่

เครื่องปรับอากาศให้อุณหภูมิเหมาะสม ระบบช่วงล่างที่นุ่มนวลและยึดเกาะถนน ระบบไฟในห้องโดยสารได้มาตรฐาน ความมั่นใจในสมรรถนะของรถยนต์ สมรรถนะของเครื่องยนต์ มีความทนทาน และอัตราการประหยัดน้ำมันสูง

กลุ่มที่ 2 ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการขาย

การให้ของแถมหรืออุปกรณ์ตกแต่งอย่างครบชุด กำหนดระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้ จัดประกันภัยรถยนต์ ชั้น 1 จาก

บริษัทประกันภัยชั้นนำที่มีคุณภาพดี ให้การบริการบำรุงรักษารถยนต์ฟรีภายในระยะทางหรือระยะเวลาที่กำหนดได้เป็นอย่างดี มีการจัดข้อเสนอเงินดาวน์และอัตราดอกเบี้ยในการผ่อนชำระให้กับลูกค้าในอัตราที่ต่ำและสมเหตุสมผล ได้คืนภาษีและมีการจัดงานแสดงสินค้าตามสถานที่ต่างๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า ได้อย่างน่าสนใจ จัดทำโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ ได้อย่างสร้างสรรค์ พนักงานขายมีความสามารถและรอบรู้ในการให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ และพนักงานขายมีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

กลุ่มที่ 3 ให้ความสำคัญกับรายละเอียดทั้งภายนอกและภายในรถยนต์

การเก็บรายละเอียดภายนอกและภายในรถยนต์ ทัศนวิสัยในการขับขี่ ตรีสาสินค้าเป็นที่นิยมและได้รับการยอมรับ ความเงียบของห้องโดยสาร ความเรียบร้อยของการประกอบรถยนต์ ความสวยงามของคอนโซล ความสบายของเบาะนั่ง และการใช้งานของอุปกรณ์ภายในรถยนต์ การออกแบบตกแต่งภายในห้องโดยสาร มีความสวยงามและกว้างขวาง มีสีหรือรุ่นให้เลือกที่หลากหลาย ตรงกับความต้องการ รูปทรงของรถยนต์ภายนอกมีความโดดเด่นสวยงาม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในรถยนต์มีให้ครบ

กลุ่มที่ 4 ให้ความสำคัญกับราคาขายต่อรถยนต์

ขายต่อได้ราคาสูง ราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับรถยนต์ยี่ห้ออื่น ในขนาดเครื่องยนต์ที่ใกล้เคียง ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา (Maintained) รถยนต์ต่ำ และราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพของรถยนต์

กลุ่มที่ 5 ให้ความสำคัญความรวดเร็วในการจองและรับรถยนต์

กระบวนการในการจองรถยนต์ไม่นาน และระยะเวลาการได้รับรถยนต์ไม่นาน

กลุ่มที่ 6 ให้ความสำคัญกับจำนวนสาขาและความสะดวกสบายของโซว์รูม

จำนวนสาขาของโซว์รูมและศูนย์บริการมีมาก หลากหลายสาขา และสถานที่ตั้งของโซว์รูมและศูนย์บริการอยู่ในทำเลที่สะดวกสามารถเดินทางได้ง่าย ขนาดของโซว์รูมและศูนย์บริการมีขนาดใหญ่ และโซว์รูมมีการตกแต่งได้อย่างสวยงาม

ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์

1. ผลิตภัณฑ์

ผู้บริหารจะต้องพิจารณาผลิตภัณฑ์ทั้งผลิตภัณฑ์หลัก (Core Product) และองค์ประกอบเสริมในส่วนที่เป็นบริการควบคู่กับตัวผลิตภัณฑ์ โดยสิ่งที่ผู้บริหารต้องพิจารณา คือ ผลิตภัณฑ์ต้องสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งขั้นทำได้ดีไม่น้อยเพียงใดเนื่องจากผลการวิจัยบ่งชี้ว่า

ผู้บริโภคเพศหญิงให้ความสำคัญกับระบบปรับอากาศและความนิ่มนวลในการขับขี่ เครื่องปรับอากาศให้อุณหภูมิเหมาะสมระบบช่วงล่างที่นิ่มนวลและยึดเกาะถนน ระบบไฟในห้องโดยสารได้มาตรฐาน ความมั่นใจในสมรรถนะของรถยนต์ สมรรถนะของเครื่องยนต์มีความทนทาน และอัตราการประหยัดน้ำมันสูง นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับรายละเอียดทั้งภายในและภายนอก รถยนต์ การเก็บรายละเอียดภายในและภายนอก รถยนต์ ทักษะวิสัยในการขับขี่ ราคาค่าเป็นที่ยอมรับและได้รับการยอมรับ ความเงียบของห้องโดยสาร ความเรียบร้อยของการประกอบรถยนต์ ความสวยงามของคอนโซล ความสบายของเบาะนั่ง และการใช้งานของอุปกรณ์ภายในรถยนต์ การออกแบบตกแต่งภายในห้องโดยสารมีความสวยงามและกว้างขวาง มีสีหรือรุ่นให้เลือกที่หลากหลาย ตรงกับความต้องการ รูปทรงของรถยนต์ภายนอกมีความโดดเด่นสวยงาม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในรถยนต์มีให้ครบ

2. ราคา

ราคาและค่าใช้จ่ายอื่นของผู้ใช้บริการ องค์ประกอบนี้ชี้ให้เห็นถึงการบริหารค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เนื่องจากลูกค้าได้รับคุณประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ในรูปบริการ ความรับผิดชอบไม่จำกัดอยู่ที่การตั้งราคาเพื่อสร้างราคาขายแก่ลูกค้าเท่านั้น แต่รวมถึงการกำหนดค่าไถ่จากการดำเนินธุรกิจและกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับสินเชื่อด้วย นอกจากนี้ผู้จัดการบริการยังต้องตระหนักถึงทางปฏิบัติเพื่อหาวิธีลดต้นทุนและสิ่งอื่นที่ลูกค้ารับภาระไว้ใน การซื้อ และส่งผลให้เกิดใช้บริการน้อยลง ต้นทุนเหล่านี้รวมถึงค่าใช้จ่ายทางการเงิน เวลา ความพยายามในรูปวัตถุและจิตใจ รวมไปถึงประสบการณ์ของลูกค้าในอดีตที่อาจจะเป็นลบหรือไม่พอใจต่อรูปแบบบริการก็ได้ ดังผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคเพศหญิงให้ความสำคัญกับราคาขายรถยนต์ได้ราคาสูง ราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับรถยนต์ยี่ห้ออื่นในขนาดเครื่องยนต์ที่ใกล้เคียง ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา (Maintained) รถยนต์ต่ำ และราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพของรถยนต์

3. สถานที่และลักษณะทางกายภาพ

สถานที่และลักษณะทางกายภาพองค์ประกอบนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคเพศหญิงให้ความสำคัญกับจำนวนสาขาและความสะดวกสบายของโชว์รูม จำนวนสาขาของโชว์รูมและศูนย์บริการมีมากหลากหลายสาขา และสถานที่ตั้งของโชว์รูมและศูนย์บริการอยู่ในทำเลที่สะดวก สามารถเดินทางได้ง่าย ขนาดของโชว์รูมและศูนย์บริการมีขนาดใหญ่และโชว์รูมมีการตกแต่งได้อย่างสวยงาม ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ ซึ่งถือเป็นการบริการหลังการขายและส่งผลต่อการซื้อซ้ำ การบอกต่อแบบปากต่อปากและนำมาซึ่งความจงรักภักดีในตราสินค้าในที่สุด

4. การส่งเสริมการตลาด

การส่งเสริมตลาด โดยผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภค

เพศหญิงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการตลาดทั้งในแง่การให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง การจัดการส่งเสริมการขายที่มุ่งใจรวมทั้งบุคลิกภาพและการบริการขายของพนักงานขาย ดังนั้นผู้ประกอบการควรจัดกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดให้หลากหลาย เช่น การให้ของแถมหรืออุปกรณ์ตกแต่งอย่างครบชุด กำหนดระยะเวลาในการผ่อนชำระนาน จัดประกันภัยรถยนต์ ชั้น 1 จากบริษัทประกันภัยชั้นนำที่มีคุณภาพดี ให้การบริการบำรุงรักษารถยนต์ฟรีภายในระยะเวลาที่กำหนดได้เป็นอย่างดี มีการจัดข้อเสนอเงินดาวน์และอัตราดอกเบี้ยในการผ่อนชำระให้กับลูกค้าในอัตราที่ต่ำและสมเหตุสมผล มีการคืนภาษีและมีการจัดงานแสดงสินค้าตามสถานที่ต่างๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า ได้อย่างน่าสนใจ จัดทำโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ ได้อย่างสร้างสรรค์ พนักงานขายมีความสามารถและรอบรู้ในการให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ และพนักงานขายมีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

5. กระบวนการ

ผู้บริหารต้องพิจารณาเรื่องของกระบวนการในการสั่งจองสินค้า และกระบวนการในการรับสินค้าเนื่องจากถ้าปล่อยเวลาให้นานอาจส่งผลกระทบต่อความตัดสินใจของผู้บริโภค เช่น บริษัทคู่แข่งเปิดตัวสินค้าใหม่และให้ข้อเสนอที่ดีกว่าและสามารถรับรถยนต์ได้ทันที สาเหตุนี้อาจทำให้ผู้บริโภคเกิดความลังเลและอาจตัดสินใจยกเลิกการจองและไปซื้อสินค้าของคู่แข่งดังผลการวิจัยที่บ่งชี้ว่าผู้บริโภคเพศหญิงให้ความสำคัญกับกระบวนการในการจองรถยนต์ไม่นาน และระยะเวลาการได้รับรถยนต์ไม่นาน

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มสถิติการขนส่ง กองแผนงาน กรมการขนส่งทางบก. 2555. **จำนวนรถที่จดทะเบียนสะสม ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2555.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://apps.dlt.go.th/statistics_web/vehicle.html
- จิรวรรณ ทรดี และ ดร. ไกรชิต สุตะเมือง. 2556. **อิทธิพลของความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (CSR) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ Eco Car ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.** วารสารการตลาด และการสื่อสาร ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2556)
- ไทยรัฐ. 2556. **เคล็ดลับเลือกซื้อรถอย่างไรให้โดนใจ สบายกระเป๋า.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.thairath.co.th/content/life/344762> (19 มิถุนายน 2556)
- ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ. 2550. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลด้วย SPSS.** พิมพ์ครั้งที่ 7. วี อินเทอร์เน็ต. กรุงเทพฯ.

รัตนโชติ สนธิเชื้อสัตย์. 2553. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด
ในการตัดสินใจเลือกซื้อ รถยนต์นั่งส่วนบุคคลในเขต
อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรม
ราชูปถัมภ์.

สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. 2554. รายงานการศึกษา :
ประชากรกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พ.ศ. 2554.
[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก [http://cpd.bangkok.go.th:90/
web2/strategy/DATA54/POP_BKK_S54.pdf](http://cpd.bangkok.go.th:90/web2/strategy/DATA54/POP_BKK_S54.pdf)
(19 มิถุนายน 2556)

อดุลย์ จาตุรงค์กุล, ดลยา จาตุรงค์กุล และ พิมพ์เดือน จาตุรงค์กุล.
2546. การตลาดบริการ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพบูรณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
 A Study of Monks and locality development : A Case Study of Theppuranaram Temple
 Thaphra District Muang District Khon Kaen Province

พระมหานุชา สิริวัฒน (พละกุล)

คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาวัดเทพบูรณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่นและเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น ส่วนการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์ระดับผู้นำ 5 รูป 2) ผู้นำระดับท้องถิ่น 6 ท่าน และ 3) ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น 1 ท่าน รวมทั้งหมด 12 รูป/ท่าน และได้จัดการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) 2 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมด 13 ท่าน โดยผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทด้านการพัฒนาในท้องถิ่นเสมอมา ด้วยการปรับใช้ภาระหน้าที่ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) การปกครอง พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสยังคงทำหน้าที่ดูแลกิจการในวัดเป็นสำคัญ 2) การศาสนศึกษา ให้การส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรในวัด 3) การเผยแผ่ ต้อนรับนโยบายของมหาเถรสมาคมของรัฐและของท้องถิ่น 4) การสาธารณูปการ ดำเนินการก่อสร้างศาสนสถานให้เพียงพอต่อพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป 5) การศึกษาสงเคราะห์ พระสงฆ์ที่มีศักยภาพด้านสอนหลักธรรมมีบทบาทในการสอนจริยธรรมในสถานศึกษา และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ มีส่วนในการร่วมก่อสร้างสาธารณะประโยชน์ที่สำคัญในชุมชน อย่างไรก็ตามหากเป็นพระสงฆ์ที่ไม่ใช่พระนักพัฒนาที่ดำเนินการพัฒนาไปตามบทบาทหน้าที่ที่ตนดำรงอยู่ บางรูปอยู่ในฐานะผู้ส่งเสริมบทบาท บางรูปอยู่ในฐานะผู้ปฏิบัติกร แต่หากเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาท่านจะดำเนินการเองโดยจัดทำในรูปโครงการส่งเสริมชุมชน มีทั้งมุ่งพัฒนารายได้ พัฒนาจริยธรรม และพัฒนาการศึกษา ส่วนบทบาทพระสงฆ์วัดเทพบูรณาราม ยังคงเป็นบทบาทตามลักษณะงานที่คณะสงฆ์กำหนดให้ โดยความโดดเด่นคือการส่งเสริมค่านิยมทางจริยธรรมด้วยกลวิธีเผยแผ่ต่างๆ แต่ที่น่าสนใจคือการยกระดับคุณธรรมด้วยวรรณกรรมพื้นบ้าน การนี้จึงส่งผลเชิงกระตุ้นเตือนวิธีใหม่ต่อทัศนคติของพุทธศาสนิกชน การแสดงบทบาทดังกล่าวนี้จึงมีผลมาจากพุทธดำรัส พระธรรมวินัย และวัดที่มีลักษณะก่อกุลสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนในระบบความสัมพันธ์ผนวกกับกฎระเบียบทางคณะสงฆ์ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ให้พระสงฆ์ควบคุมดูแล ทั้งผู้ปกครองและประชาชนตามความสามารถ แต่บทบาทที่เป็นประโยชน์ก่อกุลแก่ชุมชนมักมาจากความมุ่งมั่นเสียสละเฉพาะตัวของพระสงฆ์แต่ละรูป โดยมักมีแรงผลักดันมาจากสภาพปัญหาในชุมชน ที่บางครั้งหน่วยงานท้องถิ่นก็ตอบสนองต่อรูปแบบการปฏิบัติของพระสงฆ์ อย่างไรก็ตามหากเป็นการดำเนินงานอย่างปกติ ปัญหาหลักคือระบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับการขับเคลื่อนภาระงาน ทั้งความสัมพันธ์ของพระสงฆ์แต่ละระดับและความสัมพันธ์กับประชาชนในแต่ละสถานะตำแหน่ง ทั้งนี้พระสงฆ์ระดับผู้ปกครองขาดการกำกับดูแลบริหารสั่งการและติดตามประเมินผล ผนวกกับขาดการกำหนดนโยบายเชิงพัฒนาอย่างสอดคล้องกับนโยบายท้องถิ่น แม้กระทั่งพระสงฆ์ก็ยังมีขาดทักษะเชิงลึกทั้งด้านหลักธรรมและศาสตร์สมัยใหม่ในการทำงานการพัฒนาหลายๆ รูปแบบ สำหรับแนวทางส่งเสริมต้องเริ่มที่องค์กรสงฆ์ควรปรับรูปแบบวิธีการทำงานของพระสงฆ์ให้สอดคล้องกับลักษณะทางสังคมใหม่ โดยที่เจ้าคณะผู้ปกครองต้องควบคุมและแก้ไขปัญหา กระตุ้นให้วัดโดยเจ้าอาวาสต้องจัดกิจกรรมให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนและผู้นำของแต่ละหน่วยงาน พร้อมทั้งโน้มน้าวชี้แจงบทบาทพระสงฆ์ต่อสังคมถึงภารกิจอันต่อการพัฒนาอย่างจริงจัง ด้วยการเปิดรับวิสัยทัศน์ระดับองค์กร ผู้นำ และชุมชน ให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : พระสงฆ์, บทบาทการพัฒนาท้องถิ่น, องค์ประกอบส่งเสริม, ปัญหาและอุปสรรค, แนวทางส่งเสริมพระสงฆ์

Abstract

The research had 3 main purposes which were 1) to study monks' roles in locality development. The research was a case study of Theppuranaram Temple Thaphra District Muang District Khon Kaen Province. 2) The research was also aimed to study affecting factors towards the monks' roles in locality development and 3) to study problems and obstacles of the monks and ways to promote the monks' roles in locality development. The qualitative research methodology was employed by interviewing the sample groups for collecting data. The sample groups of 12 people consisted of 1) 5 monk leaders, 2) 6 local leaders, and 3) 1 director of Khon Kaen Office of Buddhism. There were 2 groups of 13 people participating in a focus group discussion. The research findings revealed as follows: the monks have had the major role in locality development using 6 main duties. Such as 1) To rule the monk that is the abbot levels still look after the duty, as is the first important in the temple. 2) To study of religion support studding to the monks. 3) To Evangelism accept policy of The Sangha Supreme Council of state and locality. 4) Public continues building religious place to enough for a monks and Buddhist. 5) To subsidiary the monks that have ability in instruct the principle to have a role to teach ethics in the academy. And then 6) Public Subsidiary has a participation to build a commonwealth that is important in community. If the monks are not developers themselves, they still develop their local areas as their responsibilities. Some are supporters and some are executors. If the monks are real developers themselves, they always initiate a project promoting their community in term of incomes, moral, and education. The monks in Theppuranaram Temple have their own job responsibilities as they are assigned by the monk hierarchy. The outstanding role is the moral education by using several propagation strategies. The interesting strategy is to use local literature in teaching moral. This is why it is the new stimulating way affecting the Buddhists' attitudes. Those roles are influenced by the Buddha's speech, the Buddha' teaching, and the temple itself which has supported the Buddhists in term of relationship system. The monk laws determining power and duty also have the control over inferiors and all people effectively. The role benefiting the community is gain from individual monks who always sacrifice. The monk gain impulsion for locality development from the community's problems. The local institutes something give a response to the monk's action. However, the main problem of locality development operation is the paired relationship including the monk relationship each level and the relationship with people at each position. The monk readers are effective to administrate and evaluate jobs and the also deeply luck Dharma Principles and modern science to work with various forms of locality development.

Keywords : monks, locality development, problems and obstacles, ways to support monk

บทนำ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาห้าทศวรรษที่ผ่านมา สังคมและวัฒนธรรมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด จากสังคมเกษตรกรรม เป็นสังคมอุตสาหกรรม จากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง การเปลี่ยนแปลงมีอาจแยกส่วนออกจากกันได้อย่างอิสระ เพราะโครงสร้างและพฤติกรรมทางสังคมย่อมมีวัฒนธรรม ส่วนสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ประชาชนโลกทัศน์ เทคโนโลยี และการเคลื่อนไหวของสังคม (อัมพร สุคันธวิช และศรีรัฐ โกวงศ์, 2553: 239-240, 242) ลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้สังคมสูญเสียระเบียบ สถาบันหลักไม่สามารถถ่ายทอดจารีตที่ถูกต้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการเห็นแย้งต่อกฎเกณฑ์และระเบียบเดิม พร้อมทั้งผลิตค่านิยมใหม่ซึ่งสร้างความแปลกแยกระหว่างกลุ่มบุคคล ในสังคมแล้วยังขยายออกสู่สังคมชนบท (นิรมล สุธรรมกิจ, 2551: 15-16; โกศล วงศ์สุวรรณ, 2543: 28) โลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยดำเนินชีวิตแบบวัฒนธรรมตะวันตกที่ยึดถือวัตถุเป็นสำคัญ ไม่ผ่านการแยกแยะควบคุมผลเสียที่จะเกิดขึ้นในวงกว้าง ทั้งลดศักยภาพของชุมชนทุนสังคม และภูมิปัญญาดั้งเดิม (วิวัฒน์ชัย อุตถากร, 2546: 9, 23, 64) ท่านพุทธทาสภิกขุจึงเสนอว่า พระสงฆ์สามารถมีบทบาท 3 ประการ คือ 1) ปรีชาติ ส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้พัฒนาสู่ความคิดพิจารณาได้เอง 2) ปฏิบัติ เป็นต้นแบบในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและสร้างความสนใจต่อผู้พบเห็น และ 3) ปฏิเวธ แสดงผลแห่งการปฏิบัติใช้ปรากฏชัดจนเกิดความไว้วางใจในแนวทางส่งผลต่อการริเริ่มประพฤติปฏิบัติตาม (เบญญา มังคละพฤกษ์, 2552: 10) พระสงฆ์ยุคโลกาภิวัตน์จึงควรมีบทบาทอย่างกว้างขวาง ในด้านการแก้ไขและพัฒนาสังคม ภายใต้อำนาจและความเข้าใจหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง และเป็นผู้เคร่งครัดในวัตรปฏิบัติที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอด้วย (เบญญา มังคละพฤกษ์, 2552: 18) แต่ปัญหาหลักคือองค์กรสงฆ์ไม่สามารถชี้แนะให้พระสงฆ์ปรับตัวเข้ากับบทบาทร่วมสมัยกับสังคม ชำยังปรากฏช่องทางแห่งความประพฤติเสื่อมเสียต่อปัจเจกภิกษุอย่างต่อเนื่อง ภาพลักษณ์โดยรวมของสถาบันสงฆ์จึงตกต่ำลง พระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถอธิบายหลักธรรมให้ชาวพุทธเข้าใจในเนื้อความของพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง หากแต่ฆราวาสกลับอาจเข้าใจหลักธรรมได้อย่างลึกซึ้งยิ่งกว่า อนุกรมวิธานวัดซึ่งเป็นศาสนสถานที่สำคัญของศาสนาพุทธ โดยเฉพาะวัดที่อยู่ติดกับชุมชนเป็นหน่วยงานย่อยที่เข้าถึงประชาชนในระดับท้องถิ่น มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนมาทุกยุคทุกสมัยจึงต้องมีบทบาทมากขึ้น เพื่อผานความแตกร้างทางสังคม การให้บริการสังคมด้านต่างๆ นั้น แม้เป็นบทบาทหน้าที่ที่ภาครัฐเพิ่มเติมขึ้น แต่องค์กรสงฆ์กำลังประสบปัญหาหลัก 4 ประการ คือ ประการแรกโครงสร้างที่ร่วมศูนย์และด้อยประสิทธิภาพ ประการที่สองความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับรัฐ ประการที่สามความเห็นห่างจากสังคม และประการสุดท้าย

ขาดระบบกลั่นกรอง กำกับ และกล่อมเกล่าที่มีคุณภาพ (พระไพศาล วิสาโล, 2552: 281-282, 328, 512-513) ภายใต้อำนาจราชการแบบพระสงฆ์ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ตั้งบทบาทพระสงฆ์เห็นห่างออกจากชุมชน ในอดีตพระพุทธานุศาสนานุวัตน์ตั้งมั่นด้วยศรัทธาเมื่อพระสงฆ์ผู้ปกครอง และพุทธศาสนิกชนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีดุลยภาพ แต่หลายทศวรรษที่ผ่านมาสถาบันสงฆ์ผูกติดอยู่กับการอุปถัมภ์ของรัฐมากเกินไป ส่งผลให้คณะสงฆ์สูญเสียศักยภาพที่มีในองค์กร ชำยังขาดแรงจูงใจที่จะปฏิรูปองค์กรให้เหมาะสมกับยุคสมัย ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ มีเพียงสองแนวทาง คือ ประการแรกพระสงฆ์เองก็จำเป็นต้องปรับบทบาทใหม่เข้าหาประชาชน โดยเริ่มต้นจากการ “เปิดวัด” ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบมากขึ้น ประการสุดท้ายประชาชนต้องใหม่เข้าหาคณะสงฆ์ ผ่านการร่วมบริหารและรับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ หรือร่วมเป็นผู้อุปถัมภ์ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการวางแผน และด้านการดำเนินงานของพระสงฆ์ในพื้นที่ องค์กรสงฆ์จึงจะพ้นวิกฤต (ไพศาล วิสาโล, 2546: 4-7) สำหรับวัดเทพบูรณาราม เป็นวัดที่ตั้งในชุมชนท้องถิ่นระดับเทศบาลตำบล มีประชาชนอาศัยอยู่มากพอสมควร จึงมีกิจกรรมที่สัมพันธ์กับพระพุทธานุศาสนานุวัตน์มาโดยตลอด ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 4 ลักษณะ คือ ประการแรกส่งเสริมให้ความรู้ด้านหลักธรรม ประการที่สองส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม วัฒนธรรมไทย ประการที่สามส่งเสริมกิจกรรมพิเศษตามกาลสมัย และประการสุดท้ายมุ่งส่งเสริมกิจกรรมของท้องถิ่น ที่ซึ่งคณะผู้บริหารท้องถิ่นกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนาท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการทำงานพัฒนาท้องถิ่นโดยพระสงฆ์ภายใต้สถานการณ์กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยการสืบค้นข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการศึกษา และชั้นปฐมภูมิด้วยการลงพื้นที่วิจัย ซึ่งดำเนินการด้วยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้มีมูลเหตุมาจากสภาพการณ์สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของประชาชนในแต่ละช่วงวัย ทั้งการพัฒนาที่เน้นไปทางวัตถุเป็นสำคัญโดยละเลยพฤติกรรมที่ดีด้านคุณธรรมและจริยธรรม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาวัดเทพบูรณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนา

ท้องถิ่นและเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานั้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Interview) และใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) ซึ่งเป็นคำถามที่ได้จัดเตรียมไว้ ผนวกกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มพระสงฆ์ระดับผู้นำ กลุ่มผู้นำระดับท้องถิ่น และผู้บริหารระดับภูมิภาค และประชาชนบ้านหนองบัวดีหมีทั้ง 4 หมู่บ้าน

2. ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) คือ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญด้วยการสัมภาษณ์จำนวน 12 ท่าน ได้แก่ พระสงฆ์ระดับผู้นำ จำนวน 5 รูป ผู้บริหารระดับท้องถิ่น จำนวน 6 ท่าน และผู้บริหารส่วนภูมิภาค จำนวน 1 ท่าน และ 2) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวน 2 กลุ่มๆ ละ 6-8 ท่าน

3. เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 6 ส่วนคือ (1) ความคาดหวังต่อการมีภาวะผู้นำของพระสงฆ์ (2) บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น (3) องค์ประกอบที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น (4) ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น (5) แนวทางการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น และ (6) ความคาดหวังของท่านต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น 2) การสนทนากลุ่มย่อย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 มีสมาชิก 7 ท่าน ส่วนกลุ่มที่ 2 มีสมาชิก 6 ท่าน โดยใช้ประเด็นคำถามเดียวกันกับการสัมภาษณ์เป็นแนวทางในการอภิปราย และ 3) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) พฤติกรรมของพระสงฆ์ (2) พฤติกรรมผู้นำท้องถิ่น (3) พฤติกรรมผู้นำชุมชน และ (4) พฤติกรรมประชาชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Interview) และใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) แล้วดำเนินการสัมภาษณ์ไปตามลำดับตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนา ด้วยการรวบรวม จัดหมวดหมู่ จำแนกแยกแยะ วิเคราะห์ความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กัน ระหว่างประเด็นคำถามของแต่ละข้อ จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ประเภท

ผลการศึกษา

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น

ก่อนดำเนินการศึกษาผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นการศึกษามหาวิทยาลัยพระสงฆ์ไว้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทอย่างไรตามพุทธบัญญัติ บทบาทที่พระสงฆ์ปฏิบัติจริง และบทบาทที่พุทธศาสนิกชนคาดหวังจากพระสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของพระสงฆ์วัดเทพปรณาราม ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย พร้อมทั้งบทบาทที่พระสงฆ์ควรปฏิบัติในอนาคตซึ่งพบผลการศึกษาดังนี้

1. บทบาทที่พระสงฆ์ปฏิบัติจริง พระสงฆ์ยังเป็นผู้นำทางด้านศาสนาแนะนำสั่งสอนพุทธศาสนิกชนด้วยหลักธรรมที่ถูกต้องและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน โดยเจ้าอาวาสยังคงทำหน้าที่ดูแลกิจการในวัดเป็นสำคัญ บางครั้งนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการกำกับดูแลประชาชน ส่งเสริมการศึกษาแก่ภิกษุ-สามเณรในวัด ทั้งหลักพระธรรมวินัย ทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรม และการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ผนวกกับการเผยแพร่ด้วยการตอบรับนโยบายของมหาเถรสมาคม บางครั้งตอบรับนโยบายของรัฐ นโยบายของหน่วยงานท้องถิ่น และส่วนงานจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่สำคัญคือพระสงฆ์ระดับพระเถระได้รับการนิมนต์เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งยังริเริ่มก่อสร้างศาสนสถาน อาทิ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ วิหาร บรรจุโบราณวัตถุ อุโบสถ และบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งก่อสร้างที่ชำรุดที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง แต่มิได้ละเลยบทบาทการสอนจริยธรรมในสถานศึกษา มอบทุนทรัพย์แก่เยาวชน มีส่วนร่วมด้วยการเป็นกรรมการการศึกษาในโรงเรียน มีส่วนในการร่วมก่อสร้างสาธารณประโยชน์ที่สำคัญ เช่น ร่วมสร้างศาลาประชาคม ตัดและขยายถนนภายในชุมชน พัฒนาสภาพภูมิทัศน์ริมถนน สร้างประปา โรงเรียน สะพานข้ามคลองในหมู่บ้าน และให้ความช่วยเหลือในยามที่ประชาชนประสบภัยพิบัติต่างๆ ร่วมเจรจาต่อรองหรือประณีประนอม ด้วยการไกล่เกลี่ยเมื่อฝ่ายผู้นำเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน ให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารการพัฒนา ซึ่งเป็นความพึงประสงค์ของทางวัดและชุมชน โดยมีได้มองข้ามการสาธารณสุขซึ่งคอยให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การพยาบาล แนะนำการปฏิบัติต่อกัญช้อาพาธ และดำรงตนเป็นที่ปรึกษาหรือให้คำแนะนำต่อประชาชนในคราวที่ต้องประสบกับความผิดหวังในชีวิตด้วยหลักธรรม

2. บทบาทพระสงฆ์วัดเทพบูรณาราม มี 2 ลักษณะคือ

1) บทบาทพระราชประสิทธิคุณ (สุนันท์ สุภาจาโร) ท่านมีผลงานวรรณกรรมเด่นชัดเชิงเสริมสร้างสังคมที่ส่งเสริมการสื่อสารให้ตนบรรลุผลแต่ไม่ขัดแย้งกับคนอื่น ฉะนั้นการสื่อสารจึงต้องคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่นด้วย การสื่อสารที่ต่อยอดสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรให้เหนียวแน่น รวมทั้งการอนุรักษ์และส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยท่านได้ประพันธ์บทสวดมนต์ให้เยาวชนในบ้านหนองบัวดีหมี่ได้ขับร้องและนำไปแข่งขันตามเทศกาลต่างๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางจิตใจ วรรณกรรมส่งเสริมการปฏิบัติที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมใดๆ ต่อศาสนสถาน ไม่ว่าจะเป็นการลบลู่ ไม่ให้ความเคารพในสถานที่ ล้วนเป็นการแสดงความลดน้อยถอยลงของจิตได้สำนึก จึงถือได้ว่าเป็นการขัดเกลาทัศนคติต่อศาสนสถานของพุทธศาสนิกชน ท่านยังชี้ให้ประชาชนเห็นว่า พระธรรมของพระพุทธศาสนาไม่ใช่สิ่งที่จะถูกเหยียดหยาม แต่ควรให้ความเคารพขณะรับฟังและนำไปปฏิบัติด้วยหวังในผลลัพธ์ ในภาพรวมผลงานท่านจึงสะท้อนและส่งเสริมการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น รวมทั้งบทประพันธ์ร้องกรองบางเรื่องได้กล่าวถึงเมืองขอนแก่นว่า มีพระธาตุขามแก่นเป็นสัญลักษณ์ เจริญก้าวหน้าตามยุคสมัย แต่ไม่หลงลืมศิลปะท้องถิ่น เช่น ดนตรีพื้นบ้าน สินค้าหัตถกรรมผ้าไหมคุณภาพสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย และ 2) บทบาทพระสงฆ์ลูกวัด ด้วยการเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณ แนะนำสั่งสอนยกระดับคุณภาพจิตใจประชาชน นำพาปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ถูกต้อง ให้การปกครองภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าอาวาส ซึ่งท่านใช้หลักปกครองตามหลักประชาธิปไตยต่อการกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานของพระสงฆ์ภายในวัด ซึ่งคัดเลือกกันตามความรู้ความสามารถต่องานที่รับผิดชอบ ผ่านการส่งเสริมการเผยแพร่ด้วยกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีเป็นประจำทุกปี แต่ไม่ละเลยการศึกษาหากแต่ใส่ใจต่อการศึกษาทั้งการศึกษาแผนกธรรมแผนกบาลี พระปริยัติศึกษา และการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ครั้นเมื่อสำเร็จการศึกษาจึงกลับสู่ภูมิลำเนา บางรูปปรับเปลี่ยนสถานที่ศึกษา บางรูปลาสิกขาออกไปดำเนินชีวิตอย่างคฤหัสถ์ ส่วนด้านสาธารณูปการเจ้าอาวาสมักเป็นผู้นำในการริเริ่มการก่อสร้างศาสนสถานที่สำคัญภายในอาวาส และส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในก่อสร้างสถานที่ราชการในชุมชน ทั้งยังมีพระสงฆ์เข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับต่างๆ การนี้เจ้าอาวาสยังได้รับนิมนต์ให้เป็นกรรมการโรงเรียน และยังได้ส่งเสริมให้เกิดการก่อสร้างหน่วยงานซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การสมทบทุนสร้างศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ สมทบทุนสร้างสถานีนอนามัยชุมชนและสมทบทุนสร้างศาลากลางหมู่บ้าน

3. บทบาทเชิงรุกของพระสงฆ์สุ่ออนาคต ควรปรับใน 3 ส่วน คือ 1) ระดับบุคคล ต้องศึกษาหลักธรรมให้ครอบคลุมผนวกกับ

ศาสตร์สมัยใหม่แต่ละแขนงและสามารถขยายความได้อย่างสอดคล้องอิงอาศัยกับหลักการทางพระพุทธศาสนาได้อย่างน่าสนใจจากปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมแล้ว ร่วมเสนอทางออกแนวใหม่ที่มีอิทธิพลทางความคิดต่อสังคมไทยด้วยวิธีการอย่างมีระบบ 2) ระดับองค์กร วัดต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เป็นที่สัปปายะ พัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ ของวัดให้ทันสมัย เพื่อบริการประชาชนผู้เดือดร้อนให้ครอบคลุม ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ให้เท่าทันสังคม หัวใจหลักคือการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกทุกรูปต้องมีความเป็นมืออาชีพพร้อมรู้ในวิธีการถ่ายทอด พร้อมกันนั้นต้องลดพุทธพาณิชย์เชิงไสยศาสตร์ และ 3) ระดับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจและด้านคุณภาพชีวิต ควรเป็นต้นแบบที่ดีที่ถูกต้องของการเป็นผู้มีก้น้อยไม่สะสมวัตถุสิ่งของ ส่งเสริมความรู้ สรรค์สร้างอาชีพ ดำรงภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงสาธารณประโยชน์ นำหลักธรรมมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับการพัฒนา โดยไม่เลือกฝ่ายทางการเมือง หากแต่ควรส่งเสริมด้านการเป็นพลเมืองที่ถูกต้องตามสิทธิหน้าที่ขั้นพื้นฐาน ชี้ให้เห็นถึงคุณและโทษของลัทธิทุนนิยมและบริโภคนิยม ขณะเดียวกันควรชี้ให้เห็นถึงคุณประโยชน์ทางจิตเจตเจตนิยมนิยม สามารถเผชิญและคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหาของตนได้ ซึ่งสามารถเป็นกำลังของชุมชน ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเจ้าของร่วมกันของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ การนี้ควรเสนอประเด็นปัญหา ระดับสังคม องค์กร และนโยบายรัฐ ที่เป็นปัญหาต่อสังคมหรือชุมชนในบริบทต่างๆ ทั้งนี้ต้องโต้แย้งด้วยข้อมูลทางวิชาการ ซึ่งมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งต้องจริงจังและเข้มงวดในการผลิตบัณฑิตด้วยสถานการณ์ทางสังคมพร้อมกับการวิจารณ์และปิดท้ายด้วยหลักธรรมและวิธีการแก้ไขปัญหา

องค์ประกอบที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น

จากการบททวนและประมวลข้อมูลจากคำตอบผู้วิจัยจึงได้คัดองค์ประกอบที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่นออกเป็นขั้นๆ จากขอบข่ายทางพระพุทธศาสนาไปจนถึงองค์ประกอบภายนอกที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานและประชาชนโดยทั่วไปพบว่า

1. องค์ประกอบด้านพุทธบัญญัติ พระธรรมวินัย และกฎระเบียบวัด พระพุทธเจ้าทรงประกาศลัทธิของพระองค์เพื่อประโยชน์ 3 ประการ คือ 1) อุตตถะ คือการที่ภิกษุต้องปฏิบัติธรรมอยู่ในกรอบมันศึกษาพระธรรมวินัยให้ยิ่งขึ้น 2) ปรัตถะ คือดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นทั้งแก่คณะสงฆ์ด้วยกันและแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป และ 3) อุภยัตถะ คือการประพฤติประโยชน์ให้เกิดขึ้นทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งแก่ตนเองคือวัตรปฏิบัติของภิกษุและแก่พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ สำหรับพระธรรมวินัยคือกรอบที่ภิกษุพึงปฏิบัติไม่ควรละทิ้ง เพราะนำมาซึ่งความเคารพศรัทธาจากประชาชน ส่วนกฎระเบียบวัดโดยมีเจ้าอาวาสเป็น

ผู้ดำเนินการแทน ด้วยอาศัยอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. คณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งมอบหมายให้ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะงาน 6 ประการ

2. องค์ประกอบด้านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยทุกตำแหน่งปกครองล้วนมีภาระหน้าที่หลัก 6 ประการ คือ 1) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่ การบริหารภิกษุ-สามเณรใต้ปกครองให้เรียบร้อย 2) ด้านการศาสนศึกษา ให้บริการแก่ภิกษุ-สามเณรและประชาชนทั่วไป ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญ และหลักสูตรอื่นๆ ทางพระพุทธศาสนา 3) ด้านการเผยแผ่ ได้แก่ กลวิธีด้านการสอน การอบรม การแสดงธรรม การปาฐกถาธรรม การเขียนตำรา การปฏิบัติธรรม และผ่านสื่อต่างๆ 4) ด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ การกำกับดูแลการสร้างศาสนสถาน บำรุงรักษา และบูรณะซ่อมแซม 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือการส่งเสริมให้ประชาชนได้ศึกษาหลักธรรมอย่างมีหลักสูตรด้วยรูปแบบต่างๆ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับสังคมด้านต่างๆ เช่น การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส การต่อต้านยาเสพติด การบริจาคเงินทุนแก่หน่วยงานต่างๆ การก่อสร้างสาธารณประโยชน์ และการส่งเสริมวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ บทบาทที่ได้รับมอบหมายตามตำแหน่งงาน มีอำนาจสั่งการให้ส่วนงานออกสู่วิธีการและกระบวนการดำเนินการ ทั้งนี้การแสดงออกด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนับว่าเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนบทบาทพระสงฆ์ ส่วนตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ ได้แก่ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เป็นต้น ซึ่งเป็นแรงเสริมให้พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่ โดยพระสงฆ์ผู้ปกครองต้องมีภาวะผู้นำและต้องเข้มแข็งเป็นพิเศษ ต้องนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้ความถูกต้องตามกาลสมัย

4. องค์ประกอบด้านลักษณะเฉพาะของพระสงฆ์ เป็นพื้นฐานภายใต้จิตสำนึกที่ดีของแรงกระตุ้น บวกกับปฏิบัติที่ถูกต้อง จึงส่งผลต่อการริเริ่มพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ที่จะช่วยเหลือชุมชนจนพัฒนาเป็นความชำนาญซึ่งก็มีความเป็นผู้นำตามธรรมชาติ ทั้งนี้พระสงฆ์กลุ่มดังกล่าวมีแนวคิด 2 ประการหลัก คือ 1) ด้านอัตตสมมติ อันได้แก่พระสงฆ์ที่เน้นไปในทางปฏิบัติมากกว่าการศึกษา (ปริยัติ) และ 2) ด้านปริยัติสมมติ อันได้แก่พระสงฆ์ที่ใส่ใจต่อความเป็นอยู่ของผู้อื่น ด้วยการสร้างสิ่งของให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา วัด ชุมชน และสังคม ทั้งนี้ต้องมีความเข้มแข็ง ความอดทน การบริหารงานที่ดี ความรอบรู้เฉพาะ และกรอบด้านพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ ภายใต้ความเพียรพร้อมและทีมงานที่มีคุณภาพ เช่น วุฒิปภาวะ การศึกษา ความเสียสละ เป็นต้น

5. องค์ประกอบด้านการเอื้ออำนวยจากสังคม ความไว้วางใจและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ สถานการณ์ของสังคมที่กำลังเผชิญปัญหาในช่วงนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งของการกระตุ้นส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ ที่สำคัญยิ่งคือผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นเป็นองค์ผสมรวมที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน ซึ่งเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อวัดและชุมชน

6. องค์ประกอบด้านการตอบสนองจากหน่วยงาน องค์กรท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อวัดและพระสงฆ์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์สังคมที่ดี มีความสัมพันธ์เชิงองค์การเกื้อหนุนกัน เพียงแต่องค์กรยื่นมือเข้าช่วยเหลือและส่งเสริมบทบาทให้มากกว่าที่เป็นอยู่หรือช่วยผลักดันเชิงรุกมากขึ้น เพราะวัดเองก็มีฐานะเป็นองค์กร

ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น

จากการประมวลและสรุปผลการศึกษาในส่วนนี้พบว่า คู่สัมพันธ์ในแต่ละสถานะภาพ/บทบาท ปัญหาเฉพาะตัวของพระสงฆ์ และนโยบายของคณะสงฆ์และนโยบายของท้องถิ่นที่สอดคล้องกันเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของการดำเนินงานโดยพระสงฆ์ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคระหว่างคู่สัมพันธ์ เมื่อวิเคราะห์แล้วสามารถจำแนกออกเป็น 8 คู่สัมพันธ์ได้แก่ **สาเหตุแรกปัญหา** ที่เกิดจากพระสังฆาธิการกับพระสังฆาธิการ เพราะการจัดระเบียบองค์กรสงฆ์ไม่มีความเหมาะสม ขาดระบบระเบียบที่แน่นอนชัดเจน ผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ขาดความรู้ในตำแหน่งส่งผลให้การบริหารงานด้อยประสิทธิภาพ สายการบังคับบัญชาของแต่ละส่วนในการรับผิดชอบงานขาดการติดต่อประสานงานระหว่างกัน **สาเหตุที่สองปัญหา** ที่เกิดจากพระสังฆาธิการกับพระสงฆ์ระดับปฏิบัติการณ์ เพราะผู้ปกครองสั่งงานไม่เป็นระบบยากต่อการปฏิบัติตาม เป็นเหตุให้นโยบายที่กำหนดไว้ร่วมกันคลาดเคลื่อน ไม่เห็นความสำคัญของพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ขาดการสนับสนุน และขาดการแสดงโอวาท ผู้ปฏิบัติการณ์จึงขาดขวัญและกำลังใจ ไม่เปิดโอกาสให้พระระดับปฏิบัติการณ์ได้แสดงความคิดเห็น หรืออาจเปิดโอกาสแสดงความคิดเห็น แต่ไม่ได้รับการยอมรับหรือนำไปปรับใช้เป็นแนวคำสั่งเชิงนโยบาย **สาเหตุที่สามปัญหา** ที่เกิดจากพระสังฆาธิการกับเจ้าหน้าที่ปกครอง ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนหนึ่งเป็นเพราะพระสงฆ์ก็ได้ประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกันระหว่างสถาบันศาสนากับหน่วยงานราชการในท้องถิ่น **สาเหตุที่สี่ปัญหา** ที่เกิดจากพระสังฆาธิการกับประชาชน ประชาชนบางท่านไม่เข้าใจในกฎระเบียบของวัด ขาดความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทที่พระสงฆ์ดำเนินการต่อชุมชน ส่วนการแสดงธรรมยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ การให้บริการด้านการศึกษาสงเคราะห์ ขาดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจที่

ทำหน้าที่สอนหลักธรรมตามหลักสูตรที่ถูกต้อง และไม่มีมาตรฐานการบริหารจัดการที่ดี **สาเหตุที่ห้า** ปัญหาที่เกิดจากพระสงฆ์ระดับปฏิบัติกรกับเจ้าหน้าที่ปกครอง เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไม่มีนโยบายที่ท้องถิ่นที่สอดคล้องต่อการรับการดำเนินงานด้านจริยธรรมของพระสงฆ์ซึ่งขาดการตอบรับการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ที่สำคัญผู้บริหารไม่แสดงท่าทีส่งเสริมสนับสนุนหรือกล่าวยกย่องเชิดชูพระสงฆ์นักพัฒนา **สาเหตุที่หก** ปัญหาที่เกิดจากพระสงฆ์ระดับปฏิบัติกรกับประชาชน การดำเนินงานขาดความร่วมมืออย่างจริงจังและสมัครใจจากประชาชนในชุมชนเนื่องเพราะประชาชนก็ยังมิได้รับโอกาสให้เข้าร่วมกำหนดแผนพัฒนา และร่วมขับเคลื่อนแผนนั้นผ่านกิจกรรมต่างๆ ทั้งยังมีประชาชนบางส่วนไม่เห็นด้วยที่พระสงฆ์จะดำเนินการทุกอย่างแล้วทำตัวเป็นเจ้าของเสียหมด **สาเหตุที่เจ็ด** ปัญหาที่เกิดจากพระสงฆ์ระดับปฏิบัติกรกับพระสงฆ์ระดับปฏิบัติกร พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติงานมีพื้นฐานและประสบการณ์แตกต่างกันจึงส่งผลต่อวิธีการปฏิบัติซึ่งนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ขาดการประสานงาน ขาดความสัมพันธ์ และขาดความกระตือรือร้น และ **สาเหตุสุดท้าย** ปัญหาที่เกิดจากเจ้าอาวาสกับพระสงฆ์ลูกวัด โดยเจ้าอาวาสไม่สามารถจัดบริการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนพระสงฆ์ลูกวัดขาดความเอาใจใส่ต่อภรรยาเบียดเบียนวัดหรือตึกาที่เจ้าอาวาสกำหนดขึ้น ไปจนถึงการละเมิดกฎระเบียบวัด ที่สำคัญคือเจ้าอาวาสก็มีทราบปัญหาเฉพาะตัวของพระสงฆ์ได้ปกครองแต่ละรูป ก่อให้เกิดความไม่สนิทสนมกลมเกลียวระหว่างกัน นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อความเป็นสมณะเพศ

2. ปัญหาและอุปสรรคเฉพาะของพระสงฆ์ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประการ คือ ประการแรกปัญหาของพระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการ เบื้องต้นคือพระสังฆาธิการมีเวลาในการกำกับดูแลพระสงฆ์ระดับปฏิบัติกรน้อยหรือขาดความเอาใจใส่ มิได้ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ขาดการบริหารจัดการองค์กรแบบสมัยใหม่ ขาดการทุ่มเทเอาใจใส่ต่อภาระงานระหว่างแผนก ไม่ให้ความร่วมมือที่ดีต่อกันในการส่งเสริมแผนงานไม่กระจายภาระหน้าที่ออกสู่ผู้ปฏิบัติอย่างทั่วถึง เจ้าอาวาสอาจมีอคติต่อพระสงฆ์ระดับปฏิบัติกรซึ่งทำงานด้วยวุฒิการศึกษาเบิกทางขาดประสบการณ์ในการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อองค์กรหรือบางวัดท่านชราภาพมากแล้ว ไม่สามารถกระจายคำสั่งลงสู่ผู้ปฏิบัติกรได้อย่างครอบคลุม ล้วนส่งผลให้เกิดปัญหาการกำกับดูแลขาดประสิทธิภาพ และประการสุดท้ายปัญหาของพระสงฆ์ระดับปฏิบัติกร พระสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจต่อภารกิจเชื่อมโยงบทบาทที่ตนสามารถดำเนินการได้ต่อสังคม ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้พร้อมปฏิบัติกับผู้มีต้องการให้ปฏิบัติ ซ้ำยังขาดการแสดงบทบาทที่ตนพึงกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่พยายามพัฒนาศักยภาพของตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้าน

หลักธรรมซึ่งต้องแจ่มแจ้งกว่าคฤหัสถ์ ขาดการวิเคราะห์หลักธรรมโดยถูกต้องเพราะขาดฐานคือองค์ความรู้ความสามารถเชิงลึกไม่สามารถอธิบายเชิงวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ ยิ่งอาศัยประสบการณ์ที่ได้จากการสั่งสมเป็นหลัก ซึ่งขาดฐานข้อมูลหรือระเบียบวิธีการปฏิบัติตามหลักทฤษฎีทางวิชาการ ผนวกกับขาดทักษะด้านสมณโวหาร ขาดเทคนิควิธีการสอนหรือนำเสนอที่ไม่สอดคล้องต่อสถานการณ์ ขาดทักษะความเป็นผู้สอนที่ดี ไม่มีระบบในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ไม่มีองค์ความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ปัจจุบัน ขาดทักษะด้านจิตวิทยาการแนะนำ ขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อคู่สนทนา และที่สำคัญคือมีพฤติกรรมแสดงออกอย่างไม่เหมาะสม

3. ปัญหาและอุปสรรคจากนโยบาย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะปัญหา โดยปัญหาแรกเป็นปัญหาจากนโยบายคณะสงฆ์ ซึ่งขาดระบบระเบียบในการปกครองหรือผู้บริหารด้อยประสิทธิภาพหรือไม่พิจารณาปรับบทบาทพระสงฆ์ตลอดจนองค์การสงฆ์องค์กรสมัยใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาไม่ได้นอกเหนือไปจากที่เคยปฏิบัติมาในอดีต ที่สำคัญยิ่งคือไม่มีหน่วยงาน ภาระงาน และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการดำรงอยู่ในสมณะเพศของพระสงฆ์รุ่นใหม่ ซึ่งมีความมุ่งมั่นในการที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคณะสงฆ์ให้ดีขึ้น ด้วยแนวคิดการพัฒนาเชิงองค์กรและโครงสร้าง จึงเป็อหน่ยในระบอบการปกครองที่ยังยึดโยงในระบอบอุปถัมภ์ บางกลุ่มไม่แสดงความสามารถต่อคณะสงฆ์อย่างเต็มความสามารถ บางกลุ่มลาสิกขาเพื่อนำตนเองออกจากระบบเก่า ไม่มีการบริหารจัดการที่ดีต่อแผนพัฒนาและช่วยเหลือคุณภาพชีวิตของประชาชน ขาดการจำแนกนโยบายให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย นโยบายเชิงรุกด้านการเผยแผ่ไม่สอดคล้องกับภาวการณ์ปัจจุบัน ไม่ปรับการประยุกต์พุทธศาสตร์ให้สอดคล้องลงตัวกับศาสตร์กระแสหลัก และปัญหาสุดท้ายคือปัญหาจากนโยบายรัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่น ยังไม่ให้ความสำคัญของการดำเนินการตามแผนพัฒนาโดยพระสงฆ์ หน่วยงานของรัฐที่คอยกำกับดูแลด้านงบประมาณการพัฒนา ด้านการจัดโครงการกิจกรรม และแผนปฏิบัติงาน ยังไม่ให้การสนับสนุนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน ทว่านโยบายรัฐบางประการยังขัดต่อระบบคุณธรรมและจริยธรรม โดยสรุปคือรัฐและหน่วยงานภาคเอกชนไม่มีนโยบายที่ดีด้านการส่งเสริมจริยธรรมและศีลธรรมที่ผ่านการเลือกสรรแล้ว

แนวทางการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น

องค์กรสงฆ์ โดยเจ้าคณะใหญ่ต้องดูแลสอดส่องอยู่เป็นประจำให้การอบรม กระตุ้นเตือน มอบอำนาจหน้าที่ ชี้แนะและเครื่องมือในการดำเนินงาน เพราะมองเห็นปัญหาและมีอำนาจแก้ไข ที่สำคัญ

ผู้ปกครองเบื้องต้นต้องมีแนวคิดการพัฒนาในรูปแบบใหม่ๆ พระสงฆ์ ผู้ปฏิบัติการณ์ต้องจัดกิจกรรมที่สำคัญทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น ทว่าเจ้าอาวาสต้องออกหน้าในการติดต่อกับชุมชนและต้องเข้าใจ บทบาทของพระสงฆ์เองด้วย แล้วดำเนินการโน้มน้าวประชาชน ให้เกิดการแสวงหาแนวทางการพัฒนาสำหรับชุมชน ในขณะที่ผู้นำ หรือหน่วยงานของรัฐ ต้องพึงพาอาศัยกันในการพัฒนาท้องถิ่น ผู้บริหารของแต่ละองค์กรต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความจริงใจที่จะพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน บางครั้งผู้นำหรือนโยบายท้องถิ่น ต้องเปิดรับการมีส่วนร่วมกับพระสงฆ์ สนับสนุนบทบาทท่านต่อ สังคมภายนอก ซึ่งสามารถกระทำได้ด้วย การเปิดประชุมวางแผน ร่วมกัน ชุมชนควรพร้อมรับบทบาทใหม่ๆ จากพระสงฆ์ ภายใต้ การติดต่อประสานงานที่ดีและจริงใจต่อการพัฒนา อย่างไรก็ตาม ทั้งบุคคลและหน่วยงานต้องมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) และการบริหารจัดการที่ดีมีระบบเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (วิจิโร)

สรุปและอภิปรายผล

ลักษณะการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นโดยทั่วไปของพระสงฆ์ วัดเทพบูรณาราม

1. บทบาทด้านผู้นำศาสนาหรือจิตวิญญาณ พระสงฆ์ ยังคงแนะนำสั่งสอนยกระดับคุณภาพจิตใจประชาชน ซึ่งมีผล ต่อการขัดเกลาทัศนคติที่ดีต่อพลเมืองด้วยหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา พร้อมทั้งนำพาปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีที่ถูกต้อง เช่น ความเหมาะสมของแต่ละพิธีกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับศาสนา สอดคล้องกับพระมหาสุศักดิ์ น้อยสันเทียะ (2545) ซึ่งกล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนในเบื้องต้นพระสงฆ์ อาศัยปัจจัย 4 จากประชาชนในการดำรงชีวิต เป็นเหตุให้เกิดความ ผูกพันระหว่างกันโดยอัตโนมัติ หากแต่การตอบแทนของพระสงฆ์ เป็นไปในรูปแบบคุณธรรม ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ มีความสุขทุกขณะในการดำเนินชีวิต

2. บทบาทด้านการปกครอง ภายใต้การกำกับดูแลกิจการ ต่างๆ โดยพระราชประสิทธิคุณ ท่านใช้หลักปกครองตามหลัก เสี่ยงส่วนใหญ่ต่อการกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานของพระสงฆ์ ภายในวัด ซึ่งโดยหลักแล้วคัดเลือกกันตามความรู้ความสามารถ ต่องานที่รับผิดชอบ แต่กลับมีความเด็ดขาดต่อการตัดสินใจหา อย่างละเอียดรอบคอบ หากเมื่อเกิดความขัดแย้งในชุมชน พระสงฆ์ยังเป็นสื่อกลางเข้าประนีประนอม สอดคล้องกับสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ที่ได้กล่าวว่า พระสงฆ์ ระดับผู้ปกครองทุกระดับชั้นต้องให้ความสำคัญต่อหน้าที่ตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในระดับ ล่างสุด ต้องบริหารภาระงานภายในวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน โดย ส่งเสริมพระสงฆ์ให้ดำเนินบทบาทให้ปรากฏแก่ชุมชน ด้วยการ

มอบหน้าที่ จัดสรรเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และยกย่อง คุณความดีให้ปรากฏแก่ชุมชน

3. บทบาทด้านการเผยแผ่โดยการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีเป็นประจำทุกปี จัดกิจกรรม อบรมเยาวชน ซึ่งสืบเนื่องมาจากโครงการของคณะสงฆ์ หรือ โครงการซึ่งโรงเรียนหรือหน่วยงานจัดขึ้น โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้อบรม ควบคุมดูแล จึงสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ (2544) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า วัดควรทำหน้าที่ในการเผยแผ่ เบื้องต้น 5 ลักษณะ คือ 1) วัดต้องปรับตัวด้วยกลยุทธ์และพัฒนา ให้เป็นงานการเผยแผ่ที่เข้มแข็ง 2) พระสงฆ์ต้องใส่ใจต่อการศึกษา หลักธรรมให้รอบด้านและลึกซึ้ง แล้วพัฒนาศักยภาพด้านการเผยแผ่ ให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เป็นจริงในชุมชน 3) พระสงฆ์ต้องเป็นผู้แนะนำ หลักธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างตรงไปตรงมา พร้อมทั้ง เป็นตัวแบบที่ถูกต้องด้านจริยธรรมเบื้องต้นและคุณธรรมในระดับ สูงขึ้นไป 4) พระสงฆ์ต้องสร้างบทบาทเชิงรุกในการถ่ายทอด หลักธรรมต่อเยาวชน ด้วยการเป็นวิทยากรในสถานศึกษา ผ่าน โครงการ กิจกรรม หรือจะใช้วัดเป็นสถานที่ดำเนินงานก็ได้ สร้าง กลุ่มแกนนำ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มสื่อบุคคล เป็นต้น และพัฒนาเป็น เครือข่ายให้กระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการค้ำจุน สังคมไทยอีกกลุ่มงานหนึ่ง และ 5) พระสงฆ์ควรพิจารณาให้การ อบรมผู้ต้องขัง หรือพนักงานในโรงงานที่ไม่มีความสะดวกต่อการ โนม้ เข้าหาหลักธรรม อันเนื่องมาจากความไม่เอื้ออำนวยของลักษณะงาน

4. บทบาทด้านการศาสนศึกษา ภิกษุ-สามเณรใส่ใจต่อ การศึกษาพระธรรมวินัยโดยลำดับ ทั้งการศึกษาแผนกธรรม แผนก บาลี พระปริยัติศึกษา และการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งก็มี พระสงฆ์จากภูมิภาคต่างๆ มาจำพรรษา เมื่อสำเร็จการศึกษาจึง กลับสู่ภูมิลำเนาเดิม บางรูปปรับเปลี่ยนสถานที่ศึกษา บางรูปลาสิกขา ออกไปดำเนินชีวิตอย่างคฤหัสถ์ สอดคล้องกับพระมหานฤพนธ์ น้อยโนนจิว (2549) ซึ่งกล่าวว่า การศึกษานับว่าเป็นพื้นฐานของ การพัฒนาในทุกๆ ด้าน บุคลากรเกิดพัฒนาการที่พึงประสงค์ตาม ระบบการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพต่อผู้ศึกษาและผู้คาดหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในสถาบันสงฆ์ซึ่งครอบคลุมทั้งศาสตร์ สมัยใหม่ แต่ไม่ทอดทิ้งคุณค่าทางจริยธรรมในศาสนา

5. บทบาทด้านการสาธารณูปการ ส่วนใหญ่เจ้าอาวาส เป็นผู้นำในการริเริ่มการก่อสร้างศาสนสถานที่สำคัญต่อคณะสงฆ์ ภายในอาวาส เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ศาลาบำเพ็ญ กุศล เมรุ เป็นต้น ทั้งนี้รวมถึงการบำรุงรักษาสิ่งก่อสร้างซึ่งเก่า ทรุดโทรม นอกจากนั้นท่านยังได้ร่วมก่อสร้างสถานที่สำคัญทาง ราชการในชุมชน เช่น อาคารเรียนโรงเรียนบ้านหนองบัวดีหมี สถานีนามัยบ้านหนองบัวดีหมี ศาลาประชาคม ศูนย์พัฒนา เด็กก่อนเกณฑ์ เป็นต้น สอดคล้องกับพระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ) (2538) ซึ่งกล่าวถึงการสาธารณูปการไว้ 3 ด้าน คือ

1) การบูรณะและพัฒนาวัด 2) การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ และ 3) การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

6. บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระสงฆ์ภายในวัดเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ โรงเรียนชุมชนบ้านท่าพระเนา โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการขอนแก่น และจัดส่งนักเรียนเข้าสอบธรรมศึกษา นอกจากนี้ยังได้มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา และพระราชประสิทธิคุณยังได้รับนิมนต์ให้เป็นกรรมการโรงเรียน ซึ่งเป็นไปตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2554) ที่คาดหวังว่า วัดหรือพระสงฆ์ต้องตอบสนองต่อชุมชนในด้านการศึกษาด้วยรูปแบบและกลวิธีต่างๆ ด้วยการจัดให้บริการการศึกษาในลักษณะโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น การสร้างศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เปิดโรงเรียนราษฎร์การกุศล การสร้างโรงเรียนในชนบทในพื้นที่วัด การเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การเข้าสอนศีลธรรมในเรือน และการสงเคราะห์เกื้อกูลด้านการศึกษารูปแบบต่างๆ เช่น การมอบทุนการศึกษา การจัดหาบุคลากรในการสอนเฉพาะด้าน และการแสวงหาอุปกรณ์ที่สำคัญในการเรียนการสอน

7. บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดเทพฯ โดยพระราชประสิทธิคุณเป็นผู้บริหาร ท่านได้ส่งเสริมให้เกิดการก่อสร้างหน่วยงานซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การสมทบทุนสร้างศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ สมทบทุนสร้างสถานอนามัยชุมชน สมทบทุนสร้างศาลากลางหมู่บ้าน รวมทั้งให้การประชาสัมพันธ์ด้วยการกระจายข่าวสารออกสู่ชุมชน ทั้งข่าวสารจากหน่วยงานของราชการในท้องถิ่น และข่าวสารจากสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน สอดคล้องกับพระครูปลัดอาทิตย์ อตถเวที (ซองดี) (2546) โดยได้จากแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ซึ่งท่านได้ดำเนินการดังนี้คือ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลหรือหน่วยงาน อาทิ การอบรมอบต. สร้างห้องสมุดเพื่อประชาชน สร้างมูลนิธิเพื่อผู้ยากไร้ 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น โดยมีลักษณะเป็นงานด้านสาธารณประโยชน์ อาทิ การพัฒนาวัดและพัฒนาหมู่บ้าน 3) การบำรุงรักษาสาธารณสถาน อาทิ การซ่อมแซมและปรับปรุงถนน ขุดคลอง และพัฒนาโรงเรียน และ 4) การช่วยเหลือประชาชนทั่วไป อาทิ ผู้ประสบภัยธรรมชาติ ผู้ชราภาพ และสงเคราะห์เด็กกำพร้า

องค์ประกอบที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น

1. องค์ประกอบด้านพุทธบัญญัติ พระธรรมวินัย และกฎระเบียบวัด โดยใช้หลักธรรมในส่วนต่างๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้มาเป็นแนวทางและกรอบในการปฏิบัติงาน ภายใต้กฎระเบียบแห่งพระธรรมวินัยที่เอื้ออำนวยให้พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อพุทธศาสนิกชน แต่ไม่ว่าจะด้วยลักษณะการปฏิบัติใดๆ ต้องไม่เกินกว่าขอบเขตอำนาจของวัดโดยการกำกับดูแลโดยเจ้าอาวาส สอดคล้องกับฉันทา จันทรสม (2555) ที่ได้กล่าวถึงโครงสร้าง

คณะสงฆ์และวัดว่า วัดถือเป็นองค์กรระดับล่างสุดและเป็นองค์กรหลัก ซึ่งเป็นฐานรองรับกิจการคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นบังคับบัญชา เป็นหน่วยบริหารดำเนินกิจการโดยตรงต่อการขับเคลื่อนนโยบายและแผนงาน โดยให้มีเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้ช่วยในกิจการทั่วไป อย่างไรก็ตามวัดภายใต้การกำกับดูแลโดยเจ้าอาวาสนั้นได้รับอนุญาตโดย พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535

2. องค์ประกอบด้านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ในภาพรวมพระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่เหมือนกันคือ ร่วมกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามความรู้ความสามารถที่ตนพอจะทำได้ แต่เพื่อความชัดเจนในหน้าที่มหาเถรสมาคมจึงกำหนดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ขึ้น แต่ละตำแหน่งปกครองนั้นก็มีการหน้าที่หลัก 6 ประการ คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สอดคล้องกับป्लीมโซติชฐายากร (2553) ซึ่งได้รวบรวมกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ไว้อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการปรับบทบาทของพระสงฆ์ให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน โดยการกำหนดหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นในมาตรา 15 ตรี ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศ อันเป็นบทบาทใหม่ของพระสงฆ์เชิงรุก

3. องค์ประกอบด้านตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ บทบาทที่พระสงฆ์ดำเนินการโดยปกติอย่างที่ได้รับมอบหมาย เพราะท่านดำรงตนอยู่ในฐานะที่จะดำเนินการได้ หรือไม่มีอำนาจในการสั่งการให้ส่วนงานที่ท่านได้รับมอบหมายนั้น ออกสู่วิธีการและกระบวนการดำเนินงานซึ่งก็หนีไม่พ้นพระสงฆ์ที่อยู่ใต้ปกครองของระดับต่างๆ การนี้พระสงฆ์ทุกตำแหน่งต้องใส่ใจต่อภาระงานที่ตนรับผิดชอบ สอดคล้องกับชัยพร พิบูลศิริ (2530) ซึ่งกล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทหลักในการให้คำแนะนำทางจิตใจ ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิต ตลอดจนบทบาทในการเป็นผู้นำท้องถิ่น เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน เป็นผู้คิดริเริ่มการพัฒนาในรูปแบบใหม่ๆ

4. องค์ประกอบด้านลักษณะเฉพาะของพระสงฆ์ พระสงฆ์หลายรูปที่ดำเนินการพัฒนามาจากพื้นฐานภายใต้จิตสำนึกที่ดีที่จะช่วยเหลือชุมชน อันมีผลมาจากแรงกระตุ้นภายใน มีวัตรปฏิบัติที่ถูกต้อง แล้วดำเนินการริเริ่มการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ตามศักยภาพที่พอจะทำได้ จนพัฒนาเป็นความชำนาญซึ่งก็มีความเป็นผู้นำตามธรรมชาติ สอดคล้องกับทองขาน บุญลา (2546) ที่ได้กล่าวถึง

พระอธิการมนัส ขนติธมโม ไว้ว่า ภาวะความเป็นผู้นำของท่าน เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ กล่าวคือเป็นการเกิดขึ้นตามสถานภาพ ที่เป็นอยู่ โดยท่านนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ จากหลักธรรมที่เป็นนามธรรมผ่านออกแบบตัดแปลงจนกลายเป็น รูปธรรมในการจัดการ

5. องค์ประกอบด้านการเอื้ออำนวยจากสังคม การที่ ประชาชนให้ความสำคัญต่อพระสงฆ์จึงเป็นส่วนหนึ่งของการ ส่งเสริมบทบาท ซึ่งในแต่ละชุมชนก็มีลักษณะทางสังคมไม่เหมือนกัน หรือแตกต่างกันตามระบบศรัทธาที่ให้ค่าต่อพระสงฆ์ สอดคล้องกับ วินัย ทองทับ (2539) กล่าวว่า การตอบสนองความต้องการของ ชุมชนเป็นผลมาจากสถานภาพของพระสงฆ์ วัดเป็นศูนย์กลางของ ชุมชน ชาวบ้านในชนบทจึงยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ผนวกกับ ความรู้ด้านวิชาการของพระสงฆ์ อีกนัยหนึ่งพระสงฆ์ในชนบทเป็น บุตรหลานของชุมชนจึงสามารถรับรู้ปัญหาต่างๆ ภายในชุมชนได้ เป็นอย่างดี

6. องค์ประกอบด้านการตอบสนองจากหน่วยงาน การที่ องค์กรในท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อวัดและพระสงฆ์ว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของการสร้างสรรคสังคมที่ดี โดยมีความสัมพันธ์เชิงองค์กรต่อการ เกื้อหนุนกัน ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างมากต่อความมั่นคงในชุมชน สอดคล้องกับสมบุญมร์ สุขสำราญ (2527) ที่ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์- ชำราชากร-ชาวบ้าน คือราชากรที่สังกัดอยู่ในกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ โดยมีได้จำกัดแต่เพียงกระทรวงมหาดไทยอย่างเดียว ผลจาก การพัฒนาท้องถิ่นที่มีข้าราชการเข้าช่วย ทำให้เข้าถึงงบประมาณ เครื่องมือที่ทันสมัย และสามารถกำจัดจุดอ่อนบางประการของ พระสงฆ์

ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น

1. ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นปัญหาที่เกิดจากคู่สัมพันธ์ที่พระสงฆ์แต่ละระดับและสถานะ มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน รวมไปถึงพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้นำท้องถิ่น ในระดับต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นผลสำเร็จของการ ดำเนินการ ตลอดจนพระสงฆ์แต่ละระดับกับประชาชนในชุมชน อันเป็นแรงขับเคลื่อนเบื้องต้น ที่สามารถส่งผลสัมฤทธิ์หรือล้มเหลว ของการดำเนินงานจากพระสงฆ์ สอดคล้องกับพระมหาภคฤชภู นันทเพชร (2540) กล่าวว่า การจัดระเบียบองค์กรสงฆ์ไม่มีความ เหมาะสม ขาดระบบระเบียบที่แน่นอนชัดเจน ผู้ดำรงตำแหน่ง หน้าที่ขาดความรู้ในตำแหน่งส่งผลให้การบริหารงานไร้ประสิทธิภาพ อ่อนแอ และหย่อนยาน ส่วนมาโนช ต้นชวนิชย์ (2529) กล่าวว่า ผู้นำท้องถิ่นบางท่านหรือบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยต่อการแสดงบทบาท การพัฒนาของพระสงฆ์ แสดงออกด้วยการไม่เคารพศรัทธาต่อ พระสงฆ์รูปนั้นเป็นการส่วนตัว ส่งผลต่อการไม่ยอมรับในโครงการที่ ท่านดำเนินการ ในขณะที่อนุชิต ชูเนียม (2546) ชี้ชัดลงไปว่า การ ดำเนินงานขาดความร่วมมืออย่างจริงจังและสมัครใจจากประชาชน

ในชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นอุปสรรคเบื้องต้นในการขับเคลื่อนแผนงาน ไปสู่ความสำเร็จ

2. ปัญหาและอุปสรรคเฉพาะด้านพระสงฆ์ คือพระสงฆ์ ระดับปกครองซึ่งมีหน้าที่ผลักดันส่งเสริมการดำเนินงานของ พระสงฆ์ระดับปฏิบัติการ แต่กลับบกพร่องต่อหน้าที่ทำให้การ กำกับดูแลต่อประสิทธิภาพ และพระสงฆ์ระดับปฏิบัติการยัง ขาดศักยภาพในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะ ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมโดยไม่สามารถประยุกต์ใช้ ให้เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ได้ สอดคล้องกับอนุชิต ชูเนียม (2546) ซึ่งกล่าวว่า พระสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในหลักธรรม หรือแม้กระทั่งองค์ความรู้ในศาสตร์สมัย ซึ่งสามารถนำมาเป็น องค์ประกอบหนึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ ประเด็นสำคัญคือพระสงฆ์ บางรูปเห็นว่า การดำเนินการอย่างนั้นมิใช่กิจของสงฆ์ จนพัฒนาเป็น ความขัดแย้งระหว่างผู้ที่เห็นด้วยและเห็นต่าง

3. ปัญหาและอุปสรรคเฉพาะด้านนโยบาย ในส่วนนี้เป็น นโยบายของคณะสงฆ์ซึ่งไม่กระจ่างชัดพอที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ได้ดำเนินการเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาได้อย่างมีรูปธรรม พระสงฆ์ ระดับปฏิบัติจึงไม่ทราบชัดถึงบทบาทการพัฒนาที่ตนต้องปฏิบัติ ตามวิถีทางที่ถูกต้อง ซ้ำยังขาดนโยบายการพัฒนาจากท้องถิ่น ซึ่งเชื่อมโยงบทบาทและศักยภาพของพระสงฆ์ สอดคล้องกับ ทอง บุตรี (2551) ที่กล่าวว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็น หน้าที่หลักของพระสงฆ์ทุกระดับ แต่กลับไม่มีนโยบายเชิงรุกด้าน การเผยแพร่ ซึ่งนำเสนอให้สอดคล้องกับภาวการณ์ปัจจุบัน ไม่มี นโยบายการพัฒนาบุคลากรเฉพาะด้าน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ให้สอดคล้องกับกระแสสังคม ด้วยการประยุกต์พุทธศาสตร์ให้ สอดคล้องลงตัวกับศาสตร์กระแสหลัก

แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น บทบาทที่ควรดำเนินการของพระสงฆ์วัดเทพบูรณาราม

1. พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ต้องมอบหมายหน้าที่และชี้แนะ พร้อมเครื่องมือในการดำเนินงาน ต้องดูแลสอดส่องอยู่เป็นประจำ ให้การอบรม กระตุ้นเตือน เพราะมองเห็นปัญหาและมีอำนาจแก้ไข ปัญหา และที่สำคัญผู้ปกครองเบื้องต้นต้องมีแนวคิดการพัฒนา รูปแบบใหม่ๆ สอดคล้องกับสุรพันธ์ ฉันทนแดนสุวรรณ (2553) ที่ได้กล่าวว่า การกำหนดอำนาจหน้าที่ สายบังคับบัญชา และความ รับผิดชอบ เป็นส่วนสำคัญของภาระงานในแต่ละส่วนในองค์การ แล้วดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างรอบด้านมีประสิทธิภาพ โดยที่ อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี (2555) ได้ชี้แนะว่า แม้ว่าองค์การจะได้กำหนด เป้าหมายขององค์การไว้ล่วงหน้าแล้วก็ตาม แต่เมื่อสถานการณ์ ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป จำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ เทคโนโลยี ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการดำรงอยู่ขององค์การ

2. พระสงฆ์เองต้องจัดกิจกรรมที่สำคัญทางศาสนาอย่าง

สม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น เจ้าอาวาสต้องออกหน้าในการติดต่อกับชุมชน และต้องเข้าใจบทบาทของพระสงฆ์เองด้วย แล้วดำเนินการโน้มน้าวประชาชน ให้เกิดการแสวงหาแนวทางการพัฒนาสำหรับชุมชน สอดคล้องกับธงชัย สันติวงษ์ (2553) ซึ่งกล่าวว่า สมาชิกต้องมีการรู้จักและประสานงานกัน กล่าวคือสิ่งที่ต้องมีบุคคลรวมทั้งทรัพยากรอย่างครบถ้วนอยู่ด้วยกัน ซึ่งเป็นกำลังขับเคลื่อนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันอยู่ ทั้งนี้ยังต้องมีการแบ่งระดับงานและหน้าที่ ให้ปรากฏเป็นลักษณะความเป็นไปของการบริหารงาน ซึ่งต่างเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนบุคคลและทรัพยากร เพื่อความอยู่รอดขององค์กร

3. ผู้นำหรือหน่วยงานของรัฐ อาทิ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล นายกองดีการบริหารส่วนตำบล โดยผู้นำหรือหน่วยงานเหล่านี้ต้องพึ่งพาอาศัยกันในการพัฒนาท้องถิ่น ผู้ปกครองขององค์กรนั้นๆ ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความจริงใจที่จะพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน อย่างไรก็ตามทั้งบุคคลและหน่วยงานต้องมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) และการบริหารจัดการที่ดีมีระบบเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (วิธูโร) สอดคล้องกับสมบูรณ สุขสำราญ (2527) เคยกล่าวถึงความสัมพันธ์นี้ไว้ว่า เป็นการพัฒนาแบบ “พระสงฆ์-ข้าราชการ-ชาวบ้าน” ซึ่งการพัฒนาในรูปแบบนี้ อย่างน้อยปรากฏการพัฒนา 3 แนวทาง คือ 1) การร่วมมือระหว่างพระสงฆ์-ครูใหญ่-ชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูใหญ่ที่เคยเป็นภิกษุมาก่อน มีความคุ้นเคยกับพระสงฆ์มาก และรู้งานด้านการพัฒนาเป็นอย่างดี 2) การร่วมมือระหว่าง พระสงฆ์-ข้าราชการฝ่ายปกครอง-ชาวบ้าน การพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบนี้ ทำให้งานด้านการพัฒนาเป็นไปอย่างกว้างขวาง เพราะได้รับความร่วมมือจากฝ่ายปกครองของอำเภอ และ 3) การร่วมมือระหว่าง พระสงฆ์-ข้าราชการ-ชาวบ้าน ซึ่งหมายถึงราชการที่สังกัดอยู่ในกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ โดยมีได้จำกัดแต่เพียงกระทรวงมหาดไทยอย่างเดียว ผลจากการพัฒนาท้องถิ่นที่มีข้าราชการเข้าช่วย ทำให้เข้าถึงงบประมาณ เครื่องมือที่ทันสมัย และสามารถกำจัดจุดอ่อนบางประการของพระสงฆ์

4. ผู้นำหรือนโยบายท้องถิ่นต้องเปิดรับการมีส่วนร่วมกับพระสงฆ์ พร้อมทั้งสนับสนุนบทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมภายนอก ซึ่งสามารถกระทำได้ด้วยการเปิดประชุมวางแผนร่วมกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของสมบูรณ สุขสำราญ (2530) ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มองว่าตนควรให้ความร่วมมือในการร่วมพัฒนาสังคม เพราะถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงทั้งทางธรรมและทางโลก โดยพระสงฆ์มีเหตุผลว่าสถาบันสงฆ์จะไร้ประโยชน์และหมดความสำคัญไปโดยปริยาย การปรับตัวได้แก่การแนะนำและช่วยเหลือประชาชนด้านอาชีพ โดยร่วมกันลงมือปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน เนื่องจากการพัฒนาโดยรัฐบาลและข้าราชการอาจไม่ทั่วถึง ทั้งนี้ข้าราชการยังไม่มีความรู้

ความเข้าใจต่อปัญหาพื้นฐาน รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ของชาวชนบทอย่างแท้จริง และ

5. ชุมชนควรพร้อมรับบทบาทใหม่ๆ จากพระสงฆ์ ภายใต้การติดต่อประสานงานที่ดีและจริงใจต่อการพัฒนา ดังที่พระวิจิตร สุรจิตต์ (2547) ซึ่งพรรณานาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับพระสงฆ์ไว้ว่า การปฏิบัติร่วมกันเช่นนี้จะส่งผลต่อชาวบ้าน โดยที่ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันทำงานเพิ่มขึ้น มีความเชื่อมั่นในกิจกรรมที่ดำเนินการเนื่องจากพระสงฆ์เข้าร่วมและเป็นผู้นำ นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้เรียนรู้ประสบการณ์เพิ่มเติม ส่งผลต่อการสร้างอาชีพลดภาระหนี้สิน รวมทั้งชาวบ้านยังยึดหลักธรรมเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินชีวิต ยิ่งไปกว่านั้นเกิดความเป็นเอกภาพระหว่างวัด ชุมชน แหล่งเรียนรู้ โรงเรียน ส่วนราชการ และเอกชนอย่างสอดคล้องมั่นคง

บทบาทที่ควรดำเนินการของพระสงฆ์ทั่วไป

1. ระดับบุคคล ต้องศึกษาหลักธรรมให้ครอบคลุม โดยที่ไม่ละเลยในความสำคัญของศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งต้องศึกษาในแต่ละแขนงและสามารถขยายความได้อย่างสอดคล้องอิงอาศัยกับหลักการทางพระพุทธศาสนาได้อย่างน่าสนใจ ทั้งนี้ควรปฏิบัติตามระบบเหตุผลที่ใช้เป็นกลวิธีเข้าถึงความรู้ต่างๆ เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ชาวโลกให้การยอมรับ ซึ่งก็คือความเป็นนักวิจัยทางสังคมที่ข้อมูลจริงมักเกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคม อันจะเป็นการร่วมเสนอทางออกแนวใหม่ที่มีอิทธิพลทางความคิดต่อสังคมไทย เพราะเสนอทางออกด้วยวิธีการอย่างมีระบบ สอดคล้องกับสุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ (2553) ซึ่งกล่าวว่า คนหรือบุคลากรเป็นฐานสำคัญขององค์กรที่ต้องประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยทั่วไปองค์กรมักยึดโยงกับคนส่วนใหญ่ซึ่งมีความเกี่ยวข้องด้วยการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการจำแนกงาน แบ่งหน้าที่งาน เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จตามที่ได้ตั้งใจไว้ เมื่อเป็นเช่นนี้องค์กรจึงขาดคนที่มีคุณภาพมิได้ แต่ในขณะที่เดียวกันต้องศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ให้มากขึ้น เพื่อเรียนรู้และพยายามเข้าใจซึ่งกันและกันในการอยู่ร่วมกัน

2. ระดับองค์กร วัดต้องดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในให้เป็นที่สัปปายะ พัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ ให้ทันสมัย จัดตั้งองค์กรย่อยเพื่อบริการประชาชนผู้เดือดร้อนให้ครอบคลุม ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ให้เท่าทันสังคม โดยทุกศาสตร์สาขาต้องยึดถือหลักไตรสิกขา พร้อมกันนั้นต้องลดพุทธพาณิชย์เชิงไสยศาสตร์ หัวใจหลักคือการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกทุกรูปต้องมีความเป็นมืออาชีพพร้อมรู้ในวิธีการถ่ายทอด สอดคล้องพยอม วงศ์สารศรี (2548) โดยกล่าวว่าทุกองค์การล้วนมีโครงสร้างอย่างมีลำดับขั้น เพื่อกำหนดหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ปฏิบัติกร แต่ทั้งนี้ย่อมต้องมีความสัมพันธ์ของสายงาน ซึ่งเป็นการเอื้ออำนาจระหว่าง

การปฏิบัติการในองค์กร และที่สำคัญสมาชิกในองค์กรจำเป็นต้องมีสัมพันธที่ีระหว่างกันต่อผู้บังคับบัญชาและผู้ปฏิบัติการ

3. ระดับชุมชน ด้านเศรษฐกิจและด้านคุณภาพชีวิต ควรเป็นตัวแบบที่ดีที่ถูกต้องของการเป็นผู้มีก้น้อยไม่สะสมวัตถุสิ่งของ ส่งเสริมความรู้ สรรค์สร้างอาชีพ ดำรงภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงสาธารณประโยชน์ นำหลักธรรมมาอธิบายปรับใช้ให้สอดคล้องกับการพัฒนา แต่ไม่ควรเลือกฝ่ายทางการเมือง หากแต่ควรส่งเสริมด้านการเป็นพลเมืองที่ถูกต้องตามสิทธิหน้าที่ขั้นพื้นฐาน ซึ่ให้เห็นถึงคุณและโทษของลัทธิทุนนิยมและบริโภคนิยม ซึ่คุณประโยชน์ทางจิตใจหรือจิตนิยมให้สามารถเผชิญและคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหาของตนได้ซึ่งสามารถเป็นกำลังของชุมชน พร้อมทั้งเสนอประเด็นปัญหาาระดับสังคม องค์กร และนโยบายรัฐ ที่เป็นปัญหาต่อสังคมหรือชุมชนในบริบทต่างๆ ทั้งนี้ต้องได้แย้งด้วยข้อมูลทางวิชาการ ซึ่งมหาวิทยาลัยสงขลทั้ง 2 แห่งต้องจริงจังและเข้มงวดในการสั่งสอนและผลิตบัณฑิต ดังนั้นพระสงฆ์ต้องรับรู้อย่างเท่าทันในทุกสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นและต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในภาคส่วนที่ตนเกี่ยวข้องโดยตรงและความคาดหวังในขณะนั้น โดยทั้งหมดนี้ต้องเกิดขึ้นด้วยทักษะการสื่อสารที่ดีตามกลุ่มเป้าหมายด้วยสถานการณ์สังคมพร้อมกับการวิจารณ์และปิดท้ายด้วยหลักธรรมและวิธีการแก้ไขปัญหา โดยสอดคล้องกับวินัย ทองทับ (2539) ที่ได้กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการบริการชุมชน ด้วยการตอบสนองความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เป็นผลมาจากสถานภาพของพระสงฆ์ ความเป็นศูนย์กลางของชุมชนหรือสังคมของวัด โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณอยู่ก่อนแล้ว ชาวบ้านในชนบทจึงยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ นอกจากนั้นชาวบ้านยังยอมรับความรู้ด้านวิชาการของพระสงฆ์ ว่ามีความรอบรู้ในหลายๆ ด้านมากกว่าชาวบ้านธรรมดา ทั้งยังเป็นทีปรึกษาให้คำแนะนำแก่ชาวบ้าน และอีกนัยหนึ่งพระสงฆ์ในชนบทเป็นบุตรหลานของชุมชนสามารถรับรู้ปัญหาต่างๆ ภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น

คณะสงฆ์ไม่ต้องการให้รัฐเข้าควบคุมแทรกแซงการบริหารจัดการภายในคณะสงฆ์เชิงอำนาจ ระหว่างผู้ปกครองของรัฐกับพระสงฆ์ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นเสมือนกรกำกับควบคุมบทบาทและท่าทีคณะสงฆ์ ขณะเดียวกันคณะสงฆ์หรือพระสงฆ์ระดับผู้ปฏิบัติการกลับคาดหวังต่อการดูแลเอาใจใส่ในกิจกรรมการดำเนินงานด้วยนโยบายเชิงรูปธรรมจากรัฐต่อคณะสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเชิงสังคมซึ่งจะกระตุ้นให้พระสงฆ์มีบทบาทชัดเจน ได้รับการยอมรับ และนับว่าเป็นบทบาทสมัยใหม่เชิงรุกต่อสถานการณ์ปัญหาสังคมในปัจจุบันเพิ่มขึ้น เหตุนี้คณะสงฆ์จึงตกอยู่ในสภาพที่ไม่ชัดเจนในจุดยืนในบทบาทการพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาในปัจจุบันซึ่งมีหน่วยงานท้องถิ่นรับผิดชอบเป็นปัจจัยหนึ่งที่ลดบทบาทของพระสงฆ์นักพัฒนาหรือไม่ หรือเพราะพระสงฆ์ไม่มีรูปแบบและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน และการพัฒนาโดยพระสงฆ์ที่เป็นรูปธรรมต้องดำเนินการภายใต้โครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพเท่านั้นหรือไม่อย่างไร
2. วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งผสมผสานความเป็นไปท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อความคิดของพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- โกศล วงศ์สวรรค์. 2543. **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ชัยพร พิบูลศิริ. 2530. **พระสงฆ์กับการพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณดา จันทร์สม. 2555. **รายงานการวิจัยเรื่อง การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย**. คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทอง บุตรดี. 2551. **พระสงฆ์กับการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในงานสวัสดิการชุมชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทองชาน บุญลา. 2546. **การศึกษาภาวะผู้นำของพระอธิการมนัส ขนดิตรโม เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทองจังหวัดจันทบุรี: กรณีศึกษาการก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2538. **องค์การ ทฤษฎีและการออกแบบ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิรมล สุธรรมกิจ. 2551. **สังคมกับเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เบญจา มังคละพลกษ. 2552. **พระกับการเมือง หลวงตามหาบัวกับทักษิณ บันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์บ้านหนังสือ.
- ปลื้ม โชติชรู้อย่างกูร. 2553. **คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พยอม วงศ์สารศรี. 2548. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภา.
- พระครูปลัดอาทิตย์ อดุลเวที (ชองดี). 2546. **การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูรธรรมจิตโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระไพศาล วิสาโล. 2546. การปฏิรูปและฟื้นฟูพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์. ปาฐกถาในการสัมมนาระหว่างประเทศว่าด้วยศาสนาและโลกาภิวัตน์ เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2546 ณ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่.
- พระไพศาล วิสาโล. 2552. พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระมหาภุชญา นันทเพชร. 2540. ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระมหาชูศักดิ์ น้อยสันเทียะ. 2545. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหานฤพนธ์ น้อยโนนจิว. 2549. บทบาทพระสงฆ์นักพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม: กรณีศึกษาพระรัตนกวี รองเจ้าคณะจังหวัดเลยรูปที่ 1 ฝ่ายมหานิกาย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ). 2538. การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระวิฑูรย์ สุรจิตต์. 2547. บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาหมู่บ้าน: กรณีศึกษาชุมชนวัดโป่งคำ หมู่ที่ 5 ตำบลดู่พงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระอนุชิต ชูเนียม. 2546. บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- มานิช ตันชนวิชัย. 2529. บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- วินัย ทองทับ. 2539. อิทธิพลของพระสงฆ์ต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิวัฒน์ชัย อัดถากร. 2546. ยุทธศาสตร์ใหม่ของชาติ กับเศรษฐกิจการเมืองภาคประชาชนในยุคทุนนิยมโลกาภิวัตน์. พิมพ์ครั้งที่ 2. ปาฐกถา 14 ตุลา ประจำปี 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544. รายงานผลการเสวนา บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานศาสนา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองพุทธศาสนสถาน. 2554. คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. แหล่งที่มา: http://www.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=5481:2012-02-07-15-36-12&catid=140:km-53&Itemid=385. 13 ตุลาคม 2555.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. 2527. พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. 2530. การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ. 2553. หลักการบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: จุฑทอง.
- อัมพร สุนันธวิช และศรีรัฐ โกวงค์. 2553. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี. 2555. พฤติกรรมและการสื่อสารในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ทวี. พรินท์.

การศึกษาวงโยธาวิฑกกองทัพบก

A Study of the Royal Thai Army Military Band

วิทยา ศรีสอาด

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาวงโยธาวิฑกกองทัพบก โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา พัฒนาการ และบทบาทหน้าที่ รวมถึงการดำเนินงาน ตลอดจนรวบรวมผลงานสำคัญของวงโยธาวิฑกกองทัพบก ซึ่งเป็นการดำเนินการวิจัยตามหลักการทางมานุษยวิทยากริทยา ใช้ข้อมูลจากตำราทางวิชาการ เอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์เรียบเรียง และสรุปผลข้อมูล ผลจากการศึกษาพบว่า

วงโยธาวิฑกกองทัพบก เป็นสถาบันดนตรีทหารซึ่งมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน อีกทั้งเป็นวงต้นแบบของวงโยธาวิฑกในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลจากการรับวัฒนธรรมดนตรีทางตะวันตก เนื่องจากอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากปัจจัยด้านการติดต่อค้าขาย การแพทย์มิชชันนารี และการทหาร โดยผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมในแบบของไทย เริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 รัชสั่งให้มีการฝึก กองทหารเกณฑ์หัดอย่างฝรั่ง โดยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงว่าจ้างให้นายทหารอังกฤษ ซึ่งเคยประจำอยู่ในกองทัพอังกฤษ ในอินเดีย คือ ร้อยเอกนอกซ์ มาเป็นครูฝึกทหารในวังหน้า ได้นำแตรมาใช้ในการฝึกแถวทหาร ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้รับสั่งให้นายทหารอังกฤษอีกท่าน คือ ร้อยเอกอิมเปย์ มาฝึกทหารในวังหลวงบ้าง ซึ่งในขณะนั้นเป็นเพียง กองแตรสัญญาณ เพื่อแสดงความเคารพในกิจการทางทหารเท่านั้น จากนั้นมีพัฒนาการขึ้นตามลำดับ เริ่มจากเมื่อปีพุทธศักราช 2414 กองแตรทหารมหาดเล็ก โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงได้ก่อตั้งขึ้น ต่อมาเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า กองแตรวงกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ เมื่อย้ายออกจากพระราชวัง มาอยู่บริเวณสะพานม้ฆวาฝรั่งเศส หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีชื่อเรียกว่า กองแตรวงจังหวัดทหารบกกรุงเทพฯ และได้เปลี่ยนชื่ออีกครั้งเป็นวง ดุริยางโยธิน เมื่อย้ายมาตั้งอยู่ตำบลทุ่งพญาไท จนได้มาขึ้นตรงกับกองทัพบก ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กองแตรวงกองทัพบก ในปี พ.ศ. 2489 ได้ย้ายไปสังกัดกับ มณฑลทหารบกที่ 1 เรียกชื่อใหม่เป็น กองดุริยางค์มณฑลทหารบกที่ 1 และได้ชื่อใหม่เป็น กองดุริยางค์ทหารบก เมื่อ พ.ศ. 2521 จนถึงปัจจุบัน

นับตั้งแต่อดีตมา วงโยธาวิฑกกองทัพบกได้มีบทบาทหน้าที่ในการรับใช้สังคม ประเพณี วัฒนธรรมไทยมาโดยตลอด โดยเป็นวงพิธีการ เพื่อถวายพระเกียรติยศ ในงานพระราชพิธี รัฐพิธี ใช้บรรเลงกำหนดจังหวะในการสวนสนาม ซึ่งแสดงถึงแสนยานุภาพของกองทัพ นำริ้วขบวนพาเหรด เพื่อสร้างบรรยากาศให้มีความพร้อมเพรียง ร่วมแรงร่วมใจ ความสามัคคีในงานกีฬาและการรณรงค์ จนถึงงานที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวิถีชีวิต เช่น งานศพ งานบวช การแห่แห่นำขบวน ในงานรื่นเริง งานมงคล อีกทั้งยังมีบทบาทหน้าที่ในการสืบสาน ส่งเสริม อนุรักษ์ การดนตรีไทยซึ่งเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมล้ำค่าของชาติ เห็นได้จากการบันทึกเสียงเพลงไทยเดิม และการออกบรรเลงเพลงไทยเดิมตามงานที่สำคัญ ด้วยการดำเนินงานด้านดนตรีในรูปแบบการนั่งบรรเลงและในลักษณะแถวทหาร เพื่อให้เกิดความสอดคล้อง เหมาะสมในแต่ละภารกิจ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามปัจจัยทางสังคม

ผลงานสำคัญในการถ่ายทอด และเผยแพร่ได้ปรากฏให้เห็นทั้งภายในประเทศ โดยการเป็นส่วนประกอบสำคัญของพิธีการในงานทุกชนชั้นทางสังคม และ งานต่างประเทศ ซึ่งการนำเอารูปแบบการแสดงอย่างไทย ไปแสดงร่วมกับนานาชาติประเทศ ให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมของไทย

คำสำคัญ : วงโยธาวิฑกกองทัพบก, กองดุริยางค์ทหารบก, วงโยธาวิฑก

Abstract

The research was aimed to study about the historical background, development, and roles of the Royal Thai Army Military Band. According to the ethnomusicology, the research methodology was based on the data collection and analysis from academic texts, documents, and information from the fieldwork. The research findings showed the following results.

The Royal Thai Army Military Band is the Institute of Music belonging to the Royal Thai Army which has a long history. Besides, it is the model of the modern band. According to the history, the band was influenced by the western styled music in the time when Thailand had business trade connection, accepted medical missionaries, and military system from the western countries. In the reign of King Rama IV, Thailand had adapted the foreign military system into the Thai Military Forces. King Pinklao had hired the British soldier, Caption Knox, who once stationed in the British Army in India, to train the Thai soldiers at the Front Palace. He had initiated to use the trumpet in the Thai military marches. Then King Rama IV had also ordered another British soldier, Captain Impey, to train the Thai soldiers in the Royal Palace. At that time, the trumpet had only been used for the military calls and paying respect on the military services. Furthermore, King Chulalongkorn or King Rama V had founded the Chamberlain Bugle Corps, and then it had been renamed the Royal Guard Brass Band Regiment after the King changed the residence into the area of Makawan-Rangsan Bridge. After the government reform, it had been renamed the Bangkok Military Brass Band and it had been again renamed Duriya Yothin when the band moved to be situated in Thung Phrayathai District. The band had been finally governed by the Royal Thai Army and it had been renamed the Bangkok Precint Brass Band Regiment. Three years later, the band had been under the Military Circle 1 and has held the new name the Royal Thai Army Military Band in 1978 until now.

Since then, the Royal Thai Army Military Band has the roles in social services representing Thai Cultural tradition. It has become the opening band in many significant ceremonies such as paying the honor on the royal ceremony and the state ceremony. The band has been positioned as controlling the rhythm on military marches or parades reflecting the sense of harmony and unity on the sport day, campaign promotion, religious ceremonies like in the funeral, ordination ceremony, or propitious ceremony. The band has also played the major role in maintaining, supporting, and preserving Thai traditional music which is the precious national heritage.

Several highlighted achievements of the Royal Thai Army Military Band have been revealed and widely known across the country through the participation in many social ceremonies. For the successful role in the foreign affairs, the band has applied the Thai traditional style into its performance with other foreign countries which has represented Thailand's charming art and culture.

Keywords : the Royal Thai Army Military Band, the Royal Thai Army Band, Military Band

บทนำ

ดนตรี เป็นปัจจัยสำคัญที่มนุษย์นำมาใช้ประกอบกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งแต่เดิมในอดีตใช้ในการสื่อสารกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ อาจเกิดจากความกลัว ต้องการวิงวอนขอร้อง บูชา สรรเสริญเทพเจ้าหรือสิ่งที่กลุ่มเผ่าชนที่ตนนับถือ แตกต่างกันไป ตามความเชื่อที่ปลูกฝังกันมาจากบรรพชนรุ่นก่อน เมื่อกาลเวลาผ่านไปแต่ลัทธิความเชื่อยังคงอยู่สืบทอดยักรุ่นต่อๆ มา ความเชื่อและความศรัทธาบางเรื่องลบเลือนไปพร้อมๆ กับเวลา แต่พิธีกรรมบางเรื่องยังคงยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรม ประเพณี จารีต จากความกลัวในอดีตแปรเปลี่ยนไป เพื่อเสริมมงคลความเป็นสง่า เป็นเกียรติของสังคมนั้นๆ และสิ่งที่มีอิทธิพลที่ขาดไม่ได้ในการประกอบ พิธีต่างๆ ในทุกสังคม ทุกระดับชนชั้น ก็คือ ดนตรีที่ใช้ประกอบพิธี จึงสามารถพูดได้ว่า ดนตรีมีอิทธิพลและความสำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านมิติของวัยคือ ดนตรีผูกพันกับชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย และมีมิติด้านสังคมคือ ในสังคมทุกระดับชนชั้น ล้วนมีดนตรีเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญเช่น พระราชพิธี รัฐพิธี หรือ พิธีกรรมต่างๆ แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมที่สั่งสมมาจากบรรพชนของตนในอดีต

เมื่อดนตรีมีบทบาทกับกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ดังที่กล่าวมา จึงทำให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี จารีต ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาตินั้นๆ เพื่อเป็นเกียรติยศ สง่างามเป็นความภาคภูมิใจของชาติแคว้นนั้นๆ ในส่วนของพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณี ศิลปะการแสดง ดนตรีเข้าไปมีบทบาทสำคัญและรับใช้ใน ทุกกลุ่มของสังคมเสมอมาจากบรรพกาลสู่ปัจจุบันสมัย

ดนตรีที่ใช้ในพิธีการหรือพิธีกรรมของมนุษย์มีหลายประเภท ต่างกันไปตามข้อจำกัดทางด้านสังคมและลักษณะพิธีการหรือกิจกรรมทางสังคม ส่วนใหญ่จะใช้ดนตรีพื้นบ้าน หรือดนตรีประจำชาติของตนในการประกอบพิธี ซึ่งมีความผูกพันกันระหว่างวัฒนธรรมประเพณี กับดนตรีมาแต่ดั้งเดิมจนแยกไม่ออกแต่ในสังคมนั้นอาจจำเป็นต้องติดต่อกับชาย เชื้อผสมพันธ์ไมตรีกับสังคมอื่น จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ได้รับอิทธิพลนอกวัฒนธรรมเข้ามาผสมผสานกับของตน ซึ่งรวมถึงวัฒนธรรมด้านดนตรีด้วย วงโยธวาทิตหรือที่เรียกกันว่าแตรวงในสมัยแรก เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับสังคมในชนชั้นที่แตกต่างกันในสยาม เริ่มจากแตรใช้ประกอบพระราชพิธี ในพระราชวัง และเพิ่มบทบาทหน้าที่มาสู่กองทัพโดยพัฒนาจากแตรสัญญาณมาเป็นวงโยธวาทิต ต่อมาทหารแตรเหล่านั้นได้มีส่วนเผยแพร่วัฒนธรรมแตรวงให้กับชาวบ้านเพื่อนำไปประกอบประเพณีพื้นบ้านในท้องถิ่นต่อไป

ในอดีตอันยาวนานที่ผ่านมาวงโยธวาทิตถูกนำมาใช้ในพระราชพิธีเกี่ยวกับกษัตริย์ชนชั้นปกครอง รวมถึงบรรเลงนำแถว กองทัพทหาร เพื่อออกรบในสมรภูมิต่างๆ เพื่อความเป็นระเบียบ

เรียบร้อยพร้อมเพรียงของกองทัพและเป็นการชมขวัญเข้าศึกทางอ้อมอีกด้วย ดังนั้นระเบียบวินัยต่างๆ รวมถึงคำบอกคำสั่งที่นำมาใช้กับวงโยธวาทิตก็ได้มาจากกองทัพนั่นเอง เช่น การจัดแถว หน้ากระดาน การจัดแถวตอนลึก การยืนตรง การหันไปทางซ้ายทางขวา การกลับหลังหัน การเดินไปข้างหน้า เป็นต้น

ดนตรีในราชสำนักไทยหรือในราชสำนักต่างๆ แห่งย่อมมีไว้เพื่ออำนวยการภาพอันศักดิ์สิทธิ์และเหนือกว่าของชนชั้นปกครอง ความขริบขลิบและเป็นระเบียบแบบแผนจึงเป็นบุคลิกที่สำคัญยิ่งของดนตรีเหล่านี้

เมื่อดนตรีทางตะวันตกเริ่มเผยแพร่เข้ามาในสังคมไทย ก็ยังจำกัดตัวเองอยู่ในหมู่ชนชั้นสูงในราชสำนัก เพราะมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากในด้านอุปกรณ์และบุคลากรซึ่งหายาก อีกประการหนึ่งผู้ฟังเพลงเหล่านี้ในระยะเริ่มแรกคือพวกนักเรียนนอกซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นนำในสังคมเป็นส่วนใหญ่

สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ วงดนตรีแบบสากลที่ได้รับความนิยมในราชสำนักมักเป็นวงแบบทหาร เพราะเริ่มแรกมาวงแตรนั้นก็ใช้เพื่อกิจการทหาร โดยเฉพาะในกรณีของเจ้าฟ้าบริพัตรฯ ที่ทรงนิพนธ์และเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับวงโยธวาทิตไว้เป็นจำนวนมาก บทเพลงเหล่านี้ได้สร้างความทรงจำร่วมให้กับสังคมไทย และกลายเป็นว่าเพลงไทยที่ถูกเรียบเรียงขึ้นจำนวนมาก มักจะมีลักษณะแบบเพลงมาร์ช

แตรที่นำเข้ามาใช้สำหรับในพระราชพิธีแต่โบราณมี 2 ชนิดคือ แตรรองกับแตรฝรั่ง แตรรอง เรียกตามรูปร่างลักษณะที่ลำแตรโค้งงอน บานปลาย ซึ่งได้แบบอย่างมาจากอินเดีย ส่วนแตรฝรั่งมีลักษณะปากบานคล้ายดอกกลีฟอง จึงเรียกชื่อว่า “แตรลำฟอง” โบราณเรียกว่า “แตรกลางฟอง” ในหมายรับสั่งครั้งรัชกาลที่ 1 เรียกว่า แตรวิไลดา คงจะเป็นแตรที่ฝรั่งฮอลันดาเป็นชาติแรกที่นำเข้ามาเป็นอันว่าแตรลำฟอง และแตรฝรั่ง คงหมายถึงแตรอย่างเดียวกันนั่นเอง

แตรวง เป็นวงดนตรีของยุโรปที่ไทยรับแบบอย่างมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ในสมัยนั้นมีการจ้างครูชาวอังกฤษเข้ามาฝึกสอนเพลงฝรั่งให้ทหารใช้ ฝึกเดินแถวจนมีแตรวงมหาดเล็กขึ้น ต่อมาจึงได้ว่าจ้างครูดนตรีชาวต่างชาติอื่นๆ เข้ามาสอนด้วย

จากแตรวงที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับทหารในกองทัพไทยได้มีการพัฒนาการเรื่อยมา ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงบัญญัติคำว่า “ดุริยางค์” ซึ่งหมายถึงวงที่ผสมด้วยดนตรีชนิดต่างๆ จนครบทั้ง 4 ตระกูล คือ เครื่องสาย เครื่องลมไม้ เครื่องลมทองเหลือง เครื่องกระทบ และ นายมนตรี ตราโมท ได้บัญญัติคำว่า “โยธวาทิต” ขึ้นใช้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 7 โดยมาจากคำว่า โยธา หรือโยธี (พลรบหรือทหาร) + วาทิต (ดนตรี) หมายถึง “แตรวง” เป็นวงดนตรีที่ผสมด้วยเครื่องดนตรี ประเภท

เครื่องลมไม้ เครื่องลมทองเหลือง และเครื่องกระทบ นั้นเอง ในระหว่างรัชกาลที่ 6-7 นับเป็นยุคที่ตรวจเจริญก้าวหน้าในเมืองสยามเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่กองทหารเท่านั้นที่ฝึกหัดเป่าแตรกันอย่างจริงจังแม้แต่ในหมู่ประชาชนคนทั่วไป ได้เริ่มหันมานิยมฟังแตรวงกันอย่างกว้างขวางควบคู่ไปกับวงปี่พาทย์ จึงทำให้เกิดมีแตรวงชาวบ้านทั่วไปโดยนำไปบรรเลงในงานพิธีต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวชขนาด งานขึ้นบ้านใหม่ งานกลืนผ้าป่า ซึ่งจะใช้นำขบวนแห่ทั้งในงานมงคล และอวมงคล แต่แตรวงที่จะสามารถไปบรรเลงในงานพิธีดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเรียนรู้เพลงต่างๆ เช่นเดียวกับวงปี่พาทย์ด้วย เพราะใช้เพลงไทยประเภทเดียวกันบรรเลงประกอบพิธี ต่อมาเมื่อเพลงประเภทไทยสากลและลูกทุ่งเกิดขึ้นปรากฏว่าพวกแตรวง สามารถนำมาบรรเลงกันในงานต่างๆ ได้อย่างกลมกลืนมีเพลงต่างๆ เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเครื่องดนตรีที่นิยมใช้ประกอบด้วยเครื่องเป่าและเครื่องประกอบจังหวะ เป็นหลัก เช่น ทรัมเป็ต ทรอมโบน คอร์เน็ต บาริโทน ยูโฟเนียม ทูบา ฮอรัน คลาริเน็ต แซกโซโฟน และเครื่องประกอบจังหวะ กลองมโหรี (กลองใหญ่) ฉิ่ง ฉาบ และกรับ เมื่อมีความใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชาวบ้านมากขึ้น ในที่สุดแตรวงแบบชาวบ้านก็เป็นที่ยอมรับและจัดให้เป็นดนตรีพื้นบ้านอีกประเภทหนึ่งที่สร้างความสนุกสนานให้กับชาวบ้านคนไทยมาจนถึงทุกวันนี้ (สุกรี เจริญสุข, 2539: 45-51)

วงโยธวาทิตกองทัพบก ถือได้ว่าเป็นสถาบันต้นกำเนิดทางดนตรีทหารที่ก่อตั้งมายาวนานนับร้อยกว่าปี จึงทำให้หลักฐานเอกสาร ข้อมูลต่างๆ ทั้งด้านประวัติ และด้านดนตรีบางช่วงขาดการต่อเนื่อง และสูญหายไปจำนวนไม่น้อย อีกทั้งการเก็บข้อมูลรายละเอียดจากตัวบุคคลก็สามารถทำได้ยากขึ้น เนื่องจากหลายท่านที่อาวุโสก็ได้เสียชีวิต และชราภาพไปมากแล้ว อีกทั้งผลงานด้าน

ดนตรีที่สำคัญๆ เช่น การบรรเลงเพลงไทย โน้ตเพลงไทยเดิม และแผ่นบันทึกเสียงต่างๆ ในอดีต ล้วนเป็นสิ่งสำคัญล้ำค่าควรแก่การวิจัยด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา พัฒนาการ และบทบาทหน้าที่ รวมถึงศึกษาแนวทางการดำเนินงานของวงโยธวาทิตกองทัพบก อันเป็นดนตรีต้นแบบของแตรวงทหาร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับด้านดนตรีกับวัฒนธรรม ประเพณีที่สำคัญๆ ของชาติเพื่อดำรงและสืบทอด มรดกล้ำค่าของวงดนตรีแห่งพิธีการนี้ อันควรค่าแก่การรักษาให้ได้อยู่คู่กับแผ่นดินสืบไป ผู้วิจัยคาดว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทางการศึกษาของผู้สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของวงโยธวาทิตกองทัพบก
2. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของวงโยธวาทิตกองทัพบก ต่อสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย
3. เพื่อศึกษาการดำเนินงานและรวบรวมผลงานสำคัญของวงโยธวาทิตกองทัพบกวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้างานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาวงโยธวาทิตกองทัพบก ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ ตามกระบวนการทางมานุษยวิทยา โดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลงานวิจัย เอกสาร ตำรา ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลทางภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์บุคคล โดยนำเสนอข้อมูลแบบ การพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการศึกษาดำเนินการ ดังนี้

1. ชั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 ได้ทำการรวบรวมข้อมูล ทั้งด้านเอกสาร ตำราทางวิชาการ และวารสารที่เกี่ยวข้องจากองค์กรต่างๆ โดยแยกเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางด้านดนตรี และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับดนตรีวงโยธวาทิตกองทัพบก โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลดังนี้

1.1.1 หอสมุดแห่งชาติ

1.1.2 ห้องสมุดดนตรีทุกกรมหม่อมบริพัตร

หอสมุดแห่งชาติ

1.1.3 ห้องสมุดดนตรีกองดุริยางค์ทหารบก

1.1.4 หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร

1.1.5 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล

1.1.6 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.2 ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากการลงภาคสนาม โดยมีวิธีการดังนี้

1.2.1 การสังเกต แบบมีส่วนร่วม

1.2.2 การสังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม

1.2.3 การสัมภาษณ์ บุคคลข้อมูล ได้แก่

- พันโทวิชิต ไทไทย อดีตหัวหน้าวงโยธวาทิต

กองดุริยางค์ทหารบก

- พันตรีมานิตย์ พ่วงเจริญ อดีต หัวหน้าวง

โยธวาทิตกองดุริยางค์ทหารบก

- พันเอกอรฤทธิ มิ่งมิตร อดีต หัวหน้าวง

โยธวาทิตกองดุริยางค์ทหารบก

- พันตรีภักดิ์ ฉายสินสอน อดีต หัวหน้าวง

โยธวาทิตกองดุริยางค์ทหารบก

- ร้อยเอกสุรินทร์ หนูพวงร้อย อดีต หัวหน้าวง

วงโยธวาทิตกองดุริยางค์ทหารบก

- ร้อยโทเกรียงไกร คงสบาย หัวหน้าวง

วงโยธวาทิตกองดุริยางค์ทหารบก

- ข้าราชการวงโยธวาทิตกองดุริยางค์

ทหารบก ในอดีตและปัจจุบัน

1.3 อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1.3.1 กล้องวิดีโอ

1.3.2 กล้องถ่ายรูป

1.3.3 เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกการสัมภาษณ์

2. ชั้นศึกษาข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสาร ตำราวิชาการและงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับวงโยธวาทิตกองทัพบก มาลำดับเนื้อหาสาระ เรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ให้มีความสอดคล้องกัน และลำดับขั้นตอนให้เป็นระเบียบตามหลักงานวิชาการ

2.2 นำข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม พร้อมทั้งนำสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลของวงโยธวาทิตกองทัพบกมาจัดลำดับความสำคัญ และจัดหมวดหมู่เพื่อการศึกษาวิเคราะห์

3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เรียบเรียงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับวงโยธวาทิตกองทัพบก การศึกษาด้านเอกสาร ตำรา บทความ งานวิชาการ และการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก โดยการสังเกต สัมภาษณ์ บุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งเป็นผู้มีความรอบรู้บริบทของวงโยธวาทิต ทั้งยังร่วมสังเกตติดตามในพิธีและโอกาสพิเศษต่างๆ ที่มีการบรรเลงวงโยธวาทิต โดยมีรายละเอียดของการรวบรวมวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมาย ดังนี้

3.1 ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของวงโยธวาทิตกองทัพบก

3.1.1 ประวัติความเป็นมาของวงโยธวาทิตกองทัพบก

3.1.2 พัฒนาการของวงโยธวาทิตกองทัพบก

3.2 บทบาทหน้าที่ของวงโยธวาทิตกองทัพบกต่อสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย

3.2.1 บทบาทหน้าที่ต่อสังคม

3.2.1.1 งานพิธีโดยทั่วไป

พิธีเปิดงาน เปิดแพรร่ป้าย อาคาร กิจการ ร้านค้า ร่วมรณรงค์ ขบวนพาเหรด ดนตรีในสวนสาธารณะ สังคม จิตอาสา ปลอดภัย บำบัดทุกข์

3.2.1.2 งานพิธีภายในกองทัพบก

งานภายในกองทัพบก สวนสนาม กีฬา กองเกียรติยศรับแขกของรัฐบาล ณ ทำเนียบ

3.2.2 บทบาทหน้าที่ต่อประเพณี และวัฒนธรรมไทย

3.2.2.1 งานพระราชพิธี

พระราชประเพณี รัฐพิธี รับพระราช

อคันตุกะ

3.2.2.2 งานวัฒนธรรม ประเพณีไทย

- ประเพณีทางศาสนา งานบวช

- ประเพณีในงานสำคัญต่างๆ ถวายพระพรในวันสำคัญของชาติ

- งานแต่งงาน

3.2.2.3 งานอนุรักษ์เผยแพร่วัฒนธรรมไทย

บันทึกเสียงเพลงไทยเดิม บรรเลง

เพลงไทยเดิมในงานที่สำคัญ ดับโอเนนา ขุขบาเสียงเทียน จุฬาวาทิต วงสวนผักกาด โขนศึกพรหมมาศ ครอบรอบ 120 ปี 3 ครุฑดนตรีไทย งานสำนักดนตรีไทยฝั่งธน พาทยโกศล

3.3 การดำเนินงาน และรวบรวมผลงานสำคัญของ วงโยธวาทิตกองทัพบก

3.3.1 การดำเนินงานภายในวงโยธวาทิต กองทัพบก

3.3.1.1 การคัดเลือกนักดนตรี

3.3.1.2 โครงการฝึกอบรม

3.3.1.3 การจัดรูปแบบ และขนาดของวง

3.3.1.4 การฝึกซ้อมประจำวัน

3.3.1.5 ชุดการแต่งกาย

3.3.1.6 เพลงที่ใช้ตามลักษณะงาน

3.3.2 รวบรวมผลงานสำคัญของวงโยธวาทิต กองทัพบก

3.3.2.1 ผลงานด้านการแสดงดนตรี

3.3.2.2 ผลงานด้านการประพันธ์เพลง

4. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอรายงานผลการวิจัยด้วยการเขียนแบบ พรรณนาวิเคราะห์ เป็นรูปเล่มงานวิจัยที่สมบูรณ์ โดยแบ่งเป็น บทต่างๆ 5 บท คือ

- 4.1 บทนำ
- 4.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 4.3 วิธีดำเนินการวิจัย
- 4.4 การศึกษาวงโยธวาทิตกองทัพบก
- 4.5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการ

จากการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากตะวันตก ทางด้าน การทหาร การฝึกกองทหารเกณฑ์อย่างฝรั่งโดยมีการใช้บอก หรือ แจ้งสัญญาณต่างๆ ในการปฏิบัติ โดยการใช้แตรสัญญาณ เริ่มจากการค้าขาย การแพทย์มิชชันนารี และการเจริญสัมพันธไมตรี

ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดย ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าทรงจ้างครูฝึกทหารอังกฤษ คือ ร้อยเอกน็อกซ์ มาฝึกทหารในวังหน้า ได้นำแตรสัญญาณ มาฝึกเดินแถวแสดงความเคารพเพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียง ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รับสั่งให้ครูฝึกทหารจาก ต่างชาติเข้ามาฝึกทหารในวังหลวงบ้างคือ ร้อยเอกอิมเบย์

วงโยธวาทิตกองทัพบกกำเนิดเมื่อปีพุทธศักราช 2414 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อเสด็จกลับ จากต่างประเทศ ได้ทรงจัดตั้ง “กองแตรทหารมหาดเล็ก” ขึ้นบริเวณ สวนกุหลาบ ในพระราชวัง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าสุขสวัสดิ์ เป็นผู้บังคับกองแตรทหารมหาดเล็ก เป็นคนแรก จนกระทั่ง พ.ศ. 2454 กองแตรวงได้ย้ายตามทหาร มหาดเล็กรักษาพระองค์จากบริเวณสวนกุหลาบในพระราชวัง มาอยู่ที่สวนดุสิต ริมถนนเบญจมาศ ใกล้เชิงสะพานม้ามหาพริ่งสรรค และ ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “กองแตรวงกรมทหารมหาดเล็ก รักษาพระองค์” และในปี พ.ศ. 2475 หลังจากเปลี่ยนแปลงการ ปกครอง กองแตรวงทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ได้ย้ายไปขึ้น ในสังกัดจังหวัดทหารบกกรุงเทพฯ จึงเรียกชื่อหน่วยนี้ใหม่ว่า กอง แตรวงจังหวัดทหารบกกรุงเทพฯ

กองแตรวงจังหวัดทหารบกกรุงเทพฯ ได้ย้ายจากสวนดุสิต เชิงสะพานม้ามหาพ มาพร้อมกับกองพันทหารราบที่ 3 มาตั้งที่ตำบล หุ้งพญาไท ในปี พ.ศ. 2480 โดยตั้งชื่อว่า วง “ดุริยางโยธิน” และ จัดตั้งวงปี่พาทย์ใหม่ไว้ใช้ในราชการด้วย

ถัดมาอีก 6 ปี ใน พ.ศ. 2486 ทางราชการได้สั่งย้ายกอง แตรวงจังหวัดทหารบกกรุงเทพฯ ไปขึ้นตรงต่อกองทัพบก และ เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “กองแตรวงกองทัพบก” พ.ศ. 2489 ทางราชการ ได้สั่งย้ายกองแตรวงกองทัพบกไปขึ้นตรงกับ มณฑลทหารบกที่ 1 และเปลี่ยนเรียกชื่อใหม่ว่า “กองดุริยางค์มณฑลทหารบก 1” จนกระทั่ง พ.ศ. 2521 ได้แก้อัตรากองทัพบก ตามคำสั่งกองทัพบก เรื่อง แก้อัตรากองทัพบก 2513 โดยปฏิบัติตามคำสั่งกระทรวงใหม่

18 ตุลาคม 2521 ให้กองดุริยางค์ทหารบกเป็นหน่วยในกองทัพบก โดยกำหนด ให้ใช้อัตราเฉพาะกิจ หมายเลข 4800 กองดุริยางค์ทหารบก เป็นต้นมา (พันเอก โชติภณ จันทร์อยู่)

2. บทบาทหน้าที่ของวงโยธวาทิต กองทัพบกต่อสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย

วงโยธวาทิตกองทัพบกในยุคแรก สมัย ร.4 นั้น มีหน้าที่เพียงในกิจการทางทหาร เช่น บรรเลงในกองเกียรติยศเพื่อถวายพระเกียรติ พระมหากษัตริย์ และพระราชวงศ์ชั้นสูง การแสดง แสงยานุภาพของกองทัพบก ในกำหนดจัดวงสวนสนามให้เกิดความพร้อมเพรียง ซึ่งบทบาทหน้าที่ที่กล่าวมายังคงรักษาสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้ เห็นได้จากวงโยธวาทิตสมทบแถวทหารกองเกียรติยศ ในการรับ ส่งเสด็จ ในพิธีการต่างๆ การบรรเลงสวนสนามในวันกองทัพไทย ปัจจุบันวงโยธวาทิตกองทัพบกมีหน้าที่ต่อสังคม โดยมีส่วนร่วมในการใช้เป็วงดนตรีประกอบพิธีการ เช่นการเปิดแพะป้าย อาคาร ร้านค้า วางศิลาฤกษ์ เพื่อเพิ่มความเป็นสิริมงคล ส่วนในงานรณรงค์ต่างๆ วงโยธวาทิตบรรเลงเพลงปลุกใจ เพื่อกระตุ้นเตือนสำนึกให้มีความสมานฉันท์ในการร่วมมือกันทำกิจกรรมร่วมกัน งานกีฬาและชวชนพาเหรด ประกอบการบรรเลงเพลงกราวกีฬา ด้วยจังหวะที่หนักแน่นอย่างมีระเบียบจากวงโยธวาทิตก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความสวยงามในการนำริ้วชวชนพาเหรดจนถึงการมีส่วนร่วมในงานด้านจิตอาสา ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะสังคมตลอดจนในยามที่บ้านเมืองประสบกับวิกฤตปัญหาต่างๆ เช่น การแสดงดนตรีเพื่อคืนความสุขให้ประเทศไทย และประชาชน ซึ่งกองทัพบกมีจุดประสงค์เพื่อเข้าไปบรรเลงดนตรีในชุมชนเสมือนการปฏิบัติภารกิจทางจิตวิทยา เพื่อปลอบขวัญ บำบัดทุกข์ ทางด้านจิตใจด้วยการแสดงดนตรี โดยใช้เสียงดนตรี ผ่อนคลายความเครียด วิตกกังวล จากเหตุการณ์ที่ชุมชนหรือสังคมนั้นได้ประสบ การบรรเลงในพิธีรับบุคคลสำคัญของรัฐบาลนับเป็นบทบาทของวงโยธวาทิตกองทัพบกยังปรากฏในงานภาครัฐ

บทบาทหน้าที่ต่อประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งงานในด้านพระราชพิธี และรัฐพิธี วงโยธวาทิตกองทัพบกได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ สืบทอดตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหน่วยในอดีต จนถึงปัจจุบัน ในการทำหน้าที่บรรเลงประกอบพระราชพิธีสำคัญมาโดยตลอด อาทิ พระราชพิธีปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ การสมทบทหารกองเกียรติยศเฝ้ารับ ส่งเสด็จในพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐิน นอกจากนี้ในงานวันเฉลิมพระชนมพรรษา ได้รับบทบาทหน้าที่บรรเลงเดินนำริ้วชวชนเครื่องราชสักการะ บรรเลงประกอบพิธีจุดเทียนถวายพระพรชัยมงคล และถวายราชสดุดี

ความนิยมใช้ตราหน้าหน้ากระบวน มีมาในครั้ง ร.5 ตรวจทหารมหาดเล็กมีชื่อเสียงมากในเรื่องการบรรเลงเพลงไทยแท้ ใช้เพลงสองชั้นเป่านำหน้าชวชนแท้ เช่น คลื่นกระทบฝั่ง ทะเลบัวติดหูคนไทยในยุคนั้น อีกทั้งยังใช้บรรเลงหน้ากระบวนต่างๆ และ

ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณีชาวบ้าน อย่างเช่น การแห่นาค แห่กฐิน แห่ศพ หรือใช้บรรเลงตอนพระฉันทเพล ซึ่งมีบทบาทสำคัญและผูกพัน เกี่ยวข้องในวิถีของประเพณีวัฒนธรรมไทย

งานด้านอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย วงโยธวาทิตกองทัพบกได้มีบทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์และเผยแพร่งานทางด้านเพลงไทยเดิม โดยมีมาแต่ในอดีต เห็นได้จากในการอัดเสียงเพลงไทยเดิม และออกบรรเลงตามสถานที่ต่างๆ ในโอกาสวันสำคัญของชาติ ตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็น กองตรวจทหารมหาดเล็ก จนถึงปัจจุบัน ยังคงทำหน้าที่สืบสาน ถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาติในรูปแบบของการบรรเลงเพลงไทยเดิมโดยวงโยธวาทิต คือการใช้คลาริเน็ตบรรเลงตามแนวระนาดเอก ทรัมเป็ตบรรเลงตามแนวระนาดทุ้ม เครื่องมือที่เหลือ เช่น ทรัมโบน ยูโฟเนียม และเบส บรรเลงตามแนวฆ้องวงใหญ่ ได้อย่างกลมกลืน เหมาะสม

3. การดำเนินงานและรวบรวมผลงานสำคัญของวงโยธวาทิตกองทัพบก

การดำเนินงานบริหารจัดการของวงโยธวาทิตกองทัพบก ในด้านการคัดเลือกนักดนตรี หรือการได้มาของกำลังพลวงโยธวาทิต นั้น ปัจจุบันได้มาจาก พลอาสาสมัคร และนักเรียนดุริยางค์ทหารบก ซึ่งทำการสอบคัดเลือก เพื่อให้ได้ผู้ที่มีลักษณะทางทหาร เช่น มีความเข้มแข็ง อดทน มีวินัย และมีความสามารถทางการปฏิบัติเครื่องดนตรี เมื่อบรรจุทำงานได้ครบตามวาระ ทางผู้ควบคุมวงจะพิจารณาส่งไปเข้าโครงการฝึกอบรม ซึ่งมีหลักสูตรนายสิบชั้นต้น หลักสูตรนายสิบอาวุโส และหลักสูตรชั้นน้อยร้อย นอกจากวิชาทางด้านทหารแล้ว ยังมีการสอนในเรื่องทฤษฎีดนตรี และปฏิบัติเครื่องดนตรี การจัดรูปแบบและขนาดของวง วงโยธวาทิตจัดรูปแบบการบรรเลงสามารถจัดได้ทั้งวงโยธวาทิตในลักษณะนั่งบรรเลง และวงโยธวาทิตในลักษณะเดินแถว ขนาดวงที่จัด วงเล็กหรือวงใหญ่ ต้องมีความสอดคล้อง เหมาะสมกับการกิจในระดับต่างๆ สำหรับการฝึกซ้อมประจำวัน มีตารางกำหนดการฝึกซ้อมไว้แล้ว โดยเริ่มจากการเทียบเสียง ลากเสียงยาว ไล่สเกล โดยจำอาวโส จากนั้นผู้ควบคุมวงจะขึ้นซ้อมเพลง ตามภารกิจหรืองานที่เข้ามา ส่วนช่วงบ่าย เป็นการซ้อมเพื่อฝึกฝนตนเอง หรือซ้อมแถว ชุดการแต่งกายสำหรับวงโยธวาทิต ต้องมีชุดการบรรเลงไว้ครบเพื่อจะได้ปฏิบัติงานได้ทันที พร้อมรับในภารกิจ

ชุดเต็มยศรักษาพระองค์	ในงานพระราชพิธี
ชุดปกติขาวคอตั้ง	ในงาน รับ ส่งเสด็จ
ชุดบรรเลงแต่งการช่าง	ในงานกีฬา
ชุดบรรเลงแต่ง มทบ.11	ในงานสมทบแถว
	กองเกียรติยศ
ชุดททศวรรษ	ในงานบรรเลงที่สำคัญ และแสดงดนตรีต่างประเทศ

เพลงที่ใช้ในวงโยธวาทิต ส่วนใหญ่เป็นเพลงบรรเลง และ เพลงมาร์ช สามารถจำแนกได้ คือ เพลงพิธีการและเพลงมาร์ช เพลงโอเวเจอร์และซีเลคชั่น เพลงไทยเดิม

เพลงที่จะเปลี่ยนไปตามลักษณะของงาน เช่น งานเดินแถว พาเหรด งานนั่งบรรเลง งานทางประเพณี ศาสนา การตรวจสอบ ทดสอบความสามารถทางดนตรี เป็นโครงการที่ทางกองดุริยางค์ ทหารบก จัดขึ้นทุกปีเพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักดนตรีมีความพร้อม อยู่ตลอด ในการตรวจสอบได้มี สถานีของวงโยธวาทิตนั่งบรรเลง และโยธวาทิตสนามแปรขบวนเอาไว้ด้วย โดยมีผลลำดับคะแนน เพื่อเป็นการแข่งขัน

ผลงานสำคัญของวงโยธวาทิตกองทัพบก ได้ปรากฏไว้ทั้ง ในประเทศและต่างประเทศ อาทิ การขับร้องเพลงถวายหน้าพระพักต์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์ประธาน ในพระราชพิธีถวาย สัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ ซึ่งเป็น เพลงบรรเลงโดยวงโยธวาทิตและประพันธ์โดยบุคลากรของกอง ดุริยางค์ทหารบก และการนำศิลปะ วัฒนธรรมไทยไปแสดง เผยแพร่ แลกเปลี่ยนในรูปแบบการแสดงวงโยธวาทิตสนาม เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น นอร์เวย์ มาเลเซีย บรูไน เวียดนาม ฯลฯ ได้สร้าง ความตราตรึง ประทับใจให้กับนานาอารยประเทศ และเป็นการ ใช้ดนตรีเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับมิตรประเทศอีกด้วย

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของ วงโยธวาทิตกองทัพบก สามารถกล่าวได้ว่า การเผยแพร่ และ กระจายทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามายังสังคมไทย ทำให้เกิด การผสมผสานบ้าง แต่ด้วยสังคมไทยมีดนตรีไทย และวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของตัวเอง คือ

ไม่เหมือนกับสังคมอื่น ทำให้การนำดนตรีประเภทวงโยธวาทิตมาใช้ ในพิธีกรรม พิธีการ หรือประเพณีไทย โดยการนำเครื่องดนตรีแบบ ฝรั่งเศสวันตกมาบรรเลงเพลงแบบไทยเดิม รับผิดชอบวิถีแบบไทย ผสาน สอดคล้อง อย่างแนบสนิท จนกลายเป็นวัฒนธรรมของไทย ที่มีลักษณะเฉพาะของเราที่แตกต่างจากชาติอื่นๆ

วงโยธวาทิตกองทัพบกถือได้ว่าเป็นสถาบันดนตรีทหาร อันเป็นต้นแบบของวงโยธวาทิตในเหล่าทัพต่างๆ และเป็นจุดเริ่มต้น ของวงโยธวาทิตในสถาบันการศึกษา ตลอดจนการถ่ายทอด วัฒนธรรมดนตรีลงไปสู่ตำรวจชาวบ้าน จากการผสมผสานวัฒนธรรม ดนตรีตะวันตกกับวัฒนธรรมดนตรีไทยอย่างกลมกลืน เหมาะสม ถูกแบบแผนการบรรเลงแบบไทย มีบทบาทสำคัญในการนำมา ใช้นั้ในสังคมไทยในทุกระดับชั้น ตั้งแต่งานพระราชพิธี รัฐพิธี บรรเลงถวายพระเกียรติยศ การแสดงแสนยานุภาพของกองทัพ ใช้ประกอบพิธีกรรมตามประเพณีไทย เช่น งานบวช งานศพ ตลอดจนบรรเลงในการสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึก อึกเขม หรือโศกเศร้า ผ่อนคลาย กระตุ้นปลุกเร้าให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ตามโอกาสในแต่ละงาน อีกทั้งการบรรเลงเพลงไทยเดิม ทำให้เห็น ถึงคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของวงโยธวาทิตกองทัพบก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่ ประเพณี วัฒนธรรมดนตรี อันเป็นมรดกล้ำค่าของชาติมาโดยตลอด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวงโยธวาทิตกองทัพบก ผู้วิจัยเห็นว่ามีความหวัง ที่จะศึกษาค้นคว้าในแนวทางอื่นได้อีกดังนี้

1. ศึกษางานพระราชพิธี ที่ใช้วงโยธวาทิตในการบรรเลง ประกอบพิธีกรรม

2. ศึกษาการใช้วงโยธวาทิต ในการบรรเลงประกอบ การแสดงโขนเฉลิมพระเกียรติ

3. ศึกษาสืบค้นบทเพลงมาร์ชไทย ในยุคเริ่มก่อตั้ง วงโยธวาทิตในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา อินทรสุนานนท์. 2542. **พื้นฐานมานุษยวิทยาภาค วัฒนธรรม.** (เอกสารการสอน). กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

บุญยงค์ เกศเทศ. 2536. **วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์.** อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์การพิมพ์.

ประทีป เล้ารัตนอารีย์. 2538. **ดนตรีมีคุณทุกอย่างไป ใน กาญจนานิกเชกสมโภชน์ เฉลิมฉลองพระเกียรติพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.** ชลบุรี: ชลบุรีการพิมพ์.

ปัญญา รุ่งเรือง. 2542. **แนวทางการเตรียมตัวเพื่อเป็นนักมานุษย วิทยาควิทยา: ในการประชุมวิชาการดนตรี ครั้งที่ 3.** วิทยาลัยดุริยางคศิลป์. มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิชเมคปริ้นติ้งเซ็นเตอร์ จำกัด.

ปริญญา รัตนแสนสุข. 2546. **การศึกษาเอกสารสัญญาที่ใช้ใน กองทัพอไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย นครินทรวิโรฒ.

ปรีชา ออกกิจวัตร. 2548. **ตรวจชาวบ้าน: กรณีศึกษาความเข้มแข็ง ทางวัฒนธรรมของตรวจในจังหวัดสมุทรสาคร.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พูนพิศ อมาตยกุล. 2537. **ตรวจของไทย. วารสารเพลงดนตรี.** (มิถุนายน-สิงหาคม): 75-77.

พูนพิศ อมาตยกุล. 2529. **ประวัติกองดุริยางค์ทหารบก พิธีไหว้ครูดนตรีกองดุริยางค์ทหารบก.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ป.สัมพันธ์พาณิชย์.

พูนพิศ อมาตยกุล. 2530. **วงดุริยางค์ทหารบก. ศิลปวัฒนธรรม.** 8 (มกราคม): 68-82.

พรรษวุฒิ คัมภีระ. 2554. **ประวัติและความเป็นมาของวงโยธวาทิต** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.angelfire.com/indie/marching/okko100.htm>. (5 มกราคม 2557).

มนตรี ตราโมท. 2538. **ดุริยางคศาสตร์ ของนายมนตรี ปราโมท.** กรุงเทพฯ: ธนาครากสิกรไทย.

ศิริรัตนบุษบง, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า. 2524. **พระประวัติ สมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต.** กรุงเทพฯ: จันทวนิชย์.

ศิริรัตนบุษบง, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า. และพูนพิศ อมาตยกุล. 2524. **ทูลกระหม่อมบริพัตรกับการดนตรี.** กรุงเทพฯ: จันทวนิชย์.

สุกรี เจริญสุข. 2539. **ตรวจและตรวจของชาวสยาม.** กรุงเทพฯ: ด็อกเตอร์แซกการพิมพ์.

สุดแดน สุขเกษม. 2542. **ตรวจชาวบ้านกับการรับใช้สังคม: กรณีศึกษาคณะดนตรีศิลป์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุธี ชำนาญสุธา. 2545. **ตรวจชาวบ้าน: กรณีศึกษาตรวจในเขต พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

อติภพ ภัทรเดชไพศาล. 2552. **ตรวจและวงโยธวาทิตกับ ความเป็นไทยที่ถูกสร้าง.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/insanetheater/2009/11/06/entry-1>. (20 ธันวาคม 2556).

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเทศบาล
และองค์การบริหารส่วนตำบล

Legal Measures in Pollution Control and Environmental Preservation
by Municipalities and Sub-district Administrative Organizations

อัครภัทร นรัตถรักษา

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล โดยศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศคือสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

จากการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยนั้นมีปัญหา ในเรื่องของการกระจายอำนาจให้แก่เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในการควบคุมมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ปัญหาในการออกกฎข้อบังคับของของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีการกำหนดแผนการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล และการดำเนินมาตรการทางกฎหมายต่างๆ ไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ยังพบว่าโครงสร้างของระบบราชการไทยยังส่งผลให้การดำเนินการควบคุมมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลเกิดความล่าช้า และมีความยุ่งยากเกินความจำเป็น สุดท้ายส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมแทบทั้งสิ้น

ประเด็นต่อมา อำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น พบว่าบรรดากฎหมายต่างๆ ส่วนใหญ่จะให้อำนาจในระดับเจ้าพนักงานนั้น จะกำหนดให้นายกเทศมนตรีหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเจ้าพนักงานท้องถิ่นแต่และมีอำนาจเด็ดขาดตามกฎหมายแต่เพียงผู้เดียว ทั้งที่ไม่มีความรู้ความสามารถในเรื่องของการแก้ไขปัญหาและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยตรง

ประเด็นสุดท้าย พบว่ามาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้ในการควบคุมมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีลักษณะเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมากกว่าจะมีลักษณะเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคประชาชนโดยส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ในและตระหนักในเรื่องของสิทธิทางสิ่งแวดล้อม การออกกฎข้อบังคับในเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนที่เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลยังคงไม่เกิดขึ้นดังเช่นในต่างประเทศที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

Abstract

This research aimed to investigate legal measures to control pollution and protect the environmental quality of the municipalities and sub-district administrative organizations. The researcher studied directly pertinent laws, Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2550 (A.D. 2007), Municipal Act, B.E. 2496 (A.D. 1953), Sub-district Council and Sub-district Administrative Organizations Act, B.E. 2537 (A.D. 1994), the Enhancement and Conservation of the National Environmental Quality Act, B.E. 2535 (A.D. 1992), Public Health Act, B.E. 2535 (A.D. 1992), Cleanliness and Tidiness of the Country Act, B.E. 2535 (A.D. 1992), Building Control Act, B.E. 2522 (A.D. 1979) and Legal Measures of the United States, Japan, and Germany.

The study found that the legal measures of Thailand had the problems of decentralization to municipalities and sub-district administrative organizations in controlling pollution and protecting environmental quality, the involution of the legal issuance of the regulation of the municipalities and sub-district administrative organizations, and lack of environmental management plan in the area of jurisdiction of the municipalities and sub-district administrative organizations. Furthermore, the implementation of legal measures was not effective and efficient, the study also found that the structure of the bureaucracy in Thailand has resulted in the delay of the implementation of pollution control and environment in the municipalities and sub-district organizations and cumbersome. Finally, the impact to the people affected by environmental problems, almost.

Regarding the issues of authority in resolving environmental problems of the employees or agents of the municipalities and sub-district administrative organizations, the study found that most of the laws were authorized the mayors or presidents of a organizations who were not knowledgeable about the problems and environmental management directly.

For the last issue, the study found that the legal measures used in the pollution control and maintain environmental quality of the municipalities and sub-district administrative organizations were fixing the problems rather also than protection. Private sectors and people lacked knowledge, awareness and participation in managing their environment. There were no regulations on environment impact in the organizations.

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลกในปัจจุบันที่ส่งผลต่อมวลมนุษยชาติทุกชีวิต สภาพภูมิอากาศของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พายุขนาดใหญ่มีปริมาณมากขึ้น โลกร้อนขึ้น ปริมาณน้ำแข็งในขั้วโลกมีขนาดเล็กลง เกาะเล็กๆ บางเกาะเริ่มจมลงในมหาสมุทร น้ำทะเลมีระดับสูงขึ้น ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่สัตว์ประเภทแมลงบางชนิดมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนทำให้ระบบนิเวศที่สมบูรณ์เริ่มเสียสมดุล สิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ประชาคมโลกเริ่มหันมามองถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น หลายประเทศโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งเริ่มหันมาเอาใจใส่กับสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ต่างเร่งให้ออกข้อความรู้ในเรื่องดังกล่าวแก่ประชาชนในรัฐของตนเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหา แนวคิดต่างๆ เริ่มเกิดขึ้นอย่างมากมายเพื่อก่อให้เกิดการรักษาดุลยภาพในสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อก่อให้เกิดการแก้ปัญหาและการบำรุงรักษาไว้ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่ดี สำหรับมนุษย์ในรุ่นนี้และรุ่นต่อไป โดยปกติของมนุษย์มีวิวัฒนาการเพื่อให้ตนเองอยู่รอดได้ในธรรมชาติ วิวัฒนาการต่างๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดแนวคิดทำให้มนุษย์ค้นหาวิธีการต่างๆ ที่จะรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมที่ดี อาทิเช่น การศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม การบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม รวมตลอดไปจนถึงการออกกฎหมายข้อบังคับเพื่อป้องกันมิให้มนุษย์ด้วยกันทำลายสิ่งแวดล้อมที่ดี แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีมนุษย์บางกลุ่มที่ยังมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ส่วนตนจนไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม มาตรการทางกฎหมายต่างๆ จึงเริ่มถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อควบคุมมิให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายเพียงเพื่อผลประโยชน์ของคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด (อุดมศักดิ์ สนธิพงษ์, 2549) มาตรการทางกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ไม่มีวิวัฒนาการมาจากแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ โดยพัฒนามาจากการแนวคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Right) โดยมองว่ามนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะดำรงอยู่สภาพแวดล้อมที่ดี การทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพ การก่อมลพิษในการที่จะส่งผลกระทบต่อมวลมนุษย์และสิ่งแวดล้อมนั้นย่อมไม่สามารถทำได้ และสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสมบัติของมนุษย์ทุกคนบนโลกใบนี้ ไม่ใช่สมบัติของผู้อื่นผู้ใด (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2542)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล โดยศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษและรักษา

คุณภาพสิ่งแวดล้อมของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล โดยศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศคือสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้แนวคิดจากการประชุมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development : UNCED) ขึ้นที่เมืองริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในปี ค.ศ. 1992 ส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก สิ่งที่แสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าการประชุมทั้งสองครั้งของสหประชาชาติขึ้นคือการที่ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จึงเห็นได้ว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยนั้นได้รับเอาอิทธิพลมาจากการประชุมสหประชาชาติครั้งนี้อย่างชัดเจน ในปัจจุบันนี้ แม้ประเทศไทยจะเริ่มตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้โดยมีการออกกฎหมายต่างๆ เพื่อมาปกป้องและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ปัญหาที่มีอยู่หมดสิ้นไปหรือลดน้อยลง ที่เป็นเช่นนี้ เพราะขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังที่เป็นรูปธรรมจากภาครัฐ รัฐยังคงส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง โดยยังมีได้มีการคำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมซึ่งนั่นเป็นเพราะรัฐมองว่าภาคอุตสาหกรรมทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นและหากมีข้อจำกัดทางด้านสิ่งแวดล้อมอาจส่งผลกระทบต่อการลงทุนภาคอุตสาหกรรมลดลง ทั้งที่หากเราพิจารณาในความเป็นจริงแล้ว ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมนั้นสร้างความเสียหายอย่างมากมาย ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ และส่งผลกระทบต่อทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมอย่างใหญ่หลวง ดังที่เคยได้เห็นจากปรากฏการณ์น้ำท่วมในปีพุทธศักราช 2554 ที่ผ่านมา ซึ่งปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร ระบบคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชน

ประเทศไทยในปัจจุบัน มีกฎหมายมากมายหลายฉบับที่ให้อำนาจองค์กรปกครองท้องถิ่นในการบริหารจัดการชุมชน และ

จัดทำบริการสาธารณะในเขตอำนาจของตนเอง ซึ่งในบรรดา กฎหมายทั้งหลายเหล่านี้ ก็มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และการควบคุมมลพิษรวมอยู่ด้วยหลายฉบับ โดยกฎหมายหลักๆ ที่ให้อำนาจเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในการรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ ซึ่งประกอบด้วย รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติ ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักๆ ที่ถือเป็นเครื่องมือ ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ของรับผิดชอบของ เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาล หรือองค์การ บริหารส่วนตำบล ต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ น้ำเสียอากาศเสียหรือปัญหาหมอกภาวะอื่นๆ เทศบาลหรือองค์การ บริหารส่วนตำบล มักสะท้อนถึงความยุ่งยากซับซ้อนของปัญหา และการแก้ไขปัญหาให้เห็นว่าเป็นปัญหาที่เกินขีดความสามารถ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะแก้ไขตามลำพัง แตกต่างไป จากการแก้ปัญหาในการจัดทำบริการสาธารณะอื่นๆ อย่างเช่น งานก่อสร้างถนน ซ่อมแซมสะพาน งานขุดลอกคลอง ติดตั้ง ท่อระบายน้ำ ทำทางเท้าหรืองานก่อสร้างตลาดสดที่ท้องถิ่นโดย ส่วนใหญ่มีขีดความสามารถ มีประสบการณ์ที่จะบริหารจัดการ ได้เอง ด้วยเหตุนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ จึงยังต้องการให้ รัฐมีบทบาทสนับสนุนในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นกว่า 20 ปีที่ผ่านมารัฐให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของ ท้องถิ่นตลอดมา โดยได้จัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการด้าน สิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียและระบบ กำจัดขยะ ซึ่งประเมินได้ว่าการจัดสรรงบประมาณในด้านนี้ ไม่น้อยกว่า 70,000 ล้านบาท สำหรับการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย และมากกว่า 30,000 ล้านบาทเพื่อการสร้างระบบกำจัดขยะ แต่เมื่อ วิเคราะห์จากกรณีการติดตามประเมินผลในโครงการต่างๆ ที่ได้ดำเนินการ ภายใต้งบประมาณดังกล่าวก็พบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมของ ท้องถิ่นยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสมและสมบูรณ์ (พิริยธรรม วรรณพฤกษ์, 2553) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดทำ บริการสาธารณะ ซึ่งรวมถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ซึ่งปัจจัยแรก เกิดจากการที่ภารกิจของ เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม ทั้งที่เป็น ภารกิจที่กำหนดตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับเทศบาลและองค์การ บริหารส่วนตำบล และภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนจากส่วนกลาง ตามแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงภารกิจที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อแก้ไข ปัญหาในเขตพื้นที่ของตนในฐานะหน่วยงานเพื่อตอบสนอง

นโยบายของรัฐบาล ภารกิจที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ท้องถิ่น แต่ศักยภาพ ของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลพัฒนาไปช้ากว่าภารกิจ จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่สอง เป็นข้อจำกัดทางด้านขนาดทรัพยากรทางการบริหารและการเงิน ของท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กซึ่งยังต้องพึ่งพางบประมาณจากส่วนกลาง เป็นหลัก จึงมีผลต่อขีดความสามารถและศักยภาพในการจัดทำ บริการสาธารณะหรือดำเนินการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมี ประสิทธิภาพ ภารกิจบางด้านต้องอาศัยทรัพยากรและความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้าน ที่เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล บางแห่งไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพัง ซึ่งตรงตามที่สำนักงาน นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้สรุปไว้ ปัจจัยที่สามเกิดจากการไร้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในพื้นที่ ต่างๆ อันเนื่องมาจากการมีเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ขนาดเล็กจำนวนมาก ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีศักยภาพด้านการบริหาร ค่อนข้างต่ำ ด้วยมูลเหตุเหล่านี้จึงไม่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดทำ บริการสาธารณะ ที่ต้องการเอกภาพและความสามารถในการ วางแผนและดำเนินการ รวมถึงปัญหาความไม่สมดุลของขนาด ของปัญหากับศักยภาพของหน่วยงาน ในการจัดทำภารกิจที่ ต้องอาศัยทรัพยากรและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2549)

การจัดการสิ่งแวดล้อมในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันนั้น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มี ส่วนร่วมในการป้องกัน ปราบปราม และอนุรักษ์ การกระทำ อันเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำลายสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดมลพิษไว้ชัดเจน จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย บัญญัติไว้เพื่อให้ประชาชน มีสิทธิที่จะได้รับรู้ ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ รวมไปถึงคำชี้แจง และเหตุผลจาก หน่วยงานของรัฐ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนี้ถือเป็น หลักสากลของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการ รับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ ส่วนเสียกับการตัดสินใจของรัฐในการดำเนินกิจการของรัฐโดยตรง รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของพลเมืองโดยตรงในกรณี ที่กิจการต่างๆ นั้นอาจส่งผลกระทบต่อประชาชน และนอกจาก การรับฟังแล้ว รัฐยังต้องให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่รับฟัง แก่ประชาชนด้วย ส่วนวิธีการให้ข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นของ ประชาชนนั้นผู้วิจัยเห็นว่าในปัจจุบันยังไม่มีวิธีการที่ชัดเจนและ เป็นบรรทัดฐานเดียวกันในเรื่องนี้ เนื่องจากหน่วยงานของรัฐแต่ละ หน่วยงานอาจใช้วิธีที่แตกต่างกันออกไปที่จะรับฟังความคิดเห็นของ ประชาชน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาได้ในภายหลัง หากหน่วยงานของ รัฐที่มีอำนาจในเรื่องนั้นๆ ยังไม่มีการออกกฎข้อบังคับเพื่อปฏิบัติการ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ชุมชนมีสิทธิของตนเองในการที่จะอนุรักษ์หรือฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ในถิ่นที่อยู่ของตนเอง อีกทั้งเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และให้สิทธิของชุมชนในอันที่จะดำเนินการฟ้องร้องหน่วยงานราชการที่จะบังคับให้หน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ที่จะบังคับให้ต้องดำเนินการภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญกำหนดอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อม ในมาตรา 290 เป็นการยอมรับบทบาทของชุมชนท้องถิ่น และให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีอิสระในการจัดการทรัพยากรดังกล่าวให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ โดยให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลรวมอยู่ด้วย มีอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเพื่อใช้ในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ดังนี้

- 1) การจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่
- 2) การเข้าไปมีส่วนในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน
- 3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่ (อุดมศักดิ์ สนธิพงษ์, 2553)

แต่อย่างไรก็ดี แม้รัฐธรรมนูญจะให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการที่จะสามารถจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ แต่กลับไม่มีการให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะออกกฎหมายข้อบังคับโดยอิสระเพื่อจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม คงมีแต่การออกกฎข้อบังคับตามพระราชบัญญัติอื่นๆ ที่ส่วนกลางสั่งการมาให้ให้ออกกฎข้อบังคับตามพระราชบัญญัตินั้นๆ สุดท้ายการดำเนินการในกรณีดังกล่าวก็ไม่สอดคล้องกับปัญหาและสถานการณ์ในท้องถิ่นนั้นๆ เลย ซึ่งก็เท่ากับว่าเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้ใช้อำนาจ ตามที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมไว้เพื่อแก้ไขปัญหาให้ตรงต่อสภาพปัญหาแต่อย่างใดเลย

ในสหรัฐอเมริกา นั้น มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่ออกโดยรัฐบาลท้องถิ่นในระดับมลรัฐนั้น จะเห็นได้ว่าในหลายมลรัฐของสหรัฐอเมริกามีการออกกฎหมาย กฎข้อบังคับของตนเองเพื่อใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในมลรัฐของตนเอง เช่น ในมลรัฐแคลิฟอร์เนียมีการออกกฎหมายควบคุมสิ่งแวดล้อม

ของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย หรือ California Environmental Quality Act (CEQA) ซึ่งให้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ไว้ในบทบัญญัติเหล่านี้ และบทบัญญัติเหล่านี้เองที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการออกกฎข้อบังคับเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย หรือการออกกฎหมายควบคุมสิ่งแวดล้อมของมลรัฐอิลลินอยส์ หรือ Illinois Environmental Protection Act ที่ออกโดยมลรัฐอิลลินอยส์ ซึ่งให้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของมลรัฐอิลลินอยส์ ไว้ในบทบัญญัติเหล่านี้ รวมทั้งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการออกกฎข้อบังคับเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอีกด้วยเช่นเดียวกับมลรัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นต้น และนอกจากนี้กฎหมายสิ่งแวดล้อมของมลรัฐในแต่ละมลรัฐนั้นจะมีการกำหนดให้มีการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ก่อนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดๆ ที่อาจเป็นการส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการดำเนินชีวิตอันเป็นปกติสุขของมนุษย์ ซึ่งการบังคับให้ต้องมีการจัดทำข้อมูลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการบางโครงการของมลรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่ปรากฏอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของมลรัฐนั้นๆ

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีรูปแบบการปกครองใกล้เคียงกับประเทศไทย การจัดการสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่นนั้น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งน่าจะเป็นผลโดยตรงจากการที่ประเทศญี่ปุ่นนั้นเคยเผชิญกับวิกฤตการณ์ด้านมลพิษครั้งยิ่งใหญ่ตามที่กล่าวมาแล้วซึ่งทำให้ชาวญี่ปุ่นตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้และประกอบกับการเป็นคนมีวินัยของชาวญี่ปุ่นนี้เองที่ทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของญี่ปุ่นจึงง่ายต่อการแก้ไขและในทางกลับกันชาวญี่ปุ่นกับกลายเป็นผู้ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดีของตัวเองอยู่ตลอดเวลา การให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านสิ่งแวดล้อมนั้น จะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นได้มีกฎหมายให้อำนาจอย่างเต็มรูปแบบเนื่องจากประเทศญี่ปุ่นนั้น ไม่มีระบบราชการส่วนภูมิภาคตามที่ได้อธิบายมาแล้ว ดังนั้น การใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษและรักษาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในประเทศญี่ปุ่นจึงสามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ รวดเร็วและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด เนื่องจากการแก้ปัญหาที่แก้โดยคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้น เมื่อเทศบาลหรือจังหวัดออกกฎข้อบังคับซึ่งมีมาเป็นระยะเวลานาน เช่น การออกกฎข้อบังคับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่ใช้ป้องกันการเกิดมลพิษเฉพาะในเขตพื้นที่ใดก็เกี่ยวข้องซึ่งบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1949 และต่อมาในจังหวัดโอซาก้า ซึ่งบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1950 และจากการออกกฎข้อบังคับ ดังกล่าวส่งผลให้จำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมนั้นลดลง จึงทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าการออกกฎข้อบังคับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นส่งผลโดยตรงให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมในทิศทางที่ดีขึ้น (Noriko OKUBO สำนักงานศาลปกครองแปล, 2553) และลักษณะเด่นที่ปรากฏชัดในญี่ปุ่น

ประชาชนในท้องถิ่นนั้น รวมกลุ่มกันรวมกันเพื่อต่อต้านมลพิษที่เกิดขึ้น และสิ่งเหล่านี้เองที่ผลักดันหน่วยงานของรัฐที่หน้าที่ออกกฎข้อบังคับเพื่อคุ้มครองประชาชน โดยชาวญี่ปุ่นมองว่าการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้ยั่งยืนนั้น ไม่สามารถทำได้จากหน่วยงานภาครัฐเพียงส่วนเดียว แต่ทุกภาคส่วนรวมทั้งประชาชนในชุมชนก็จำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ดังนั้น จึงมีการปลูกฝังและพัฒนาบุคลากรของชุมชนให้เป็นผู้มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ เป็นแกนกลางดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและภาครัฐจะมีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุน มีการนำเอาแนวคิดเรื่อง JIMOTOGAKU เข้ามาใช้ เพื่อกระตุ้นให้บุคคลมีความสำนึกในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ซึ่ง JIMOTOGAKU คือ การดำเนินงานที่สร้างความเข้มแข็ง สร้างสุขภาพที่ดีให้ชุมชน โดยมองเรื่องของท้องถิ่นตนเองเป็นหลัก โดยมีคนในท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง ในการสืบค้น ค้นคิด สืบทอด และถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอกหรือภาครัฐเพียงบางส่วน (Takayoshi KUSAGO, 2556) และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ จะส่งเสริมทั้งในด้านสิทธิของพลเมือง สิทธิในธรรมชาติและด้านเศรษฐกิจ โดยบุคคลในชุมชนเหล่านี้เองจะเป็นผู้ผลักดันให้หน่วยงานของรัฐทั้งในส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการออกกฎข้อบังคับต่างๆ เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และเมื่อกฎข้อบังคับเหล่านั้นถูกบัญญัติและบังคับใช้ ประชาชนชาวญี่ปุ่นก็พร้อมปฏิบัติตามกฎข้อบังคับเหล่านั้นอย่างเคร่งครัด ซึ่งถือเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ของทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ดีและป้องกันไม่ให้เกิดมลพิษอย่างที่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งของญี่ปุ่นเกิดขึ้นอีกครั้ง

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีความก้าวหน้าในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สัมฤทธิ์ผล เนื่องจากการจัดการสิ่งแวดล้อมของในชุมชนนั้น เป็นหน้าที่โดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นผลมาจากการที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่มีระบบราชการส่วนภูมิภาค ประกอบกับความเป็นอิสระในการออกกฎข้อบังคับตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายพื้นฐานของเยอรมัน (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2551) ทำให้มีอิสระในการบริหารจัดการตนเองอย่างเต็มที่ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการออกกฎข้อบังคับเพื่อบังคับใช้ในพื้นที่ของตนเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหลัก จึงส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเยอรมันจึงสามารถที่จะจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชนในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเยอรมันมีอยู่อย่างหลากหลาย โดยมีทั้งส่วนที่เป็นการเสริมสร้างและส่วนที่เป็นการอุดหนุนของกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล การจัดการสิ่งแวดล้อมในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นจะมีลักษณะประสานสอดคล้องกัน

ระหว่างหน่วยงานระดับรัฐบาลกลาง หน่วยงานระดับมลรัฐ และหน่วยงานระดับท้องถิ่น โดยรัฐบาลกลางจะทำหน้าที่ในการพัฒนาโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ รวมไปถึงการออกกฎหมายต่างๆ ในการปกป้องสิ่งแวดล้อมเพื่อให้การปกป้องสิ่งแวดล้อมเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ และยังมีหน้าที่เป็นหน่วยงานที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมแก่รัฐบาลระดับมลรัฐและระดับท้องถิ่นด้วย มลรัฐต่างๆ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่ในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีรัฐธรรมนูญของเยอรมัน (Basic law) ให้อำนาจมลรัฐในการออกกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ สำหรับในกรณีที่รัฐธรรมนูญไม่กำหนดให้สิทธินั้นเป็นการเฉพาะไว้แก่รัฐบาลกลาง หน่วยการบริหารราชการในมลรัฐจะประกอบไปด้วยหน่วยงานระดับสูง หน่วยงานระดับกลาง และหน่วยงานระดับล่าง แต่ในมลรัฐขนาดเล็กอาจไม่มีอำนาจในบางระดับ หน่วยงานระดับสูงจะมีหน้าที่ในการกำกับดูแลการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายสิ่งแวดล้อมและให้งบประมาณในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั่วทั้งมลรัฐ และยังทำหน้าที่ ในการตรวจสอบ วางแผนด้านสิ่งแวดล้อมและให้คำแนะนำต่อการบังคับใช้กฎหมายของมลรัฐ ส่วนหน่วยงานระดับกลางจะทำหน้าที่ ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการรับอุทธรณ์ต่อคำตัดสินของหน่วยงานระดับล่าง และมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคเฉพาะทางต่างๆ โดยวิธีประเมินสถานการณ์สิ่งแวดล้อม เผื่อระวังปัญหาสิ่งแวดล้อม และตรวจสอบสาเหตุของปัญหามลพิษเตรียมข้อมูลเพื่อจัดทำกฎข้อบังคับเนื่องด้วยมลรัฐต่างๆ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น มีบทบาทสำคัญในการควบคุมมลพิษและรักษาสิ่งแวดล้อม เพราะอยู่ในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น หากการบังคับใช้กฎหมายไม่เกิดผลหรือมีปัญหามลรัฐเหล่านั้นก็จะแจ้งให้หน่วยงานของรัฐบาลกลางที่หน้าที่รับผิดชอบทราบ เพื่อนำปัญหาเหล่านั้นไปปรับปรุงทั้งในด้านนโยบายและแก้ไข และระดับล่างสุดของหน่วยการบริหาร คือระดับท้องถิ่น รัฐธรรมนูญเยอรมันกำหนดให้การบริหารจัดการภายในหน่วยงานระดับท้องถิ่นนั้นๆ บริหารจัดการตนเองตั้งแต่การคัดเลือกบุคลากร การบริหารและจัดการงานขององค์กร (ยศพัทธ์ เวชมุข, 2555) การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท้องถิ่นในเขตรับผิดชอบของตนเอง รวมไปถึงการออกกฎระเบียบ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม หน่วยงานท้องถิ่นจะมีสำนักงานต่างๆ ทำหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีอำนาจในการตรวจสอบและดำเนินการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมและมีอำนาจในการสอบสวนหรือดำเนินการตามกฎหมายกรณีที่มีบุคคลหรือนิติบุคคลฝ่าฝืนกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม ในส่วนของการร่วมมือระหว่างหน่วยงานระดับท้องถิ่นกับรัฐบาลกลางนั้นจะมีลักษณะที่กำหนดให้รัฐบาลกลางต้องรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานระดับท้องถิ่นก่อนมีการออกกฎหมายใดๆ ที่อาจ

ส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นนั้นๆ นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างสองหน่วยงานนี้ยังอยู่ในลักษณะของการปรึกษาหารือปฏิบัติงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบประเทศไทยกับสามประเทศที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีบางส่วนของประเทศไทยยังควรต้องปรับปรุงโดยเฉพาะโครงสร้างส่วนราชการ จะเห็นได้ว่าทั้งสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ล้วนแล้วแต่ไม่มีส่วนราชการแบบภูมิภาคเลย การสั่งการต่างๆ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว กล่าวคือ จากส่วนกลางสั่งตรงลงไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรงเลย ตรงนี้จึงมีความแตกต่างกับประเทศไทยอย่างมากซึ่งหากรัฐบาลหรือหน่วยราชการส่วนกลางต้องการสั่งการใดๆ จะส่งลงมาที่ราชการส่วนภูมิภาคซึ่งก็คือจังหวัด จังหวัดจะต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งในการพิจารณาหนังสือสั่งการแล้ว จึงจะแจ้งไปอำเภอต่างๆ อำเภอจะต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งในการพิจารณาหนังสือแล้วจึงแจ้งไปยังเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล จึงเห็นได้ว่าความล่าช้าของระบบบริหารราชการไทยนั้น เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ นั้นไม่ทันต่อสถานการณ์ และในทางกลับกันหากเกิดปัญหาอันเร่งด่วนซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ประชาชนและเกินความสามารถของเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาที่ เทศบาลต้องแจ้งไปยังอำเภอหากอำเภอยังไม่สามารถแก้ไขได้ก็จะแจ้งไปยังจังหวัดและหากจังหวัดยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ก็จะแจ้งไปยังส่วนราชการที่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรกว่าที่จะดำเนินการแก้ไขได้ ดังนั้น หากเป็นเรื่องใดที่มีผลกระทบต่อประชาชน บางครั้งอาจไม่ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนในเรื่องของการออกกฎข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น การออกกฎข้อบังคับยังจำกัดอยู่เพียงแค่การออกกฎข้อบังคับตามหนังสือสั่งการของหน่วยเหนือ หรือหน่วยงานเจ้าของเรื่องที่มีอำนาจตามกฎหมายในเรื่องนั้นๆ เท่านั้น ทั้งที่จริงๆ แล้วการออกกฎหมายข้อบังคับของแต่ละท้องถิ่นนั้นมีความจำเป็นและความต้องการของประชาชนในเขตท้องถิ่นนั้นๆ แตกต่างกัน ในส่วนของภาคประชาชนรัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงพิษภัยของปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เคารพในสิทธิทางสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนทั่วไปมีสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่สุดคือประเทศไทยควรนำเหตุการณ์มลพิษต่างๆ ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ อาทิเช่น วิกฤตการณ์มลพิษที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น มาเป็นอุทาหรณ์เพื่อป้องกันภัยอันอาจเกิดกับประเทศและชุมชนท้องถิ่น ในอนาคตข้างหน้าได้

เอกสารอ้างอิง

- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. 2545. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องทิศทางการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. 2549. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต้นแบบบันทึกข้อตกลงเพื่อการจัดกลุ่มพื้นที่การให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: บริษัทมิสเตอร์ก๊อปปี (ประเทศไทย) จำกัด
- พิริยุดม วรรณพฤกษ์. 2553. **ตอบโจทย์สิ่งแวดล้อมท้องถิ่น: แนวทางการจัดการขยะและน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า
- ยศพัทธ์ เวชมุข. 2555. **ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการเปรียบเทียบปรับของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
- สุนีย์ มลลิกะมาลย์. 2542. **การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ: นิตยธรรม
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2553. **รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2552.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สตูดิโอ จี บาร์
- สำนักงานศาลปกครอง. 2553. **กระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม: ประสบการณ์ของประเทศไทยและญี่ปุ่น.** กรุงเทพฯ: พี.เพรส
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. 2551. **กฎหมายพื้นฐาน (Basic Law) สหพันธ์รัฐเยอรมนี.** กรุงเทพฯ: พี.เพรส
- อุดมศักดิ์ สนธิพงษ์. 2549. **กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน
- อุดมศักดิ์ สนธิพงษ์. 2553. **“รัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม”** วารสาร Executive Journal. ปีที่ 3 ฉบับที่ 3
- อำนาจ วงศ์บัณฑิต. 2550. **กฎหมายสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน
- Oscar A. Gomez Salgado, M.S., Tohoku University. 2008. **“The Evolution of Official Lessons: The Japanese Experience of the “Big Four” Pollution Diseases through the Lens of International Aid”**, Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences Vol 1, No 1

กรมควบคุมมลพิษ <http://www.pcd.go.th/> สืบค้นวันที่
25 กันยายน 2556

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
<http://www.onep.go.th/> สืบค้นวันที่ 30 กันยายน 2556

Takayoshi KUSAGO, “การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริม
สิ่งแวดล้อมศึกษาและการพัฒนาอย่างยั่งยืน: เรียนรู้
ประสบการณ์จากเมืองมินามาตะ ประเทศญี่ปุ่นว่าด้วย
การสร้างท้องถิ่นให้มีพลังทางสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม
และนิเวศวิทยา - (JIMOTOGAKU : จิโมะโตะะ กักคุ)”
www.deqp.go.th สืบค้นวันที่ 14 ธันวาคม 2556

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเพชรบุรี
Administration by Using the Good Governance of Administrators of Sub-district Administrative
Organizations in Phetchaburi Province

วันเพ็ญ ร่ายเรื่อง

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรที่ได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นหลักหรือเป็นแกนนำที่สำคัญในการพัฒนาที่จะแก้ไขปัญหา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในระดับตำบล ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเป็นธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ประชากรในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่าง 15 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.977 เก็บรวบรวมได้ข้อมูลกลับคืนมาจำนวน 186 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบที และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความมีประสิทธิภาพ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความโปร่งใสตามลำดับ
2. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีที่มีรายได้ต่างกันมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งไม่แตกต่างกัน
3. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ด้านหลักความโปร่งใส ต้องมีการเพิ่มช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลผ่านทางเว็บไซต์ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : หลักธรรมาภิบาล, คณะผู้บริหาร

Abstract

Sub-district administrative organizations were expected to be the main organizations in order to develop and resolve problems in terms of economic, social and politic issues in sub-districts. Therefore, the researcher aimed to study administration by using the good governance of administrators of sub-district administrative organizations in Phetchaburi Province. The research objectives were to 1) study the level of the good governance of administrators of sub-district administrative organizations in Phetchaburi Province and 2) study personal factors relating to the good governance. The sample in this research was 186 administrators of sub-district administrative organizations. The qualitative data were collected by interviewing 15 participants selected by using a simple-random sampling method. The research instruments were a questionnaire and an interview form. The statistics used in this research were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, f-test, one-way ANOVA

The results revealed that :

1. The administration by using the good governance of administrators of sub-district administrative organizations in Phetchaburi Province was at a high level. The administration by using the good governance had the highest average followed by the rule of law, responsibility, effectiveness, and participation principles respectively. The transparency principle had the lowest average.
2. The administrators also had different income used governance inf the organizations significant by different at 0.05 level whereas their was no different among these who were different gender, age, education and position.
3. The administration should focus on the transparency principle by broadcasting general information of the organizations to the public via websites or an information center.

Keywords : Good Governance, Administrators

บทนำ

การปกครองตนเองโดยรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น (local self government) เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานพัฒนาชนบทให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น และประเทศชาติโดยรวม

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่สุดซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ตามกฎหมาย โดยองค์การบริหารส่วนตำบลมีความสำคัญต่อชุมชนในลักษณะที่เป็นองค์กรพื้นฐานของท้องถิ่นและเป็นกลไกที่สำคัญต่อการบริหารการพัฒนาในระดับตำบลทั้งในทางทฤษฎี และในทางปฏิบัติ ในทางทฤษฎีมีความเชื่อว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีแนวโน้มว่าจะมีศักยภาพสูงในการพัฒนาชนบท เป็นองค์กรที่มีพลังของประชาชนในท้องถิ่น อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและทรัพยากรต่างๆ ในชนบท จึงน่าจะรับรู้ปัญหาความต้องการที่แท้จริงรวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาคือได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมในชุมชน (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ 2536 : 279) และเป็นองค์กรที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน และจัดการทรัพยากร และพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมีอิสระและคล่องตัวมากขึ้น (สำนักประเมินผล สำนักงบประมาณ 2540 : 1)

องค์การบริหารส่วนตำบลถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เป็นกฎหมายที่ใช้จัดระเบียบการบริหารงานในตำแหน่งแทนประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 นับตั้งแต่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 ทำให้มีการปรับฐานะการบริหารงานในระดับตำบล โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสภาตำบลทั่วประเทศออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้ (โกวิทย์ พวงงาม 2544 : 170)

1. รูปแบบ “สภาตำบล” ได้รับการยกฐานะเป็นนิติบุคคลอันได้แก่ สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนต่ำกว่า 150,000 บาท

2. รูปแบบ “องค์การบริหารส่วนตำบล” (อบต.) ตั้งขึ้นจากสภาตำบลที่มีรายได้ (โดยไม่รวมเงินอุดหนุน) ในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลมีเจตนารมณ์ ดังนี้ (กองราชการส่วนตำบล 2539 : 43)

2.1 กระจายอำนาจการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา

ภายในตำบล และตอบสนองความต้องการของประชาชน อำนาจที่รัฐมอบให้ต้องมีขอบเขตตามที่รัฐกำหนด

2.2 เปิดโอกาสให้หน่วยบริหารราชการท้องถิ่นปกครองตนเอง ทำหน้าที่และกิจกรรมเพื่อพัฒนาและบริหารตามสมควร ให้มีการปกครองที่เข้มแข็งเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล รัฐบาลกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีรายได้หลายทางรวมทั้งเงินอุดหนุน

2.3 เพื่อเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้มีกระบวนการสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีการเลือกตั้ง มีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายสภาตำบลฝ่ายบริหาร และที่สำคัญส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางในการเสนอแก้ปัญหา รวมถึงการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

จากเจตนารมณ์ดังกล่าว จะเห็นว่าการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลมีลักษณะตรงตามองค์ประกอบของธรรมาภิบาล (good governance) ในประเด็นหลักๆ หลายประเด็น โดยเฉพาะหลักการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (public participation) หลักความโปร่งใส (transparency) ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการกำหนดความสำเร็จ หรือความล้มเหลวขององค์การบริหารส่วนตำบล

จึงกล่าวได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรที่มีความสำคัญยิ่งในการบริหารงานพัฒนาในระดับตำบล เป็นองค์กรที่ได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นหลักหรือเป็นแกนนำที่สำคัญในการพัฒนาที่จะแก้ไขปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในระดับตำบล ตลอดจนกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตื่นตัวและร่วมกิจกรรมพัฒนาในด้านต่างๆ แต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าความสามารถในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามนโยบายรัฐบาลที่มุ่งหวังให้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรดำเนินงานพัฒนาในท้องถิ่นนั้นประสบผลสำเร็จแตกต่างกันออกไป ความสำเร็จในการพัฒนา ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งตามกฎหมายมาตรา 60 ได้กำหนดให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นผู้ที่มีบทบาท และมีความสำคัญต่อการบริหารงานพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล หากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลคือหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพ และหลักการมีส่วนร่วมแล้ว เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า ถ้าระบบการบริหารมีความยุติธรรม โปร่งใสตรวจสอบได้ และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาร่วมกัน นอกจากจะทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วมและมีประสิทธิภาพ ยังสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร สามารถนำไปสู่ความโปร่งใส

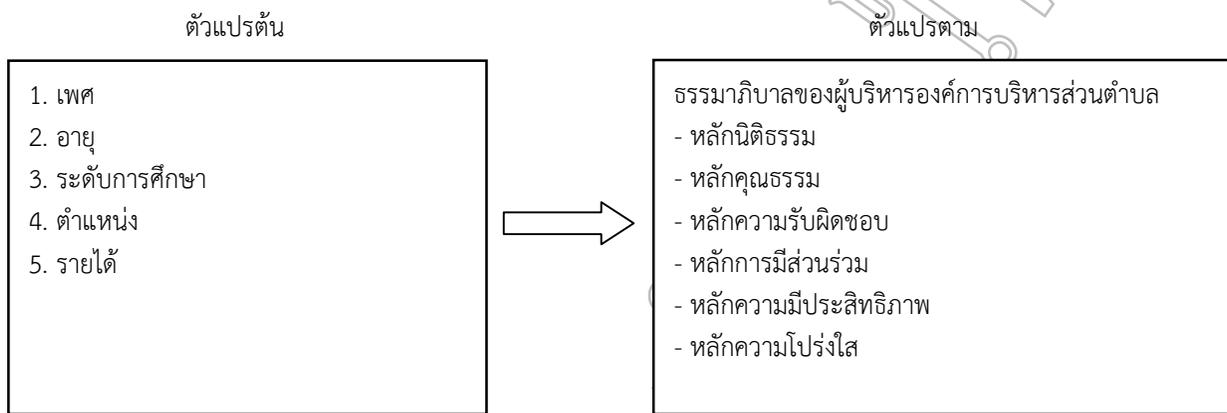
ในองค์การบริหารส่วนตำบลและลดการทุจริตซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังที่ผ่านมาลงได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเป็นธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี สำหรับตัวแปรอิสระผู้ศึกษาได้นำปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้ความเข้าใจ แยกเป็น ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และความรู้ความเข้าใจในการปกครองด้วยหลักธรรมาภิบาลสำหรับตัวแปรตามผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2552 ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (จริยธรรมทางธุรกิจ, 2551 : 107) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ นายกององค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล และรองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเพชรบุรี 73 แห่ง จำนวน 365 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน่ (Yamane Taro, 1973 : 108) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 186 คน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบค่า ที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้น 2 กลุ่มและการทดสอบค่า เอฟ (F-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างน้อยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัย

ได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์นายกององค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล และเลขานุการนายกององค์การบริหารส่วนตำบล ในองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 15 คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากบุคคลที่มีความโดดเด่นในการปฏิบัติหน้าที่ โดยพิจารณาจากคะแนนการตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ. 2556 โดยนำผลจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 45-54 ปี มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา ตำแหน่งเป็นรองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล และส่วนใหญ่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท
2. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร

องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยการบริหารงานตามหลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความมีประสิทธิภาพ หลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ส่วนหลักความโปร่งใสมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

3.1 เพศ พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีที่มีเพศต่างกันมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3.2 อายุ พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีที่มีอายุต่างกันมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3.3 ระดับการศึกษา พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักนิติธรรม และความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.4 ตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีที่มีตำแหน่งต่างกันมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3.5 รายได้ พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีที่มีรายได้ต่างกัน มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. แนวทางในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลคือ

4.1 การออกข้อบังคับต้องเป็นไปตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้โดยส่งเสริมบุคลากรได้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

4.2 ต้องยึดหลักหน้าที่ความรับผิดชอบของตนปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

4.3 ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบการบริหารงาน รวมทั้งมีช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียนทุจริต

4.4 ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอน

4.5 ต้องตระหนักในอำนาจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อประชาชน และ

4.6 ต้องใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการรักษาทรัพยากรของท้องถิ่นให้สมบูรณ์และยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยการบริหารงานตามหลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความมีประสิทธิภาพ หลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ส่วนหลักความโปร่งใสมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจวรรณ วันดีศรี (2554: บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่องการศึกษาความเป็นธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ดมีธรรมาภิบาลในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีประสิทธิภาพ ด้านความรับผิดชอบ ด้านคุณธรรม ด้านนิติธรรม มีธรรมาภิบาลระดับสูง ส่วนด้านความโปร่งใส และด้านการมีส่วนร่วมมีธรรมาภิบาลต่ำ และสอดคล้องกับ พระเจริญ จิตสุโก (เมืองประทับ) (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 6 ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่ามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีที่มีรายได้ต่างกันมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจวรรณ วันดีศรี (2554: บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่องการศึกษาความเป็นธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า บทบาทหน้าที่ และความรู้ความเข้าใจในการปกครองด้วยหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในขณะที่อายุ และระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด และสอดคล้องกับภนถล สุรน์ครินทร์ (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมอยู่ในเชิงบวก เมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อ

การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ใน อบต. ไม่แตกต่างกัน และ ไม่สอดคล้องกับมัทนา เหลืองนาคทองดี (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจในการบริหารองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของนักธุรกิจไทย ผลการศึกษาพบว่า อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานบริหารมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในเรื่องธรรมาภิบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อค้นพบจากการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัย คือ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ควรบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงาน มีการกำหนดนโยบายและวางแผนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ เพิ่มความโปร่งใส และยึดมั่นในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควรได้ดำเนินการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่สำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความมีประสิทธิภาพด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอบรม ประชุมสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารงานด้านหลักความโปร่งใส ควรได้ดำเนินการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบาย และวางแผนดำเนินการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารท้องถิ่นอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง เป็นระบบ เพราะยิ่งผู้บริหารท้องถิ่นมีความเข้าใจในเรื่องการบริหารงานท้องถิ่นมากเท่าใด การทำงานหรือการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น น่าจะบรรลุเป้าหมายหรือพันธกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

2.1 จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องมีการบริหารงานเพื่อเพิ่มความโปร่งใสโดยการเพิ่มช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลผ่านทางเว็บไซต์ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร หรือจัดให้มีหมายเลขสายด่วนแจ้งร้องเรียนร้องทุกข์ หรือตู้ ปณ. เป็นต้น เพื่อให้การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และควรนำข้อเสนอแนะที่ได้จากช่องทางต่างๆ มาปรับปรุงการบริหารงาน

2.2 จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีมีการบริหารงานด้วยหลักคุณธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสมอภาค และเป็นธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต และบริหารงานอย่างมีเหตุผล รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารงานด้านต่างๆ ให้กับบุคลากรได้นำไปปฏิบัติตาม ดังนั้นผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีจะต้องยึดมั่นในการบริหารงานตามหลักคุณธรรมที่ตนถือปฏิบัติต่อไป เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลให้บรรลุความต้องการของประชาชน และเกิดประโยชน์สูงสุด

3.2 ควรมีการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดี

3.3 ควรศึกษาความต้องการของประชาชนในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีที่อาจจะเป็นปัญหาในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นข้อมูลทางวิชาการให้องค์การบริหารส่วนตำบลนำไปแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

3.4 ควรศึกษาการบริหารงานของกลุ่มประชากรที่เป็นข้าราชการ เนื่องจากข้าราชการส่วนใหญ่เห็นว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล มีการปฏิบัติไม่ตรงตามหลักธรรมาภิบาลชัดเจนและครอบคลุมเท่าที่ควร

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2538. **แนวทางการปฏิบัติงานของสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพมหานคร: ส่วนท้องถิ่นกรมการปกครอง.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (ม.ป.ป.). **กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น.
- โกวิทย์ พวงงาม. 2544. **การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- นภดล สุรนครินทร์. 2554. **การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บวรศักดิ์ อวรรณโณ. 2542. การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

เบญจวรรณ วันดีศรี. 2554. การศึกษาความเป็นธรรมาภิบาลของ

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด.

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

พระเจริญ จริสุโก (เมืองประทับ). (2555). การบริหารงานตาม

หลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัด

นนทบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

มีทนา เหลืองนาคทองดี. 2555. ความรู้ความเข้าใจในการบริหาร

องค์กรตามหลักธรรมาภิบาลของนักธุรกิจไทย. รายงาน

การวิจัย วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2536. การบริหารงานพัฒนาชนบท

การพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารงานพัฒนา

สภาตำบล : สาเหตุและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

วิศรา รัตนสมัย. 2543. การรับข่าวสารเพื่อสร้างความตระหนัก

สำนึกของประชาชนเกี่ยวกับการตรวจสอบการ

ใช้อำนาจรัฐขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์.

Yamane, Taro. 1973. *Statistics: An Introductory Analysis*.

Third editio. New York: Harper and Row Publication.

วัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัท ในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง
Perceptions of the employees of the corporate culture Industrial development in the district
Industrial Development District, Rayong Province

สนธยา เกรียงไกร ณ พัทลุง พรทิพา นิโรจน์ นักรบ เถียรอ่ำ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง 2) เพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัท ในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและด้านความจงรักภักดีต่อองค์กร ความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พนักงาน 5 บริษัท จำนวน 950 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ จำนวน 274 คน โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.9346 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่า t-test การทดสอบค่า F-test และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของเซฟเฟอ (Scheffe Method)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความน่าเชื่อถือ และด้านความกล้าตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการดูแลเอาใจใส่ และด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านความกล้าตัดสินใจ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการดูแลเอาใจใส่ ตามลำดับ 2) เปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยองต่อ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบความจงรักภักดีต่อองค์กรกับวัฒนธรรมองค์กร ในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความน่าเชื่อถือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรกับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยภาพรวมแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดูแลเอาใจใส่ และความน่าเชื่อถือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ : วัฒนธรรมองค์กร, ทัศนะ, พนักงาน, ความจงรักภักดี, บรรยากาศองค์กร

Abstract

The research have purpose 1) to study the corporate culture in the perspective of the employees in the district, settlement development. Nikom-Pattana Rayong 2) to compare the perceptions of the employees of the corporate culture. Industrial development in the district Industrial Development District, Rayong Province by personal factors and loyalty to the organization. About the organizational climate the population for this research consisted of 950 employees, five of the samples used in this formula, using 274 samples of Crecy and Morgan. The instrument used was a questionnaire scale 5 confidence level of 0.9346 statistics used in data analysis were percentage (%), mean (\bar{X}) and standard deviation(SD), to test the t-test to test the F. -test and test the difference a couple of Scheffe (Scheffe Method)

Results showed that: 1) the corporate culture in the perspective of the employees in the parish of settlement development. Industrial Development District, Rayong province, as it is in moderate levels. Considering that it was found. Reliability and the courage to make decisions at a high level. Although the care and creative aspects of the medium. Sort by descending below the average. Reliability the decision the creative side Care of, respectively, 2) compare cultural perceptions of employees in the district, settlement development. Nikom-Pattana of Rayong by sex, age, education, marital status, overall no difference. The comparison of loyalty to the organization, the corporate culture. In terms of employees, the Tambon Nikom-Pattana. Industrial Development District, Rayong province as a whole is different. Considering that it was found. The care reliability difference is statistically significant at the .05 level. Compared comment about the atmosphere and the culture. Organization in the eyes of the employees in the district, settlement development. Nikom-Pattana Rayong overall differences statistically significant at the .05 level. Considering it was found that the care. And reliability is significantly different at the .05 level.

Keyword : corporate culture, vision, employees, loyalty, organizational climate.

บทนำ

องค์กรในปัจจุบันต้องการให้ธุรกิจของตนเติบโตและได้เปรียบการแข่งขันอยู่ตลอดเวลาโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการบุคลากรที่มีคุณภาพถือเป็นทรัพยากรสำคัญสามารถสร้างความได้เปรียบแก่องค์กร แต่ต้องเชื่อมโยงบุคลากรเข้ากับองค์กรด้วยค่านิยมขององค์กร (Corporate Values) เพื่อให้พนักงานผูกพัน (Commitment) ต่อองค์กร ค่านิยมนี้แสดงออกมาในรูปของวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture หรือ Corporate Culture) ซึ่งเป็น ความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนของพฤติกรรมที่พนักงานมีและปฏิบัติร่วมกันในรูป คำพูด ความคิด การเรียนรู้ การกระทำหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในองค์กร สามารถทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้หรือกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมองค์กรทำให้พนักงานแสดงพฤติกรรมการทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรด้วยความผูกพัน ต่อความเชื่อและค่านิยมที่มีร่วมกัน มีการศึกษาว่าวัฒนธรรมองค์กร มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรเกิดขึ้น ตั้งแต่ทศวรรษที่ 80 เห็นได้จากความสำเร็จของบริษัทญี่ปุ่นเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทอเมริกัน ในยุคนั้น หรือจากงานวิจัยที่ศึกษาบริษัทที่ประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจและถูกจัดอยู่ในอันดับต้นๆ ของนิตยสาร Fortune บริษัทเหล่านี้มีองค์ประกอบเหมือนกันอย่างหนึ่ง คือ พนักงานมี ค่านิยมและปทัสถานร่วมกันซึ่งเอื้อต่อการดำเนินกิจการของบริษัท ต่อมางานวิจัยนี้ได้รับการตีพิมพ์และกลายเป็นหนังสือขายดีชื่อ Corporate Cultures: the Rite and Rituals of Corporate Life โดย เดลและเคนเนดี (Deal and Kennedy. 1982) หนังสือเล่มนี้ ให้ความสำคัญกับค่านิยมของพนักงานและบรรทัดฐานในองค์กร ว่าเป็นแก่นของวัฒนธรรมในบริษัทต่างๆ สามารถทำให้องค์กร ประกอบกิจการรุ่งเรืองหรือเสื่อมลงก็ได้ทั้งสองด้าน (สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2547 : 175-176)

ในทศวรรษที่ 90 เดนสัน (Dension. 1990 : 2) พบว่า วัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผล (Effectiveness) ขององค์กร เนื่องจากความเชื่อและค่านิยมของพนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อที่แข็งแกร่ง (Strong) ความไว้วางใจ ต่อพันธกิจ (Mission) หรือค่านิยม (Value) และความเชื่อ (Belief) ที่พนักงานมีอย่างมั่นคงสม่ำเสมอเป็นพื้นฐานสำคัญต่อความร่วมมือกันปฏิบัติงานภายในองค์กร โดยเฉพาะความเชื่อและค่านิยมหลักที่สอดคล้องกับนโยบายและการปฏิบัติงานมีผลต่อ ประสิทธิภาพขององค์กร คือ สามารถนำวิสัยทัศน์ (Vision) ของผู้นำไปปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริงได้ พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมที่แกร่ง (Strong Culture) ทำให้ค่านิยมและพฤติกรรมสอดคล้องกันอย่างมาก (Highly Consistent) นำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติงาน และประสิทธิผลขององค์กรในที่สุด

ความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีและการสื่อสารแบบ เครือข่ายได้ส่งผลให้เกิดระบบเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่เต็มไปด้วย การแข่งขันที่รุนแรงและรวดเร็วไว้มุ่งเน้นความรู้ ความสามารถทั้ง ระดับปัจเจกบุคคลและองค์กรในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นทุกๆ วัน ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดในยุคโลกาภิวัตน์ คนใน องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องมีความสามารถในการ ปรับตัวเพื่อให้ก้าวตามทันหรือก้าวนำหน้าการเปลี่ยนแปลงที่ รวดเร็วนี้ ทั้งนี้เพราะปัจจัยในการผลิตในศตวรรษที่ 21 นั้นได้ เปลี่ยนไปจากเดิมตามที่ อัลวิน ทอฟเลอร์ (Alvin Toffler) ได้ให้ ความคิดเห็นไว้ในหนังสือชื่อ พาวเวอร์ชิฟ (Powershift) ว่าปัจจัย การผลิตที่เคยใช้กันอยู่ในองค์กรนั้น คือที่ดิน เงินทุน และวัตถุดิบ ได้เปลี่ยนกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า ต้นทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) (ธัญวิษฐ์ ไชยตระกูลชัย. 2542 : 16) ซึ่งสอดคล้องกับ ความคิดเห็นของ ปีเตอร์ ดัคเคอร์ (Peter Drucker) ได้กล่าวว่า สำหรับในศตวรรษที่ 21 แล้วสินทรัพย์ที่มีค่ามากที่สุดขององค์กร ไม่ว่าจะ เป็นภาคธุรกิจหรือภาคอื่นๆ คือ แรงงานที่ใช้ความรู้ ความสามารถในการทำงานและผลิตภาพ (Productivity) ของ แรงงานเหล่านี้ (ชินจิตต์ เจนแจ้งกิจ. 2544 : 211)

ในแง่ของการพัฒนาการทำงานมีบทบาทสำคัญมากเพราะ การทำงานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีเป้าหมายเป็นการ เปลี่ยนแปลงทั้งในด้านส่วนบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดนาฮิว (Donahue. 1959 : 45) ได้แสดงความเห็นในเรื่องนี้ว่า การทำงานเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่จะพัฒนาบุคคลและสังคม ถ้าคน ยังมีความความสนใจที่จะทำงานมากขึ้นเท่าไรไม่เพียงแต่จะมี สมรรถภาพในการทำงานมากขึ้นเท่านั้น แต่จะยังส่งผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงรวดเร็วมากขึ้นอีกด้วย เลวิส (Lewis. 1963 : 406) นักเศรษฐศาสตร์การพัฒนามีความเห็นว่าการทำงาน ทำให้เกิด ผลผลิต สังคมใดที่สมาชิกในสังคมทำงานหนัก สังคมนั้นจะมี ความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วกลายเป็นประเทศ ที่พัฒนาทางเศรษฐกิจในที่สุด ฮาบีสัน (Harbison. 1973 : 3-6) ได้ให้ความเห็นในทำนองเดียวกันว่า ปัจจัยสำคัญในการพัฒนา อยู่ที่การทำงานของคน เพราะการทำงานของคนทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการสะสมทุน นอกจากนั้นการทำงาน ยังทำให้เกิดองค์กรทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่นำไปสู่ การพัฒนาประเทศ เกี่ยวกับเรื่องนี้ นักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ได้ พยายามศึกษาหาตัวกำหนดการพัฒนาที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจสังคม ปรากฏว่าองค์ประกอบเชิงมนุษย์ (Human Factor) อันได้แก่ ทักษะคน ค่านิยม และความเชื่อของแต่ละบุคคล เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการพัฒนา โดยมีเหตุผลว่าการนำความคิด และการยอมรับวิธีการมาใช้ในการวางแผนและการจัดองค์กร จะทำให้การทำงานเพื่อการพัฒนาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โชมา (Choema. 1977 : 7) จากการศึกษาวิจัยพบต่อไปว่า ประเทศ

ที่พัฒนาในด้านต่างๆ จะประกอบด้วยคนส่วนใหญ่ที่มีความขยันขันแข็งในการทำงาน ในสังคมพัฒนาคนส่วนมากจะมีสมรรถภาพและมีประสิทธิภาพในการทำงานสูง มีทัศนคติที่ไม่ล่าหลัง มีเหตุผลไม่เชื่องมงาย มีความรู้ความชำนาญในหน้าที่การทำงาน ตลอดจนมีค่านิยมที่เหมาะสม เช่น นิยมการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศ โดยไม่คำนึงว่างานที่ทำนั้นเหมาะสมกับเกียรติของตนหรือไม่ (ไพรัช กฤษณมิมข 2521 : 11) อยากรณีของญี่ปุ่นหรือสหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การทำงานด้วยความขยันขันแข็งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้ากว่าประเทศที่ประกอบด้วยคนที่ไม่ค่อยจริงจังกับการทำงาน ส่วนแนวคิดในเรื่องวัฒนธรรมการทำงานนั้นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะผลักดันให้องค์กรมีประสิทธิภาพในการบริหารงาน ประเทศต่างๆ จะมีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมประเพณีเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง องค์กรก็เป็นเช่นกันจะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปในแต่ละองค์กรได้ วัฒนธรรมองค์กรจะสร้างประโยชน์หรือคุณค่าให้แก่องค์กรนั้นๆ เช่น วัฒนธรรมในการมุ่งสร้างคุณภาพ วัฒนธรรมการสร้างนวัตกรรม เป็นต้น แต่ขณะเดียวกันวัฒนธรรมองค์กรบางอย่างก็ทำให้เกิดจุดอ่อนแก่องค์กรนั้นๆ ได้ เช่น วัฒนธรรมแบบอนุรักษ์นิยม วัฒนธรรมการทำงานแบบมุ่งให้บุคลากรมีการแข่งขันกันมากเกินไป จนองค์กรเกิดความระส่ำระสาย

การปฏิบัติงานในองค์กรต่างๆ นั้น บาร์นาร์ด (Barnard. 1992 : 32) มองเป็นสองด้าน คือ การปฏิบัติงานก่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร เรียกว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) กับการปฏิบัติงานที่ถือเอาความพึงพอใจของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานเป็นเครื่องวัด เรียกว่า ประสิทธิภาพ (Efficiency) และความมีประสิทธิภาพขององค์กรนี้จะมีขึ้นได้นั้นย่อมมีเงื่อนไขที่ว่าองค์กรสามารถทำประโยชน์จากสภาพแวดล้อม จนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจไว้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรการทำงาน ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ผลที่ได้จากการวิจัยช่วยให้ข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรเป็นระบบและเชื่อถือได้อันเป็นประโยชน์ในการที่จะนำไปใช้เป็นหลักการและแนวทางในการฝึกอบรมส่งเสริมให้พนักงานมีวัฒนธรรมการทำงานที่เหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารณีวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ดังนั้นเพื่อให้วัฒนธรรมองค์กรมีผลต่อความสำเร็จเกิดขึ้นและสามารถนำแนวคิดต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ความจงรักภักดีต่อองค์กร และความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กร

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จำนวน 5 บริษัท 950 คน ประกอบด้วย 1. บริษัท มิลล์คอน สตีลจำกัด 2. บริษัท บางกอกโพลีเอสเตอร์ จำกัด (มหาชน) 3. บริษัท ไทย-เยอรมัน โปรดัคส์ จำกัด (มหาชน) 4. บริษัท เฟลปส์ ดอต จี อินเตอร์เนชั่นแนล (ไทยแลนด์) จำกัด 5. บริษัท คอทโก้-เอสวี อีสเทอร์น สตีล ไฟฟ์ จำกัด โดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครสซี และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 274 คน และการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 4 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ ส่วนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อองค์กร ส่วนที่ 3 ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นบรรยากาศองค์กร ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ปรับปรุงความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับพนักงานบริษัท เอสทีพี แอนด์ ไอ จำกัด (มหาชน) (STP & I Public Co., Ltd.) ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน 30 ตัวอย่างและนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งเป็นการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาร์ค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านความจงรักภักดีต่อองค์กร .8913 ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กร .8536 ด้านวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงาน .8965 และทั้งฉบับได้ค่าความเชื่อมั่น .9346

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ปรากฏผลดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง พบว่า

พนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็น ร้อยละ 56.15 ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 43.85 มีอายุระหว่าง 26-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.85 รองลงมา มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.30 และมีอายุมากกว่า 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23.85 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.69 รองลงมา มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 40.77 และมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 11.54 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 46.92 รองลงมา มีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 41.54 และที่มีสถานภาพ หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 11.54

2. ระดับความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานบริษัท ในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยภาพรวมพบว่า พนักงานบริษัทความจงรักภักดีต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านพฤติกรรมที่แสดงออก ($\bar{X} = 3.80$) ด้านความรู้สึก ($\bar{X} = 3.79$) และลำดับสุดท้าย ด้านการรับรู้ ($\bar{X} = 3.48$)

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยภาพรวมพบว่า พนักงานบริษัทมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานบริษัท มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13-3.75$) เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ 3 ลำดับ ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.13$) ด้านความเสียของงาน ($\bar{X} = 4.10$) ด้านความอบอุ่น ($\bar{X} = 3.75$) และมีอยู่ 5 ประเด็นที่พนักงานมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.69-3.38$) ได้แก่ ด้านมาตรฐานงาน ($\bar{X} = 3.69$) ด้านความขัดแย้ง ($\bar{X} = 3.64$) ด้านโครงสร้างขององค์กร ($\bar{X} = 3.63$) ด้านการสนับสนุน ($\bar{X} = 3.50$) และลำดับสุดท้ายด้านการให้รางวัล ($\bar{X} = 3.38$)

4. ระดับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัท ในตำบลนิคมพัฒนา โดยภาพรวมพบว่า พนักงานบริษัทมีระดับวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 2 ประเด็นที่มีระดับวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88-3.84$) เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความน่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 3.88$) ด้านความกล้าตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.84$) และพบอีก 2 ประเด็นที่มีระดับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัท อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.65$) และลำดับสุดท้ายด้านการดูแลเอาใจใส่ ($\bar{X} = 3.46$)

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

5.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัท ในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จำแนกตามเพศ พบว่าพนักงานบริษัทที่มีเพศต่างกันมีวัฒนธรรมองค์กรโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แสดงว่า เพศ ไม่มีผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงาน

5.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัท ในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จำแนกตามอายุ พบว่า พนักงานบริษัทที่มีอายุต่างกันมีวัฒนธรรมองค์กรโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แสดงว่า อายุ ไม่มีผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงาน

5.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัท ในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน แสดงว่าระดับการศึกษาไม่มีผลต่อวัฒนธรรมองค์กร

5.4 เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัท ในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จำแนกตามสถานภาพ พบว่า พนักงานบริษัทที่มีสถานภาพต่างกันมีวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน แสดงว่าสถานภาพไม่มีผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงาน

5.5 เปรียบเทียบความแตกต่างของความจงรักภักดีต่อองค์กรกับวัฒนธรรมองค์กร ในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความน่าเชื่อถือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงได้ทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า

ด้านการดูแลเอาใจใส่ พบว่า พนักงานมีความจงรักภักดีต่อองค์กรต่างกันจะมีวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ พนักงานที่มีความจงรักภักดีต่อองค์กร ในระดับมาก มีทัศนะต่อวัฒนธรรมองค์กรดีกว่าผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในระดับปานกลางและระดับน้อย ส่วนพนักงานที่มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในระดับปานกลาง จะมีทัศนะต่อวัฒนธรรมองค์กรดีกว่าผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในระดับน้อย

ด้านความน่าเชื่อถือ พบว่า พนักงานที่มีความจงรักภักดีต่อองค์กรต่างกันจะมีวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ พนักงานที่มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในระดับมาก มีทัศนะต่อวัฒนธรรมองค์กรดีกว่าผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในระดับปานกลางและระดับน้อย

ส่วนพนักงานที่มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในระดับปานกลางจะมีทัศนคติต่อวัฒนธรรมองค์กรดีกว่าผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อองค์กรในระดับน้อย

5.6 เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรกับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงาน พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรกับวัฒนธรรมองค์กรโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรกับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการดูแลเอาใจใส่ และความน่าเชื่อถือ ดังนั้นจึงได้ทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า

ด้านการดูแลเอาใจใส่ พบว่า พนักงานที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรต่างกันมีวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ พนักงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรอยู่ในระดับมาก มีวัฒนธรรมองค์กรด้านการดูแลเอาใจใส่ที่ดีกว่าพนักงานที่มีความคิดเห็นบรรยากาศองค์กรในระดับปานกลางและระดับน้อย

ด้านความน่าเชื่อถือ พบว่า พนักงานที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรต่างกันมีวัฒนธรรมองค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ พนักงานที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรอยู่ในระดับมาก มีวัฒนธรรมองค์กรด้านความน่าเชื่อถือที่ดีกว่าพนักงานที่มีความคิดเห็นบรรยากาศองค์กร ในระดับปานกลางและระดับน้อย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษา วัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ระดับความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมที่แสดงออกมีผลต่อองค์กร ต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา สถานที่และวิธีการทำงาน รวมถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่องานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้พนักงานบริษัทเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กร มีความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรของคนทำงานในองค์กรอย่างมีปฏิสัมพันธ์ เพราะการที่พนักงานจะรู้สึกผูกพันต่อองค์กรก็ต้องมาจากการที่หัวหน้างานและผู้จัดการรู้สึกแบบนั้นด้วย ถ้าพนักงานรู้สึกผูกพันกับองค์กรก็เปรียบเสมือนตนเองเป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาตรีศูทธิวงษา (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงาน ความจงรักภักดีต่อองค์กร และประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พบว่า พนักงานมีความจงรักภักดีต่อองค์กรโดยรวม อยู่ในระดับมาก และเป็นรายด้านได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร ด้านการให้ความร่วมมือกับกิจกรรมขององค์กร ด้านการมีความรักและศรัทธาต่อองค์กร และด้านการช่วยประชาสัมพันธ์องค์กร

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานในบริษัทที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ มีการปรึกษาผู้บังคับบัญชาก่อนตัดสินใจทำงานที่คิดว่าเสี่ยงต่อความผิดพลาด มีการประชุมร่วมกันทั้งในแผนกและข้ามสายงานเพื่อหาวิธีการทำงานที่ดีกว่าเดิม ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานในบริษัททุกคนอยู่ร่วมกันเหมือนพี่น้องเหมือนคนในครอบครัว มีความใกล้ชิดช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ลัดดา สัจพันธ์ (2545 : 16) ให้ความหมายของบรรยากาศองค์กรว่า หมายถึง ความเข้าใจหรือการรับรู้ที่บุคคลมีต่อประเภทขององค์กรที่กำลังทำงานอยู่ และความรู้สึกของเขาที่มีต่อองค์กรในแง่ของความเป็นตัวของตัวเอง การเปิดโอกาส โครงสร้าง การให้ผลตอบแทน ความเอาใจใส่ ความอบอุ่น และการให้การสนับสนุนขององค์กรนั้นๆ

3. ระดับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานในองค์กรมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงานและหน่วยงานอื่น มีความเคารพซึ่งกันและกัน มีการร่วมกันทำงานเพื่อความสำเร็จขององค์กร องค์กรเปิดโอกาสให้พนักงานแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจทำงานเอง เมื่อเห็นว่าสิ่งที่กระทำนั้นถูกต้องแล้ว พนักงานมีความรับผิดชอบต่องานของตนอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุทร วงศ์ไวยวรรณ (2540 : 11) ได้กล่าวเพิ่มว่า วัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งต่างๆ อันประกอบด้วยสิ่งประดิษฐ์ แบบแผนพฤติกรรม บรรทัดฐาน ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ความเข้าใจและข้อสมมติพื้นฐานของคนจำนวนหนึ่งหรือส่วนใหญ่ภายในองค์กร วัฒนธรรมองค์กรคือ พฤติกรรมของสมาชิกภายในองค์กร ที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันถ่ายทอดสู่สมาชิกใหม่ขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของหทัยรัตน์ ต้นสุวรรณ (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ความจงรักภักดีต่อองค์กร และบรรยากาศในองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยสำนักงานใหญ่ พบว่า พนักงานมีระดับความคิดเห็นในด้านวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง

4. ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จำแนกตามเพศ พบว่า พนักงานบริษัทที่มีเพศต่างกัน

มีทัศนคติต่อวัฒนธรรมองค์กรไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากพนักงานบริษัททุกคนไม่ว่าจะเพศหญิงหรือเพศชายต่างก็เต็มใจที่จะทุ่มเทความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อทำงานให้กับองค์กร พนักงานมีความผูกพันที่ดีในการทำงานในองค์กร มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คมสัน อินกัน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนคติของพนักงานที่มีต่อวัฒนธรรมองค์การ ศึกษาเฉพาะกรณีบริษัทฟอสเตอร์ วิลเลอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล คอร์ปอเรชั่น (ประเทศไทย) จำกัด ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับทัศนคติต่อวัฒนธรรมองค์การโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กรในทัศนคติของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จำแนกตามอายุ พบว่า พนักงานบริษัทที่มีอายุต่างกันมีทัศนคติต่อวัฒนธรรมองค์กรไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากพนักงานบริษัททุกคนมีความรับผิดชอบต่องานที่ทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรของคนทำงานในองค์กรอย่างมีปฏิสัมพันธ์ มีเพื่อนร่วมงาน มีผู้บังคับบัญชาที่ดี องค์กรมีความมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของภคินี ศรีธธา (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในฝ่ายธุรกิจขายตรง บริษัท ยูนิลีเวอร์ ไทย เทรดดิ้ง จำกัด พบว่า พนักงานในฝ่ายขายตรง บริษัท ยูนิลีเวอร์ ไทย เทรดดิ้ง จำกัด ที่มีอายุและอายุงานที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในด้านเป้าหมาย ในด้านเวลา และในด้านค่าใช้จ่าย ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

6. ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กรในทัศนคติของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า พนักงานบริษัทที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อวัฒนธรรม องค์การไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากพนักงานบริษัทมีความผูกพันกับองค์กร พนักงานทุกระดับมีความเสียสละส่วนตัวเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ มีความเชื่อถือต่อองค์กร และเชื่อมั่นต่อองค์กรว่าจะทำให้พนักงานมีความก้าวหน้า ประสบความสำเร็จ มีอาชีพที่มั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคมสัน อินกัน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนคติของพนักงานที่มีต่อวัฒนธรรมองค์การ ศึกษาเฉพาะกรณีบริษัทฟอสเตอร์ วิลเลอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล คอร์ปอเรชั่น (ประเทศไทย) จำกัด ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีระดับทัศนคติต่อวัฒนธรรมองค์การโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กรในทัศนคติของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพ พบว่า พนักงานบริษัทที่มีสถานภาพต่างกัน

มีทัศนคติต่อวัฒนธรรมองค์กรไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากพนักงานมีความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ทุ่มเทความสามารถเพื่อให้องค์กรมีความมั่นคง และพนักงานมีความผูกพันกัน ทั้งผู้บริหาร และพนักงาน ผู้บริหารแจ้งนโยบายภายในองค์กร อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหารและพนักงาน พนักงานมีส่วนร่วมในการคิดร่วมพัฒนาองค์กรเพื่อความก้าวหน้าขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของหทัยรัตน์ ต้นสุวรรณ (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ความจงรักภักดีต่อองค์กร และบรรยากาศในองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยสำนักงานใหญ่ พบว่า พนักงานที่มีเพศ และสถานภาพสมรส ที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการทำงานไม่แตกต่างกัน

8. ผลการเปรียบเทียบความจงรักภักดีต่อองค์กรกับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนคติของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง พบว่า พนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง มีทัศนคติต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรกับวัฒนธรรมองค์กร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากบริษัทมีการดูแลเอาใจใส่ต่อพนักงานทุกคนเป็นอย่างดี เปิดโอกาสให้พนักงานแสดงศักยภาพที่มีและใช้ในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ พนักงานแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ตัดสินใจทำงานเอง เมื่อเห็นว่าสิ่งนั้นถูกต้อง เมื่อพนักงานมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีความเชื่อมั่นในองค์กรจึงส่งผลให้พนักงานมีความจงรักภักดีต่อองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของมาสโลว์ (ออนไลน์. 1954) กล่าวไว้ว่าในส่วนของ ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร สามารถศึกษาได้ 4 ปัจจัยคือ 1) ด้านการดูแลเอาใจใส่ (Caring) ตามความหมายในด้านวัฒนธรรมองค์การขององค์กรจะหมายถึง องค์กรตระหนักว่าพนักงาน คือทรัพย์สินที่มีค่าที่สุดขององค์กร การทำงานร่วมกันเพื่อสิ่งๆ ที่ถูกต้อง แก่ลูกค้า เพื่อนร่วมงาน และพันธมิตรทางธุรกิจยินดีในความสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน และให้ความสำคัญกับการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ยาวนานกับคู่ค้า 2) ด้านความน่าเชื่อถือ (Credible) ตามความหมายในด้านวัฒนธรรมองค์การจะหมายถึง การเคารพซึ่งกันและกัน การร่วมกันทำงานเพื่อความสำเร็จ การมีจรรยาบรรณ การรักษาผลประโยชน์ของบริษัทและรับผิดชอบต่อการกระทำ 3) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Constructive) ตามความหมายในด้านวัฒนธรรมองค์การ (Constructive) ตามความหมายในด้านวัฒนธรรมองค์การขององค์กร จะหมายถึง การแสวงหาแนวคิดใหม่ๆ เพื่อนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณภาพแก่ลูกค้าอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในทีมงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกัน 4) ด้านความกล้าตัดสินใจ (Courageous) ตามความหมายในด้านวัฒนธรรมองค์การหมายถึง

ความปรารถนาที่จะเป็นผู้นำในตลาด การตัดสินใจและลงมือทำจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ตระหนักว่าเมื่อมีโอกาส

9. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรกับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัทในตำบลนิคมพัฒนา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรกับวัฒนธรรมองค์กร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรควรสนับสนุน ด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการปฏิบัติงานให้มากกว่านี้ ควรมีการปรับปรุงระบบการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ มีการประชุมร่วมกัน ทั้งในแผนกและข้ามสายงานเพื่อหาวิธีการทำงานที่ดีกว่าเดิม องค์กรควรจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ไว้ให้พนักงานอย่างเหมาะสม ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างความสามัคคี ลดความขัดแย้งในองค์กร เมื่อองค์กรสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีแล้ว พนักงานก็จะทุ่มเทแรงใจแรงกายในการทำงาน มีความเสียสละ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร อันจะส่งผลดีต่อองค์กรต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของเสาวรส บุณนาค (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์กรกับความพึงพอใจของพนักงาน การเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาลและศึกษาตัวแปรบรรยากาศองค์กรที่ร่วมกันพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาลตามการรับรู้ของฝ่ายการพยาบาลวิชาวชิพโรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลรัฐ กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับสูง ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์กรโดยรวมกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลรัฐ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรที่ร่วมกันพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การสนับสนุนในการปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบในงาน การเปิดโอกาสให้เรียนรู้โดยการทดลอง และมาตรฐานการปฏิบัติงาน ซึ่งร่วมกันพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ร้อยละ 42

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้

องค์กรควรสร้างวัฒนธรรมที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้พนักงานบริษัทเกิดความจงรักภักดี และให้ความสำคัญในการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจการปฏิบัติงาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งภายในองค์กร รวมถึงการสร้างบรรยากาศองค์กร ด้านโครงสร้างขององค์กร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการให้รางวัล ด้านความเสี่ยงของงาน ด้านความอบอุ่น ด้านการสนับสนุน ด้านมาตรฐานงานอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม

แสดงความชัดเจน ให้พนักงานรับทราบและเกิดความเชื่อมั่นในองค์กรของตนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์กรในทัศนะของพนักงานบริษัท ควรมีการศึกษาระดับโครงสร้างการบริหารงานขององค์กร ตลอดจนการศึกษาความพึงพอใจของพนักงานในองค์กร เช่น ด้านสวัสดิการ
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงานในการทำกิจกรรม สร้างสรรค์ และส่งเสริมองค์กรด้านต่างๆ
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมการทำงานของพนักงานบริษัทภายในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- คมสัน อินกัน. (2547). **ทัศนของพนักงานที่มีต่อวัฒนธรรมองค์การ ศึกษาเฉพาะกรณี : บริษัทฟอสเตอร์ วิลเลอร์ อินเตอร์ เนชั่นแนล คอร์ปอเรชั่น (ประเทศไทย) จำกัด**. สารนิพนธ์ บธ.ม (การจัดการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชินจิตต์ เจนแจ้งกิจ. 2544. **การบริหารจัดการในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : เอ. อาร์. บีซีเนส เพรส. แปลจาก Peter F. Drucker. 2001. *Management Challenges for the 21st Century*. New York : Harper Business.
- ธัญวัชร ไชยตระกูลชัย. 2542. **คิดใหม่ต่อธุรกิจ. น. 13-29. คิดใหม่เพื่ออนาคต**. กรุงเทพฯ : ผู้จัดการ. แปลจาก Rowan Gibson. (Editor). 1999. *Rethinking the Future*. London : Nicholas Brealey Publishing.
- บุญชม ศรีสะอาด และบุญสง นิลแก้ว. (2535). **การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- ภคนิจ ศรัทธา. (2549). **วัฒนธรรมองค์กร ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในฝ่ายธุรกิจขายตรง บริษัท ยูนิลีเวอร์ ไทย เทรตติ้ง จำกัด**. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- รัชณี ตรีสุทธีวงษา. (2552). **ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงาน ความจงรักภักดีต่อองค์กร และประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ กจ.ม. (การจัดการ). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ลัดดา สัจพันโรจน์. (2545). **บรรยากาศองค์การและความผูกพันต่อองค์การในทัศนะของพนักงานบริษัท ซีโน-ไทย เอ็นจิเนียริง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด (มหาชน).** สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2547). **จิตวิทยาการจัดการพฤติกรรมมนุษย์.** กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สุนทร วงศ์ไวยวรรณ (2540). **วัฒนธรรมองค์การ : แนวคิดงานวิจัย และประสบการณ์.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทร์เพช.
- เสาวรส บุณนาท. (2543). **ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาล ตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ พ.ม. (การบริหารการพยาบาล). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หทัยรัตน์ ต้นสุวรรณ. (2550). **ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ ความจงรักภักดีต่อองค์กร และบรรยากาศในองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยสำนักงานใหญ่.** สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- Alvin Toffler. (1990). **PowerShift : Knowledge.** (Online). Available. http://www.geocities.com/siamintellect/writings/b_powershift.htm. 8 August, 2011.
- Barnard. (1992). **Encyclopedia of Social and cultural anthoropology.** (Online). Available. <http://www.books.google.co.th/books?isbn=0415285585>.
- Cronbach, L.J. (1990). **Essentials of Psychological Testing.** 5th ed. New York : Harper Collins.
- Deal and Kennedy. (1982). **Corporate Cultures: the Rite and Rituals of Corporate Life.** (Online). Available. <http://www.amazon.com/Corporate-Cultures-Rites-Rituals-Life/dp/0201102870>.
- Dension. (1990). **Toward a theory of Organization Culture and Effectiveness.** (Online). Available. [http://karhen.home.xs4all.nl/Papers/M%26A/Denison%20and%20Mishra%20\(1995\)](http://karhen.home.xs4all.nl/Papers/M%26A/Denison%20and%20Mishra%20(1995)).
- Donahue. (1959). **Attribution theory of person perception.** (Online) Available. <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=190.0;wap2>. 4 October, 2011.
- Krejcie, Robert V. and Morgan, Earyle W. (1970). **Educational and Psychological Measurement.** New York : Minnisota University.
- Lewis. (1963). **Theory of Economic Growth : a Review with 50.** (Online). Available. ccmfuwi.org/files/.../TheoryofEconomicGrowth.pdf
- Maslow, A.H. (1954). **Motivation and Personality.** New York : Harper and Row.
- Peter Drucker. **THE EFFECTIVE EXECUTIVE IN ACTION.** (Online). Available. <http://www.oknation.net/blog/pongsak121>. 4.

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

Work Performance Satisfaction of Teachers in Child Development Centers Under Local
Administration Organizations in Chanthaburi Province

ละไพโร โอวาททัศนีย์ วิมล เอ็มโอช ปาหนัน กนกวงศ์นวัฒน์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2555 จำนวน 369 คน โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง การคำนวณตามสูตรของทาร์โร ยามาเน่ และสุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 10 อำเภอ รวม 192 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีประกอบด้วยปัจจัยจูงใจ 5 ด้าน และปัจจัยค้ำจุน 9 ด้านสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทั้งด้านปัจจัยจูงใจและด้านปัจจัยค้ำจุนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรีจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยครูผู้ดูแลเด็กที่มีอายุมากกว่า 30 ปี มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากกว่าครูผู้ดูแลเด็กที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี ทั้งด้านปัจจัยจูงใจและด้านปัจจัยค้ำจุน ส่วนครูผู้ดูแลเด็กที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานที่ต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งด้านปัจจัยจูงใจ และด้านปัจจัยค้ำจุน

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ การปฏิบัติงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

The objectives of this study were to study and compare the work performance satisfaction of teachers in child development centers that are under the supervision of local administration organizations in Chanthaburi province. It has been classified by age, education levels, and work experience. The research population included 369 teachers who have been working in child centers that are under the supervision of local administration organizations in Chanthaburi province in the academic year of 2012 was categorized by applying Taro Yamane's formula and 192 teachers from 10 districts by using stratified random sampling method. Tool used in this research was a questionnaire form aiming to find out levels of the work performance satisfaction of teachers in child development centers that are under the supervision of local administration organizations in Chanthaburi province and consisted of 5 motivation factors and 9 hygiene factors. Statistical tools used to analyze data were percentage standard deviation, and the t-test.

The research has found that 1) the overall satisfaction level of teachers who work in the child centers under the supervision of local administration organizations in Chanthaburi province were at a high level for both motivation factors and hygiene factors, 2) comparison results for satisfaction of teachers' performance who work at child development centers that are under the supervision of local administration organizations in Chanthaburi province and was classified by age, education levels, and work experience, and the results show that teachers who belonged to different age groups tend to have different work satisfaction level of statistical significance at .05. Those who were older than 30 years old tend to have better work satisfaction than those who were younger than 30 years old for both motivation factors and hygiene factors. For teachers who have different education backgrounds and work experience show no significant of difference for both motivation factors and hygiene factors.

Keywords : Satisfaction Work Performance Child Development Centers

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิ และเสรีภาพของชาวไทย ว่ารัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ย่อมมีสิทธิ จัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติมาตรา 283 ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมด้วย และสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตลอดจนพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ พัฒนาเด็กเยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กล่าวคือเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และบริหารจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ตลอดจนสร้างสังคมท้องถิ่นให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (สุวรรณ พิณตานนท์. 2556 : 2)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงบริหารการศึกษาโดยใช้โรงเรียนในสังกัดซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ใกล้ชิดประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด และมีทรัพยากรทางการศึกษาเป็นจำนวนมากเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดในฐานะที่มีการปฏิบัติงาน มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล นอกจากนี้ยังกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตาม

ความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของท้องถิ่น โดยให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดอยู่ในการศึกษานอกระบบโดยเน้นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม การจัดการศึกษานอกระบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การฝึกอบรมอาชีพให้แก่ราษฎร การฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การให้การศึกษาเด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี มีฐานะเป็นสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่วนราชการต่างๆ ถ่ายโอนให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มัสยิด จากกรมการศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากกรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจุบันเรียกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2547 : 6) ในการจัดการศึกษาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยมีความมุ่งหวังให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ และเตรียมความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ตามตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และมีความพร้อมที่เข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กปฐมวัยหรือเด็กเล็กได้เลย ถ้าขาดครูผู้ดูแลเด็กที่มีคุณภาพ ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กนั้นถือว่าเป็นผู้มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในช่วงที่เด็กอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบุคลากรกลุ่มนี้มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่างๆ ของเด็กมากที่สุด จึงควรที่จะได้รับการส่งเสริมพัฒนาทักษะและความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2544 : 14)

จากแนวนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในด้านการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของเด็กปฐมวัย ภายใต้นโยบายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ จึงได้ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

โดยได้นำแนวคิดทฤษฎี 2 ปัจจัยของเฮร์ซเบิร์กใน 14 ด้าน (Herzberg. 1968 : 46) นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลและเพื่อประกอบการวางแผนและเสริมสร้างความพึงพอใจให้กับครูผู้ดูแลเด็กให้มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาเด็กเล็กภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

สมมติฐานในการวิจัย

1. ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีที่มีอายุที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
2. ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
3. ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานที่ต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรตาม

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตามแนวคิดทฤษฎี 2 ปัจจัยของเฮร์ซเบิร์ก (Herzberg) จำแนกเป็น 2 ด้าน

1. ด้านปัจจัยจูงใจ
 - 1.1 ความสำเร็จจากการทำงาน
 - 1.2 การได้รับการยอมรับนับถือ
 - 1.3 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ
 - 1.4 ความรับผิดชอบ
 - 1.5 ความก้าวหน้าในงาน
2. ด้านปัจจัยค้ำจุน
 - 2.1 เงินเดือน
 - 2.2 โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้า
 - 2.3 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน
 - 2.4 สถานะทางอาชีพ
 - 2.5 นโยบายและการบริหาร
 - 2.6 สภาพการทำงาน
 - 2.7 ความเป็นอยู่ส่วนตัว
 - 2.8 ความมั่นคงในการทำงาน
 - 2.9 วิธีการปกครองบังคับบัญชา

ตัวแปรต้น

ปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกเป็น 3 ด้าน

1. อายุ
 - 1.1 อายุน้อยกว่า 30 ปี
 - 1.2 มากกว่า 30 ปีขึ้นไป
2. ระดับการศึกษา
 - 2.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - 2.2 ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
3. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน
 - 3.1 น้อยกว่า 5 ปี
 - 3.2 ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2555 จำนวน 369 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2555 โดยได้มาจากการคำนวณตามสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973 : 729) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 192 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น แบ่งเป็นดังนี้

1.1 อายุ

- 1.1.1 น้อยกว่า 30 ปี
- 1.1.2 ตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป

1.2 ระดับการศึกษา

- 1.2.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี
- 1.2.2 ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี

1.3 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

- 1.3.1 น้อยกว่า 5 ปี
- 1.3.2 ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ตามแนวคิดทฤษฎี 2 ปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1968 : 46) ใน 14 ด้าน แบ่งเป็นดังนี้

2.1 ด้านปัจจัยจูงใจ ประกอบด้วย

- 2.1.1 ความสำเร็จจากการทำงาน
- 2.1.2 การได้รับการยอมรับนับถือ
- 2.1.3 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ
- 2.1.4 ความรับผิดชอบ
- 2.1.5 ความก้าวหน้าในงาน

2.2 ด้านปัจจัยค้ำจุน ประกอบด้วย

- 2.2.1 เงินเดือน
- 2.2.2 โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้า
- 2.2.3 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน
- 2.2.4 สถานะทางอาชีพ
- 2.2.5 นโยบายและการบริหาร
- 2.2.6 สภาพการทำงาน
- 2.2.7 ความเป็นอยู่ส่วนตัว
- 2.2.8 ความมั่นคงในการทำงาน
- 2.2.9 วิธีปกครองบังคับบัญชา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2555 ซึ่งประกอบด้วย ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 10 อำเภอ มีจำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 121 แห่ง และมีจำนวนครูผู้ดูแลเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 369 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2555 จำนวน 369 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973 : 729) ได้ครูผู้ดูแลเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 192 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น จำแนกตามอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 14 ด้าน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert, 1967 : 247) กำหนดเป็นค่าคะแนนความพึงพอใจ โดยให้คะแนนแต่ละข้อเป็น 5 ระดับดังนี้ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากที่สุด 4 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมาก 3 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานปานกลาง 2 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานน้อย 1 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

การแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของจุดตัด (Likert, 1967 : 247) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ และหาคุณภาพของเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตามแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเฮร์ซเบิร์ก (Herzberg) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. นำเสนอแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาคำถาม เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีระหว่าง 0.90 - 1.00 ได้จำนวน 71 ข้อ

4. ปรับปรุงแบบสอบถามตามให้ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะแล้วเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างโดยหาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

5. นำแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่นแล้วพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีถึงผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 192 ฉบับ คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยการแจกแจงความถี่และแสดงค่าร้อยละ

3. การวิเคราะห์หาค่าระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ด้านปัจจัยจูงใจและด้านปัจจัยค้ำจุน โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้ดังนี้

1. ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า มีอายุมากกว่า 30 ปี ร้อยละ 65.10 และอายุน้อยกว่า 30 ปี ร้อยละ 34.90 ระดับการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 73.96 ระดับปริญญาตรีและสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 26.04 และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป ร้อยละ 61.98 น้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 38.02

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามด้านปัจจัยจูงใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ความสำเร็จจากการทำงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ และการยอมรับนับถือ ตามลำดับ มีเพียงด้านความก้าวหน้าในงานที่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านความสำเร็จจากการทำงาน พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก ได้แก่ รู้สึกภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีโอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และพอใจในความสำเร็จของผลงานที่ได้ปฏิบัติ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก ได้แก่ เพื่อนร่วมงานให้การสนับสนุนในผลงานที่ได้กระทำจนสำเร็จ การเป็นบุคคลหนึ่งที่มีส่วนร่วมในความสำเร็จของงานในหน่วยงาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของงานที่ปฏิบัติอยู่ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก ได้แก่ งานที่ปฏิบัติเป็นงานที่ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติสอดคล้องกับความต้องการของสังคมหรือชุมชนและงานที่ปฏิบัติมีขอบเขตและรายละเอียดการปฏิบัติที่ชัดเจน ด้านความรับผิดชอบ พบว่า

ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก ได้แก่ พอใจและมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย หน่วยงานมีความชัดเจนในการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และปริมาณงานที่ทำมีความเหมาะสมต่อความรับผิดชอบของท่าน ด้านความก้าวหน้าในงาน พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก ได้แก่ งานที่ปฏิบัติงานอยู่นั้นทำให้ท่านมีประสบการณ์และความชำนาญในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการฝึกอบรม ดูงาน หรือสัมมนาเพื่อพัฒนาทักษะการทำงาน และมีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งตามความสามารถที่ปรากฏจากผลงานในหน้าที่

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามด้านปัจจัยต่างๆ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ สถานะ ทางอาชีพ วิธีปกครองบังคับบัญชา ความเป็นอยู่ส่วนตัว นโยบายและการบริการ ความมั่นคงในการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน สภาพการทำงาน เงินเดือน และโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้า และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านเงินเดือน ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ สิทธิประโยชน์และสวัสดิการต่างๆ ที่ได้รับมีส่วนส่งเสริมการปฏิบัติงาน เงินเดือนที่ได้รับเหมาะสมกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ และเงินเดือนที่ได้รับเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้า พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก ได้แก่ การปฏิบัติงานในตำแหน่งงานมีโอกาสก้าวหน้าทัดเทียมกับตำแหน่งอื่นในหน่วยงาน ได้รับโอกาสให้เข้าอบรม หรือศึกษาต่อเพื่อความก้าวหน้า ได้รับโอกาสในการปรับเงินเดือนให้สูงขึ้นอย่างเหมาะสม ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก ได้แก่ สามารถปรึกษาผู้ร่วมงานเพื่อแก้ปัญหาในการทำงานได้ ผู้บังคับบัญชาให้ความสนใจและเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา บุคลากรในหน่วยงานให้ความร่วมมือ สนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ด้านสถานะอาชีพ พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก ได้แก่ การเป็นครูผู้ดูแลเด็ก ทำให้บุคคลทั่วไปในสังคมรู้สึกชื่นชมต่อท่าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร่วมรักษาวินัยธรรมประเพณีความเป็นไทย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร่วมกับหน่วยงานภายนอกเพื่อทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านนโยบายและการบริหาร พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ หน่วยงานมีการกำหนดนโยบายไว้อย่างชัดเจน วิธีการบริหารงานของผู้บังคับบัญชาสอดคล้องกับนโยบายที่ตั้งไว้ และผู้บังคับบัญชามีการกระจายอำนาจในการปฏิบัติงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ด้านสภาพการทำงาน พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ สามารถปฏิบัติงานได้ทันเวลาและมีคุณภาพ มีเวลาให้กับครอบครัวอย่างเพียงพอ มีโอกาสร่วมกิจกรรมพบปะสังสรรค์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ ตนเองและครอบครัวมีความภาคภูมิใจในอาชีพนี้ ครอบครัวให้การสนับสนุนในการปฏิบัติงาน สามารถแบ่งเวลาการทำงานได้อย่างเหมาะสม ด้านความมั่นคงในการทำงาน พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก ได้แก่ การเดินทางไปทำงานมีความปลอดภัย สภาพแวดล้อมในหน่วยงานมีความเหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน และหน่วยงานมีความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ด้านวิธีปกครองบังคับบัญชา พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาไม่ก้าวท้าวเรื่องส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวกับงาน ผู้บังคับบัญชารับฟังปัญหาและแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอของเสียงส่วนใหญ่ และผู้บังคับบัญชาให้ความยุติธรรมและเสมอภาคในการทำงาน

4. ผลการเปรียบเทียบการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ครูผู้ดูแลเด็กที่มีอายุมากกว่า 30 ปี มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน มากกว่าครูผู้ดูแลเด็กที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี ทั้งด้านปัจจัยจุดใจและด้านปัจจัยต่างๆ อย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูผู้ดูแลเด็กที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งด้านปัจจัยจิตใจและด้านปัจจัยค่าจูน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นสำคัญซึ่งควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ด้านปัจจัยจิตใจ เมื่อพิจารณารายด้านโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านความก้าวหน้าในงานที่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องเพราะว่า ครูผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นพนักงานอัตราจ้างซึ่งต่อสัญญาการปฏิบัติงานกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรายปี จึงทำให้ครูผู้ดูแลเด็กรู้สึกไม่มั่นใจในสถานภาพการปฏิบัติงาน และความก้าวหน้าในตำแหน่งของตน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปริญญา สุข (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยจิตใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดชลบุรี ที่พบว่า ด้านความสำเร็จในการทำงานมีปัจจัยจิตใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ความก้าวหน้าในงานมีปัจจัยจิตใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ด้านปัจจัยค่าจูน เมื่อพิจารณารายด้านโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านเงินเดือน ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับระดับมาก แต่มีความพึงพอใจในระดับปานกลางในรายข้อ เงินเดือน มีความเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากค่าครองชีพในปัจจุบันสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ครูยังได้รับเงินเดือนเท่าเดิม และด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้า ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่มีเพียง 2 รายข้อ ที่ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพึงพอใจในระดับปานกลางคือ การได้รับโอกาสให้ปรับเปลี่ยนตำแหน่งงานใหม่ และการได้รับโอกาสจากผู้บังคับบัญชาในการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษม คำศรี (2547 : 79) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้ง 9 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสำเร็จในงาน

ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา ด้านสภาพของการทำงาน ส่วนด้านเงินเดือนนั้น ข้าราชการครูมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

3. ผลการเปรียบเทียบการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ ครูผู้ดูแลเด็กที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันทั้งด้านปัจจัยจิตใจและด้านปัจจัยค่าจูน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้ดูแลเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป เข้าใจบทบาทหน้าที่การทำงาน มีประสบการณ์และความชำนาญในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี เห็นความสำเร็จจากการทำงานและความมั่นคงมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภาวิตา พรหมสีดา (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ครูโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยส่วนบุคคลของครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งด้านปัจจัยจิตใจและด้านปัจจัยค่าจูน ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้ดูแลเด็กที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและจัดการศึกษาให้กับเด็กเล็กเหมือนกัน จึงทำให้ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประพันธ์ ทองสีดา (2547 : 104) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก สังกัดกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของปัญญานามธรรม (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอัตราจ้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ครูอัตราจ้างในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ทั้งปัจจัยจิตใจและปัจจัยค่าจูนโดยรวมไม่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง/References

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2547). **แนวทางการจัดการศึกษา** กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : กรมฯ.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2544). **เกณฑ์การประเมินโรงเรียนส่งเสริมคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกษม คำศรี. (2547). **การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กาญจนบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ประพันธ์ ทองสีด้า (2547). **ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก สังกัดกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาชุมชน) นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรียานุช ทองสุข. (2549). **ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปัญญา นามธรรม. (2551). **การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอัตราจ้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ภาวิตา พรมสีดา. (2556). **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). อุบลราชธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุวรรณ พินตานนท์. (2556). **การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : เอ็ดดูมีเดียพับลิชชิง.
- Herzberg, F. (1968). **The motivation to work**. New York : John Wiley and Sons.
- Likert. (1967). **Leadership and organization performance, new patterns of management**. Tokyo : McGraw - Hill Kogakusna.
- Yamane, T. (1973). **Statistics : An introductory analysis**. 3 rd ed. New York : Harper and Row.

การพัฒนาชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์
กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

Development of Learning Management Activity Package Through Constructivist Approach on
Learning Area of Occupations and Technology for Matthayomsuksa II Students

สกุณา อัจจรรย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยีหลังการใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับเกณฑ์ที่กำหนด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนวัดขุนช่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 25 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง การเตรียม ประกอบ จัด ตกแต่ง และบริการเครื่องดื่ม จำนวน 10 ชุด และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งมี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และตอนที่ 2 เป็นแบบวัดทักษะกระบวนการทำงาน ใช้เวลาในการทดลองใช้ชุดการจัดกิจกรรมเป็นเวลา 20 ชั่วโมง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (t-test One Sample Test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 90.47/82.12 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้/ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์/กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

Abstract

The purposes of this research were to construct and to compare between learning achievement after using Learning Management Activity Package through Constructivist Approach on Learning area of Occupations and Technology for Matthayomsuksa II students and Specification Criteria. The sample of this research were 25 Matthayomsuksa II students of WatKhunsong school under ChanthaBuri Primary Educational Service Area office 1 in the first semester of academic year 2013. The research instruments composed of Learning Management Activity Package through Constructivist on the topic "Preparation, mixing, decorating and serving beverage", Learning achievement Test having 2 parts, part **I** was 30 items of multiple choices test and part **II** was working process skill test. The package was implemented for 20 hours. Mean, Percentage mean, standard deviation, and t – test dependent with single group were used for data analyzing.

The research findings were as follows:

1. Learning Management Activity Package through Constructivist on the topic "Preparation, cooking, decorating and serving beverage" was evaluated at 90.47/82.12 efficiency as the standard criteria 80/80
2. The Matthayomsuksa II students' learning achievement after learning by implementing Learning Management Activity Package through Constructivist Approach on Learning area of Occupations and Technology was higher than the specified value with statistical significance level of 0.05

Keywords : Learning Management Activity Package/Constructivist/Learning Area of Occupations and Technology

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีในสาระที่ 1 มาตรฐาน ง 1.1 ซึ่งในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้กำหนดตัวชี้วัดในสาระที่ 1 คือ ง 1.1 ม.2/1 ใช้ทักษะการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาการทำงาน ง 1.1 ม.2/2 ใช้ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาในการทำงาน ง 1.1 ม.2/3 มีจิตสำนึกในการทำงานและใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานอย่างประหยัดและคุ้มค่า และกำหนดตัวชี้วัดในสาระที่ 4 คือ ง 4.1 ม.2/1 อธิบายการเสริมสร้างประสบการณ์อาชีพ ง 4.1 ม.2/2 ระบุการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ ง 4.1 ม.2/3 มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพที่สนใจ แต่จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีมานานของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ยังขาดทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ทักษะกระบวนการทำงาน ซึ่งสาเหตุที่นักเรียนขาดทักษะในการทำงานอาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนของครูที่ไม่น่าสนใจ ขาดสื่อการเรียนรู้ ครูใช้วิธีการสอนยึดครูเป็นศูนย์กลางทำให้ปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียนมีลักษณะเป็นทางเดียว นอกจากนี้ปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสภาพแวดล้อมและสื่อการเรียนรู้ไม่ค่อยเหมาะสมในการปฏิบัติงานทำให้นักเรียนขาดทักษะกระบวนการทำงาน และจากการที่ผู้วิจัยได้สอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีของโรงเรียนอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงก็พบว่า โรงเรียนอื่นๆ ก็ประสบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเช่นเดียวกัน หากครูไม่หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาจะส่งผลเสียต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและส่งผลเสียต่อการประกอบอาชีพของนักเรียนในอนาคต ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเร่งด่วนเพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ได้มาตรฐาน ซึ่งแนวคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่มีลักษณะการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการต่างๆ กัน ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์เดิมเน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเอง กำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาให้นักเรียนได้เผชิญจะทำให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา เพื่อให้นักเรียนได้พยายามคิดหรือกระทำอย่างไตร่ตรอง จนสามารถนำไปสู่การสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญา สร้างความรู้ใหม่ที่สามารถแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของตนได้ ซึ่งความรู้ใหม่ที่ได้สามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่นักเรียนมีอยู่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นความรู้ที่สร้างด้วยตนเอง สอดคล้องกับวัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541, อ้างถึงในสุมาลี ชัยเจริญ, 2551, หน้า 102) กล่าวว่าทฤษฎีการเรียนรู้ คอนสตรัคติวิสต์ เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ด้วยการลงมือกระทำ หรือปฏิบัติผ่านกระบวนการคิด ที่เกิดขึ้นในแต่ละคน และความรู้ต่างๆ จะถูกสร้างขึ้นด้วยตัวของนักเรียนเอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับมาใหม่

ร่วมกับข้อมูลหรือความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งประสบการณ์เดิม มาสร้างความหมายในการเรียนรู้ของนักเรียนเอง ผู้วิจัยสนใจที่จะนำแนวคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์มาพัฒนาการเรียนการสอน การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยจัดเป็นชุดกิจกรรมซึ่ง ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่นๆ (2523:118 อ้างถึงในสุคนธ์ สินธพานนท์, 2553, หน้า 15) ได้แบ่งประเภทของชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ออกเป็น 4 ประเภท คือ ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบการบรรยาย ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่ม ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคล และชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางไกล ซึ่งชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน เนื่องจากเป็นชุดสื่อประสมมีกิจกรรม และสื่อที่จะเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน จึงทำให้นักเรียนสนใจในเนื้อหาบทเรียนมากขึ้น ช่วยให้ครูถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ รวมถึงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและสังคม (ภาคินี บุญยรัตพันธุ์, 2552, หน้า 2) สอดคล้องกับ เพ็ญเพ็ชร คมขำ (2552, หน้า 96) ที่ได้สร้างชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นทักษะปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนด้วยชุดการสอน สูงกว่าก่อนเรียนและกาญจนา สีลาใหม่ (2554, หน้า 69-70) ได้สร้างชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องงานประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ในห้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นเพื่อที่จะพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยีตามเกณฑ์มาตรฐาน มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะกระบวนการทำงาน ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ขึ้น เพราะเมื่อนำแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์มาออกแบบชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกำหนดให้นักเรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาทำให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา เพื่อให้นักเรียนได้พยายามคิดหรือกระทำอย่างมีเหตุผล จนสามารถนำไปสู่การสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญา สร้างความรู้ใหม่ที่สามารถแก้ไขสถานการณ์ปัญหาได้ ซึ่งความรู้ใหม่ที่ได้สามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของนักเรียนเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นความรู้ที่นักเรียนสร้างด้วยตนเองจะเป็นความรู้ที่คงทน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยีหลังการใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับเกณฑ์ที่กำหนด

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดขุนช่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 ห้อง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนวัดขุนช่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนวัดขุนช่อง สนับสนุนการวิจัยเรื่องนี้

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ การใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องการเตรียม ประกอบ จัด ตกแต่งและบริการเครื่องดื่มสมุนไพร เพื่อใช้ในการทดลอง จำนวน 10 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เรื่องปฐมนิเทศนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนเครื่องดื่มสมุนไพร

ชุดที่ 2 เรื่องความหมายและประโยชน์ของสมุนไพร และพืชสมุนไพร

ชุดที่ 3 เรื่องความหมายและประโยชน์ของเครื่องดื่มสมุนไพร

ชุดที่ 4 เรื่องวิธีการเตรียมประกอบเครื่องดื่มสมุนไพร

ชุดที่ 5 เรื่องการประกอบ จัดตกแต่ง เครื่องดื่มสมุนไพรประเภทผัก

ชุดที่ 6 เรื่องการฝึกปฏิบัติประกอบ จัดตกแต่ง เครื่องดื่มสมุนไพรประเภทผัก

ชุดที่ 7 เรื่องการประกอบ จัดตกแต่ง เครื่องดื่มสมุนไพรประเภทผลไม้

ชุดที่ 8 เรื่องการฝึกปฏิบัติประกอบ จัดตกแต่ง เครื่องดื่มสมุนไพรประเภทผลไม้

ชุดที่ 9 เรื่องการขายและการบริการเครื่องดื่มสมุนไพร

ชุดที่ 10 เรื่องการวิเคราะห์งานบริการและงานจัดจำหน่ายเครื่องดื่มสมุนไพร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และตอนที่ 2 เป็นแบบวัดทักษะกระบวนการทำงาน

สถิติและการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หลังการใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ แต่ละชุดโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ

2. วิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยีทั้งตอนที่ 1 และตอนที่ 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยีกับเกณฑ์ที่กำหนดโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test One Sample Test)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการประเมินชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้จากคะแนนวัดผลประเมินผลของนักเรียนในแต่ละชุดกิจกรรม ดังตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 ปรากฏว่าผลการประเมินชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90.47

เมื่อพิจารณาเป็นรายชุดปรากฏว่าชุดที่ 8 ชุดที่ 1 ชุดที่ 3 ชุดที่ 4 ชุดที่ 6 ชุดที่ 9 ชุดที่ 7 ชุดที่ 10 ชุดที่ 2 และชุดที่ 5 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 92.71, 92.31, 91.04, 90.86, 90.33, 90.07, 90.03, 89.69, 88.85 และ 88.76 ตามลำดับ จะเห็นว่าชุดที่ 8 เรื่องการฝึกปฏิบัติประกอบ จัดตกแต่ง เครื่องดื่มสมุนไพรประเภทผลไม้ คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด และชุดที่ 5 เรื่อง การเตรียม ประกอบ

ตารางที่ 1 ผลการประเมินชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แต่ละชุด ระหว่างเรียน

ชุดที่	ชื่อชุด	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ	ผลการประเมิน
1	ชุดปฐมนิเทศนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนเครื่องตีสมุนไพรร	13	12	92.31	ผ่าน
2	ชุดความหมายและประโยชน์ของสมุนไพรร และพืชสมุนไพรร	28	24.88	88.85	ผ่าน
3	ชุดความหมายและประโยชน์ของเครื่องตีสมุนไพรร	25	22.76	91.04	ผ่าน
4	ชุดวิธีการเตรียมประกอบเครื่องตีสมุนไพรร	28	25.44	90.86	ผ่าน
5	ชุดการประกอบ จัดตกแต่ง เครื่องตีสมุนไพรร ประเภทผัก	58	51.48	88.76	ผ่าน
6	ชุดการฝึกปฏิบัติประกอบ จัดตกแต่ง เครื่องตีสมุนไพรร ประเภทผัก	55	49.68	90.33	ผ่าน
7	ชุดการประกอบ จัดตกแต่ง เครื่องตีสมุนไพรร ประเภทผลไม้	59	53.12	90.03	ผ่าน
8	ชุดการฝึกปฏิบัติประกอบ จัดตกแต่ง เครื่องตีสมุนไพรร ประเภทผลไม้	56	51.92	92.71	ผ่าน
9	ชุดการขายและการบริการเครื่องตีสมุนไพรร	58	52.24	90.07	ผ่าน
10	ชุดการวิเคราะห์งานบริการและงานจัดจำหน่าย เครื่องตีสมุนไพรร	26	23.32	89.69	ผ่าน
เฉลี่ยรวม		40.6	36.68	90.47	ผ่าน

จัดตกแต่ง เครื่องตีสมุนไพรร ประเภทผัก ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด

2. ผลการประเมินทางการเรียนหลังการใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระ

การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังแสดงในตารางที่ 2

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยี หลังการใช้ชุดการจัดกิจกรรม

ตารางที่ 2 ผลการประเมินทางการเรียนหลังการใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย (x)	คะแนน ร้อยละ
ผลการประเมินหลังการใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์	66	54.20	82.12

การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนร้อยละ 82.12

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับเกณฑ์ที่กำหนด ดังแสดงในตารางที่ 3

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังจากได้รับการสอนโดยใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ได้คะแนนเฉลี่ย 54.20 คิดเป็นคะแนนร้อยละ 82.12 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับเกณฑ์ที่กำหนด

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (n)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย (\bar{x})	คะแนนร้อยละ	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t
หลังการจัดการเรียนรู้	25	66	54.20	82.12	4.03	1.7370*
เกณฑ์ที่กำหนด	-	66	52.8	80.00	-	

$$t(.05,24) = 1.711$$

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 90.47/82.12 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 90.47/82.12 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งแสดงว่าชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ทั้งนี้เนื่องจากชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างมีระบบ

ตามหลักเกณฑ์การสร้างชุดการสอน มีการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแนวการจัดการเรียนการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เครื่องดื่มสมุนไพร ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยี การวัดและประเมินผลจากสภาพจริง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการคัดเลือกเนื้อหาที่นำมาให้นักเรียนได้ปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับวัย และความสนใจของนักเรียน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นไปตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีหลักการสำคัญว่า ในการเรียนรู้นักเรียนจะต้องเป็นผู้กระทำ (active) และสร้างความรู้ เพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีดังนั้นชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์จึงมีการจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอนในทุกชุดกิจกรรมคือ (1) การกำหนดสถานการณ์ปัญหา (2) การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้นักเรียน (3) การจัดตั้งฐานการช่วยเหลือ (4) การโค้ช และ (5) การร่วมมือกันแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับปัญญา สังข์ภิมมย์, สุคนธ์สินธพานนท์ (2550 หน้า 83) ที่กล่าวว่า วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้เป็นกระบวนการ เป็นขั้นตอน โดยนักเรียน

เป็นผู้คิดวางแผน และลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำนักเรียนมีการปฏิบัติฝึกทักษะ สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้และนักเรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ เป็นวิธีสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ (Teaching Process) สอดคล้องกับสมาลี ชัยเจริญ (2551, หน้า 102-103) ที่กล่าวว่า ครูมีหน้าที่จัดการให้นักเรียนได้ปรับขยายโครงสร้างทางปัญญาของตนเอง ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญาซึ่งเป็นแรงจูงใจภายในทำให้เกิดกิจกรรมการไตร่ตรองบนพื้นฐานของประสบการณ์และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิมภายใต้การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ได้รับการกระตุ้นให้มีการสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญาคือทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ดังนั้นชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้นจึงมีประสิทธิภาพ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์นั้น ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนตามชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 10 ชุดคือ ชุดที่ 1 เรื่องปฐมนิเทศนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนเครื่องตีสมุนไพรมีรายละเอียดของขอบข่ายเนื้อหาเรื่องเครื่องตีสมุนไพรมีเป็นแนวทางในการเรียนรู้เริ่มต้นของนักเรียนอย่างมีคุณภาพ ชุดที่ 2 ถึงชุดที่ 10 มีความชัดเจนของขั้นตอนและวิธีการเรียนที่จัดตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ คือมีการแบ่งกลุ่มนักเรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มแล้วจัดการสอนซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 5 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การกำหนดสถานการณ์ปัญหา ครูแจกสถานการณ์ปัญหาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาสถานการณ์ปัญหา แล้ววิเคราะห์ปัญหาว่ามีปัญหาคืออะไร และนักเรียนจะต้องแก้ปัญหาอย่างไร นักเรียนมีข้อมูลเพียงพอหรือไม่ มีวิธีการอย่างไรบ้างในการแก้ปัญหา ขั้นที่ 2 การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน ซึ่งครูได้จัดเตรียมป้ายนิเทศ และสื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ เอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง มีหนังสือพจนานุกรม หนังสือเกี่ยวกับพืชสมุนไพรและเครื่องตีสมุนไพรมี บัญชีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ไว้ เพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มได้เลือกเข้าไปศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ ขั้นที่ 3 การจัดตั้งฐานการช่วยเหลือ ครูจัดตั้งฐานการช่วยเหลือไว้ในห้องเรียนโดยเชิญผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะเรื่องที่เรียนหรือบุคคลที่เคยมีประสบการณ์เรื่องที่เรียนมาแล้วมาให้ความรู้แก่นักเรียนที่ฐานการช่วยเหลือ ขั้นที่ 4 การโค้ช ครูคอยช่วยแนะนำ กระตุ้น และตรวจสอบคำตอบของนักเรียนให้ถูกต้อง ขั้นที่ 5 การร่วมมือกันแก้ปัญหา ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกัน

แก้ปัญหา ช่วยกันศึกษาข้อมูลจากใบความรู้และแหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียนและขอความช่วยเหลือจากฐานการช่วยเหลือ แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน จากนั้นให้นักเรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การแก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาโดยนักเรียนกลุ่มอื่นๆ สามารถร่วมอภิปรายและเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ และนักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถปรับปรุงแก้ไขชิ้นงานให้สมบูรณ์แล้วจัดแสดงผลงาน แล้วจึงร่วมกันสรุป ดังนั้นการนำแนวคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์มากำหนดรูปแบบจึงสอดคล้องตามที่ไพจิตร สดวกการ (2543, อ้างถึงในสมาลี ชัยเจริญ, 2551, หน้า 103) กล่าวคือเป็นไปในแบบที่ให้นักเรียนร่วมมือกันแก้ปัญหาทำให้เกิดการสร้างความรู้ (Collaborative Problem Solving) กระบวนการเรียนการสอน จึงเริ่มต้นที่ปัญหาก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Conflict) ซึ่งประสบการณ์และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่แล้วไม่สามารถแก้ปัญหาที่ใหม่เหมือนปัญหาที่เคยแก้มาแล้ว ต้องมีการคิดค้นเพิ่มเติมที่เรียกว่า “การสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญา” (Cognitive Restructuring) โดยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แก้ปัญหาซักค้ำจนกระทั่งหาเหตุผล หรือหลักฐานในเชิงประจักษ์ มาขจัดความขัดแย้งทางปัญญาภายในตนเองและระหว่างบุคคลได้ จึงเป็นชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนลงมือกระทำการสร้างความรู้ตามหลักการของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่ว่าด้วยการสร้างความรู้ของนักเรียนเรียน เชื่อว่า การเรียนรู้ หรือ การสร้างความรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในของนักเรียนโดยที่นักเรียนสร้างขึ้นเอง (Construct) ความรู้ โดยการนำประสบการณ์หรือสิ่งที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมหรือข้อมูลใหม่ที่ได้รับ มาเชื่อมโยงกับความรู้อยู่แล้วที่มีอยู่แล้วมาสร้างเป็นความเข้าใจของตนเองหรือเรียกว่าโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive structure) หรือที่เรียกว่า สกีม่า (Schema) สอดคล้องกับบุญชม ศรีสะอาด (2541, หน้า 68) ที่กล่าวว่า การสอนแบบปฏิบัติการช่วยให้นักเรียนเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ ทำให้การเรียนการสอนสมบูรณ์ เพราะเป็นการคิดที่ผสมผสานกันระหว่างเรียนทฤษฎี และปฏิบัติ ที่นักเรียนได้เรียนจากเนื้อหาวิชาและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ว่าสิ่งที่เรียนนั้นเป็นอย่างไร มีปัญหาอย่างไร และในบางกรณีก็จะแก้ปัญหาด้วยตนเองพร้อมกันไป เป็นการให้ประสบการณ์แก่นักเรียน การสอนแบบนี้มีจุดเน้นเพื่อให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยี ดังนั้นเมื่อนำชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ชุดที่ 8 เรื่อง การฝึกปฏิบัติประกอบจัดตกแต่ง เครื่องดื่มสมุนไพรประเภทผลไม้ ค่ะแนะนำร้อยละสูงสุด เนื่องจากเป็นชุดกิจกรรมที่ให้นักเรียนเลือกทำเครื่องดื่มสมุนไพรที่นักเรียนสนใจตามจินตนาการ มีอิสระในการนำวัสดุที่นักเรียนต้องการมาลงมือทำอย่างอิสระ เช่น น้ำตะไคร้ผสมน้ำมะพร้าว น้ำแดงโสมผสมแอปเปิ้ล เป็นต้น สังเกตพบว่านักเรียนมีความตั้งใจและมีความสุข นำเครื่องดื่มที่ได้แบ่งปันกันทดลองชิม มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้กัน จึงทำให้คะแนนประเมินสูงสำหรับชุดที่ 5 เรื่อง การเตรียม ประกอบ จัดตกแต่ง เครื่องดื่มสมุนไพรประเภทผัก ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุดอาจมีสาเหตุมาจากนักเรียนไม่ชอบรับประทานผักหรือนักเรียนไม่มีอิสระในการเลือกประกอบเครื่องดื่ม เพราะเป็นชุดการเริ่มต้นฝึกประกอบเครื่องดื่มของนักเรียนที่ครูได้จัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้นักเรียนฝึก จึงทำให้คะแนนวัดผลประเมินผลของนักเรียนในชุดนี้มีผลต่ำกว่าชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุดอื่นๆ ดังนั้นครูผู้สอนควรให้อิสระเลือกทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามความชอบ ความสนใจของนักเรียน

2. การใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงทำให้นักเรียนบางคนตื่นตัวกระตือรือร้นมากไปจนขาดระเบียบ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องควบคุมวินัยชั้นเรียนให้ดีฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย อาจแก้ไขโดยสร้างข้อตกลงร่วมกันก่อนเรียน เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. การใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์นี้ทุกขั้นตอนของการทำกิจกรรมนักเรียนต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง ดังนั้นครูควรกำหนดเวลาทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนให้กระชับ หากเวลาของการทำกิจกรรมขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งเกินเวลาที่อาจทำให้เวลาเรียนไม่พอกระทบกับการเรียนในชั่วโมงต่อไปได้

4. การใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เรื่องการเตรียม ประกอบ จัดตกแต่งและบริการเครื่องดื่มสมุนไพรมีความจำเป็นต้องใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและสื่อที่เป็นวัสดุอุปกรณ์หลายชนิด ดังนั้นหลังทำกิจกรรมเสร็จแล้วครูต้องควบคุมนักเรียนให้จัดเก็บสิ่งของเข้าที่ให้เรียบร้อยเพื่อปลูกฝังนิสัยที่ดีให้มีความรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาและพัฒนาชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์กับเนื้อหาการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องอื่นๆ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. ควรศึกษาและพัฒนาชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี

3. ควรศึกษาและพัฒนาชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. 2541. การพัฒนาการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก PUBLISHING HOUSE.
- ปัญญา สังข์ภิรมย์ และสุคนธ์ สิ้นธพานนท์. 2550. สดุดยอดวิธสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี นำไปสู่...การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่. กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.
- เพียงเพ็ชร คมชา. 2552. การสร้างชุดการสอนนาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยเน้นทักษะปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภาคินี บุญยรัตพันธ์. 2552. การสร้างชุดการเรียนรู้เรื่องอาหารกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. รายงานการศึกษาค้นคว้าปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์. 2553. นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 4 ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิควรรณตั้ง.
- สมาลี ชัยเจริญ. 2551. เทคโนโลยีการศึกษา: หลักการ ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. 2000. ขอนแก่น: หจก. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี
A Development of School Management Model Base d on The Philosophy of
Sufficiency Economy of Primary Schools in Saraburi

กัญญ์ชิสรา ทูมมาพันธ์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรีและ 2) เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 สร้างรูปแบบจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความเหมาะสมด้วยการประชุมกลุ่มสนทนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นแบบอย่างการจัดการจัดการเรียนรู้อและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปี 2554 จำนวน 72 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นรายด้านอยู่ระหว่าง .91 ถึง .96 สถิติที่ใช้คือค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สารระสำคัญ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารทั่วไป 4) แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี พบว่ามีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากด้านการบริหารทั่วไป การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานวิชาการ

คำสำคัญ : ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to develop school management by applying sufficiency economy philosophy to primary schools in Saraburi province and to examine the feasibility of model implementation. The research had 3 stages: (1) developing the model based on theory and previous empirical study, (2) examining the appropriateness of the model by expert judgment, and (3) examining the model feasibility by practitioners in the primary schools, in Saraburi province, that were selected as the models of applying sufficiency economy philosophy into their learning activities and management in 2012. Those 72 participants, including school principals, teachers who are responsible for implanting the sufficiency economy philosophy in schools, and school committee members, were purposively selected. The questionnaire asking for the opinions toward model implementation was distributed to participants. The reliability of sub-scales ranged from .91 to .96. Data were analyzed by means and standard deviation values. The results found that the school management model applied sufficiency economy philosophy to primary schools in Saraburi province consists of five elements: (1) rationale, (2) objectives, (3) application to four school administration domains including academic, personnel, budget, and general management, (4) implementation guidelines, and (5) implementation conditions. In general, the model was feasible in implementation ($\bar{X} = 4.18$). When considering the individual administration domain, the general management domain had the high feasibility, followed by budgeting, personnel, and academic.

Keywords : Sufficiency economy philosophy, school management model, primary school.

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาหรือแนวปฏิบัติ หรือแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ดังกระแสพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2517 ความตอนหนึ่งว่า “คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้ำสมัย ว่าเมืองไทยเซซ ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่มีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมี พอกิน และขอให้ทุกคน มีความปรารถนาจะให้เมืองไทย พออยู่ พอกิน มีความสงบ และทำงาน ตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธาน ในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ที่มีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้” จนเกิดเป็นปรัชญาใหม่ของโลก คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริที่พระราชทานแก่พสกนิกร ให้มีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีพในโลกยุคปัจจุบัน (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2543 : 2 – 3) และได้พระราชทานกระแสนี้มาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 30 ปี และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ และขณะเดียวกันถือว่าการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ในการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความพอเพียง มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับความสนใจจากหลายกลุ่มองค์กร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มากำหนดให้เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ ดังที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และฉบับที่ 11 อันมีคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประสานให้เกิดการนำไปประยุกต์ใช้ในภาคส่วนต่างๆ ของสังคมไทย

กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายให้มีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในทุกระดับ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กร ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรด้านการศึกษา และ

นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักคิด หลักปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการในการบริหารจัดการการเรียน การสอน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความตระหนักและฝังรากลึกภายในตนเอง และผู้อื่น อย่างยั่งยืนตลอดไป โดยมีภาพความสำเร็จประกอบด้วย 1) สถานศึกษานำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา จัดการศึกษาและดำเนินกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน/สังคม 2) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) นักเรียนมีความรู้ ทักษะ ปฏิบัติตน และดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่อย่างพอเพียง” และ 4) ผู้ปกครอง ชุมชน ดำเนินชีวิต และมีการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้กำหนดเป้าหมายในปี 2550 ให้มีสถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ไม่ต่ำกว่า 80 แห่ง ซึ่งผลจากการคัดเลือก มีสถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงแบบอย่าง จำนวน 135 โรงเรียน (รวมทั้งระดับและทุกสังกัดที่มีการจัดการศึกษาทั่วประเทศ) ในระยะ 2 ปี (2551-2552) กำหนดให้มีสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างทุกจังหวัด เป็นจำนวน 800 แห่ง และในปี 2553-2554 พัฒนาและขยายผลให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา ได้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา มุ่งเน้นไปสู่การพัฒนาผลเมืองยุคใหม่ให้มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ซึ่งถือเป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปี 2554 เป็นปีมหามงคล ดังนั้น เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา 7 รอบ 84 พรรษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็น “สถานศึกษาพอเพียง” มีเป้าหมายทั่วประเทศ จำนวน 9,999 แห่ง ในจังหวัดสระบุรี มีสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ที่เป็นแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 24 โรงเรียน การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษานั้น สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบมีความเชื่อถือศรัทธาต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจที่นำพากลุ่มคนที่มีความคิดคล้ายกันมาทำงานร่วมกันอย่างมีพลังและมีความสุข (ปริยานุช พิบูลสรารุช, 2550) โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมกัน

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมกันสร้างประโยชน์ระหว่างองค์กร โรงเรียนและเยาวชน และในบางโครงการก็ขยายไปสู่ชุมชน อีกด้วย ซึ่งนับว่าโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้กระตุ้นให้ เยาวชน สถานศึกษา และชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่าง พอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2549) ในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจไปสู่อการบริหารจัดการ สถานศึกษาในครั้งนี้ ทำให้เกิดประสบการณ์ในการบริหารจัดการ สถานศึกษาที่เป็นรูปธรรมชัดเจนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษานั้นมีหลายประเด็น ทั้งการสำรวจสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง (เพ็ญญา อธิทองดี, 2553; ระพีพรรณ คณาฤทธิ์, 2554; ดลนภา ท้วมยั้ง และคณะ, 2556) ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก การพัฒนากลยุทธ์ในการนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา (ดลนภา ท้วมยั้ง และคณะ, 2556) ผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์ที่จำเป็นมีทั้งการพัฒนา ผู้นำ การบริหารจัดการแบบบูรณาการ การพัฒนาภาคีเครือข่าย การจัดการความรู้ และการใช้เทคโนโลยี การพัฒนารูปแบบเครือข่าย การจัดการเรียนการสอน (เทวิล ศรีสองเมือง, 2551) ซึ่งพบว่า รูปแบบเครือข่ายการจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างของเครือข่าย วัตถุประสงค์ของเครือข่าย บทบาท หน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย กิจกรรมของเครือข่าย ผลลัพธ์ที่จะเกิด จากเครือข่าย และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย

อย่างไรก็ดีผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีการศึกษาหรือพัฒนารูป แบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของสถานศึกษา โดยเฉพาะระดับประถมศึกษามาก่อน มีเพียงงานวิจัยของสุรินทร์ ภูสิงห์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอุบลราชธานีจะจัดได้ดีเมื่อมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ส่วนแรก ได้แก่ องค์ประกอบที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย การจัดองค์การ การดำเนินการ ตัวชี้วัดความ สำเร็จ การนำรูปแบบไปใช้ และเงื่อนไขความสำเร็จ และส่วนที่ 2 ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการศึกษาประกอบด้วย การบริหาร และจัดการ การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การ จัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา การ จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้อ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผล การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่าย และคุณภาพนักเรียนตามลักษณะความ มีชีวิตพอเพียง ซึ่งงานวิจัยนี้ได้สรุปว่า การจัดการศึกษาโดย บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้จัดการศึกษาในโรงเรียน เพราะ มีองค์ประกอบและการดำเนินการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละ โรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะความมีชีวิตพอเพียงอย่าง ยั่งยืน คือมี ความพอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้งานไขการมีความรู้ คู่คุณธรรม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหาร จัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่าง ในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงสู่สถานศึกษาจากสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ รูปแบบ ที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งทำให้ได้คำตอบที่เป็น องค์ความรู้ใหม่ต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการบริหารสถานศึกษา ที่มีหลักการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ ที่เป็นไทย โดยน้อมนำปรัชญาของพระมหากษัตริย์ไทย เพื่อ เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา “คนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนา” ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร จัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ สถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ รูปแบบการบริหารจัดการ สถานศึกษา แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ และการพัฒนารูปแบบ การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานบุคคล 3) การบริหารงานงบประมาณ 4) การบริหารทั่วไป

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนประถมศึกษา ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ที่เป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 24 โรงเรียน จำนวน 72 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนการวิจัย

การดำเนินการวิจัย มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี

ตอนที่ 2 ตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี

ตอนที่ 3 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี

เครื่องมือที่ใช้

ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ครอบคลุม 4 งาน คือการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารทั่วไป โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และคาดหวังความสอดคล้อง (IOC) เครื่องมือมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการเศรษฐกิจพอเพียง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากโรงเรียนประถมศึกษาที่ไม่ได้ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 แห่ง โดยค่าความเชื่อมั่นรายด้านอยู่ระหว่าง .91 ถึง .96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ถึงผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนโดยทางไปรษณีย์ และ

เก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืน 72 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ในการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่า \bar{X} และ S.D

ผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ สาระสำคัญของรูปแบบ ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานบุคคล 3) การบริหารงานงบประมาณ 4) การบริหารทั่วไป แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ และการนำไปสู่การปฏิบัติ

ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี พบว่า ระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน อันดับแรก คือ การบริหารทั่วไปรองลงมาคือ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และอันดับสุดท้าย คือ การบริหารงานวิชาการ

ด้านการบริหารทั่วไป มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า การดำเนินการตามนโยบาย และแผนปฏิบัติงานประจำปีที่น่ามำนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เป็นประเด็นแรก

ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า การวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก เป็นประเด็นแรก

ด้านการบริหารงานบุคคล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า การวางแผนพัฒนาบุคลากรตามหลักของปรัชญาพอเพียง อยู่ในระดับมาก เป็นประเด็นแรก ด้านการบริหารงานวิชาการ มีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม หลักคำสอนทางศาสนาในการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก เป็นประเด็นแรก

ตารางที่ 1 ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี (n = 72)

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	\bar{X}	S.D.	ระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ
1. หลักการและเหตุผล	4.05	0.62	มาก
2. วัตถุประสงค์	4.28	0.52	มาก
3. สารสำคัญของรูปแบบ	4.14	0.60	มาก
3.1 การบริหารทั่วไป	4.22	0.54	มาก
3.2 การบริหารงานงบประมาณ	4.20	0.56	มาก
3.3 การบริหารงานบุคคล	4.10	0.61	มาก
3.4 การบริหารงานวิชาการ	4.10	0.45	มาก
4. แนวทางการนำรูปแบบไปปฏิบัติ	4.15	0.62	มาก
5. เงื่อนไขการนำไปสู่การปฏิบัติ	4.22	0.54	มาก
รวม	4.18	0.40	มาก

สรุปและอภิปรายผล

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งครอบคลุมภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษาได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารทั่วไป หากเรียงตามลำดับตามค่าเฉลี่ยที่ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการปฏิบัติโดยการนำหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา มีลำดับดังนี้ : (1) การบริหารทั่วไป (2) การบริหารงานงบประมาณ (3) การบริหารงานบุคคล (4) การบริหารงานวิชาการ ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 และเขต 2 สามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา

ผลจากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี 1) การบริหารงานวิชาการ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม หลักคำสอนทางศาสนา ในการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการปฏิบัติ ดังแนวทางของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) และสุเมธ ตันติเวชกุล (2543) ที่กล่าวว่า สำหรับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้หลักคุณธรรม นำความรู้คู่ภาคี ประกอบด้วย ครู นักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัด ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมดังกล่าว วรากรณ์ สามโกเศศ (2550) กล่าวว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องมีการพึ่งพาหลักของคุณธรรม โดยนำกิจกรรมที่จะส่งเสริมคุณธรรมเข้ามาร่วมด้วย รวมทั้งการนำแนวทางที่ดี เช่น โรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน และยิ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของประเทศไทย ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่มุ่งเน้นพัฒนาประเทศไทยสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข คนไทยมีคุณธรรม รู้เท่าทันโลก นอกจากนั้นโรงเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและชุมชนให้มากที่สุด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัว เป็นไปตามหลักเหตุผล หลักความพอประมาณและโรงเรียนตั้งอยู่ในชนบท มีสวนสมุนไพร มีสวนพฤกษศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นตนเองและเป็นการปฏิบัติจริงจากสื่อและวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้ นักเรียนเห็นผลจากการปฏิบัติจริง และนักเรียนก็ตั้งใจที่จะเรียนอย่างมีความสุข ดังที่ สังคม รังทอง (2547) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีใหม่สู่การเรียนรู้มุ่งสู่เศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเพาะเห็ดจากวัสดุท้องถิ่นโดยใช้โครงการ พบว่า นักเรียนมีความสุข ตื่นเต้นในการเรียน สามารถเรียนรู้จากสภาพจริงด้วยการเรียนรู้จากของจริงที่มีอยู่ในท้องถิ่น 2) การบริหารงานบุคคล พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง

อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การวางแผนโครงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมีการเริ่มต้นพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน ครูจึงจะสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระเพื่อนำไปออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ปริญญาขุฑูปัญญา (2549) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้น จึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก และสมเธร์ ตันติเวชกุล (2543) ที่กล่าวว่า “หากครูต้องสอนเศรษฐกิจพอเพียง ครูต้องเข้าใจก่อน จึงจะถ่ายทอดได้ถูกต้อง” เมื่อภายหลังจากดำเนินการพัฒนา เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิธีการคิด การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของการใช้คุณธรรมนำความรู้ การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และการใช้ความรู้ทางหลักวิชาอย่างรอบคอบ รอบรู้ ระมัดระวังเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม 3) การบริหารงานงบประมาณ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในการติดตามผลการใช้งบประมาณ สถานศึกษามีการสร้างวัฒนธรรมการทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จัดสรรงบประมาณโดยยึดประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียเป็นหลัก เปิดโอกาสให้ตัวแทนประชาชนเป็นกรรมการจัดซื้อจัดจ้างและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างได้ตลอดเวลา มีการจัดทำแผนการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน และจัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งสนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษาทั้งนี้เนื่องจากงบประมาณเป็นหัวใจขับเคลื่อนสถานศึกษาในการดำเนินการตามภารกิจของการบริหารสถานศึกษา การใช้จ่ายงบประมาณจึงจำเป็นต้องมีความรอบคอบ ต้องมีการวางแผนล่วงหน้าไว้เป็นอย่างดีว่า ในปีการศึกษาแต่ละปี จะใช้จ่ายให้พอประมาณอย่างไร หากใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการในส่วนงานต่างๆ ของสถานศึกษา สอดคล้องกับจำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์ (2553) ที่วิจัยพบว่า สถาบันจัดทำแผนงบประมาณการเงินครอบคลุมรายได้การลงทุบรวมทั้งการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อการจัดซื้อ จัดจ้าง อย่างมีเหตุผล

การประสานของงบประมาณสนับสนุนการสอน จากภายนอก และการจัดทำกิจกรรมโครงการเพื่อหารายได้ รวมทั้งสร้างแนวร่วมกับหน่วยงาน สมาคม เช่น สมาคมศิษย์เก่า มีการควบคุมการเงินเพื่อก่อให้เกิดความโปร่งใส เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี และการที่สถาบันอุดมศึกษาต้องใช้จ่ายอย่างพอเหมาะ พอเพียงนั้น มิใช่เป็นการใช้จ่ายอย่างประหยัดหรือตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินไป การใช้จ่ายอย่างพอเหมาะ พอเพียง จึงเป็นการจ่ายในสิ่งที่สมควรจะจ่ายหรือเป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เช่น การลดการใช้กระดาษ เป็นต้น และแนวคิดของ ธีระ รุญเจริญ (2548) ที่อธิบายว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคปฏิรูปการศึกษา ต้องยึดหลักความเท่าเทียมกับความเสมอภาคทางการศึกษาของผู้เรียน สถานศึกษาต้องมีความอิสระในการตัดสินใจควบคู่กับความโปร่งใส และรับผิดชอบพร้อมการตรวจสอบได้ตลอดเวลาจากผลสำเร็จของงานและทรัพยากรที่ใช้ในการจัดสรรงบประมาณ ผลประโยชน์ต้องตกกับผู้เรียนเป็นหลัก และที่สำคัญคือทำให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการบริหารและตรวจสอบ ดังที่ เกษม วัฒนชัย (2546) กล่าวว่า หลักแห่งธรรมาภิบาลมีสามประการ คือ เป้าหมายต้องสอดคล้องกับความต้องการหรือความจำเป็นของสังคม การจัดการศึกษาต้องทำในสิ่งที่โปร่งใส ต่อนักเรียนและชุมชน กระบวนการบริหารต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และทุกขั้นตอนมีความรับผิดชอบ ระบบธรรมาภิบาลจึงมุ่งประโยชน์ต่อส่วนร่วมเป็นหลักให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนหรือผู้เรียนเป็นหลักและมีการตรวจสอบซึ่งกันและกันตลอดเวลา 4) การบริหารทั่วไป พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่เหมาะสม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมโดยผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และชุมชน ทำให้การบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนช่วยในการบริหารจัดการ โดยการให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะในการประชุมต่างๆ กับทางโรงเรียน ช่วยประสานจัดหาระดมทรัพยากรสนับสนุนกิจกรรมโรงเรียน ดังแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (2550) ที่ระบุว่า การให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน คือ 1) ร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน 2) ร่วมให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 3) ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา 4) ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่นๆ และ 5) ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 และเขต 2 ได้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

1.2 กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ บุคคลงบประมาณ และบริหารทั่วไปแก่สถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการจัดทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาทั่วไปที่ไม่ใช่สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ

2.2 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาต่างระดับและต่างสังกัด

3. ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2550. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา. กรุงเทพฯ.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2552. คู่มือประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: เข้าถึงได้จาก <http://www.google.co.th/search> (10 มิถุนายน 2554)

เกษม วัฒนชัย. 2546. ธรรมชาติกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

ดลนภา ท่วมยัง, ฉลอง ชาตรุประชีวิน, ภาณุวัฒน์ รักดีวงศ์, และอนุชา กอนพ่วง. 2556. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 15(1), 33-47.

จिरายู อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2549. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ : เข้าถึงได้จาก <http://www.nesac.go.th> (9 กรกฎาคม 2549).

จำเริญรัตน์ จิตต์จิระจรย์. 2553. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการอุดมศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนของไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

เทวิล ศรีสองเมือง. 2551. การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระ รุญเจริญ. 2548. ผู้รู้ความเป็นผู้บริหารมีอาชีพ. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.

ปรียานุช พิบูลสรารุช. 2549. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. เอกสารสรุปจากปาฐกถาพิเศษในการสัมมนาพุทธศาสตร์การสื่อสารในการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

_____. 2550. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. เอกสารประกอบการสัมมนา. พัฒนาผู้นำตามรอยพระราชดำรัส ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.

เพ็ญญา ธีรทองดี. 2553. การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

ระพีพรรณ คณาฤทธิ. 2554. การบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วารกรณ์ สามโกเศศ. 2550. การแก้ปัญหาหนี้สินครู : เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/websm/newsapr07> (5 เมษายน 2550).

สังคม รังทอง. 2547. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีใหม่สู่การเรียนรู้มุ่งสู่เศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการเพาะเห็ดจากวัสดุท้องถิ่นโดยใช้โครงงาน. การศึกษาค้นคว้าอิสระ (การบริหารการศึกษา) มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุรินทร์ ภูสิงห์. 2552. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุเมธ ตันติเวชกุล. 2543. การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. วารสารข้าราชการครู. 45(2).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

2550. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ใน
ภาคธุรกิจเอกชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. 2550. การดำเนินงานนโยบาย
เรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ. กรุงเทพฯ.

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
Development of Mathematics Learning Activity Package Using the Inquiry Instructional Model (5Es) on Learning Activities for Addition, Subtraction, Multiplication, and Division of Fraction of Sixth Grade Elementary Students

ปาริชาติ เชียงสกุล พรรณทิพา พรหมรัักษ์ เวชอุทธิ อังกนะภัทรขจร
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้วเขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าสถิติที (t-test Dependent Sample) ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 78.56/78.00 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์, เศษส่วน, รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

Abstract

The purposes of research were : 1) to construct and find the efficiency of mathematics learning package using the inquiry instructional model (5Es) on learning addition, subtraction, multiplication, and division of fraction of sixth grade elementary students, following the standard criterion 75/75, 2) to compare their learning achievements before and after being taught, and 3) to study the satisfaction of students with learning of mathematics learning activity package. The cluster random sampling was employed to select students from a sixth grade class at Bantakwien School Wattananakorn District, Sakaeo Province, Sakaeo Primary Educational Service Area Office 2 in the second semester of academic year 2013, and 30 students in class was selected. The research tools were mathematical learning management plans, mathematics learning activity package, the learning achievement test, and the satisfaction test with the students to learn of mathematics learning activity package. Analysis of data were percentage, standard deviation, and t-test Dependent Sample.

The findings were as follows:

1. Mathematics learning activity package using the inquiry instructional model (5Es) on learning activities for addition, subtraction, multiplication, and division of fraction of the sixth grade elementary students had an efficiency level of 78.56/78.00
2. The achievement in mathematics of the sixth grade elementary students after studying mathematics learning activity package using the inquiry instructional model (5Es) on learning activities for addition, subtraction, multiplication, and division of fraction was significantly higher than before studying at the .05 level
3. The students were satisfied at high level with the learning of mathematics learning activity package using the inquiry instructional model (5Es) on learning activities for addition, subtraction, multiplication, and division of fraction.

Keywords : mathematic activity package, faction, inquiry instructional model (5Es).

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบระเบียบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ช่วยให้สามารถคาดการณ์วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552 : 1) ถึงแม้ว่าคณิตศาสตร์จะมีความสำคัญเพียงใดก็ตาม แต่การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาของไทย ยังมีประสิทธิผลไม่ดีเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) โดยภาพรวมระดับประเทศ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2554 - 2556 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.40 35.77 และ 41.95 ตามลำดับ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2554 - 2556) และเมื่อเรียงลำดับคะแนนจากผลการทดสอบจากมากไปหาน้อยทั้ง 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์อยู่ในลำดับที่ 5 และจากรายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้วเขต 2 ในสาระจำนวนและการดำเนินการมาตรฐาน ค 1.2 ซึ่งว่าด้วยการใช้ความรู้เกี่ยวกับการบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วนในการหาคำตอบจากสถานการณ์ต่างๆ มีผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 39.36 ซึ่งต่ำที่สุดในสาระจำนวนและการดำเนินการ (กลุ่มนิเทศติดตาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้วเขต 2, 2555 : 30-32)

จากผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สาเหตุของปัญหาอาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูไม่มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ยึดตัวเองเป็นสำคัญ ครูขาดเทคนิคการสอน (สิริพร ทิพย์คง, 2536 : 157) อีกทั้งนักเรียนจำนวนมากไม่ชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยมีความคิดว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ยาก พลิกแพลง มีกฎระเบียบที่ต้องท่องจำมากและเป็นวิชาที่ต้องทำแบบฝึกหัดมาก นักเรียนจึงรู้สึกกลัว ท้อแท้ ขาดความมั่นใจในการเรียนและหากนักเรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนคณิตศาสตร์เบื้องต้นที่น่าเบื่อหน่ายแล้วทัศนคติของนักเรียนก็จะเป็นไปทางลบมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ (ดวงเดือน

อ่อนน่วม, 2537 : 36) ดังนั้นครูผู้สอนต้องสรรหาเทคนิค วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบ มีทักษะกระบวนการคิด คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง (อรพรรณ ต้นบรรจง, 2533 : 4) โดยเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมทำกิจกรรมให้มากหรือยึดนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้เรียนรู้ตรงกับความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองมีโอกาสคิดอย่างสร้างสรรค์ แสดงออกอย่างอิสระ เป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง (สุวิทย์ มูลคำ, 2547)

สื่อการสอนก็เป็นเครื่องมือทางการศึกษาประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางการจัดการเรียนการสอนหลายประการ ที่ช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้บรรลุตามจุดหมายที่วางไว้ อาจเป็นชุดฝึก ใบงาน ใบความรู้ เทคนิคการถามตอบ วิธีสอน หรือนวัตกรรมใดๆที่สนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความสนุกสนานพร้อมกับได้รับความรู้ (อดุลยศักดิ์ ดวงคำน้อย, 2538 : 122 - 123) ดังนั้นการใช้สื่อการสอนในรูปของชุดกิจกรรม ก็จัดเป็นสิ่งสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการศึกษาความรู้ในชุดกิจกรรมด้วยตนเองเป็นการฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้ ทักษะการอ่าน และสรุปความรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2551 : 21 - 22)

รูปแบบการเรียนการสอนสืบเสาะหาความรู้เน้นเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการแสวงหาความรู้ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความจริงต่างๆ ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้เนื้อหาวิชา ผู้เรียนมีโอกาสได้พัฒนาความคิดอย่างเต็มที่ ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจึงมีความอยากรู้อยู่ตลอดเวลา ได้ฝึกความคิดและฝึกการกระทำ ทำให้ได้เรียนรู้วิธีจัดระบบความคิดและวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ความรู้คงทนและถ่ายโยง การเรียนรู้ได้ กล่าวคือ ทำให้สามารถจดจำได้นาน และนำไปใช้สถานการณ์ใหม่อีกด้วย (ภพ เลหาไพบูลย์, 2542 : 156-157) ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการสร้างแรงบันดาลใจ (Engagement) 2) ขั้นการสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นการอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4) ขั้นการขยายความรู้ (Elaboration) 5) ขั้นการประเมิน (Evaluation) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2549 : 2) ซึ่งการจัดการเรียนรู้หากดำเนินการครบทั้งวงจรเป็นประจำจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน นอกจากนี้ ขั้นขยายความรู้เป็นขั้นที่สำคัญที่ช่วยทำให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ที่เพิ่งค้นพบไปสู่ปัญหาใหม่ที่ยังสงสัยหรือน่าสงสัยนำไปสู่การสำรวจและค้นหาเสาะหาความรู้ต่อไปไม่หยุดยั้ง ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดให้ลึกซึ้งหรือวิจารณ์ญาณความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจและการแก้ปัญหาได้ยิ่งขึ้น นักเรียนจะเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากขึ้น (สมบัติ การจนารักษ์พงศ์ และคณะ, 2549 : 10)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียน และเป็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้วเขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้วเขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ร่วมกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน
 - 3.2 ตัวแปรตาม คือ

3.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน

3.2.2 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยคือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยใช้เวลาในการสอน จำนวน 20 ชั่วโมง และทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจำนวน 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้นใช้เวลาจำนวน 22 ชั่วโมง

5. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย เป็นเนื้อหาสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือการวิจัย

1.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 7 ชุด โดยได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และนำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้และหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมกับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการทดลองครั้งที่ 1 การทดลองแบบ 1 : 1 กับนักเรียนจำนวน 3 คน ได้ค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเท่ากับ 71.39/70.00 และการทดลองครั้งที่ 2 การทดลองกลุ่มเล็กกับนักเรียนจำนวน 10 คน ได้ค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม เท่ากับ 76.81/75.33

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 7 แผน โดยได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจน ความเป็นไปได้ ตลอดจนภาษาที่ใช้ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

1.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.70 และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.73 และค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.81

1.4 แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 23 ข้อ ซึ่งมีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.93

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยชี้แจงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมประกอบการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)

2.2 ทำการทดสอบนักเรียนก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง บันทึกผลสอบที่ได้เป็นคะแนนก่อนเรียน ไว้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

2.3 ดำเนินการสอนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เรื่องการบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 20 ชั่วโมง ผู้วิจัยจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลในระหว่างการทำกิจกรรม และทดสอบด้วยแบบทดสอบย่อยประจำชุดกิจกรรมของแต่ละชุด รวบรวมข้อมูลเพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์หาประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E_1)

2.4 หลังการทดลองกิจกรรมการเรียนรู้สิ้นสุดแล้ว ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน ไปทดสอบหลังการเรียน (Posttest) ใช้เวลา 1 ชั่วโมง เพื่อนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์หาประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E_2) และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

2.5 ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามวัดความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์รวบรวมข้อมูลเพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์หาโดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{x})

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 และค่าเฉลี่ย (\bar{x})

3.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้สถิติสำหรับการวิเคราะห์แบบ t-test Dependent Samples

3.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)

ผลการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 78.56/78.00

2. นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 10.33 และ 23.40 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) โดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับ ตามลำดับ ดังนี้ นักเรียนสนุกเมื่อได้เรียนเป็นกลุ่มและช่วยกันทำงาน ($\bar{X} = 4.37$) นักเรียนชอบที่ครูชมเชยหรือมีของรางวัลให้เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมได้คะแนนดี ($\bar{X} = 4.33$) และการมอบหมายงานให้นักเรียนมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.10$)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 78.56/78 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจาก

1.1 ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นได้ผ่านกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน ดังที่ สுகนธ์ สินธพานนท์ (2551, หน้า 18) ได้กล่าวว่า การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือชุดการเรียนการสอนเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น ครูควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ เลือกหัวข้อ กำหนดขอบเขต และประเด็นสำคัญของเนื้อหา กำหนดเนื้อหาที่จะทำชุดการเรียนการสอน เขียนจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน สร้างแบบทดสอบ จัดทำชุดการเรียนการสอน วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การรวบรวมและจัดทำสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทน์ฉนง เนื่องจางันต์ (2547) ที่สร้างชุดการเรียนกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แล้วพบว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบเมื่อนำไปหาประสิทธิภาพแล้วชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 81.12/87.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

1.2 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบ การเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น ได้จัดแบ่งเนื้อหา เป็นเรื่องย่อยและในเนื้อหาของแต่ละชุดกิจกรรมได้ใช้ภาษา อย่างง่าย มีรูปภาพประกอบที่ง่ายต่อการเรียนรู้ มีสื่อประกอบ การสอนที่หลากหลาย เช่น ของจำลอง รูปภาพ เพลง เกม สื่อต่างๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน นำมาให้เด็กนักเรียนได้จับต้อง เรียนรู้ โดยประสบการณ์ตรง ร่วมกับการสังเกต สำนวณ อภิปราย ซักถาม จนกระทั่งสามารถค้นพบและสรุปความคิดรวบยอดได้ด้วยตนเอง ซึ่ง สอดคล้องแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ในการจัดการเรียน การสอนคณิตศาสตร์จะต้องสอนให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงโดย เริ่มจากการสัมผัสกับสิ่งที่ป็นรูปธรรม พัฒนาไปสู่ระดับของการใช้ ภาพเป็นสื่อในการมองเห็น และระดับการสร้างความสัมพันธ์และ ใช้สัญลักษณ์ ซึ่งเป็นระดับที่ผู้เรียนสามารถเขียนสัญลักษณ์แทน สิ่งที่เห็นในระดับที่สอง หรือสิ่งที่สัมผัสในระดับที่หนึ่งได้ (พรรณี ชูทัย เจนจิต, 2550 : 110) และยังสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ ดีนส์ (Dienes) ในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยให้ ผู้เรียนอยู่ในสถานการณ์ที่แวดล้อมด้วยโครงสร้างที่เป็นรูปธรรม แล้วค่อยนำไปสู่สถานการณ์ที่เป็นนามธรรม นั่นคือ การเรียน การสอนควรเริ่มที่การใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ไปสู่การใช้ภาพ การสร้างภาพในใจ สุดท้ายถึงเป็นการใช้สัญลักษณ์ (เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร, 2555 : 49)

1.3 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบ การเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สร้างขึ้นนั้น เป็นกิจกรรมการ เรียนการสอนที่เน้นให้เด็กทำกิจกรรมทั้งเป็นกลุ่มและด้วยตนเอง กล่าวคือ ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชุด กิจกรรมนั้น นักเรียนจะได้ศึกษาหาความรู้จากใบความรู้และทำ ใบกิจกรรมด้วยตนเองภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่ม ซึ่งในระหว่างการทำกิจกรรมนั้น ครูจะเป็นผู้กระตุ้น อำนวยความสะดวก ซักถาม จัดสถานการณ์ให้เหมาะสมกับ ความรู้เดิมของนักเรียนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดและเชื่อมโยงเอง จนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เก็บไว้ในหน่วยความจำ ระยะยาว (สมบัติ การจนารักพงศ์ และคณะ, 2549 : 5) โดยให้อิสระ ในการแสดงความคิดเห็น กระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกฝนการค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้การร่วมมือการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แสดง ความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีการตัดสินใจด้วยกระบวนการคิดอย่างไตร่ตรอง

และเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กนักเรียนเข้าใจเนื้อหา เรื่องที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น และเป็นกำลังใจในการเรียนซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เคมพ์ และ เดย์ตัน (Kemp & Dayton, 1985) ที่กล่าวว่า การเรียนแบบมีส่วนร่วมจะเกิดผลอย่างรวดเร็ว และคงทน หากให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนทาง ด้านสติปัญญาและทางด้านกายภาพ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วย ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องมาจาก

2.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 1) คู่มือครู ที่มีคำแนะนำสำหรับครูสาระและมาตรฐาน การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กำหนดการสอน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ แผนการจัดการเรียนรู้ 2) คู่มือนักเรียน ที่มีใบความรู้ ใบกิจกรรม เฉลยใบกิจกรรม แบบ ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เฉลยแบบทดสอบ แบบประเมิน และเกณฑ์การประเมินผู้เรียนในกิจกรรมการซึ่งชุดกิจกรรม แต่ละชุดนั้นประกอบด้วยใบกิจกรรมหลากหลาย เรียงลำดับจาก ง่ายไปหายาก เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝน พัฒนาทักษะจากการ ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเชื่อมโยง ของธอร์นไดค์ (Thorndike's Classical Connectionism) ซึ่ง ธอร์นไดค์ (Thorndike อ้างถึงในทิตินา แชมมณี, 2554 : 51) เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการ ตอบสนอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ มีการลองผิดลองถูก และได้ฝึกหัดหรือ กระทำบ่อยๆ ด้วยความเข้าใจ จะทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนนั้น คงทนถาวร และยังสอดคล้องกับดวงเดือน อ่อนน้อม (2535 : 27) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนนั้น ต้องอาศัยการวิเคราะห์ การตรวจสอบ และการฝึกฝน เป็นหลัก และสิ่งสำคัญที่จะทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนามากที่สุด ได้แก่ การฝึกฝน เนื่องจากการฝึกฝนก่อให้เกิดประโยชน์หลายอย่าง ทั้งในเรื่อง การจดจำได้แม่นยำ นำไปสู่ความถูกต้อง เป็นรากฐาน ในการพัฒนาประสิทธิภาพในการคิดช่วยให้มองเห็นวิธีลัด อันจะ ทำให้คิดได้รวดเร็ว ก่อให้เกิดแรงดลใจ ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สະริยา สะละหมัด (2555 : 73) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรม คณิตศาสตร์ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ด้วยชุดกิจกรรมโดยการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบแบบ 5E เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีลักษณะเด่นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) 5 ขั้นตอน คือกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นบทบาทของนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงแนวคิด แสดงเหตุผล อภิปราย และแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือกัน ส่วนครูนั้นมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้น ให้คำแนะนำ แนวทางการปฏิบัติ ใช้คำถามให้เกิดกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ กิจกรรมดังกล่าวช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในบทเรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้หากดำเนินการครบทั้งวงจรเป็นประจําจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน (สมบัติ การจนารักพงศ์ และคณะ, 2549 : 10) จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิต อินอร่าม (2553) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนามโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5E ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5E สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก และได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ มีอิสระในการตัดสินใจ ในการตอบคำถาม และการสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีการมอบหมายงานให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นรายบุคคลและการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มเล็กๆ ประกอบกับมีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ของจริง แผ่นภาพ ภาพการ์ตูน เกม และเพลง จากการดำเนินการดังกล่าวพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจกับประสบการณ์ตรงที่ได้ลงมือปฏิบัติ จึงทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และจดจำ

ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา หรือชอบต่อสิ่งที่ตนเองได้ลงมือปฏิบัติ จึงทำให้นักเรียนสนใจในการเรียนรู้ และเรียนรู้ อย่างสนุกสนาน มุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ ล้วน สายยศ และคณะ (2543 : 54) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจในการเรียน เป็นความรู้สึกเต็มใจที่จะเรียน รักการเรียน มีความสุข สนุกสนานที่ได้เรียน ทำอะไรได้หลายอย่างเพื่อการเรียน นั่นคือ ความพึงพอใจของใคร่สามารถส่งเสริมหรือยับยั้งสิ่งที่เขาจะแสดงออกได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของลักขณา สิริวัฒน์ (2539 : 132) ที่ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นพฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นโดยแรงขับของแต่ละบุคคลเพื่อสู่จุดหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลรัตน์ ราศิริ (2552 : 84) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E มีความพึงพอใจต่อการเรียนคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ปฏิบัติจนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ในระดับชั้นอื่นๆ
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ระหว่างกลุ่มผู้เรียนที่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) กับกลุ่มผู้เรียนที่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนิเทศติดตาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. 2555. รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา 2555.
- ฉันทชนก เนื่องจำนง. 2547. การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประถมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ดวงเดือน อ่อนน่วม. (2535). การเสริมสร้างสมรรถภาพการสอน
คณิตศาสตร์ของครูประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2537. เรื่องน่ารู้สำหรับครูคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช.
- ทิตนา แชมมณี. 2554. ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัด
กระบวนการการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 14.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิต อินอร่าม. 2553. การพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์
เรื่อง พหุนามโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบวัฏจักร
การเรียนรู้ 5E ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาคณิตศาสตร์
ศึกษา, วิทยาลัยครุศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุบลราชธานี.
- พรรณี ชูหัย เจนจิต. (2550). จิตวิทยาการเรียนการสอน. นนทบุรี:
ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ภพ เลหาไพบูลย์. 2542. แนวการสอนวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). การวัดด้านจิตพิสัย.
กรุงเทพ: สุริยวิยาสาน.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2539). จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.
- วิมารัตน์ ราศิริ. 2552. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ
5E เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการแก้โจทย์ปัญหา
คณิตศาสตร์และความพึงพอใจต่อการเรียนคณิตศาสตร์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาณิพนธ์
การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและ
การสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- เวชฤทธิ์ อังกะนภัทรขจร. (2555). ครบเครื่องเรื่องควรรู้สำหรับ
ครูคณิตศาสตร์. หลักสูตร การสอน และการวิจัย. กรุงเทพฯ:
จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2549. เอกสาร
ประกอบการประชุมปฏิบัติการเผยแพร่ ขยายผล และ
อบรมรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบวัฏจักร
การสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน เพื่อพัฒนากระบวนการ
คิดระดับสูง. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. รายงานผลการทดสอบ
ทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 2
(ป.6) ปีการศึกษา 2554 วิชาคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ:
สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. รายงานผลการทดสอบ
ทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 2
(ป.6) ปีการศึกษา 2556 วิชาคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ:
สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สมบัติ การจรรย์รักษ์พงศ์ และ คณะ. 2549. เทคนิคการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้แบบ 5E ที่เน้นพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: ชารอักษร.
- สระรียา สะและหมัด. 2555. ผลการใช้ชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์
โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E เรื่อง เศษส่วน ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหา
บัณฑิต, สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สิริพร ทิพย์คง. 2536. เอกสารคำสอนวิชา 15822 ทฤษฎีและ
วิธีสอนวิชาคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุนทร สิ้นธพานนท์. 2551. นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
คุณภาพของเยาวชน. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2552. ตัวชี้วัดและ
สาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทยจำกัด.
- อดุลย์ศักดิ์ ดวงคำน้อย. 2538. หลากหลายรูปแบบเทคนิควิธีสอน.
ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- อรพรรณ ต้นบรรจง. 2533. ปัญหาการสอนคณิตศาสตร์ ระดับ
มัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- Kemp, Jerrold E.; & Dayton, Deane K. (1985). Planning
and Producing Instructional Media. 5th ed. New York:
Harper and Row.

การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

Science Learning Activity Management Based on Constructionism Theory for Fourth Grade
Elementary Students

กัญญาณานิศา นาคสวัสดิ์, ภัทรภร ชัยประเสริฐ, เซษฐ์ ศิริสวัสดิ์
ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน 35 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา เรื่องแสง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องแสง มีค่าความเชื่อมั่น 0.71 และแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีความเชื่อมั่น 0.75 ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้วิธีการทดสอบคะแนนที่ (t-test) ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียน โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียน โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา

Abstract

This research paper was aimed to study science learning achievement and science process skills for fourth grade elementary students before and after being taught of science learning activities management based on constructionism. The samples of this research consisted of 35 students from a fourth grade class in Anubanchonburi School, Chonburi Province. The cluster random sampling was used to select an experimental group. The research instruments were the lesson plan, science achievement test and science process skills test. The data were statistically analyzed by using the t-test for dependent samples.

Research results were as follow:

1. The students had higher science learning achievement after using science learning activities management based on constructionism than the former science learning achievement before studying, showing the .05 level of statistical significance.
2. The students had higher science process skills after using science learning activities management based on constructionism than the science process skills before studying, showing the .05 level of statistical significance.

Keywords : science learning activities management, constructionism

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของไทย เริ่มต้นจากสมัยสุโขทัย และมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจนกระทั่งมีการพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์จนกระทั่งยุคปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของไทยในปัจจุบันได้ เล็งเห็นความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยมีครูเป็นผู้ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน และส่งเสริมการจัดโครงสร้างความคิดประสบการณ์ เพื่อพัฒนามุมมองและความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงการส่งเสริมทัศนคติและยังมีปัจจัยในด้านการพัฒนาการเรียนรู้อตามวัย

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวัน และการทำงานอาชีพต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้ และผลผลิตต่างๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ และศาสตร์อื่นๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 92) ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ และการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริง และได้รับประสบการณ์ตรงจากการได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งสภาพการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังเน้นการท่องจำ บทบาทของผู้สอนเป็นผู้นำ มุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา มากกว่าเรียนรู้จากสภาพจริงมีวิธีสอน และเทคนิคการสอนที่ช่วยให้ให้นักเรียนสนใจ ใฝ่รู้ แต่ผู้สอนไม่ได้เลือกวิธีการสอน และเทคนิคไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน รวมไปถึงกระบวนการเรียนการสอนยังเป็นพฤติกรรมที่จำเจ ผู้เรียนเคยชินต่อการทำตาม เชื่อฟัง นิ่งๆ ขาดความคล่องตัวในการคิดแบบวิทยาศาสตร์ (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543, หน้า 2-3) ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านเห็นพ้องต้องกันว่า การใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนวิทยาศาสตร์ ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการศึกษา ควรเน้นการสอนผู้เรียนให้รู้จัก และใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ในการแสวงหาความรู้ต่างๆ ไม่เพียงแต่ผู้เรียนจะใช้ทักษะเหล่านี้ ผู้เรียนยังได้รับความรู้ ความเข้าใจทางเนื้อหาวิชาที่เรียนและยังใช้ทักษะดังกล่าว เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดภายนอกห้องเรียน ได้อีกด้วย (วรรณพิพา รอดแรงกล้า, 2540, หน้า ค) จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการสอนต่างๆ ที่ส่งผลทั้ง 2 ด้านได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ พบว่าวิธีการสอนโดยใช้รูปแบบ

การสอนต่างๆ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้น (นงลักษณ์ เชื้อดี, 2548; วิทวัส ดวงภูเมศ, 2548 และ ยุพิน ไจตรง, 2552)

ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ รวมถึงการทดลองวิทยาศาสตร์ แต่เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนไม่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน การสอนของครูยังมีบทบาทเป็นผู้นำ และนักเรียนยังคงเป็นผู้ปฏิบัติตาม ซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543, หน้า 2) โดยเฉพาะการเรียนในภาคทฤษฎี จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ต่ำลง และผลการสัมภาษณ์คุณครูที่สอนวิทยาศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องแสง เป็นเรื่องที่ค่อนข้างเข้าใจยากและเป็นนามธรรม ฉะนั้นผู้เรียนจึงควรได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่นำไปสู่การสร้างความเข้าใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดีในเรื่องแสง โดยเนื้อหาตรงส่วนนี้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้กำหนดให้เรียนเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น เพื่อเป็นฐานความรู้ในการนำไปต่อยอด และประยุกต์ความรู้ในระดับสูงต่อไป

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) ซึ่งเป็นทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แล้วเกิดการสร้างชิ้นงาน (สุชิน เพ็ชรรัช, 2544, หน้า 1) ถูกพัฒนาขึ้นโดยศาสตราจารย์เซย์มัวร์ พาเพิร์ต (Professor Seymour Papert) แห่งสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts Institute of Technology) ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีความรู้ของ จิน เพียเจต์ (Jean Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิส ทฤษฎีนี้ได้รับอิทธิพลจากเพียเจต์เป็นอย่างมากเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก และเป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายว่า ความรู้คืออะไร และความรู้พัฒนาขึ้นในความรู้สึคนึกคิดของคนเราอย่างไร โดยทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (ช้อยนันต์ สมุทวนิช, 2542, หน้า 137-138) จะอยู่คงทนและจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนเองได้ดี นอกจากนั้นความรู้ที่สร้างขึ้นเองนี้ ยังจะเป็นฐานให้สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) ยังมีเอกลักษณ์ของตน ในด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี วัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมในการให้ผู้เรียนสร้างการเรียนรู้และผลงานต่างๆ ด้วยตนเอง นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจะประสบผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด มักขึ้นอยู่กับบทบาทของครู ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองให้สอดคล้องกับแนวคิด ครูจะต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ให้คำปรึกษาชี้แนะแก่ผู้เรียน เกื้อหนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

(ทีศนา แคมมณี, 2550, หน้า 96-97) โดยมีนักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา ดังงานวิจัยของปริญญา ทองสอน และคณะ (2548), สธน เสนาสวัสดิ์ (2549), สฤชต์ บรรณะศรี (2550), พินิจ พินิจพงศ์ (2553) และ เชษฐศิริสวัสดิ์ (2554) พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามทฤษฎีเพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาสามารถทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้น โดยมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาแตกต่างกัน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา มาใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง แสง เพื่อให้ผู้เรียนได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้น โดยผู้วิจัยนำทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญามาใช้ในการวิจัยมี 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 จุดประกายความสนใจ (Sparkling) ขั้นที่ 2 การวางแผนเพื่อการเรียนรู้ (Planning for Learning) ขั้นที่ 3 การเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing) ขั้นที่ 4 เกิดความรู้ใหม่ (New Knowledge) และขั้นที่ 5 นำเสนอข้อมูล (Presentation) ซึ่งทั้ง 5 ขั้นตอนได้ประยุกต์จาก (พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา, 2548, หน้า 85-88; นิภา แก้วศรีงาม, 2547, หน้า 76 และพจนนา ทรัพย์สมาน, 2549, หน้า 17-18)

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์ดังนี้

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลอง แบบ One Group Pretest-Posttest Design

กลุ่ม	สอบก่อนเรียน	ทดลอง	สอบหลังเรียน
E	T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

E แทน กลุ่มตัวอย่างที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องแสง ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา

T₁ แทน การทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest)

X แทน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องแสง ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบ Cluster Random Sampling

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา

2.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3. เนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สาระที่ 5 พลังงาน เรื่อง แสง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

4. ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย เพื่อประเมินประสิทธิผล 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ จำนวน 24 คาบ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

วิธีดำเนินการวิจัย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีวิธีการดำเนินงานวิจัยดังนี้

T₂ แทน การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ (Posttest) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา ศึกษาสาระมาตรฐานการเรียนรู้ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อเขียนแผนการเรียนรู้ เรื่องแสง เพื่อนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ยังไม่เคยเรียน

และนำมาปรับแก้ เพื่อนำไปทดลองใช้จริง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างแบบทดสอบ ศึกษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ แล้วนำมาวิเคราะห์ได้ค่าอำนาจจำแนก 0.20-0.53 และค่าความยากง่าย 0.50-0.80 และค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ 0.71

3. แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างแบบทดสอบ ศึกษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำมาปรับแก้ให้แก ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ แล้วนำมาวิเคราะห์ได้ค่าอำนาจจำแนก 0.20-0.50 และค่าความยากง่าย 0.50-0.80 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.75

ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. สุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลชลบุรี โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) มาจำนวน 1 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน
2. แนะนำขั้นตอนการทำกิจกรรมและบทบาทของนักเรียน ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้สร้างสรรค์ด้วย ปัญหา
3. ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

กลุ่มตัวอย่าง	n	ค่าสถิติ			
		\bar{X}	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	35	17.03	4.71	13.56*	.00
หลังเรียน	35	26.80	1.75		

*p<.05

จากตารางที่ 2 ค่าสถิติทดสอบที่มีค่าเท่ากับ 13.56 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญหา

วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

4. ดำเนินการสอนโดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง ในเนื้อหาเรื่องแสง ใช้เวลาสอน 24 คาบ

5. เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดแล้วจึงทำการทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (ฉบับเดิม)

6. นำผลคะแนนที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งก่อนดำเนินการทดลองและหลังดำเนินการทดลอง ซึ่งวิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบค่าที ที่กรณีกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent samples)

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ผลดังตารางที่ 2

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

กลุ่มตัวอย่าง	n	ค่าสถิติ			
		\bar{X}	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	35	8.71	3.64		
หลังเรียน	35	17.74	1.29	17.07*	.00

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 ค่าสถิติทดสอบที่มีค่าเท่ากับ 17.07 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 แสดงว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา

สรุปผลการวิจัย

ในงานวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

การอภิปรายผล

จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดกิจกรรมตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา มีประเด็นการอธิบายดังนี้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง แสง หลังเรียน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 จุดประกายความสนใจ (Sparkling) โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความอยากเรียนรู้ หรือความสงสัยเพื่อต้องการหาคำตอบว่าทำไมถึงเป็นเช่นนั้น กลุ่มตัวอย่างอาจจะ

มีประสบการณ์ตรงมาก่อน กลุ่มตัวอย่างนำเอาประสบการณ์ของแต่ละคนมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์และสรุปร่วมกัน จากนั้นครูถามคำถามทิ้งท้าย เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างได้ค้นคว้าหาคำตอบ ขั้นที่ 2 การวางแผนเพื่อการเรียนรู้ (Planning for Learning) เป็นขั้นการวางแผนการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างต่างระดมความคิดกันภายในกลุ่ม เพื่อวางแผนแนวทางการค้นหาคำตอบตาม จุดประสงค์ที่ครูให้คำถามไว้ แต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่กันไปหาคำตอบตามแหล่งเรียนรู้หรือสถานที่ต่างๆ ตามความถนัดของแต่ละคนภายในกลุ่ม เพื่อศึกษาข้อมูลตามขอบเขตที่ได้รับภายในกลุ่ม จากนั้นสมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่มนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ มาอภิปรายร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อสรุปวิธีการเรียนรู้และการค้นหาคำตอบ ขั้นที่ 3 การเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing) เป็นขั้นการลงมือเรียนรู้ตามแผนเป็นขั้นตอนที่กลุ่มตัวอย่างร่วมกันลงมือเรียนรู้ตามแผนที่ภายในกลุ่มวางไว้ โดยทำการทดลอง ตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้โดยลงมือปฏิบัติการทดลอง บันทึกข้อมูล ผลการทดลอง และการสรุปผลการทดลอง ขั้นที่ 4 เกิดความรู้ใหม่ (New Knowledge) เป็นการนำเสนอด้วยองค์ความรู้ที่รวบรวมมาจากการอภิปรายกันในกลุ่ม โดยการเขียนแผนผังความคิด (Mind Map) ผนวกกับการนำเสนอด้วย การทดลองใหม่ๆ หรือเกิดสิ่งประดิษฐ์ใหม่หรือสามารถต่อชุดอุปกรณ์ได้ถูกต้อง จากการเรียนรู้ขั้นตอนการต่ออุปกรณ์ด้วยตนเอง และขั้นสุดท้าย นำเสนอข้อมูล (Presentation) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้นำข้อมูลสรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ หรือสิ่งที่ค้นพบจากการเรียนรู้ของตนมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง โดยการนำแผนผังความคิดของแต่ละคน นำเสนอต่อสมาชิกภายในกลุ่มของตนเอง เพื่อตรวจสอบว่าสิ่งที่เรียนรู้หรือสิ่งที่ค้นพบนั้นความถูกต้อง จากนั้นสมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันเขียนแผนผังความคิด เพื่อนำความรู้ที่ได้มาเสนอต่อเพื่อนกลุ่มใหญ่ เพื่ออภิปราย และสรุปความคิดรวบยอด

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา ทั้ง 5 ขั้นตอนที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกิดการค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเองและทำให้เกิดทักษะกระบวนการ

ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้จากการลงมือปฏิบัติ จนทำให้เกิดการสร้างชิ้นงาน หรือความรู้ใหม่เกิดขึ้นและส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์สูงขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนเรียน สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) ซึ่ง ทฤษฎีถูกพัฒนาขึ้นโดยศาสตราจารย์เซย์มัวร์ พาเพิร์ต (Professor Seymour Papert) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดี เมื่อเด็กมีส่วนร่วมในการสร้างผลผลิตที่มีความหมายกับเด็ก (ซีฮอนันต์ สมุทวณิช, 2542) จะอยู่คงทน และจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่น เข้าใจความคิดของตนเองได้ดี นอกจากนั้นความรู้ที่สร้างขึ้นเองนี้ ยังจะเป็นฐานให้สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่ สิ้นสุด โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม ซึ่งใช้ สื่อและเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง สอดคล้องกับทฤษฎีนี้ในด้าน เอกลักษณะในการใช้สื่อ เทคโนโลยี วัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ เหมาะสมในการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และผลงานต่างๆ ด้วย ตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างจะเกิดทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ทักษะการสังเกต ทักษะการวัด ทักษะ การจำแนกประเภท ทักษะการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับ สเปสและสเปสกับเวลา ทักษะการคำนวณ ทักษะการจัดกระทำ และสื่อความหมายของข้อมูล ทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล และทักษะการพยากรณ์ ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติจากการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไปสำหรับการวิจัย

1.1 ครูผู้สอน ควรอธิบายขั้นตอนต่างๆ ของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนเริ่มการ จัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและมีความ สนใจในการค้นคว้าหาความรู้มากขึ้น

1.2 ในการนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมในแต่ละแผน และแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการสืบค้น ควรมีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ห้องสมุดประชาชน วิทยุทัศน์ เกี่ยวกับแสง เป็นต้น

1.3 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อ สร้างสรรค์ด้วยปัญญา บางกิจกรรมต้องใช้เวลาในการจัดกิจกรรม ค่อนข้างมาก ควรมีการปรับความยืดหยุ่นของเวลาให้เหมาะสม กับแต่ละกิจกรรม ซึ่งแต่ละกิจกรรมอาจจะใช้เวลาในการเรียนรู้ แตกต่างกันไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม

แนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา กับเนื้อหาอื่นๆ ใน รายวิชาอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี การเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา กับตัวแปรอื่นๆ เช่น ความคงทน ของการเรียนรู้ และการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543. **ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียน สำคัญที่สุด**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

ซีฮอนันต์ สมุทวณิช. 2542. Constructionism คืออะไร. **วารสาร ราชบัณฑิตยสถาน**. 24(1): 137.

เชษฐ ศิริสวัสดิ์. 2555. การพัฒนาชุดสื่อสำหรับออกแบบ และสร้าง หุ่นยนต์เพื่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแบบ บูรณาการตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วย ปัญญา. **วารสารศึกษาศาสตร์**. 23(1): 144-159.

ทิศนา ขมณี. 2550. **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการ จัด กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.

นงลักษณ์ เชื้อดี. 2548. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการเรียนวิทยาศาสตร์และเจตคติทาง วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธี การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง**. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

นิภา แก้วศรีงาม. 2547. ปัญญาที่เกิดจากการสร้างสมด้วยตนเอง (wisdom from Constructionism). **วารสารวงการครู**. 1(4): 74-80

บุปผชาติ ทังหิกรณ. 2541. **“Constructionism คืออะไร” ไนวชิราวุธวิทยาลัย ทำไป-เรียนไปเพื่อให้รู้ว่ารู้ (Consciousness and Constructionism)**. กรุงเทพฯ: วชิราวุธวิทยาลัย.

ปริญญา ทองสอน, ฉลอง ทับศรี, และวิจิต สุรัตน์เรืองชัย. 2549. **การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูป โดยใช้ ทฤษฎี Constructionism สำหรับโรงเรียนในจังหวัด ระยอง**. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

พจนา ทรัพย์สมาน. 2549. **การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหา และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

- พินิจ พินิจพงศ์. 2553. ผลการใช้สื่อการเรียนรู้มัลติมีเดีย
คอนสตรัคชันนิสซึม เรื่อง ทฤษฎีบทพีทาโกรัส สำหรับ
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา.
- พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา. 2548. คุณภาพชีวิตในสังคมฐาน
ความรู้ (Knowledge-Based Society) ด้วยทฤษฎี
สร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) ตอนที่ 2.
วารสารการบริหารสำหรับนักบริหารงานบุคคลมีอาชีพ,
26(1), 82-89.
- ยุพิน ใจตรง. 2552. การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์
ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อ
วิทยาศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์
เรื่องของเล่นพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
บูรพา.
- วรรณทิพา รอดแรงค้า. 2540. การสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นทักษะ
กระบวนการ. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ
(พว.).
- วิทวัส ดวงภูมเมศ. 2548. ผลการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว
การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียน เจตคติทางวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการ
ทางวิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สธน เสนาสวัสดิ์. 2549. การศึกษาการทำโครงงานวิทยาศาสตร์
เรื่องสิ่งแวดล้อมตามแนวคอนสตรัคชันนิสซึม. ดุษฎีนิพนธ์
ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สฤกษ์ดี บรรณะศรี. 2550. การพัฒนาบทเรียนโดยใช้เว็บเทคโนโลยี
ตามแนวทฤษฎีการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructionism)
เรื่อง หยาตขโลมใจและวัยใส วัยสร้าง กลุ่มสาระการเรียนรู้
ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุชิน เพ็ชรรักษ์. 2544. รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการกระบวนการ
เรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ: องค์การค้ำครุสภา.

การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

The Development of Programmed Instruction in Group of Social Education Religion and
Culture for Prathomsuksa 3 Students.

ศรีเรือน ไกล่ชิด

หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามเกณฑ์ 80/80 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม และ ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลชุมชนวิมลวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) บทเรียนสำเร็จรูป จำนวน 5 เล่ม 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบทเรียนสำเร็จรูปเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 3) แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 20 แผน 4) แบบประเมินความพึงพอใจในการเรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป ที่สร้างขึ้นมีค่าเท่ากับ 87.93/86.78 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : บทเรียนสำเร็จรูป ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนเทศบาลชุมชนวิมลวิทยา

Abstract

The purposes of this research were to investigate the efficiency of programmed instruction in order to attain the criteria of 80/80, to compare the effectiveness before and after classes that used programmed instruction, to compare the effectiveness after classes between the experimental group and the control group that used programmed instruction, and to investigate the satisfaction level from the student. The samples was prathomsuksa 3 students who were studying in the second semester of the academic year 2013 at Chumchonwimonwiththaya Municipality School in Trat. The instruments were : 1) 5 programmed instruction packages. 2) an achievement test with 4 multiple choices. 3) do lesson plans f or both group. 4) a satisfaction test. The statistic usedwere mean, do deviation, and t-test.

The results of the study were as follows: 1) the effectiveness of programmed instruction was 87.93/86.78 which was higher than the standardized criteria of 80/80, 2) the achievement of the experimental group students after being taught was higher than before being taught with the significant at the level of .01, 3) the achievement of the experimental group students was higher than the control group students with the significant at the level of .01, 4) the students' satisfaction towards programmed instruction was at a high level.

Keyword : Programmed Instruction, Learning Achievement, Chumchonwimonwiththaya Municipality School

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ โดยเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วนักเรียนจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และ รักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 ก : 3 - 4)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งมีมาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้องยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส.1.2 เข้าใจตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และตัวชี้วัดได้กำหนดให้ผู้เรียนรู้ และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 ข : 4)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของโรงเรียนเทศบาลชุมชนวิมลวิทยา พบปัญหาเนื่องจากขาดครูที่จบตรงสาขาวิชา เพราะครูผู้สอนมีการโอนย้ายและเกษียณก่อนกำหนด จากการศึกษา

กรอบแนวคิด

ตัวแปรต้น

การเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปรตาม

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ คือ คิดคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 65.74 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 (โรงเรียนเทศบาลชุมชนวิมลวิทยา. 2555 : 15)

บทเรียนสำเร็จรูปเป็นสื่อการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมในการนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพราะบทเรียนสำเร็จรูปเปรียบเสมือนครูผู้สอน ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้า ทำกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผลด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น โดยกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์วิธีการ ตลอดจนอุปกรณ์การสอนที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อยๆ เรียกว่า กรอบ โดยลำดับเนื้อหา จากง่ายไปหายากแต่ละกรอบมีคำถามและคำตอบเพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเอง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้ นักเรียนศึกษาและเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของนักเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
4. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนเทศบาลชุมชนวิมลวิทยา รวมทั้งสิ้น 89 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หมู่ 3 จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มทดลอง และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หมู่ 1 เป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 28 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 1) บทเรียนสำเร็จรูป จำนวน 5 เล่ม เรื่อง วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา
- 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบทเรียนสำเร็จรูป เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
- 3) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 20 แผน
- 4) แบบประเมินความพึงพอใจในการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 15 ข้อ

วิธีการวิจัย ดำเนินการตามขั้นตอนมีดังนี้

- 1) ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัยส่งให้ทางโรงเรียน ขออนุญาตปฐมนิเทศนักเรียน
- 2) ดำเนินการกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/13 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556
- 3) ดำเนินการโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 4) ทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการใช้บทเรียนสำเร็จรูป
- 5) ประเมินความพึงพอใจในการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป
- 6) รวบรวมและตรวจผลการทดสอบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 87.93/86.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองหลังการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้การสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

สรุปและอภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 87.93/86.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องมาจาก บทเรียนสำเร็จรูปดังกล่าว มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพที่เหมาะสม เริ่มจากการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์หลักสูตรอย่างละเอียด การศึกษาวิธีการสร้างที่มีประสิทธิภาพ การตรวจสอบและประเมินคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญทดลองใช้กับนักเรียนครบทั้งแบบ 1:1 กลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ ในทุกขั้นตอน การตรวจสอบมีการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และข้อบกพร่อง ทำให้ได้บทเรียนสำเร็จรูปที่สมบูรณ์ เมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จึงมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัยของศมาภรณ์ สีเนา (2552 : 81) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน เรื่อง มรรค 8 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน มีประสิทธิภาพ 82.97/82.60
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องมาจากบทเรียนสำเร็จรูปเป็นนวัตกรรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสนองความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ดีเพราะในบทเรียนสำเร็จรูปมีส่วนประกอบที่หลากหลาย มีคำแนะนำการใช้บทเรียนสำเร็จรูปสำหรับครู และนักเรียนจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ แบบทดสอบก่อนเรียน เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน กรอบการเรียนรู้ พร้อมทั้งคำถามที่เรียงลำดับจากง่ายไปยาก แบบทดสอบหลังเรียน

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียนและบรรณานุกรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของนวลจันทร์ วิเศษ (2552 : 86-87) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปการคูณประกอบกิจกรรม การเรียนการสอนเรื่อง การประหยัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนและก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียน โดยใช้การสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากบทเรียนสำเร็จรูปนั้นมีข้อดีคือ การส่งเสริม ให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง นักเรียนได้เรียนรู้เป็นขั้นตอนทีละน้อย และทราบผลการเรียนรู้ของตนเองทุกขั้นตอน สนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน เพราะนักเรียนสามารถศึกษาบทเรียนในเวลาใด เมื่อไรก็ได้ ตามความพอใจของนักเรียนเอง ซึ่งกฤษยา แสงเดช (2552 : 35) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง นักเรียนได้เรียนรู้เป็นขั้นตอน ทีละน้อย และทราบผลการเรียนรู้ของตนเองทุกขั้นตอน สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ของนักเรียน เพราะนักเรียนสามารถศึกษาบทเรียนในเวลาใดเมื่อไรก็ได้ ตามความพอใจของนักเรียนเอง ทั้งยังเป็นวิธีสอนที่ช่วยลดภาระครู และช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลาศาสตร์สุภาพ (2549 : 68) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน และแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปการคูณกับการสอนแบบปกติ พบว่า ความสามารถ และแรงจูงใจในการอ่านภาษาไทย ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปการคูณ กับนักเรียนกลุ่มควบคุม ที่ได้รับการสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากบทเรียนสำเร็จรูปมีภาพประกอบที่สวยงาม มีความน่าสนใจและน่าอ่านในการจัดรูปแบบ สาระ เนื้อหาแต่ละเล่มใช้ภาษาที่เข้าใจได้ดีและง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ สามารถปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและค้นพบคำตอบหรือทำกิจกรรมสำเร็จด้วยตนเองหรือกับเพื่อน เนื้อหาที่ใช้นี้มีความเหมาะสมกับเวลาที่ให้ ซึ่งมธุรส สว่างบำรุง (2551 : 48-51) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจกับผลการเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่

นักเรียนได้ปฏิบัติทำให้นักเรียนได้รับการตอบสนองความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของชีวิตมากขึ้นเพียงใด นั่นคือสิ่งที่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ในการส่งเสริมความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของธมนวรรณ พรหมจันทร์ (2552 : 90) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เรื่องจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป ควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบมีการพัฒนาตามขั้นตอนการวิจัย เพราะจะทำให้การพัฒนาบทเรียนได้ง่าย

2. ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปเนื้อหาอื่นๆ ที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยนวัตกรรมอื่นๆ

2. ควรมีการพัฒนาต่อยอดบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อที่เป็นเทคโนโลยีเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจบทเรียนเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 ก. **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้** กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- _____. 2553 ข. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กฤษยา แสงเดช. 2552. **บทเรียนสำเร็จรูปคู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ฟลิคส์เซ็นเตอร์.

ธมนวรรณ พรหมจันทร์. 2552. การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาสารคาม

นวลจันทร์ วิเศษ. 2552. การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปการคูณ ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่อง การประหยัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

มธุรส สว่างบำรุง. 2551. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: กิตติการพิมพ์.

ศมาภรณ์ สีเนา. 2552. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูน เรื่อง มรรค 8 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

อัญชลา ศาสตร์สุภาพ. 2549. การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน และแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาโท (กศ.ม. การมัธยมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ

A Study of Conditions and Problems in Teaching and Studying

Philosophy and Religions in Thai Public Universities

บุญรอด บุญเกิด

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน ความต้องการพัฒนาการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาตามความคิดเห็นของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา และนำเสนอแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณาจารย์ที่ทำการสอนรายวิชาด้านปรัชญาและศาสนา ปีการศึกษา 2556 ได้จากการสุ่มแบบอย่างง่าย จำนวน 40 คน และนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาวิชาทางด้านปรัชญาและศาสนาเป็นวิชาเอก ปีการศึกษา 2556 ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามมหาวิทยาลัย จำนวน 292 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และใช้การสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามความคิดเห็นของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน 2) ปัญหาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามความคิดเห็นของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทั้ง 5 ด้าน 3) ความต้องการพัฒนาการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนา ตามความคิดเห็นของ คณาจารย์และนิสิตนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 4) แนวทางปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาใน มหาวิทยาลัยของรัฐ ประกอบด้วยแนวทางพัฒนาด้านการบริหารหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

คำสำคัญ : สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน, ปรัชญาและศาสนา, มหาวิทยาลัยของรัฐ

Abstract

This research aimed to study conditions and problems of teaching and learning philosophy and religions in Thai public universities, to study students and lecturers' needs for the development of the teaching and learning, and to present the guidelines for the development of teaching and learning philosophy and religions in Thai public universities. The sample comprised 40 public university lecturers and 292 university students. The lectures taught philosophy and religions to the students who took both subjects as the major in the academic year 2013. The instrument was a 5 rating scale questionnaires.

The results found were: 1) The lecturers and students' opinions towards the study conditions of teaching and learning was at a high level. 2) Their opinions towards the problems of these was at a low level. 3) Their opinions towards the needs for the development of teaching and learning was at a high level. 4) Their guidelines suggested for the development of teaching and learning were curriculum administration, and teaching and learning activities in terms of teaching preparation, teaching method, teaching media, and grading and evaluation.

Keyword : Conditions and Problems in Teaching and Studying, Philosophy and Religions, Thai Public Universities

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน ทั้งที่เป็นของรัฐหรือเป็นของเอกชน ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของประชาชน และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล โดยมีจุดหมายเด่นๆ สามประการคือ การสร้างความรู้ การสร้างคน และการสร้างสังคม (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2554: 2-4) และหน้าที่หลักที่เป็นหัวใจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา คือ การผลิตบัณฑิตออกไปปรับใช้สังคมและประเทศชาติ ซึ่งแต่ละสถาบันนอกจากจะต้องพิจารณาถึงความต้องการในด้านกำลังคนของตลาดแรงงานแล้ว ยังต้องคำนึงถึงคุณภาพของบัณฑิตอีกด้วย ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารหลักสูตรจึงนับเป็นสิ่งสำคัญ ประกอบกับสภาพการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทั้งทางด้านวิชาการ หลักสูตร เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน การเรียนรู้เป็นการศึกษาแบบท่องจำความรู้ และเรียนวิชาชีพแบบแก่งแย่งแข่งขันเพื่อตัวเองมาก (วิทยากร เชียงกุล, 2541) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยของรัฐที่พบแล้วแต่พยายามเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการนำเอาวิชาความรู้ไปประกอบอาชีพ และสามารถดำรงตนได้อย่างมีความสุขและมีความสุขสบาย ดังนั้น วิชาต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยของรัฐจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งเน้นไปทางด้านวิชาชีพและและวิชาที่เป็นที่ต้องการของแหล่งงานเพื่อจ่ายต่อการได้งานทำ ส่วนวิชาใดที่ไม่นำมาซึ่งผลกำไรต่อสถานศึกษา หรือมีผู้ที่สนใจสมัครเข้าเรียนน้อยถึงแม้ว่าจะมีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคมอย่างไร ก็จะถูกลดความสำคัญลงให้เหลือเพียงแค่เป็นวิชาเลือก หรือไม่ก็บรรจุไว้เพื่อให้รู้ว่ามี แต่ก็ไม่ได้ได้รับความสนใจต่อผู้บริหารระดับสูงเท่าใดนัก จนถูกปิดไปในที่สุด เช่น สาขาวิชาทางด้านปรัชญาและศาสนา

สาขาวิชาทางด้านปรัชญาและศาสนาในอดีตถือว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญมาก เพราะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการคิดที่สร้างสรรค์เป็นระบบ และมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นของสังคมในทุกยุคทุกสมัย แต่อาจจะมีการเรียกที่ต่างกันบ้าง ปัจจุบันนี้ผู้นำ ผู้ใหญ่ หรือผู้มีอำนาจในการปกครองหรือในการบริหารในสังคม ต่างก็พยายามเน้นย้ำ และส่งเสริมให้คนในสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้ประชาชนในประเทศมีความเป็นอยู่ที่ร่มเย็นเป็นสุข ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ที่พระราชทานในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2512 ที่ว่า

“ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครที่จะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุข

เรียบร้อยจึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมความดี ให้คนดีปกครองบ้านเมือง และคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้” (Daily News. พระบรมราโชวาท. [Online]. เข้าถึงได้จาก: www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9520000146193 วันที่ค้นข้อมูล 25 มกราคม 2555)

จากพระราชนิพนธ์นี้ พระองค์เน้นย้ำเพื่อส่งเสริมให้คนดีมีคุณธรรมเข้ามามีบทบาทในการปกครองบ้านเมือง เพราะถ้าคนดีได้รับโอกาสในการบริหารหรือการปกครองแล้วประชาชนก็จะมีความสุขไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 ที่ให้ความสำคัญกับสร้างสรรคคนดีมีคุณธรรมเอาไว้ ดังนี้

ผู้ชนกำเนิดคล้าย	คลังกัน
ใหญ่ย่อมเพศผิวพรรณ	แมกข้าง
ความรู้้อจเรียนทัน	กันหมด
เว้นแต่ชีวิตกระด้าง	อ่อนแก่ ฤไหว

(oknation.net. บทความเรื่องพระปิยะมหาราช-พ่อสอนลูกชาย. [Online]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=514751> วันที่ค้นข้อมูล 25 มกราคม 2555)

จากพระราชนิพนธ์นี้มีความหมายว่า ทุกคนล้วนมีการเกิดที่คล้ายกัน ที่แตกต่างกันก็เพียงแตขนาดของรูปร่าง เพศ สีผิว ส่วนในเรื่องความรู้ นั้น ก็อาจเรียนได้เหมือนๆ กัน แต่ที่ต่างกัน คือ เรื่องความซื่อ-ดี ความกระด้าง-อ่อนน้อม ถึงแม้ว่าผู้นำในสังคมกล่าวว่ ต้องการคนดี มีศีลธรรม มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรู้ความสามารถ และมีการคิดที่เป็นระบบ แต่ยิ่งขาดการสนับสนุนและส่งเสริมเกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านปรัชญาและศาสนาให้มีความสำคัญ ยิ่งขาดการสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยอย่างจริงจัง

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้สอนสาขาวิชาทางด้านปรัชญาและศาสนา ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเรียนการสอนทางด้านปรัชญาและศาสนา จากประสบการณ์การสอนในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมาได้พบกับปัญหาต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนหลายประการ อีกทั้งผลการประเมินภาพรวมจากนิสิตที่มีต่อด้านการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ของสาขาวิชาทางด้านปรัชญาและศาสนาโดยทั่วไปแล้ว นิสิตให้ความสนใจในระดับปานกลาง (มหาวิทยาลัยบูรพา. ระบบประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอน. [Online]. เข้าถึงได้จาก: <http://asess.buu.ac.th/new/index.php/asess/teacher> วันที่ค้นข้อมูล 17 ธันวาคม 2554) จึงมีความสนใจศึกษาถึงสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนา ในมหาวิทยาลัยของรัฐที่เปิดทำการสอนรายวิชาปรัชญาและศาสนาเป็นสาขาวิชาเอกในระดับปริญญาตรี ตลอดจนรวบรวมข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ทางวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางให้สาขาวิชา ภาควิชา และคณะได้นำไป

ใช้ดำเนินการแก้ปัญหาการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนทางด้านปรัชญาและศาสนาของสถาบันในระดับอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามความคิดเห็นของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามความคิดเห็นของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนา และการศึกษาความต้องการพัฒนาการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ

ประชากร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) คณาจารย์ที่ทำการสอนรายวิชาด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีการเปิดสอนวิชาปรัชญาและศาสนาเป็นสาขาวิชาเอกในระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2556 จำนวน 79 คน 2) นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาวิชาทางด้านปรัชญาและศาสนาเป็นสาขาวิชาเอกในมหาวิทยาลัยของรัฐ ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1,079 คน ซึ่งมีมหาวิทยาลัยของรัฐจำนวน 8 แห่ง ที่เปิดสอนสาขาวิชาปรัชญาหรือศาสนาเป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยบูรพา (เครือข่ายปรัชญาและศาสนา. รายชื่อมหาวิทยาลัยของรัฐที่เปิดสอนวิชาปรัชญาและศาสนาเป็นสาขาวิชาเอกในระดับปริญญาตรี. [Online]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.arts.chula.ac.th/philoso/philos> วันที่ค้นข้อมูล 7 ธันวาคม 2554)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) คณาจารย์ที่ทำการสอนรายวิชาด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีการเปิดสอนสาขาวิชาปรัชญาและศาสนาเป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2556 ได้จากการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 8 มหาวิทยาลัย ละ 5 คน ได้กลุ่มตัวอย่างคณาจารย์ทั้งสิ้นจำนวน 40 คน 2) นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาสาขาวิชาทางด้านปรัชญาและศาสนาเป็นวิชาเอกในมหาวิทยาลัยของรัฐ ปีการศึกษา 2556 ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random

Sampling) ตามมหาวิทยาลัย ได้กลุ่มตัวอย่างนิสิตนักศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 292 คน ตามสูตรการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของยามาเน่ (Yamane, 1970, pp. 580 - 581)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 2 ฉบับ คือ แบบสอบถามสำหรับคณาจารย์ และแบบสอบถามสำหรับนิสิตนักศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน และความต้องการได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการอุดมศึกษา การจัดการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน ความต้องการพัฒนาการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity)

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้ถูกต้องเหมาะสม

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับคณาจารย์และนิสิตนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มละ 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายชื่อ (Discrimination) โดยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product - Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายชื่อข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ อยู่ระหว่าง .25 - .88 ในแบบสอบถามสำหรับคณาจารย์ ส่วนแบบสอบถามสำหรับนิสิตนักศึกษา คะแนนรายชื่อข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ อยู่ระหว่าง .22 - .71

5. นำแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกแต่ละข้อ ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป มาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990, pp.202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสำหรับคณาจารย์ เท่ากับ .96 และแบบสอบถามสำหรับนิสิตนักศึกษา เท่ากับ .95

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นและมีความสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การส่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปยังมหาวิทยาลัยของรัฐทั้ง 8 แห่ง ที่ทำการเปิดสอนสาขาวิชาปรัชญาและศาสนาเป็นสาขาวิชาเอกในระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสอบถามคณาจารย์จำนวน 40 ฉบับ และสอบถามนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี

จำนวน 292 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบตามจำนวนที่ส่งไป คิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งสำหรับคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา มาแยกวิเคราะห์ ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไป โดยคิดเป็นร้อยละ ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน และตอนที่ 3 แบบสอบถามความต้องการได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยเรียงจากมากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ของลิเคอร์ท ลิเคิร์ต's Scale. (Best & Kahn, 1993, pp.247) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์สำหรับการวัดระดับทั้ง 5 ระดับ โดยเอาคะแนนเฉลี่ย (\bar{x}) ของคะแนนเป็นตัวชี้วัด

ศึกษาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร คือ หัวหน้าภาควิชา หรือประธานสาขาวิชาในด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีเปิดสอนสาขาวิชาปรัชญาและศาสนาเป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี จำนวน 8 มหาวิทยาลัยๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน 2) ผู้สอน คือ คณาจารย์ที่ทำการสอนรายวิชาด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีเปิดสอนสาขาวิชาปรัชญาและศาสนาเป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี จำนวน 8 มหาวิทยาลัยๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการสนทนาโดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาเสนอในการสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามความคิดเห็นของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา

สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของคณาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย ดังนี้

1) ด้านการดำเนินการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการแจ้งแนวการสอนที่สามารถอธิบาย

จุดประสงค์และเนื้อหาของรายวิชาได้อย่างชัดเจน ยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน และในการสอนมีการกระตุ้นผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์วิจารณ์ ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ จัดการเรียนที่หลากหลายเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน 2) ด้านการเตรียมการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการจัดทำประมวลรายวิชา/มคอ. 3 (รายละเอียดของรายวิชา) ก่อนทำการสอน มีการเตรียมตนเองโดยศึกษาหาความรู้ในวิชาที่รับผิดชอบให้มีความพร้อมในการบริการด้านความรู้และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน และมีการวางแผนการสอนโดยคำนึงถึงการพัฒนาทั้งความสามารถทางปัญญาและอารมณ์ของผู้เรียน 3) ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการจัดให้ประเมินผลการสอนโดยผู้เรียน จัดทำ มคอ.5 (รายงานผลการดำเนินการของรายวิชา) แล้วนำมาพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน และมีการนำผลการประเมินการสอนจากผู้เรียนมาพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ มีการจัดทำแผนปรับปรุงการเรียนการสอนรายวิชา 4) ด้านการวัดและการประเมินผล เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการกำหนดคะแนนของชิ้นงานตามความเหมาะสม มีการกำหนดชิ้นงานให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่จัดการเรียนการสอน และมีความสม่ำเสมอในการตรวจงาน และการแจ้งผลคะแนนแก่ผู้เรียน ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่เสมอ 5) ด้านสื่อการเรียนการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการใช้สื่อหรืออุปกรณ์ประกอบการสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา มีหนังสือ/เอกสารประกอบการสอนในรายวิชาที่สอน และมีการแนะนำแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติม ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ มีการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย

สำหรับสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย ดังนี้

1) ด้านการดำเนินการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน อาจารย์ผู้สอนเข้าสอนครบตามเวลาอย่างสม่ำเสมอ และอาจารย์ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพิ่มเติม ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ อาจารย์ผู้สอนจัดการเรียนที่หลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

2) ด้านการเตรียมการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนมีการเตรียมตนเองโดยศึกษาหาความรู้ในวิชาที่รับผิดชอบให้มีความพร้อมในการบริการด้านความรู้และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน อาจารย์ผู้สอนมีการจัดทำ

ประมวลรายวิชา/มคอ. 3 (รายละเอียดของรายวิชา) ก่อนทำการสอน และอาจารย์ผู้สอนมีการเตรียมรูปแบบกิจกรรมที่มีการใช้สื่อที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนก่อนทำการสอน ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ อาจารย์ผู้สอนมีการวางแผนการสอนโดยคำนึงถึงการพัฒนาทั้งความสามารถทางปัญญาและอารมณ์ของผู้เรียน 3) ด้านการวัดและประเมินผล เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนมีการกำหนดชิ้นงานได้อย่างสอดคล้องกับเนื้อหาที่จัดการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนกำหนดคะแนนของชิ้นงานได้อย่างเหมาะสม และอาจารย์ผู้สอนมีความสม่ำเสมอในการตรวจงาน และการแจ้งผลคะแนนแก่ผู้เรียน ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ อาจารย์ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนอยู่เสมอ 4) ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนจัดทำ มคอ. 5 (รายงานผลการดำเนินการของรายวิชา) เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนมีการจัดให้ประเมินผลการสอนโดยผู้เรียน และอาจารย์ผู้สอนมีการนำผลการประเมินการสอนจากผู้เรียนมาพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ อาจารย์ผู้สอนมีการปรับปรุงการเรียนการสอน 5) ด้านสื่อการเรียนการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนมีการใช้สื่อหรืออุปกรณ์ประกอบการสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา อาจารย์ผู้สอนมีหนังสือ/เอกสารประกอบการสอนในรายวิชาที่สอน และอาจารย์ผู้สอนมีการแนะนำแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติม ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ อาจารย์ผู้สอนมีการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย

ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของคณาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย ดังนี้

1) ด้านการเตรียมการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินการเตรียมรูปแบบกิจกรรมที่มีการใช้สื่อที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนก่อนทำการสอน การดำเนินการวางแผนการสอนโดยคำนึงถึงการพัฒนาทั้งความสามารถทางปัญญาและอารมณ์ของผู้เรียน และการเตรียมตนเองของผู้สอน ให้มีความพร้อมในการบริการด้านความรู้และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน ในรายวิชาที่สอน ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ การดำเนินการจัดทำประมวลรายวิชา/มคอ. 3 (รายละเอียดของรายวิชา) ก่อนทำการสอน 2) ด้านการวัดและประเมินผล เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินการกำหนดคะแนนของชิ้นงานตามความเหมาะสม การดำเนินการในการตรวจงาน และการแจ้งผลคะแนนแก่ผู้เรียน และการดำเนินการกำหนดชิ้นงานให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่จัดการเรียนการสอน ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่

การดำเนินการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินการจัดทำ มคอ. 5 (รายงานผลการดำเนินการของรายวิชา) เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน การดำเนินการจัดทำแผนปรับปรุงการเรียนการสอนรายวิชา และการดำเนินการนำผลการประเมินการสอนจากผู้เรียน เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ การดำเนินการจัดให้ประเมินผลการสอนโดยผู้เรียน 4) ด้านสื่อการเรียนการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินการจัดหาหนังสือ/เอกสารประกอบการสอนในรายวิชาที่สอน การดำเนินการแนะนำแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติม และการดำเนินการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ การดำเนินการใช้สื่อหรืออุปกรณ์ประกอบการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา 5) ด้านการดำเนินการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินการจัดการเรียนที่หลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน การดำเนินการเลือกใช้กิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการดำเนินการสอนโดยเริ่มและเลิกสอนได้อย่างตรงเวลา ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ การดำเนินการสอดแทรกข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในขณะสอน

สำหรับปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย ดังนี้

1) ด้านสื่อการเรียนการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย การดำเนินการใช้สื่อหรืออุปกรณ์ประกอบการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และการดำเนินการจัดหาหนังสือ/เอกสารประกอบการสอนในรายวิชาที่สอน ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ การดำเนินการแนะนำแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติม 2) การเตรียมการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินการวางแผนการสอนโดยคำนึงถึงการพัฒนาทั้งความสามารถทางปัญญาและอารมณ์ของผู้เรียน การดำเนินการจัดทำประมวลรายวิชา/มคอ. 3 (รายละเอียดของรายวิชา) ก่อนทำการสอน และการดำเนินการเตรียมรูปแบบกิจกรรมที่มีการใช้สื่อที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนก่อนทำการสอน ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ การเตรียมตนเองของผู้สอนให้มีความพร้อมในการบริการด้านความรู้และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนในรายวิชาที่สอน 3) ด้านการวัดและประเมินผล เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย

3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียน การดำเนินการในการตรวจงาน และการแจ้งผลคะแนนแก่ผู้เรียน และการดำเนินการกำหนดคะแนนของชิ้นงานตามความเหมาะสม ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ การดำเนินการกำหนดชิ้นงานให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่จัดการเรียนการสอน 4) ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินการจัดให้ประเมินผลการสอนโดยผู้เรียน การดำเนินการนำผลการประเมินการสอนจากผู้เรียน เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินการจัดทำ มคอ. 5 (รายงานผลการดำเนินการของรายวิชา) เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ การดำเนินการจัดทำแผนปรับปรุงการเรียนการสอนรายวิชา 5) ด้านการดำเนินการสอน เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินการจัดการเรียนที่หลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน การดำเนินการเลือกใช้กิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการดำเนินการเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ การยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน

2. ความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามความคิดเห็นของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษา

ความต้องการการพัฒนาการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนา ตามความคิดเห็นของคณาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาด้านเนื้อหาสาระในรายวิชาต่างๆ ของหลักสูตร และการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการให้กับอาจารย์ ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ การพัฒนาด้านการวิจัยในชั้นเรียน

สำหรับความต้องการการพัฒนาการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนา ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก 8 ข้อ เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาด้านวิธีการสอน เทคนิคการสอน และการพัฒนาด้านเนื้อหาสาระในรายวิชาต่างๆ ของหลักสูตร ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ การพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล

3. แนวทางปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ

ผลการสนทนากลุ่มเพื่อนำเสนอแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ปรากฏดังตารางนี้

ประเด็น	ผลการสนทนากลุ่ม
ด้านการบริหารหลักสูตร	<p>ควรให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตร โดยเฉพาะในกรณีของการรับอาจารย์ ซึ่งอาจารย์ที่จะรับเข้ามานั้นต้องมีคุณวุฒิการศึกษาตรงกับสาขาวิชาที่เปิดสอน เพื่อให้หลักสูตรมีศักยภาพเพิ่มขึ้น และเพื่อความเข้มแข็งทางวิชาการ</p> <p>การบริหารหลักสูตรต้องยึดตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) เพื่อการประกันคุณภาพหลักสูตรและการเรียนการสอนของสาขาวิชา เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ - มีรายละเอียดของรายวิชาอย่างน้อยก่อนเปิดสอนในแต่ละภาคการศึกษาให้ครบทุกวิชา - เมื่อดำเนินการสอนไปแล้วก็ควรมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของรายวิชาหลังสิ้นสุดภาคการศึกษาที่เปิดสอนให้ครบทุกรายวิชา - มีการประเมินความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาปีสุดท้าย/บัณฑิตใหม่ รวมทั้งมีการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตของสาขาวิชา - ควรจัดให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้ร่วมกันประชุม วางแผน ติดตาม และทบทวนการดำเนินงานหลักสูตรรวมทั้งการจัดการเรียนการสอน ซึ่งในการสนทนากลุ่มได้เสนอให้จัดขึ้นอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ต้องมีการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนประจำของภาควิชา/สาขาวิชา อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ประเด็น	ผลการสนทนากลุ่ม
ด้านการบริหารหลักสูตร	<p>หากมีการรับอาจารย์ผู้สอนใหม่ควรแต่งตั้งให้มีอาจารย์ที่เลี้ยงคอยดูแลให้คำแนะนำด้านการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งมีการปฐมนิเทศระดับภาควิชา/สาขาวิชา เพื่อให้คำแนะนำในด้านต่างๆ ที่จำเป็นเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย คณะ และภาควิชา/สาขาวิชา</p>
	<p>การดำเนินบริหารหลักสูตรควรแบ่งภาระงานรับผิดชอบให้ชัดเจนเพื่อการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการแต่งตั้งอาจารย์ผู้รับผิดชอบงานด้านวิชาการ ด้านการประกันคุณภาพ ด้านกิจการนิสิตนักศึกษา ด้านประชาสัมพันธ์ เป็นต้น - มีระบบการกำกับติดตามงานแต่ละด้านอย่างจริงจัง และภาระหน้าที่ดังกล่าวควรละกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ในการพิจารณาเรื่องการประเมินการปฏิบัติราชการ
	<p>ควรจัดให้มีระบบการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของนิสิตนักศึกษาของรายวิชาที่เปิดสอนในแต่ละปี โดยแต่งตั้งคณะกรรมการในภาควิชา/สาขา ตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา</p>
	<p>จัดให้มีการติดตามและรวบรวมข้อมูลสำหรับใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรโดยกระทำต่อเนื่องทุกปี</p>
	<p>ควรจัดให้มีการศึกษาดูงาน ประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันระหว่างมหาวิทยาลัยที่เปิดทำการสอนด้านศาสนาและปรัชญาทั้งในและต่างประเทศ ตามศักยภาพและความเหมาะสมของภาควิชา/สาขาวิชา</p>
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	<p>การเตรียมการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ก่อนทำการสอนอาจารย์ผู้สอนควรได้มีการวางแผนการจัดการเรียนร่วมกันภายในภาควิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่สอนในรายวิชาเดียวกันเพื่อให้มีรูปแบบและการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการเตรียมรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ - อาจารย์ผู้สอนควรได้รับทราบรายวิชาที่สอนก่อนเปิดทำการสอนเป็นระยะเวลาพอสมควร เช่น 1 เดือน เพื่อเตรียมตนเองและเตรียมวางแผนการสอนได้อย่างเหมาะสม - มีการจัดทำประมวลรายวิชาหรือรายละเอียดของรายวิชาก่อนทำการสอนทุกรายวิชา โดยภาควิชา/สาขาวิชากำหนดระยะเวลาในการส่งที่แน่นอน และมีการกำกับตรวจสอบติดตาม
	<p>การดำเนินการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินสอนในรายวิชาต่างๆ ในสัปดาห์แรกอาจารย์ผู้สอนต้องชี้แจงเกี่ยวกับแนวการสอน จุดประสงค์รายวิชา เนื้อหาของรายวิชา ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนทราบอย่างชัดเจนก่อนทำการสอน มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันถึงรูปแบบวิธีการเรียนการสอน กฎกติกาและมารยาทในการเป็นผู้เรียนที่ดี - ดำเนินการสอนตามแนวการสอนอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน ใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สอดแทรกข้อคิดต่างๆ ทั้งคุณธรรมจริยธรรมหรือข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน - ดำเนินการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน - ในขณะที่ดำเนินการสอนควรมีการใช้คำถามเพื่อสอบถามผู้เรียนเป็นระยะๆ - ผู้สอนที่ดีควรรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน เข้าสอนและเลิกสอนตรงเวลาเพื่อการดำเนินการสอนจะได้บรรลุตามแผนที่วางไว้

ประเด็น	ผลการสนทนากลุ่ม
<p>ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน</p>	<p>สื่อการเรียนการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์ผู้สอนต้องใช้สื่อการสอนให้หลากหลาย และใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายที่จะสอน - สื่อที่ใช้ควรมีความทันสมัย น่าสนใจ เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน - ขั้นตอนในการใช้สื่อการสอนอาจใช้ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินการสอนหรือประกอบกิจกรรมการเรียน ขั้นวิเคราะห์ ขั้นสรุปบทเรียน ขั้นประเมินผู้เรียน หรือจะใช้ในทุกขั้นตอนก็ได้ - อาจารย์ผู้สอนควรแนะนำสื่อประกอบการเรียนการสอนอื่นๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักและศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
	<p>การวัดผลและประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - การวัดผลและประเมินผลควรเป็นไปตามแผนและตรงกับที่ได้ชี้แจงไว้กับผู้เรียนในช่วงเริมแรก - การกำหนดคะแนนชิ้นงานแต่ละชิ้นควรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาที่จัดการเรียนการสอน - อาจารย์ต้องตรวจชิ้นงานที่มอบหมายสม่ำเสมอ และแจ้งผลคะแนนให้ผู้เรียนได้ทราบเป็นระยะๆ เพื่อที่ผู้เรียนจะได้รับรู้ระดับคะแนนของตนและเกิดการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น - วิธีการและเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลควรมีความเหมาะสมกับกลุ่มของผู้เรียน ในกรณีรายวิชาเดียวกันผู้สอนหลายคนควรมีการประชุมหารือ เพื่อให้วัดประเมินผลเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของคณาจารย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน สอดคล้องกับความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา ซึ่งเห็นว่าสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยเฉพาะด้านการดำเนินการสอน พบว่าคณาจารย์มีการแจ้งแนวการสอนที่สามารถอธิบายจุดประสงค์ และเนื้อหาของรายวิชาได้อย่างชัดเจน ยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน และในการสอนมีการกระตุ้นผู้เรียนให้คิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ แต่นิสิตนักศึกษาเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน เข้าสอนครบตามเวลาอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพิ่มเติม ซึ่งสภาพการปฏิบัติที่กล่าวมานั้นเป็นส่วนสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ทั้งการอธิบายจุดประสงค์และเนื้อหาของรายวิชาให้กับผู้เรียนได้รับทราบ ตรงกับที่ เสริมศรี ไชยศร (2539: 27-28) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนจะเกิดความต้องการเรียนมากขึ้น ถ้าเข้าใจและยอมรับจุดมุ่งหมายของการเรียน และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทั้ง 5 ด้าน พบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอน มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ ซึ่งทั้งความคิดเห็นของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษามีความเห็นสอดคล้องกัน คือเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลายยังมีน้อยกว่ารายการด้านอื่นๆ สำหรับในเรื่องของ

สื่อประกอบการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นมากในการทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาหรือเรื่องที่สอนมากขึ้น สอดคล้องกับที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535: 91) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการสอนนอกจากเป็นการให้วิชาความรู้แล้ว ยังเป็นการฝึกประสบการณ์ให้ผู้เรียนด้วย ขั้นตอนในการสอนมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการสอน ระหว่างสอนและประเมินผล ทฤษฎีการสอน จะช่วยให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนได้ดีขึ้น วิธีการสอนมีหลายวิธี แต่ละวิธีจะมีข้อดีและข้อจำกัด การเลือกวิธีสอน ครูควรใช้หลายๆ วิธีผสมผสานกัน โดยมีหลักในการเลือกโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของวิชา เนื้อหาวิชา ความถนัดของผู้สอน ความเหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนเวลา จำนวนผู้เรียน และสื่อการสอน

2. ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของคณาจารย์ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทั้ง 5 ด้าน สอดคล้องกับความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา ซึ่งเห็นว่าปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับน้อยเช่นกัน ผลการวิจัยพบว่าตามความคิดเห็นของคณาจารย์ ด้านการเตรียมการสอนมีค่าเฉลี่ยของปัญหามากกว่าด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการดำเนินการเตรียมรูปแบบกิจกรรมที่มีการใช้สื่อที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนก่อนทำการสอน การดำเนินการวางแผนการสอนโดยคำนึงถึงการพัฒนาทั้งความสามารถทางปัญญาและอารมณ์ของผู้เรียน และการเตรียมตนเองของผู้สอนให้มีความพร้อม

ในการบริการด้านความรู้และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนในรายวิชาที่สอน ซึ่งในเรื่องของปัญหาด้านการเตรียมการสอนดังกล่าวนี้ แม้จะยังอยู่ในระดับที่น้อยแต่ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนทุกคนต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับขั้นตอนนี้ให้มาก ประกอบกับความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่เห็นว่าด้านสื่อการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยของปัญหามากกว่าด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการดำเนินการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย การดำเนินการใช้สื่อหรืออุปกรณ์ประกอบการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และการดำเนินการจัดหาหนังสือ/เอกสารประกอบการสอนในรายวิชาที่สอน ดังนั้นผู้สอนจึงต้องคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และการสอนควรจะใช้สื่อให้มากและหลากหลาย ดังที่ เสริมศรี ไชยสร (2539: 27-28) ได้กล่าวไว้ว่าผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ในหลายด้านแม้ว่าจะจัดกลุ่มคล้าย (กลุ่มที่ผู้เรียนมีความสามารถระดับเดียวกัน) แล้วก็ตาม ผู้เรียนมีพื้นฐานต่างกันไม่ว่าจะเป็นด้านความเข้าใจ ทักษะ ความรู้สึก เจตคติ และสภาพแวดล้อมต่างๆ ดังนั้นสื่อจะช่วยทำให้ผู้เรียนที่แตกต่างมีความเข้าใจขึ้นได้ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทั้ง 5 ด้าน พบว่า ด้านการดำเนินการสอนมีคะแนนเฉลี่ยของปัญหาน้อยกว่าด้านอื่นๆ ซึ่งทั้งความคิดเห็นของคณาจารย์และนิสิตนักศึกษามีความเห็นสอดคล้องกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้สอนส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนและมีองค์ความรู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดีทำให้ด้านการดำเนินการสอนมีปัญหาน้อยกว่าทุกๆ ด้าน

3. ความต้องการการพัฒนาการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนา ตามความคิดเห็นของคณาจารย์โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา ซึ่งเห็นว่าต้องการให้มีการพัฒนาการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนั้นผลการวิจัยยังพบว่าตามความคิดเห็นของคณาจารย์ ยังต้องการพัฒนาด้านเนื้อหาสาระในรายวิชาต่างๆ ของหลักสูตร และการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการให้กับอาจารย์อีกด้วย ส่วนความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษานั้นยังต้องการให้อาจารย์มีการพัฒนาด้านวิธีการสอน เทคนิคการสอน และการพัฒนาด้านเนื้อหาสาระในรายวิชาต่างๆ ของหลักสูตร ซึ่งความต้องการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนล้วนเป็นองค์ประกอบที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชิต สุรัตน์เรืองชัย และคณะ (2549) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าความต้องการพัฒนาการเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา คณาจารย์ต้องการได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุดในเรื่องต่อไปนี้ คือ รูปแบบและเทคนิคการสอน

แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ช่วงเวลา 3-5 วัน ณ สถานที่ภายในมหาวิทยาลัยบูรพา ส่วนนิสิตต้องการให้คณาจารย์เตรียมการสอนล่วงหน้าและเข้าสอนให้ตรงเวลา สอนให้สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อหน่าย ใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย น่าสนใจ วัดและประเมินผลเป็นระยะสม่ำเสมอเพื่อพัฒนานิสิต และปรับปรุงเนื้อหาวิชาที่สอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ภาควิชา/สาขาวิชาควรให้ความสำคัญและมีนโยบายให้ผู้สอนดำเนินการเตรียมรูปแบบกิจกรรมที่มีการใช้สื่อที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนก่อนทำการสอน สื่อที่ใช้สอนควรมีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
2. ภาควิชา/สาขาวิชาควรมีนโยบายการพัฒนาจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- เครือข่ายปรัชญาและศาสนา. รายชื่อมหาวิทยาลัยของรัฐที่เปิดสอนวิชาปรัชญาและศาสนาเป็นสาขาวิชาเอกในระดับปริญญาตรี. [Online]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.arts.chula.ac.th/philoso/philos> 7 ธันวาคม 2554.
- บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง. *วารสารวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม*, 3(1), 23-24.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: สหมิตรออฟเซต.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2554). *หลักและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มหาวิทยาลัยบูรพา. *ระบบประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอน*. [Online]. เข้าถึงได้จาก : <http://asess.buu.ac.th/new/index.php/asess/teacher> 17 ธันวาคม 2554.
- วิชิต สุรัตน์เรืองชัย และคณะ. (2549). การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 17(2), 105-106.
- วิทยากร เชียงกุล. (2541). การศึกษาจะมีส่วนร่วมแก้วิกฤติสังคมไทยได้อย่างไร. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 1(11), 1-2.
- เสริมศรี ไชยสร. (2539). *พื้นฐานการสอน*. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- Best, E. W., & Kahn, J. V. (1993). *Research in education* (7th ed). Boston, MA: Allyn and Bacon.

Cronbach, L. J. (1990). **Essential of psychological testing** (5th ed). New York: Haper Collins.

Daily News. **พระบรมราโชวาท**. [Online]. เข้าถึงได้จาก : www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9520000146193 25 มกราคม 2555.

Oknation.net. **บทความเรื่องพระปิยะมหาราช-พ่อสอนลูกชาย**. [Online]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=514751> 25 มกราคม 2555.

Yamane, Taro. (1970). **Statistics : And introductory analysis**. (2nd ed). New York : Haper & Row.

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อิทธิพลของปุ๋ยอินทรีย์ต่อลักษณะการเจริญเติบโตของหนามแดง

Effect of organic fertilizer on growth characteristics of Karanda (*Carissa carandas* Linn.)

วิกันยา ประทุมยศ, อัจฉรา บุญโรจน์, เลิศชัย จิตรอารี, นรินทร์ เชิดชูศรี, ดนัย ฮองสิน, พลกฤษณ์ เบ็ญจวรรณ
และ กุลพร พุทธิมี

คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของปุ๋ยอินทรีย์ 3 ชนิด ได้แก่ มูลไก่ มูลโค และมูลสุกร ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของหนามแดง วางแผนการทดลองแบบ Completely Randomized Design (CRD) จำนวน 3 ซ้ำ ประกอบด้วย ไม่มีการใส่ปุ๋ย และใส่ปุ๋ยอินทรีย์ 3 ชนิด (มูลไก่ มูลโค และมูลสุกร) อัตรา 150, 300, 450 และ 600 กรัมต่อกระถางสำหรับแต่ละชนิด รวมทั้งหมด 13 สิ่งทดลอง (Treatments) ทำการแบ่งใส่ปุ๋ย 2 ครั้งคือ ครั้งแรกเมื่อเริ่มการทดลอง และอีกครั้งหลังจากเริ่มการทดลอง 37 วัน ผลการทดลองพบว่า ปุ๋ยอินทรีย์ (มูลไก่, มูลโค และมูลสุกร) ที่ใส่ในอัตรา 600 กรัมต่อกระถาง มีแนวโน้มทำให้หนามแดงมีจำนวนกิ่งใหม่, น้ำหนักสดและน้ำหนักแห้งของกิ่งใหม่มากกว่าการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ในอัตราที่ต่ำกว่าและการไม่ใส่ปุ๋ย

คำสำคัญ : หนามแดง ปุ๋ยอินทรีย์ ลักษณะการเจริญเติบโต

Abstract

The objectives of this research were to study on the effect of organic fertilizer on growth characteristics of Karanda (*Carissa carandas* Linn.) was carried out in Completely Randomized Design (CRD) with 3 replications. Thirteen treatments were control (no fertilizer, T1) and four rates (150, 300, 450 and 600 g per pot, T2-T13) of three organic fertilizers (chicken, cattle and pig manures). Half amount of fertilizer was applied to the treatments at the starting day of experiment and the remaining was applied 37 days after starting the experiment. The results revealed that the rate at 600 g per pot of all organic fertilizers treatments (chicken, cattle and pig manures) tended to yield higher results (number of new branches, fresh weight and dry weight of new branches) than the lower rate treatments (150, 300 and 450 g per pot) and control.

Keywords : karanda, organic fertilizer, growth characteristics

บทนำ

ในปัจจุบันการกินอาหารเพื่อสุขภาพ หรือการกินอาหารเป็นยา โดยเลือกบริโภคอาหารที่ปลอดภัยหรืออาหารที่มีสรรพคุณในการป้องกัน กำจัด และบรรเทาโรค เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ผู้บริโภคให้ความนิยมกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งหนามแดง หรือมะม่วงหาวมะนาวโห่ (*Carissa carandas* Linn.) มีลักษณะเป็นไม้พุ่มขนาดกลาง ลำต้นแตกกิ่งก้านทั่วลำต้น มีหนามแหลมยาวประมาณ 2 นิ้ว มียางสีขาว ใบเดี่ยว ดอกสีขาว ผลดิบสีขาว เมื่อสุกแล้วจะเป็นสีแดงจนดำนั้น มีผลหนามแดงเป็นแหล่งของสารพฤกษเคมี (phytochemical) ที่สำคัญ เช่น สารประกอบฟีนอลิก (phenolic compounds) และแอนโทไซยานิน (anthocyanin) (Shaida Fariza Sulaiman and Loh Sock Khuen, 2008) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารประกอบฟีนอลิก (phenolic compounds) ที่มีคุณสมบัติในการเป็นสารต้านอนุมูลอิสระหรือสารต้านออกซิเดชัน (antioxidant) ที่ช่วยชะลอการเสื่อมของเซลล์ ช่วยเสริมสร้างการทำงานของสมอง ลดการอักเสบของผิวและกระตุ้นให้เซลล์มะเร็งเกิดกลไกการทำลายตนเอง (apoptosis) (ดาสิต ศิริวัน, 2551) ดังนั้น การบริโภคผลหนามแดงจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการกินอาหารเป็นยา

นอกจากนี้ หนามแดงยังเป็นต้นไม้ที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีทรงนำมาปลูกในวังสวนบ้านแก้วในสมัยที่พระองค์ทรงประทับที่วังนี้ และในปีพ.ศ. 2553 หลักสูตรวิทยาศาสตรและเทคนิคโณโลยีการอาหาร คณะเทคนิคโณโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้คิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำหนามแดงพร้อมดื่ม และนำไปจัดแสดงนิทรรศการ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคในงานแสดงสินค้าอาหาร THAIFEX 2010: World of Foods Asia โดยได้รับความร่วมมือจากศูนย์ส่งเสริมการส่งออกภาคตะวันออก-จันทบุรี จากผลการดำเนินงานพบว่า ผลิตภัณฑ์น้ำหนามแดงพร้อมดื่มได้รับความสนใจจากผู้บริโภคเป็นอย่างมาก ผู้บริโภคมีความพึงพอใจด้านสีในระดับดี และด้านรสชาติในระดับพอใช้ ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะสนใจสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทางโภชนาการและสารอาหารสำคัญที่มีในผลิตภัณฑ์

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หนามแดงเป็นต้นไม้ในวังสวนบ้านแก้วที่มีคุณประโยชน์สำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะสารต้านอนุมูลอิสระหลายชนิดที่พบในผลหนามแดง จึงทำให้ความต้องการที่จะใช้ประโยชน์จากหนามแดงมีแนวโน้มที่สูงขึ้น ส่งผลให้การผลิตผลหนามแดงปริมาณมากกลายเป็นสิ่งสำคัญ และปัจจัยหนึ่งที่มีความจำเป็นสำหรับการผลิตหนามแดงคือการใส่ปุ๋ย เนื่องจากปุ๋ยคือแหล่งธาตุอาหารที่จำเป็นสำหรับการเจริญเติบโตของพืช แต่ในขณะนี้งานวิจัยเกี่ยวกับการใส่ปุ๋ยหนามแดงในอัตราที่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของหนามแดงนั้นยังไม่เคยมีการศึกษากันมาก่อน ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใส่

ปุ๋ยอินทรีย์ 3 ชนิดคือ มูลไก่ มูลโค และมูลสุกร ในอัตราที่แตกต่างกัน ต่อลักษณะการเจริญเติบโตของหนามแดง ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จัดเป็นแนวทางสำหรับการใส่ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อการผลิตของหนามแดงให้มีปริมาณมากขึ้นและมีคุณภาพสูง อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาและเสริมสร้างให้หนามแดงเกิดประโยชน์และโดดเด่นมากขึ้นสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วัตถุประสงค์ของการทดลอง

เพื่อศึกษาอิทธิพลของปุ๋ยอินทรีย์ (มูลไก่ มูลโค และมูลสุกร) ที่มีต่อลักษณะการเจริญเติบโตของหนามแดง สำหรับเป็นแนวทางในการจัดการปุ๋ยของหนามแดง

วิธีการทดลอง

เนื่องจากในขณะที่ยังไม่ปรากฏงานวิจัยเกี่ยวกับการใส่ปุ๋ยหนามแดง คณะผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องกำหนดอัตราการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ โดยอ้างอิงจากเอกสารการปลูกมะนาว (เป็นพืชใบเลี้ยงคู่เช่นเดียวกับหนามแดง) ของกรมวิชาการเกษตร (มธุ และคณะ, 2541) รายงานว่า หลังจากมะนาวอายุได้ 3-4 เดือน ควรใส่ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก ประมาณต้นละ 0.5 กิโลกรัม คณะผู้วิจัยจึงวางแผนการทดลองแบบ Completely Randomized Design (CRD) มี 13 Treatments (T) 3 Replications (R) ประกอบด้วย ไม่มีการใส่ปุ๋ย (T1) และใส่ปุ๋ยอินทรีย์ 3 ชนิด (มูลไก่ มูลโค และมูลสุกร) อัตรา 150, 300, 450 และ 600 กรัมต่อกระถางสำหรับแต่ละชนิด (T2-T13) โดยใช้หนามแดงที่มีอายุ 1 ปี ความสูงเฉลี่ย 50 เซนติเมตร เป็นความสูงเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกับมะนาวอายุ 3-4 เดือน จำนวน 39 ต้น ปลูกลงในกระถางพลาสติกสีดำ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 12 นิ้ว สูง 9 นิ้ว ใช้วัสดุปลูกคือ ดินร่วน ผสมแกลบดิบและแกลบเผา ในอัตราส่วน 1 : 1 : 1 โดยปริมาตร ทำการแบ่งใส่ปุ๋ย 2 ครั้งคือ ครั้งแรกเมื่อเริ่มการทดลอง และอีกครั้งภายหลังจากรเริ่มการทดลอง 37 วัน ดำเนินการทดลองตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2555 รวมระยะเวลา 71 วัน ที่อาคารวิจัยพืชศาสตร์ และห้องปฏิบัติการ คณะเทคนิคโณโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทำการเก็บข้อมูลความสูง และจำนวนกิ่งแตกใหม่ในทุกสัปดาห์ และทำการเก็บข้อมูลน้ำหนักสดและน้ำหนักแห้งของกิ่งใหม่เมื่อสิ้นสุดการทดลอง วิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) ของข้อมูล โดยวิธี Duncan's multiple range test (DMRT) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์

ผลและวิจารณ์การทดลอง

ความสูงของหนามแดง

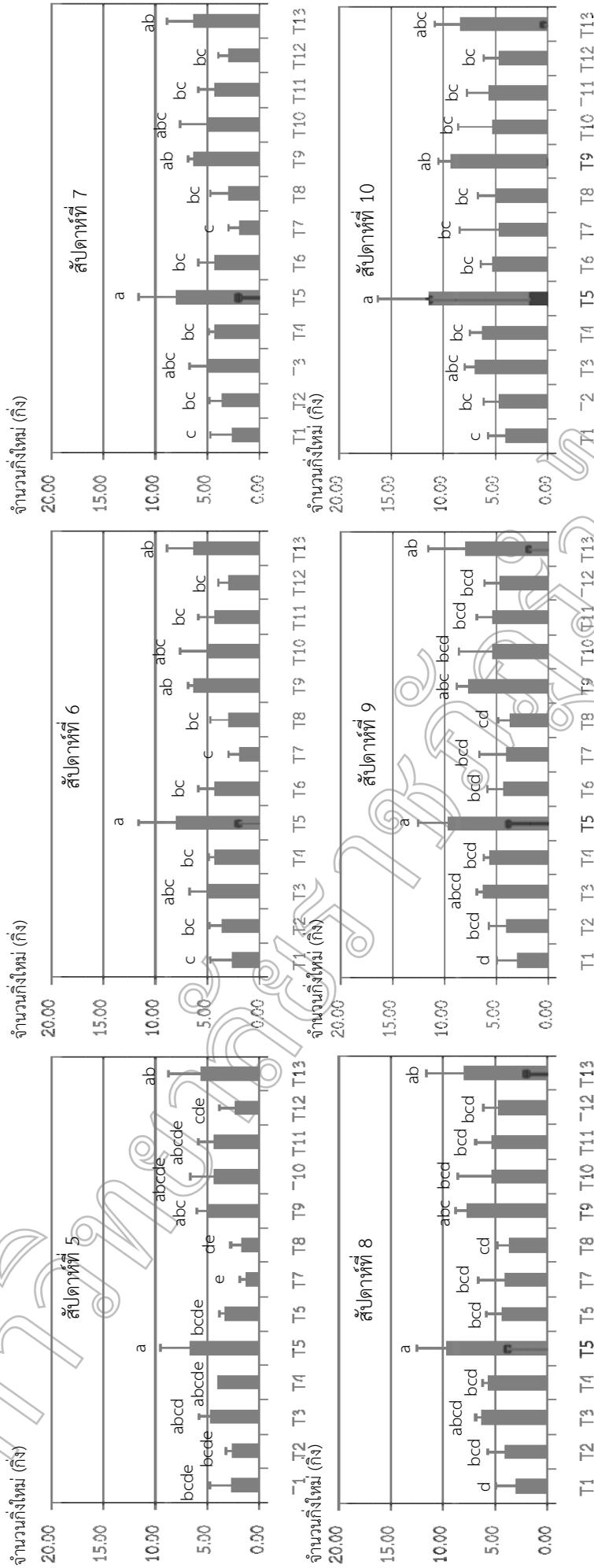
หนามแดงที่ใส่และไม่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์มีความสูงเพิ่มขึ้นตลอดการทดลอง แต่ความสูงของหนามแดงที่ไม่ใส่และไม่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์

ตารางที่ 1 แสดงความสูงของหนามแดงหลังจากใส่ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดปุ๋ย

ชนิดปุ๋ย (กรัมต่อกระถาง)	ความสูงของหนามแดง (ซม.)									
	สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 5	สัปดาห์ที่ 6	สัปดาห์ที่ 7	สัปดาห์ที่ 8	สัปดาห์ที่ 9	สัปดาห์ที่ 10
ไม่ใส่ปุ๋ย (T1)	45.07	46.23	46.67	47.03	47.50	47.43	47.60	47.93 ^d	48.50 ^d	49.10 ^d
มูลไก่ 150 (T2)	46.77	47.57	47.87	48.17	50.53	50.87	50.93	51.37 ^{abcd}	52.00 ^{bcd}	52.67 ^{bcd}
มูลไก่ 300 (T3)	52.63	53.17	53.93	54.50	54.87	55.23	56.73	57.37 ^{abc}	58.10 ^{abc}	58.57 ^{abc}
มูลไก่ 450 (T4)	52.83	53.30	53.93	54.17	55.10	55.53	56.53	58.43 ^{ab}	59.10 ^{ab}	60.13 ^{ab}
มูลไก่ 600 (T5)	51.47	51.87	52.97	53.40	55.67	56.60	59.13	60.07 ^a	60.93 ^a	61.83 ^a
มูลโค 150 (T6)	49.03	49.23	50.07	51.30	52.40	53.30	54.77	56.67 ^{abcd}	57.57 ^{abc}	58.80 ^{abc}
มูลโค 300 (T7)	42.43	42.63	43.97	45.03	46.77	46.87	48.63	49.83 ^{bcd}	49.87 ^{cd}	51.07 ^{cd}
มูลโค 450 (T8)	50.43	50.83	51.43	51.90	54.57	54.73	54.50	56.10 ^{abcd}	56.57 ^{abcd}	56.53 ^{abcd}
มูลโค 600 (T9)	42.70	42.93	45.37	45.97	47.53	47.40	48.73	50.27 ^{bcd}	51.20 ^{bcd}	52.47 ^{bcd}
มูลสุกร 150 (T10)	47.67	48.53	52.37	53.03	54.27	54.50	55.87	56.73 ^{abcd}	57.73 ^{abc}	58.73 ^{abc}
มูลสุกร 300 (T11)	45.23	47.27	49.43	50.23	51.53	51.93	53.00	54.23 ^{abcd}	55.33 ^{abcd}	56.37 ^{abcd}
มูลสุกร 450 (T12)	52.90	53.27	53.90	54.63	56.77	56.83	57.10	57.53 ^{abc}	58.07 ^{abc}	59.00 ^{abc}
มูลสุกร 600 (T13)	43.27	43.73	44.57	44.63	44.97	46.70	47.97	49.13 ^{cd}	49.90 ^{cd}	50.70 ^{cd}
F-test	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	*	*	*
C.V. (%)	12.60	12.26	11.62	11.54	10.97	10.75	10.51	10.04	9.86	9.62

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยที่กำกับด้วยตัวอักษรที่ต่างกัน แสดงว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$)

หมายเลข ค่าเฉลี่ยที่กำกับด้วยตัวอักษรที่ต่างกัน แสดงว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ภาพที่ 1 จำนวนกิ่งใหม่ของหนามแดงที่ไมไ่และใส่ปุ๋ยอินทรีย์

ต่างชนิดกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 8 เป็นต้นไป โดยในสัปดาห์ที่ 8 ความสูงของหนามแดงที่ใส่ปุ๋ยมูลไก่ 300, 450 และ 600 กรัมต่อกระถาง และมูลสุกร 450 กรัมต่อกระถางมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกับหนามแดงที่ไม่ใส่ปุ๋ย ในสัปดาห์ที่ 9 และ 10 ความสูงของหนามแดงที่ใส่ปุ๋ยมูลไก่ 300, 450 และ 600 กรัมต่อกระถาง, มูลโค 150 กรัมต่อกระถาง และมูลสุกร 150 และ 450 กรัมต่อกระถางมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกับหนามแดงที่ไม่ใส่ปุ๋ย (ตารางที่ 1) แสดงให้เห็นว่า การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ (มูลไก่, มูลโค และมูลสุกร) มีผลให้หนามแดงมีความสูงเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับหนามแดงที่ไม่ใส่ปุ๋ย เนื่องจากอินทรีย์วัตถุที่อยู่ในปุ๋ยอินทรีย์จะเป็นตัวควบคุมคุณสมบัติทางเคมี และฟิสิกส์ของดิน เช่น เป็นแหล่งอาหารของพืช เพิ่มความสามารถในการแลกเปลี่ยนไอออนบวก ช่วยทำให้ดินอุ้มน้ำได้มากขึ้น เป็นต้น (มุกดา สุขสวัสดิ์, 2544; คณาจารย์ภาควิชาปฐพีวิทยา, 2541) จึงทำให้หนามแดงที่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์มีความสูงเพิ่มขึ้นมากกว่าที่ไม่ใส่ปุ๋ย เช่นเดียวกับหลายงานวิจัยที่พบว่า พืชที่ได้รับปุ๋ยอินทรีย์มีความสูงมากกว่าพืชที่ไม่ได้รับปุ๋ยอินทรีย์ (กฤษณา ทิวารี, 2546; ฐานุภา อยู่อุ้นพะเนา, 2548; ทิพยา ไกรทอง และคณะ, 2548; สกล ศรีวัฒน์ และคณะ, 2550)

จำนวนกิ่งใหม่ของหนามแดง

ในระหว่างการทดลอง หนามแดงที่ใส่และไม่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์มีจำนวนกิ่งใหม่เพิ่มขึ้น และกิ่งใหม่ที่เพิ่มขึ้นมีจำนวนมากพอสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติตั้งแต่สัปดาห์ที่ 5 เป็นต้นไป ซึ่งพบว่า ในสัปดาห์ที่ 5 จำนวนกิ่งใหม่ของหนามแดงที่ใส่ปุ๋ยมูลไก่ 600 กรัมต่อกระถางเพียงสิ่งทดลองเดียว ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกับหนามแดงที่ไม่ใส่ปุ๋ย ในสัปดาห์ที่ 6, 7, 8 และ 9 พบว่า จำนวนกิ่งใหม่ของหนามแดงที่ใส่ปุ๋ยมูลไก่ 600 กรัมต่อกระถาง, มูลโค 600 กรัมต่อกระถาง และมูลสุกร 600 กรัมต่อกระถาง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกับหนามแดงที่ไม่ใส่ปุ๋ย และในสัปดาห์ที่ 10 พบว่า หนามแดงที่ใส่ปุ๋ยมูลไก่ 600 กรัมต่อกระถาง และมูลโค 600 กรัมต่อกระถาง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกับหนามแดงที่ไม่ใส่ปุ๋ย Horst Marschner (1995) กล่าวว่า การเจริญเติบโตของพืชเพิ่มขึ้นตามปริมาณปุ๋ยที่เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับผลการทดลองในครั้งนี้ที่พบว่า ในสัปดาห์ที่ 10 หนามแดงที่ใส่ปุ๋ยมูลไก่, มูลโค และมูลสุกรในอัตรา 600 กรัมต่อกระถาง มีแนวโน้มที่ให้จำนวนกิ่งใหม่มากกว่าหนามแดงที่ได้รับปุ๋ยในอัตราที่ต่ำกว่าและไม่ใส่ปุ๋ย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชวิน ดาวใหญ่ และสมยศ เดชภีรัตนมงคล (2551) รายงานว่า ปุ๋ยคอกในอัตรา 4 ต้นต่อไร่ มีผลทำให้ตะไคร้มีการ

เจริญเติบโตสูงที่สุด รองลงมาคือการใส่ปุ๋ยคอกในอัตรา 3, 2 และ 1 ต้นต่อไร่ ตามลำดับ

น้ำหนักสดและน้ำหนักแห้งของกิ่งใหม่หนามแดง

จากการทดลอง พบว่า น้ำหนักสดของกิ่งใหม่หนามแดงที่ใส่ปุ๋ยมูลไก่ 450 และ 600 กรัมต่อกระถาง และมูลสุกร 600 กรัมต่อกระถางมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกับหนามแดงที่ไม่ใส่ปุ๋ย ในขณะที่น้ำหนักแห้งของกิ่งใหม่หนามแดงที่ใส่ปุ๋ยมูลไก่ 450 และ 600 กรัมต่อกระถาง, มูลโค 600 กรัมต่อกระถาง และมูลสุกร 600 กรัมต่อกระถางมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกับหนามแดงที่ไม่ใส่ปุ๋ย แสดงให้เห็นว่า การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ (มูลไก่, มูลโค และมูลสุกร) ในอัตราที่สูงมีแนวโน้มที่ให้น้ำหนักสดและน้ำหนักแห้งของกิ่งใหม่มากกว่าการใส่ปุ๋ยในอัตราที่ต่ำและการไม่ใส่ปุ๋ย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมยศ เดชภีรัตนมงคล และ อรรณพ แสนเมือง (2555) พบว่า หนุ่ปากกิ่งที่ได้รับปุ๋ยคอกอัตรา 5 ต้นต่อไร่ ทำให้หนุ่ปากกิ่งมีน้ำหนักแห้งของต้น ใบ และรากแห้งมากที่สุด รองลงมาคือ การใส่ปุ๋ยในอัตรา 4 3 2 และ 1 ต้นต่อไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงน้ำหนักสดและน้ำหนักแห้งของกิ่งใหม่

ชนิดปุ๋ย (กรัมต่อกระถาง)	น้ำหนักสด ของกิ่งใหม่ (กรัม)	น้ำหนักแห้ง ของกิ่งใหม่ (กรัม)
ไม่ใส่ปุ๋ย (T1)	1.41 ^d	0.50 ^c
มูลไก่ 150 (T2)	3.11 ^{cd}	0.92 ^{bc}
มูลไก่ 300 (T3)	7.84 ^{abcd}	2.02 ^{abc}
มูลไก่ 450 (T4)	10.89 ^{ab}	3.49 ^a
มูลไก่ 600 (T5)	12.38 ^a	3.60 ^a
มูลโค 150 (T6)	4.17 ^{cd}	1.35 ^{bc}
มูลโค 300 (T7)	5.38 ^{bcd}	1.14 ^{bc}
มูลโค 450 (T8)	4.08 ^{cd}	1.26 ^{bc}
มูลโค 600 (T9)	7.26 ^{abcd}	2.79 ^{ab}
มูลสุกร 150 (T10)	5.50 ^{bcd}	1.79 ^{abc}
มูลสุกร 300 (T11)	6.24 ^{abcd}	2.04 ^{abc}
มูลสุกร 450 (T12)	3.66 ^{cd}	1.26 ^{bc}
มูลสุกร 600 (T13)	8.83 ^{abc}	2.70 ^{ab}
F-test	*	*
C.V. (%)	66.14	67.25

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยที่กำกับด้วยตัวอักษรที่ต่างกัน แสดงว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$)

นอกจากนี้ ภายหลังกินสุกการทดลองมีงานวิจัยที่กล่าวถึงการใส่ปุ๋ยคอกให้กับหนามแดงของ Sunil et al. (2013) รายงานว่า ควรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ 10 - 15 กิโลกรัมต่อต้น และควรใส่ก่อนออกดอก และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับอัตราปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือ อัตรา 150, 300, 450 และ 600 กรัมต่อกระถางนั้น แสดงให้เห็นว่า อัตราปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้มีปริมาณที่น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราที่ Sunil et al. กล่าว ดังนั้นผลการทดลองที่พบว่า จำนวนกิ่งใหม่, น้ำหนักสดและน้ำหนักแห้งของกิ่งใหม่หนามแดงที่ได้รับปุ๋ยอินทรีย์ (มูลไก่, มูลโค และมูลสุกร) อัตรา 150, 300, 450 กรัมต่อกระถาง แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกับหนามแดงที่ไม่ใส่ปุ๋ย อาจเกิดจากการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ในอัตราที่น้อยเกินไปจนพืชตอบสนองต่อปุ๋ยอินทรีย์ไม่ชัดเจน ดังนั้นการศึกษาอัตราปุ๋ยอินทรีย์ที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของหนามแดงในครั้งต่อไปควรเพิ่มอัตราปุ๋ยอินทรีย์ให้มากขึ้น

สรุปผลการทดลอง

จากการศึกษาอิทธิพลของปุ๋ยอินทรีย์ต่อการเจริญเติบโตของหนามแดง พบว่า ปุ๋ยอินทรีย์ (มูลไก่, มูลโค และมูลสุกร) ที่ใส่ในอัตรา 600 กรัมต่อกระถาง มีแนวโน้มทำให้หนามแดงมีจำนวนกิ่งใหม่, น้ำหนักสดและน้ำหนักแห้งของกิ่งใหม่มากกว่าการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ในอัตราที่ต่ำกว่าและการไม่ใส่ปุ๋ย

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ทิวารี. 2546. อิทธิพลของมูลไก่ต่อปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ในดิน และผลผลิตของข้าวและข้าวโพดที่ปลูกในชุดดินร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณาจารย์ภาควิชาปฐพีวิทยา. 2541. **ปฐพีวิทยาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉัตรชีวัน ดาวใหญ่ และสมยศ เดชภักรัตนมงคล. 2551. ผลของปุ๋ยมูลสัตว์ที่มีต่อการเจริญเติบโตของตะไคร้พันธุ์พื้นเมือง 2 พันธุ์. ใน **เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 46**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 465-472.
- ภาณุภา ออยู่่นพะเนา. 2548. อิทธิพลของการใช้ปุ๋ยมูลไก่อัดเม็ดและปุ๋ยเคมีต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของละหุ่งพันธุ์อายุสั้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดลัดล ศิริวัน. 2551. **พฤกษเคมี สารต้านอนุมูลอิสระในอาหารของขมิ้นจากธรรมชาติ**. สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 38 ฉบับที่ 1.
- ทิพยา ไกรทอง, เอ็จ สโรบล, อิศรา สุขสถาน และ สุเทพ ทองแพ. 2548. การใช้ปุ๋ยมูลวัวร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตถั่วลิสงก่อนนาในแปลงเกษตรกร อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. ใน **เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 43**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 288-295.
- มุกดา สุขสวัสดิ์. 2544. **ความอุดมสมบูรณ์ของดิน (soil fertility)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- มนู ไป่สมบุญ, วรรณวาท แก้วคำแสน และละอ อเนิมช่วย. 2541. **การปลูกมะนาว**. กองส่งเสริมพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก http://www.doae.go.th/library/html/veget_all.html. สืบค้น 20 มกราคม 2556.
- ยงยุทธ โอสสถภา. 2552. **ธาตุอาหารพืช**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สกล ศรีวัฒน์, เอ็บ เขียวรินทร์, วิโรจ อิมพิทักษ์ และ สุเทวี สุขปรกาการ. 2550. ผลของอัตราการใช้ปุ๋ยมูลวัวร่วมกับปุ๋ยไนโตรเจนต่อผลผลิตและการสะสมธาตุอาหารของผักคะน้าที่ปลูกในชุดดินบางเขน. ใน **เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 202-209.
- สมยศ เดชภักรัตนมงคล และ อรรณพ แสนเมือง. 2555. ผลของปุ๋ยคอกที่มีต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตหญ้าปักกิ่ง. ใน **เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 50**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 224-231.
- Horst Marschner. 1995. **Mineral Nutrition of Higher Plants**. Second Edition. Institute of Plant Nutrition. University of Hohenheim. Germany. ACADEMIC PRESS. 461.
- Shaida Fariza Sulaiman and Loh Sock Khuen. 2008. **Quantitative Evaluation On The Anthocyanins and Vitamin C Content of *Carissa carandas*. Fruit At various Stages Of Ages And Storage Time**. School of Biological Science, Universiti Sains Malaysia.
- Sunil Kumar, Pallavi Gupta and Virupaksha Gupta K.L. 2013. **A Critical Review on Karamarda (*Carissa carandas* Linn.)** International Journal of Pharmaceutical & Biological Archives. Vol. 4 No. 4 : 637-642.

วารสารวิจัยรำไพพรรณี Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

วารสารวิจัยรำไพพรรณี เป็นวารสารระดับชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ ผลงานวิจัย และวิชาการ วิชาการของคณาจารย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งภายในภายนอกมหาวิทยาลัย

เพื่อแพร่บทความทางวิชาการและบทความวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยจัดทำเป็นวารสารราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย 2) เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ และ 3) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของบุคลากร

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

บทความที่รับตีพิมพ์ในวารสารได้แก่ 1)บทความวิจัย 2) นิพนธ์ปริทัศน์ (Review articles) โดยให้พิมพ์ผลงานด้วยกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว จำนวน ไม่เกิน 10-12 หน้า โดยทุกบทความต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และมีส่วนประกอบดังนี้ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

ระเบียบการตีพิมพ์

- 1) ผู้วิจัยดำเนินการเขียนบทความวิจัยตามข้อกำหนดรูปแบบของวารสารวิจัยรำไพพรรณี ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- 2) ผู้วิจัยส่งบทความที่สมบูรณ์ตรงตามแบบฟอร์มเป็นไฟล์นามสกุล .doc (Word) ความยาวไม่เกิน 10-12 หน้า ทางอีเมล anna_24t@hotmail.com , research_rbru2010@hotmail.com หรือทางไปรษณีย์ โดยส่งมาที่ สถาบันวิจัยและพัฒนา (อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ ชั้น 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรักศักดิ์มงคล ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000 โดยวงเล็บมุมซองว่า **ส่งบทความตีพิมพ์** ทั้งนี้สามารถติดตามรายละเอียดและดาวน์โหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ ได้ที่ www.rbru.ac.th/org/research/ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โทรศัพท์ 0-3947-1056 หรือ 0-3931-9111 ต่อ 3505 โทรสาร 0-3947-1056
- 3) ผู้วิจัยต้องชำระค่าธรรมเนียมในการดำเนินการตีพิมพ์ของวารสารวิจัยรำไพพรรณี จำนวน 1,500 บาท โดยผู้วิจัยสามารถชำระค่าธรรมเนียมได้ ดังนี้

โอนเงินเข้าบัญชีหมายเลข **178-1-48957-9** ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประเภทบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (สาขาสี่แยกเขาไร่ยา) **เมื่อโอนเงินเข้าบัญชีแล้วกรุณา SCAN ใบสมัครและหลักฐานการชำระเงินได้ที่ E-mail : research_rbru2010@hotmail.com หรือโทรสาร 0-3947-1056**

- 4) กองบรรณาธิการจะไม่คืนเงินในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่ว่าจะกรณีใดๆ เพราะเป็นค่าตอบแทนการพิจารณาบทความของผู้ทรงคุณวุฒิ
- 5) ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการปรับแก้ไขบทความตามผลการตรวจประเมินของกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิของวารสารวิจัยรำไพพรรณี อย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการในการตีพิมพ์
- 6) เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบ ข้อที่ 1 - 5 เรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะออกใบตอบรับการตีพิมพ์และใบเสร็จรับเงินจากทางราชการให้กับผู้วิจัย และดำเนินการตามกระบวนการตีพิมพ์ต่อไป
- 7) ถ้าผู้วิจัยไม่ปฏิบัติตามระเบียบการตีพิมพ์กองบรรณาธิการจะแจ้งยกเลิกการตีพิมพ์บทความ การวิจัยไปยังหน่วยงาน/มหาวิทยาลัยที่ท่านสังกัดอยู่ และจะไม่ได้รับค่าธรรมเนียมคืน

ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับ

- **ขนาดกระดาษ** A4
- **ขอบกระดาษ** ขอบบน 1 นิ้ว ขอบล่าง 1 นิ้ว ขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 1 นิ้ว
- **ระยะระหว่างบรรทัด** หนึ่งเท่า (Single Space)
- **ตัวอักษร** ใช้ TH Sarabun PSK ตามที่กำหนดดังนี้
 - **ชื่อเรื่อง (Title)**
 - ภาษาไทย ขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - ภาษาอังกฤษ ขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - **ชื่อผู้เขียน (ทุกคน)**
 - ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย – อังกฤษ ขนาด 14 point , กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - ที่อยู่ผู้เขียน ขนาด 14 point , กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา และเว้น 1 บรรทัด
 - **บทคัดย่อ**
 - ชื่อ “**บทคัดย่อ**” และ “**Abstract**” ขนาด 16 point , กำหนดกึ่งกลาง , ตัวหนา และเว้น 1 บรรทัด
 - เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย ขนาด 14 point , กำหนดชิดขอบ , ตัวธรรมดา
 - **คำสำคัญ** ให้พิมพ์ต่อจากส่วนบทคัดย่อ ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 4-5 คำ ใช้ตัวอักษร ภาษาไทย หรือ ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point
 - เนื้อหา บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point , กำหนดชิดขอบ , ตัวหนา
 - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
 - **Keyword** ให้พิมพ์ต่อจากส่วน Abstract ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point
 - **รายละเอียดบทความ (Body)**
 - คำหลักบทความขนาด 16 point , กำหนดชิดซ้าย , ตัวหนา
 - หัวข้อย่อยขนาด 14 point , กำหนดชิดซ้าย , ตัวหนา
 - ตัวอักษรขนาด 14 point , กำหนดชิดขอบ , ตัวธรรมดา
 - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว

รายละเอียดบทความประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย อุปกรณ์และวิธีดำเนินการ การวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

- **คำศัพท์** ให้ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน
- **รูปภาพและตาราง** กรณีสภาพและตาราง หัวตารางให้จัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำบรรยายรูปภาพ

ให้อยู่ใต้รูปภาพ และจัดกึ่งกลางคอลัมน์ เนื้อหา และคำบรรยายภาพ ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point ตัวปกติ

รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิง

1. อ้างอิงจากหนังสือ

รูปแบบ :

ชื่อผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์./ชื่อเรื่อง./จำนวนเล่ม./ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)/ชื่อชุดหนังสือ./เมืองที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. 2547. **วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล**. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า พร้นตั้ง.

Rothwell, William J.; Lindholm, John Edwin and Wallick, William G. 2003. **What CEOs Expect from Corporate Training: Building Workplace Learning and Performance Initiatives that Advance Organizational Goals**. New York: AMACOM.

2. อ้างอิงจากบทความในหนังสือ รายงานการประชุมทางวิชาการ สัมมนาทางวิชาการ

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียนบทความ./ปีที่พิมพ์./ชื่อบทความ./ใน ชื่อหนังสือ./ชื่อบรรณาธิการหรือผู้รวบรวม.

ครั้งที่พิมพ์./ชื่อชุดหนังสือ./เมืองที่พิมพ์./สำนักพิมพ์./หน้า.

ตัวอย่าง :

ปกรณัม ปรียากร. 2532. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการ
บริหารการพัฒนาชนบท. หน่วยที่ 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิทยาการ
จัดการ. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 33-34.

Fitzroy, Felix R. and Kraft, Kornelius. 1991. Firm Size, Growth and Innovation: Some Evidence
from West Germany. In **Innovation and Technological Change: An International
Comparizon**. Zottan J. Aes and David B. Audretsh, eds. New York: Harester
Wheatsheaf. Pp. 152-159.

3. อ้างอิงจากบทความในวารสาร

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./ปีที่พิมพ์./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่ (เดือน)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุรัสซึ้ง ฟุ้งเกียรติ. 2547. นานาเทคโนโลยีวิสัยทัศน์เทคโนโลยีระดับไมโคร. **ผู้ส่งออก**. 17 (ปีที่แรก เมษายน): 19-22.

Mintrom, Michael and Vergari, Sandra. 1996. Advocacy Coalitions, Policy Entrepreneurs and Policy Change.
Policy Studies Journal. 24 (Autumn): 420-434.

4. อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ และสารนิพนธ์

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน. ปี. ชื่อวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ หรือสารนิพนธ์. ระดับปริญญา มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง :

ธีรวัฒน์ พันธุ์สุผล. 2547. การรับรู้กิจกรรมการพัฒนาทางบกของประชากรเพื่อการพัฒนา
ประเทศ กรณีศึกษา กรมทหารต่อสู้อากาศยาน หน่วยบัญชาการอากาศโยธิน
กองบัญชาการยุทธทางอากาศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปิโย เล็กกำแหง. 2547. พฤติกรรมการซื้อและการบริโภคเครื่องดื่มในร้านกาแฟขนาดเล็กของ
นักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษานักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
ภาคนิพนธ์โครงการบัณฑิตศึกษาเทคโนโลยีการบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Thawilwadee Bureekul. 1998. **Major Factors Affecting Industrial Hazardous Waste Policy
Implementation in Central Thailand**. Doctoral dissertation, National Institute of
Development Administration.

5. อ้างอิงจากรายงานการวิจัย และเอกสารวิจัยที่เสนอต่อหน่วยงานต่าง ๆ

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน. ปี. ชื่อเอกสาร. รายงานการวิจัย/เอกสารวิจัย หน่วยงาน.

ตัวอย่าง :

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2538. **จริยธรรมในงานวิจัย**. เอกสารวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริม
งานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

6. อ้างอิงจากสิ่งพิมพ์กฎหมาย

รูปแบบ :

ชื่อกฎหมาย./ชื่อวารสาร./ฉบับ/เล่มที่./ตอนที่/(วัน เดือน)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการของคณะ
รัฐประศาสนศาสตร์ ไปเป็นของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ.2509. **ราชกิจจานุเบกษา**.
ฉบับกฤษฎีกา 83, 29 ฉบับพิเศษ (31 มีนาคม): 23-36.

The Act on Revenue Code Amendment (No.35) B.E. 2544. **Royal Thai Government Gazette**.
118, 85A (27 September 2001): 1-4.

7. อ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง//ชื่อเรื่อง//[CD-ROM]//สถานที่ผลิต//ผู้ผลิต/ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่.

ผู้แต่ง//ชื่อเรื่อง//[Online]//เข้าถึงได้จาก://วิธีการเข้าถึงและสถานที่ของข้อมูล/ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่ (หรือสืบค้น).

ตัวอย่าง :

Noam, E.M. Telecommunication Policy Issue for the Next Century. [online]. Available:

gopher://198.80.36...//global/telcom.txt. 1994.

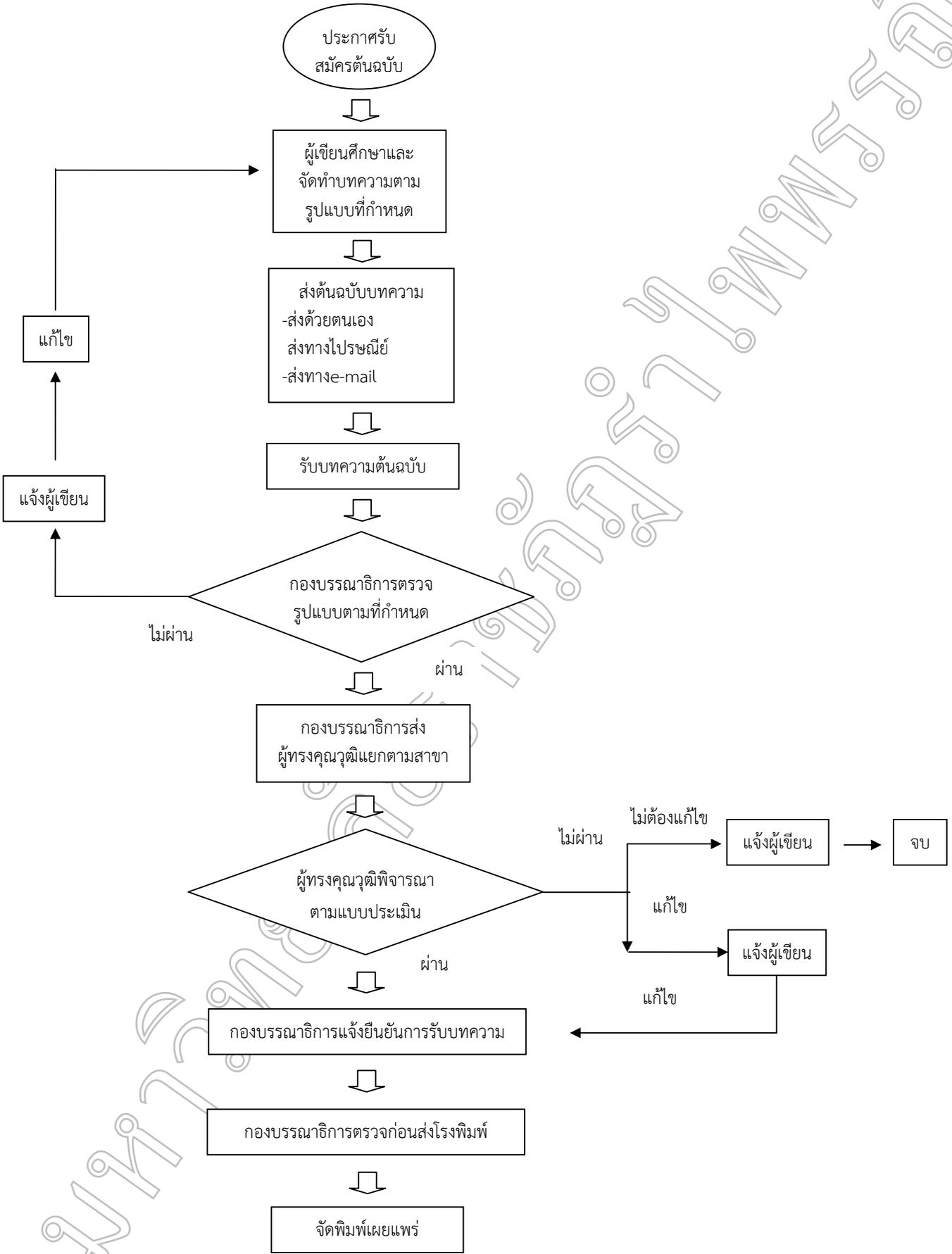
Texas Instruments. Speech Synthesis Processors. [online] available :

<http://www.ti.com/sc/does/msp/speech/index.htm>. 1998.

หลักเกณฑ์การประเมินบทความเพื่อการตอบรับการตีพิมพ์

กองบรรณาธิการจะดำเนินการพิจารณาบทความตามรูปแบบที่กำหนด หากบทความใดไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับคืนให้ผู้เขียนแก้ไข หากผ่านการพิจารณาจะเข้าสู่การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน และภายนอก เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์พร้อมวารสารฉบับที่บทความนั้นตีพิมพ์ จำนวน 1 ฉบับ โดยจะให้ผู้เขียนที่เป็นชื่อแรก

ขั้นตอนการจัดทำวารสารวิจัยรำไพพรรณี

**ใบสมัครขอส่งบทความลงตีพิมพ์
(การกรอกใบสมัครโปรดใช้วิธีการพิมพ์)**

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

ข้าพเจ้า นาย นาง นางสาว อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ชื่อ - สกุล

ตำแหน่งทางวิชาการ (โปรดระบุ).....

สังกัดมหาวิทยาลัย

สถานที่ทำงาน.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... E-mail.....

มีความประสงค์ขอส่งบทความ เรื่อง :

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

.....

เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี (Rajabhat Rambhai Barni Research Journal) ISSN 1906-372X

สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องชำระค่าธรรมเนียมในการดำเนินการตีพิมพ์ของวารสารวิจัยรำไพพรรณี จำนวน 1,500 บาท โดยผู้วิจัยสามารถชำระค่าธรรมเนียมได้ ดังนี้

- โอนเงินเข้าบัญชีหมายเลข 178-1-48957-9 ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประเภทบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (สาขาสี่แยกเขาไผ่) เมื่อโอนเงินเข้าบัญชีแล้วกรุณา SCAN ใบสมัครและหลักฐานการชำระเงินส่งมาที่ E-mail : research_rbru2010@hotmail.com หรือ anna_24t@hotmail.com โทรสาร 0-3947-1056

กองบรรณาธิการสามารถติดต่อข้าพเจ้า ได้ที่ สถานที่ทำงานที่ระบุข้างต้น ที่อยู่ดังต่อไปนี้

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... E-mail.....

และในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ กองบรรณาธิการสามารถติดต่อบุคคลดังต่อไปนี้

ชื่อ - สกุล.....

โทรศัพท์.....

โทรสาร..... E-mail.....

มีความเกี่ยวข้องเป็น.....

.....ลายมือชื่อ
(.....)

...../...../.....

เจ้าของผลงาน

กรุณาส่งใบสมัคร และหลักฐานการโอนเงิน ไปยัง สถาบันวิจัยและพัฒนา (อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ ชั้น 5)
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรักษาศักดิ์ขุมล ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000
โทรศัพท์ 0-3947-1056 หรือ 0-3931-9111 ต่อ 3505 โทรสาร 0-3947-1056
อีเมลล์ anna_24t@hotmail.com, research_rbru2010@hotmail.com, research@rbru.ac.th

ผลการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ใน “วารสารวิจัยรำไพพรรณี”
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ชื่อบทความวิจัย

.....
.....
.....

ชื่อผู้ประเมิน..... ส่งคืนภายในวันที่.....

1. ความเป็นมา / ความสำคัญของปัญหาวิจัย

.....
.....
.....

2. การประมวลเอกสาร (กรอบแนวคิด / คุณภาพการประมวลเอกสาร / ความเป็นวิชาการ / ความเกี่ยวข้องกับสมมติฐาน ฯลฯ)

.....
.....
.....

3. วิธีการวิจัย (กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่ม / ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ / ข้อมูล ฯลฯ)

.....
.....
.....

4. ผลการวิจัย (ใช้สถิติครบถ้วนเหมาะสม / ความถูกต้องของการรายงาน ฯลฯ)

.....
.....
.....

5. การอภิปรายผล (ความเหมาะสมทางวิชาการ ฯลฯ)

.....
.....
.....

6. อื่น ๆ (เช่น การใช้ภาพ / การจัดระเบียบบทความ / การอ้างอิง / ความถูกต้องเชิงวิชาการ ฯลฯ)

.....

.....

.....

7. โดยภาพรวมท่านประเมินว่าบทความวิจัยนี้มีคุณภาพระดับใด (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓)

- 1) ควรตีพิมพ์ โดยมีการแก้ไขเล็กน้อย (เช่น คำผิด)
- 2) ควรตีพิมพ์ โดยอาจแก้ตามคำแนะนำของผู้ประเมิน หรือไม่ก็ได้
- 3) ควรตีพิมพ์ แต่ต้องแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ประเมินก่อน โดย
- ผู้ประเมินขอพิจารณาสิ่งที่ปรับแก้แล้วอีกครั้ง
- ผู้ประเมินไม่ขอพิจารณาอีกครั้ง
- 4) อาจตีพิมพ์ได้ โดยผู้เขียนต้องทบทวนและปรับปรุงบทความใหม่ และผ่านการประเมินใหม่อีกครั้ง

โดย

- ผู้ประเมินขอพิจารณาสิ่งที่ปรับแก้แล้วอีกครั้ง
- ผู้ประเมินไม่ขอพิจารณาอีกครั้ง
- 5) ไม่ควรตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

วันที่

หมายเหตุ 1. ถ้าเนื้อที่กระดาษไม่พอ ท่านสามารถเขียนคำแนะนำเพิ่มเติมได้
2. กองบรรณาธิการจะไม่เปิดเผยแบบประเมินนี้แก่ผู้เขียนบทความ แต่จะรวบรวมส่งข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะให้แก่ผู้เขียน โดยพิจารณาตามแต่กรณี

กรุณาส่ง กองบรรณาธิการวารสารวิจัยรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
สถาบันวิจัยและพัฒนา (อาคารเฉลิมพระเกียรติฯ ชั้น 5)
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เลขที่ 41 หมู่ 5 ถนนรักษาศักดิ์มงคล ตำบลท่าช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000
โทรศัพท์ 0-3947-1056 หรือ 0-3931-9111 ต่อ 3505, 3515 โทรสาร 0-3947-1056
อีเมลล์ research_rbru2010@hotmail.com หรือ anna_24t@hotmail.com

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

INSTITUTE OF RESEARCH AND DEVELOPMENT RAMBHAHAT BARNI RAJABHAT UNIVERSITY

41 หมู่ 5 ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000

โทร./โทรสาร 0-3947-1056 โทร. 0-3931-9111 ต่อ 3505, 3515

เว็บไซต์ <http://www.rbru.ac.th> E-mail : research@rbru.ac.th , research_rbru2010@hotmail.com

